

M A G Y A R
KÖNYV-HÁZ.

Í R Á

M. J.

X. SZAKASZ.

ÁIMBOGAM
ARATOTTON

P E S T E N,

Nyomt. TRATTNER MÁTYÁS' betűivel

1 7 9 8.

301921

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

BÉ-VEZETÉS.

MIVELHOGY a' Magyar Könyvháznak ezen nyomtatvánnya már a' X-dik Szakafznak nevét viseli, arról-is kell tudósítani Olvasóimat, hogy merő kéz-írásban meg-vagynak ezen ki-nyomtatott Részeken kívül még egynehány Sza-

kafzok; egygyik, melly Ötödik Szakafznak neveztetett, 's 1785-ben a' nyomtatásra küldetett bóldogúltt Füskuti Landerer Mihályhoz Posonyba; most-is (1797-dikben) az örökösinnél hever, és sok levelezésem, 's Jóakaróim által tett ösztönözésem után se jut vagy nyomtatásra, vagy viszfza kezem alá. Az fáj, hogy a' mássa nintsen meg nálam; következendöképpen belöle, egyéb könyveimben semmit se hozhatok -elő; helyette pedig más új Ötödik Szakafz következik a' Magyar Könyvháznak Rendiben,

mellynek négy első Szakaszfzai
Landerer Mihálynál Posonyban; az
új ötödiktől fogva pedig a' többi
Trattner Mátyásnál nyomtattattak
Pesten; valamennyi, mind távol-
lételemkor.

Az említett Szakaszokon kívül
meg-vagyon még bé-köttetve nálam
három jó nagy nyaláb könyv kéz-
írásban mpr. tudniillik a' Magyar
Könyvháznak VIII-dik, IX-dik, X-
dik, XI-dik Szakaszfzai; de mind
különböznek a' ki-adatott 5. 6. 7-
dik, 8-dik, 9-dik 's egyéb Szaka-
szoktól. Folytattatnak ezen VIII.

IX. X. XI-dik Részű Kéz-írások az első négy Szakasznak rendi szerént; úgy, hogy a' VIII-dik a' CCCCI. Könyvön kezdődjék, a' XI-dik pedig a' DCCLXXI-diken végeződjék.

Hová lettek a' 6-dik, 7-dik nevű Szakaszok? kérhetné itten valaki (mert a' mellyek ki-nyomtatattak, azoknak saját kezemmel lett le-írásai a' nyomtatóknál maradtak.) — Az ötödikről már szóltam; a' 6-dik, 7-dik helyre már ki-nyomtatott más könyveimnek új ki adását intéztem eleinten, p. o. A' Természetiokről Newton' Tanít,

ványinak nyomdoki szerént írtt hat
Könyveimet, a' Nevelésről, a' Pász-
tor emberről írtt munkákat; 's így
következtek volna a' VIII. IX. X.
XI-dik Szakasz nevű könyvek; am-
az úgy nevezett ötödik, 's a' már
ki-adatott más könyvek után (ötö-
diknek nevezem azt a' heverő Rész-
noha meg-lehet, hogy 7-dikre vál-
tozott a' titulussa.) Elég az: hogy
abból az úgy neveztetett ötödik
Szakaszból semmi se jutott valamelly
ki-nyomtatott más munkámba;
nem egy két tikkely pedig a' töb-
biből, mellyek nálam vannak. —

Ezeket a' végre jelentem: hogy a'
kihez idővel kéz - irásim jutnak,
tellyes ítélő választást tehessen M.
Könyvházom eránt. A' nyomtatásra
erésztt ezen Tizedik Szakasznak
hármaz a' Foglalattya:

I.

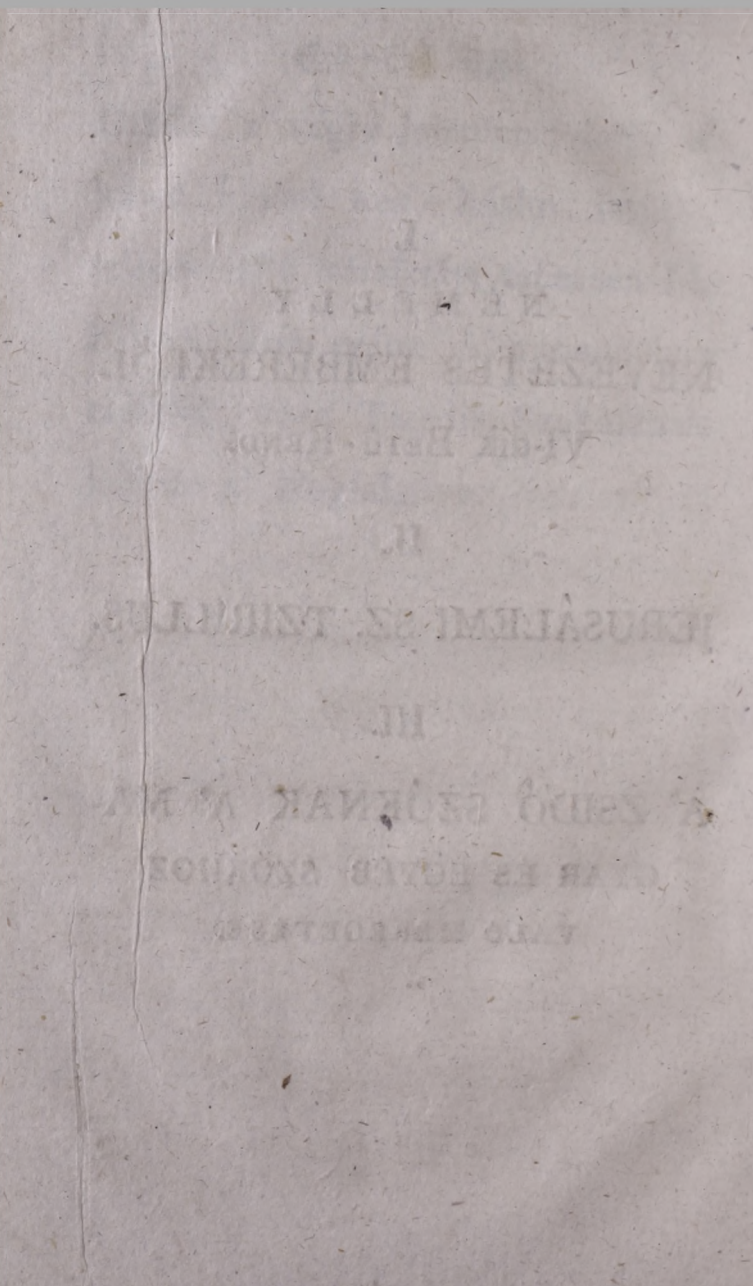
N É M E L L Y
NEVEZETES EMBEREKRŐL
VI-dik Betű-Rend.

II.

JERUSÁLEMI SZ. TZIRILLUS.

III.

A' ZSIDÓ SZÓKNAK A' MA-
GYAR ÉS EGYÉB SZÓKHOZ-
VALÓ MÉRGETÉSE.

MUTATÓ TÁBLA.

A.

ABDERAMEN

R. alatt 138

Acta nevű Irók 1

Adakozók 3

Adanson 7

Adoniram 8

Adorján Tsászárs 6

Alegambe B. al. 26

Aldus Manutzius

D. alatt. 51

Arábiai Fordítóji

a' Sz. Irásnak. 2

Aseman B. alatt. 30

Ascelinus P. al. 119

B.

Bábilon Városiak 9

Bachia Ferentz 15

Bakats Tamás 14

Bándur 30

Berendi 13

Bergomóiak O.

alatt. 106

Bernárd (de Mont-

faucon.) 12

Bernadotte a' T.

alatt. 167

Bétsi hadi dol-

gok. 17

Bibliothéka-Irók 21

Bonaparte 31. és

O. alatt. 108

Bosmancioglu a'

Z. alatt. 178

Bosnyai Maho-

metánusok. 179

Buska Kárdin. 33

M U T A T Ó

C.

Cab Ben Zohair.	45
Carrieres.	47
Cartier.	2. 48
Casimir T. al.	165
Catrou H. alatt.	64
Centeno H. al.	64
Clenárd.	46
Cebes	47
Celtis G. alatt.	63
Chales.	46
Chosroes a' H.	
alatt.	65
Codex nevű Írók	49
Cordára	46
Corderius Boldis.	46
Cyrillus (Jerusá-	
lemi Sz.)	153
Cyrus P. alatt.	122

D.

Dáres.	49
Dárus Hifasp.	122
Denisko.	184
Dictys.	49
Dioskórides.	51

E.

Egesippus.	52
Engelbert.	54

Erádus.	52
Escurial B. alatt	30
Eszther P. alatt.	122

F.

Favorinus az A.	
alatt.	7
Ferrinus a' B.	
alatt.	24
Fleisch.	20
Flumenbéliek a'	
T. alatt.	164
Frantziák.	54
Frankó Miszfizio-	
nárius.	120

G.

Gagarina Hg.	128
Géta Tsászárs.	62
Goldhagen a' B.	
alatt.	11
Gr. Gontrevil a'	
B. alatt.	17
Gonzalez Tellez.	63
Gotthiai Sz. János.	
az A. alatt.	2
Grodeczius (Sz.	
Cyrill. végén)	309
Gunther.	63
Guillelmus Tirusi	
Érsek.	62

T Á B L A.

H.

K.

Hajtó.	63	Kárpí János a' P.	
Herbeloth.	29	alatt.	119
Hequien.	64	Kaputzinus Misz-	
Hedvigis.	14	fzió Thibetb.	79
Hipponax.	69	Kárentán.	75
Hiram. A. alatt.	8	Kalábriai Quintus	
Hocbe F. alatt.	56	Q. alatt.	136
Horváth János de		Kamers.	163
Lomnicza.	15	Kelemen XII. R.	
		P. L. alatt.	79
I.		Keriatevits.	75
Jákobillus.	69	Kerpen T. alatt.	168
Jáddus P. alatt.	225	Klenau Gen.	173
Jerusálemi Tem-		Klitárk.	77
plom' rontóji,		Kremlin palota.	128
's építőji.	65	Krisztján Kárdin.	75
Illuminátusok.	71	Kondortzet.	75
Illuminándusok.	71	Krefztzentini.	76
Ingulfus.	69	Ktesias.	77
Josippus K. és E.		L.	
alatt.	70	Labbéus.	26
Irlándiaiak a' Z.		Láma.	80—89
alatt.	175	Lássai Keresz-	
Islep N. alatt.	103	tyénség Thi-	
Iskárikus D. alatt.	50	betben.	79
Judith P. alatt.	121	Latinusok az N.	
Illyés Magyar Mi-		alatt.	108
norita.	120		

M U T A T Ó

Laudon T. alatt.	168	Mogoli Hift. H.	
Le Long B. al.	23	alatt.	64
Lepechin.	134	Moliere.	99
Lexicon - Irók.	93	Molzfheimi Szent	
Liechtenstein.	19	Irás B. alatt.	11
Lorétumiak.	95	Morerius, a' B.	
Lovánumiak.	96	alatt.	31. 70
Lowth.	94	Moskauiak a' P.	

M.

Máldonát a' C.	
alatt.	48
Máltaiak.	184
Manini.	112
Marchesini.	76
Márk Sz. Evang.	
B. alatt.	13
Márk. Aur.	99
Manikhéus.	268
Marivaux.	98
Masséna.	97
Masora-Irók.	98
Maximilián Mis-	
son.	13
Meche B. alatt.	14
Meerfeld.	42
Meletzius.	99
Menelaus.	136
Mihály Trinitár.	
B. alatt.	21.
Miréus. B. alatt.	24

alatt.	131
Munkáts Vára.	76

N.

Nabuchodon. P.	
alatt.	121
Nagy Sándor P.	
alatt.	125
Nárdus.	102
Nathanael.	26
Navarrette.	102
Naukratita.	102
Nehemiás.	123
Nekám Simon.	103
Nemor.	89
Nepal.	93
Nepolem.	32
Nefztor, Orosz	
Tört. Iró.	133
Nyelvörzök.	104
Nikánder.	103
Nótátorok (a' Sz.	
Irásra.)	103

T Á B L A.

Novöniensis Ta-		Proklus.	102
más.	105	Ptoleméus Men-	

désius. 135

O.

Ptoleméus Alma-	
gest.	135

Ochus.	124
--------	-----

Oegniacens. M.	63
----------------	----

Omár Szeretsen	
Kalifa.	65

d' Oria Andr.	45
---------------	----

Oreilly Gen.	41
--------------	----

Orientzius.	140
-------------	-----

Oroszlány Velen-	
tzei tzimér.	115

Ottolóni Sándor.	106
------------------	-----

Ptoleméus nevű	
Királyok.	136

Q.

Quarin B. alatt.	19
------------------	----

Quintus Calaber.	136
------------------	-----

Quotidienne nevű	
Újság.	37

R.

P.

Pál Tsászfár.	125
---------------	-----

's a' t.

Páduaiak.	118
-----------	-----

Pappus.	136
---------	-----

Papiniánus.	62
-------------	----

Pátriárkák a' Zsi-	
dóknál.	115

Penna.	83
--------	----

Persiai Királyok.	120
-------------------	-----

Péterváriak.	125
--------------	-----

Pietola falva Vir-	
gilius' hazája.	36

Plánkarpin.	119
-------------	-----

Prélátusok.	134
-------------	-----

Poule.	161
--------	-----

Radzivil.	68
-----------	----

Rázsés.	137
---------	-----

Reusz Hertzeg B.	
alatt.	18

Rey.	43
------	----

Ribera.	139
---------	-----

Rio.	139
------	-----

Rocaberti a' B.	
alatt.	30

de la Rue.	13
------------	----

Rumer.	140
--------	-----

Rupert.	191
---------	-----

S.

Saaddias.	3
-----------	---

MUTATÓ TÁBLA.

Schedl D. alatt.	51	alatt 119. és	
Schott. Andr. K.		L. alatt.	79
alatt.	78	Tergefztiek.	164
Számaritánusok.	143	Tibethiek az L.	
Számariták ellen		alatt.	79
a' Fel - táma-		Tirólisiak.	168
dásról.	143	Toutée (Sz. Cyr.	
Számarit. nevű		végén.)	309
Biblia.	158		
Számarit. Penta-		U. V.	
teuch.	48		
Szándérus.	141	Uchánfszky (Sz.	
Szaurau Gr. a' B.		Cyril. végén.)	310
alatt.	18	Urbinoi Hertzeg-	
Szeripandus.	142	ség.	45
Gróf Sztáray B.		Urseolus Péter K.	
alatt.	41	alatt.	75
Stanislaus Augu-		Watterot.	20
stus.	128	Velentzeiek O. al.	
Szárdiniai Vadász	143	106. és	172
Sieyes.	159	Vincentz Sz. M.	138
Szintzendorf.	100	Verónaiak.	108
Sziksztus Pápa.	14	Viczai Gróf.	53
Solinus.	163	Vitriáki Jak. G.	
Sottwel.	26	alatt.	64
Strábo.	164	Würtemberg Her-	
Suidas.	51	tzeg.	19
T.		Z.	
Tsobádi B. alatt.	14	Zápolya.	15
Tatár - Országi		Zenebonáskodók.	174
Miszfziók P.		Zsidó Pátriárkák.	115

N É M E L L Y
NEVEZETES EMBEREKRŐL.

HATODIK BETŰ-REND.

A.

ACTA nevű ÍRÓK. Valamint a' *Bibliotheca* - nevű Könyveknek Íróji nagy számúak, 's a' Magyar Könyvháznak ezen X-dik szakaszszában elő számláltatnak : Lit. B. tit. *Bibliotheca - Írók*; úgy az *Acta* - nevű Írók is sokan vannak. p. o. *Acta SS. Ordinis D. Benedicti* a P. Luca D'acherio, tum a Mabillonio. Tomi complur. *Acta Congreg. Gener. Cleri Gallic.* 1685. *Acta Symera SS. Ruinart.* *Acta Lipsiens.* *Acta seu Fasti Consulares.* *Acta Concilior.* *Acta Concilii Trident.* (per varios edit.) *Acta Martyrum Proconsularia.* &c. *Acta S. Andreæ Apostoli.* *Acta S. Barnabæ.* *Acta S. Marci.* *Acta S. Lucæ Evang.* Mind ezeket

hosszszasan emlegeti *Mihály Trinitar. Litt. AC.* Azon *Acta*-nevű könyveket pedig, melyekbe Bollándus Tárfai a' Szentek Történetét és tellyes esmertetését hónapi Rend szerént foglalák, nagy munkával, és tudvmánnyal *Julius'* végéig summába szorítá. Ezen summában olvassuk egy Gothiai Sz. János Püspöknek emlékezetét, kinek neve az Anyaszentegyház' Deák Részében majd tsak nem esméretlen; a' Görög részüeknél pedig nagy ditsőségű. A' Bollándistáktól, a' Vatikánumban talált könyv szerént értyük; hogy a' szent képek tiszteletének foganatos védelmezője vólt. Az üldözőkről, 's védelmezőkről az Anyaszensegyház Történetiben hosszszas a' tudósítás. *Mich. Trinit. Bibliographiæ Criticæ Tom. I. Litt. AC. pag. 54.* Latinis vix notum est nomen *S. Joannis Gothiæ* Episcopi ad Paludem Mœotidem, sed illum Græci maxime celebrant; ejusque vitam exhibent nunc primum *Bollandistæ* ex Cod. Vaticano optimæ notæ; inde habemus *Ipsum* strenuum imaginum defensorem exstitisse. Nostri (Boll.) in Commentario vitæ prævio multa rara, scituque digna referunt de Gothia, portis Caspiis, & *Chazarorum* sedibus — *Chaganis.* &c.

ARÁBIAI Fordítóji a' Sz. Írásnak. *Cartierord. S. Benedicti*, ki-adta a' Sz. Írást a' Vulgata szerént Németől és oldalas Deákül; *Constantiæ* 1763. Okos, gyönyörű al-sorú fejtegetésekkel. Előre, a' Fordítók-

ról, és Magyarázókról tudósítván, meg-
 esmérteti a' többi között az *Arab Fordító-*
kat tit. Biblia Arabica. Duas vet. Testamen-
ti Versiones Arabicas, aut earum Transla-
tiones Latinas allegant Corn. a Lap. & Ti-
rin. &c. Tertia demum in Polyglottis Paris.
 & Anglicanis edita est; quæ tamen non
 tam una aliqua unius auctoris versio est,
 quam *mistura* potius confuta e variis versio-
 nibus. Nunc cum Hebr. modo cum Græco,
 jam cum *vulgata*, sæpe cum *Syro* consentit.
Solam Pentateuchi versionem *eam* esse exi-
 stimant eruditi, quam *Saaddias* Judæus Con-
 stantinopoli concinnavit; quamquam nec
 ista sit prorsus eadem cum illa, quam sub
 hujus Hebræi Auctoris nomine typis excu-
 derunt *Judæi Constantinopolitani.*

ADAKOZÓ nagy jó-tévők. Némelly,
 Főkép' Magyar Méltóságok ötvenegyezer,
 háromszáz ötven forintokból álló summát
 tettek-öszsze, és azt *Karoly* Fő Hertzeg-
 nek Urunk 1797-dikében bé-mutatták olly
 kéressel: hogy méltóztassék belőle a' ma-
 ga vezérlése alatt meg-sebesedet Tiszteket,
 's az ellenség előtt el-hullott al-Tiszteknek,
 és közembereknek özvegyeiket jó szívü
 tettsszése szerént segíteni. Ezen summának
 össze-szedésében hathatós eszközök vól-
 tak *Eszterházi* és *Paar* Hertzegek. Ugyan-
 tsak Gen. *Eszterházy* Miklos ő Herszégse-
 ge, személlye szerént meg-jelent az Olasz
 Országi sereg fő kvártélyában, 's ott azt a'
 summát a' Fő Hertzegnek által-adta. Bal-

seriánóból írván ő Fő Hertzegsége, szíves-
sen meg-köszönte az *Adakozó* nagy Lelkű-
ek' kegyességét Mártz. 16-dikán. A' Ma-
gyar Országi *Primás* ő Eminentziája tíz
ezer forintot adott az említett summába.
Hertzeg *Eszterházy* 4 ezeret: a' Felesége
öt százat: az özvegy *Eszterházy* Hertzeg-
né szint annyit. Az özvegy Gróf Pálfi Já-
nosné a' Fia képében két ezeret; az öz-
vegy Hertzeg Grasalkovitsné ezeret: Gróf
Pálfi Károly öt százat: Gróf Károlyi Jó-
sef öt százat. Gróf Batthyányi Tódor öt
százat. Gróf Erdődy József öt százat. Öz-
vegy Gróf Károliné három százat. Gróf
Zichi kétszáz ötvent. Gróf Batthyáni Fe-
rentz kétszáz ötvent. Gróf Teleky Sámuel
kétszáz ötven &c.

Magyar Hírmondó 28. Mártz. — Mas-
egy segítség-is érkezett Mártziusban Ká-
roly Fő Hertzeghez. Először tudniillik 15.
azután 25 ezerből álló vitéz sereggel sza-
porodott és erősödött-meg az ármádiája.
Ez a' szép szám mind a' Rajnától takaro-
dott hozzá Olasz Országba. — 1797-dikben
Wimmer Oberstleutnant Úr, kit ő Felsége
Sz. István Rendinek kis keresztével tisz-
telt-meg; ki-is a' Ts. K. katonaság' élelmé-
re való szállítások' Fő El-intézője, 126,400
Forintokból álló summát ajánlott hadi se-
gítségül 800 = nyóltzszáz vasas katonák
alá külföldi lovak' szerzésére. — Más egy
nevezetlen tíz ezer = 10,000 forintot nyúj-
tott ő Felségének hadi szükségre. Az előb-

beni a' féle adományok az utolsó gyűlés-
 től adatott 6 millió, 's egyéb városi 's kü-
 lönös Urafági bé-mutatások az újságtól-is
 fel-számláltattak rész szerént. Isteni áldással
 segítség a' már ki-hirdettetett 's útnak in-
 dúlt Magyar Országi insurrectio-is. Mint-
 hogy némellyek azzal a' hírrel akarták a'
 Magyar hív és vitéz Nemzet' hírét nevét
 meg-piszkolni és homályosítani; úgymond
 a' Posonyi Újság-Író 1797-ben Julius 7-dik
 napján: mintha kevés haszna lett volna
 ama' rettenetes Frantzia háborúban; méltó
 dolognak tartottuk lenni, hívségének,
 vitezségének gyorsan adakozó bőkezűsé-
 gének védelmére, közönségessé tenni azt
 a' valóságos summát, authentische summa-
 rium, melyel a' Magyar Nemzet Királyá-
 nak ezen háborúban szolgált az 1796-dik
 Esztendő Detzemberének végéig. — Tud-
 niillik kész pénzben, és arany 's ezüst kü-
 lömbféle edényekben bé-adott 7,725,493.
 forintot. különbféle nemű 's árú 7,055,911.
 mérő gabonában, bé-szolgált 4,622,248.
 forintot. Vágó - marhát - ökröt 020,000.
 11,936. lónak bé-szerzésével adott 1,859,392.
 forintot: mindenféle eleségre valóban 7422.
 forintot. Montur és ágyi eszközben 7020.
 forintot. Borban, és égett borban 2975.
 forintot. Fegyverben 's más ahoz valóban
 1728. forintot Orvasságba 's más a' félében,
 970. forintokat. öfzfeszégesen tellyes sum-
 ma szerént 14,227,248. forintot adott.
 Azonkívül ide kell számlálni 115,614. Re-

krutát. Megmeg mind ezeken kívül valók azon pénz 's ezüst edény bé-adóji, kik meg-tiltották neveknek az újságokba való bé-iktatását. Ide az Insurrectioniora tett költség sem számláltatik. Pos. Ujs. pag. 638.

ADORJÁN Tsászfár és az utána kö-vétkezett *Aureliusok*, *Antoninusok*, egye-bek. Adorján = *Hádriánus* Tsászfár Trájá-nus után üldözte a' Krisztus híveit. Utánna Urunk 138-diktól fogva *Antoninus Pius* tsá-szárkodott. (ex Scriptorib. Hist. Aug. apud Petav. Rat. a p. 284.) Adorján új Jéru-salem-et a' szomszéd helyre *Elia* név alatt épített. Öt száz nyóltzvan ezer Zsidót öle-tett-meg az ellenek vitt háborúban. *Anto-nin. Pius* után *M. Aurelius Antoninus* és *Ve-rus* idejekkora szenvedett Mártiromságot Jusztinus, a nekik bé-mutatott Apologiái után, egyébként *Pius Antoninus* ditsér-tetett. *Pius orbem terrarum sine bello*, so-la auctoritate rexit, ideoque cum *Numa* comparatus est. *Mark Aurel. Antonin.* és *Ve-rus* egygyütt tsászárkodtak. *M. Aurel. An-tonin. cum ceteris, tum sapientiae studiis excultus hanc ipsam non minus vita, mo-ribusque, quam sermone ac praefessione praese tulit.* — *Verus* iners, luxuque perditus, ac parum civili ingenio fuit, quod fratris reverentia moderabatur. — Marci Aurelii exercitum bello Marcomannico siti laboran-tem *Christiana* legio impetrata de caelo plu-via recreavit, quod sub annum Ch. 174 con-tigisse *Eusebius* ostendit. — Adorján előt

Trájánuskor böltselkedett Plutarkus és Dio a' Prusziai. **Hádriánuskor** Favorinus: Pius **Antoninuskor** Taurus, Ariánus, Philosophus, és Historicus, Maximus Tyrius Ptoleméus Astronom. Azon időtájiak; egyebeken kívül Polemo, Fronto insignis orator: Herodes Atticus. Hermogenes Tarsensis quem suidas prodit sub Marco anno æt. 18. rhetoricam magna cum admiratione professum, anno 24. omnium prorsus oblitum, nulla, quod quidem appareret ægritudine, in extrema inscitia consenuisse. — Meg-kell választani az említett M. Aurelius Antoninustól ama' szinte M. *Aurelius Severus Alexander* nevű Tsászárt, ki 222-ben lett Tsászárrá. Igen ditsértetik; hajlott Krisztushoz-is; de a' törvény-tudó tanáts-adóji miatt (azok közt nevezetes Ulpiánus, Pomponius, Celsus, Paulus &c.) vóltak Mártirok, úgymint sz. Cæcilia, Tiburtius Valeriánus. — Ez az M. *Aurel. Sándor* az igazságot egyébként szerette. *Petav. ibid in eos, qui favore, aut corruptela iusti fines excederent. severius animadvertit: adultores, scurras, & aulicorum dedecora procul amovit. Magistratus venales esse prohibuit. Lásd az Als. Egyh. Történ. 3. K. 95. L. és M. Kház: 218. K. 3. Szak. p. 540.*

ADANSON. Nagy nevet szerzett magának a' Frantzia tudósok között. Az írta Senegalliáról, Áfrikának parti Tartománnyáról azt a' könyvet, melyet a' Magyar Kház' tizenhatodika hofszázasan emle-

get, a' 128-dik levél oldalán. El-érte *Adan-son* Mihály 1796-ban életének 82-dik Esz-tendejét, és a' Revoluzió által olly sze-génységre jutott, hogy a' Tudósok' társa-sága száz tallér segittséget kért néki a' belső dolgokra ügyelő Ministertől.

ADONIRÁM. A' Fraymaurerek *Hirámot* Adonirámnak-is nevezik; mintha mondanák *Hirám Úr* Azt szabadkőművéssé teszik: de, úgymond a' Neüwidi: azon nem a' *Hirám* Királyt, hanem az azon-időtáji *Hirámot* mesterséges műves embert értik, ki a' Salamon Templomában sok szép munkát végzett; a' mint a' szent Írás bőven emlegeti. Nevetve meg kellenék szakadni az igaz történetekben jártos embernek, midőn azokat az artzátlan költeményekkel tellyes tudósításokat olvasza vagy hallja, mellyekkel *Hirámot* terhelik, hogyan vétetett-fel a' Látómusok leg-felsőbb póltzára, grádittsára. Poetamód szerént írván erről a' Neüwidi, röhögteti az embert midőn a' 3-dik póltzú Fraymaurerek *Cháron* hajóján által-tétervén, *Hirámot* elő-tálálják, mi nagy alázatos rettegéssel komplementéroznak előtte, Und der Hiram selbst kann sich unmöglich des Lachens im Reiche der Todten enthalten, wenn er die Geweihten des dritten Grads aus dem Schiffe Charons daher kommen sieht, die ihm mit größter ehrfurcht Reverenzen und anderes dergleichen hokespokes vormachen. *Jakin* und *Booz* haben auch eine drollich-

te Bedeutung. Sie sind das Feldgeschrey der Initiirten. Gott behüte jeden vernünftigen Menschen von Booz, von Jachin, von Hiram, von Klinkklang, von Trimtram, und anderen dergleichen Pifpafereyen. A' mi mind a' két valóságos *Hírámot* illeti, *Lásd, Királyok 3. K. 5. 6. 7. részét. *)*

B.

BABILON Városiak. Az Ásiai Babilont le-rajzolám a' Régi Jeles Épületek között. Azonkívül kettő még a' *Babilon* az egyik Egyiptusban. Erről *Száv* útazása a' MK-házban e'képen tudósít 19. K. 164. L. Cair vagy *Alkahir*, más néven *Almesfer* igen népes város. A' vára *Babilonnak* neveztetett,

*) 3. Reg. 5. a v. 1. *Misit quoque Hiram Rex Tyri servos suos ad Salomonem.* — v. 2. *Misit autem Salomon ad Hiram, dicens: v. 6. Præcipe igitur ut præcidant mihi servi tui cedros de Libano.* 3. Reg. c. 6. (Templi forma quoad præcipuas partes) Cap. 7. v. 13. *Misit quoque rex Salomon, & tulit Hiram de Tyro. 14. Filium mulieris viduæ de tribu Nephtali, patre Tyrio, artificem ærarium, & plenum sapientia, & intelligentia, & doctrina ad faciendum omnem opus ex ære. Qui cum venisset ad Regem Salomonem, fecit omne opus ejus. v. 19. 20. 21. Et statuit duas columnas in porticu templi — Jachin — & — Booz 23. marefusile.* — v. 26. *Laterem 29. Et inter coronulas & plectas, leones & boves & cherbim,*

és ettől a' Babilon nevű vártól a' Város-is azon nevet nyerte. Építtetett pedig a' vár némelly jövevény Babilonbéliektől az Egyiptusi Király engedelmevel úgy mond *Strabo* L. 17. *Zsidó* József az építését *Kámbises* idejére határozza: hogy az a' vár tudniillik *Babilon* néven *Kámbises* idejében építtetett. *Józseph. Antiqu. L. 2. c. 5.* A' harmadik *Babilon* Róma. *Menoch. in illud 1. Petri c. 5. v. 13. Ecclesia quæ est in Babilone collecta.* — *Ecclesia Romana Romam Babilonem vocat propter similitudinem magnificentiae, frequentiae, & amplitudinis Imperii, peccatorum etiam, quæ illo tempore infidelitatis vigeant.* — *Duhamel in Præf. ad 1. Petr. (Epistolam 1. B. Petri) Romæ scriptam esse, quam Babilonem vocat ob colluviam omnium religionum, & falsorum deorum cultum pleripue existimant, tametsi non desunt (intellige e recentioribus) qui eam Babylone conscriptam perendant.* Maradgyunk a' többeknek állítások mellett. *Plerique existimant.* *) Görögül gyönyörűen le-írt egynehány Példa Írásiban ezen Sz. Péter Levelének, a' Level végén a' Textusok után ez íratott Ἐγράφη ἀπὸ Ρώμης. Íratott (ezen 1. levele sz. Péternek) Rómából, így Covellus Jánosnak

*) Hogy *Babilon* neve alatt Romát érté sz. Péter minden Régi Író bizonyította; úgy mond *Grotzius. in 1. Petri* Lásd *Asz. Egyh. Történ. I. K. 54. L.*

két régi görög példa Írásiban; így ama' nagy nevű drágalátos Molsheimi Példa Írásban. *Novum Testamentum Græcum cum variantibus lectionibus*, quæ demonstrant vulgatam Latinam ipsis e Græcis N. T. codicibus hodiernis extantibus Authenticam — cura & opera P. Hermanni *Goldhagen* S. J. Moguntiae 2753. p. 522. & *Præf.* pag. XII. Inter MSS. quibus ad variantes Sectiones utebantur *Goldhagen*, recenset nro. XIV. Manuscriptum Molsheimense Colleg. S. J. in Alsatia. — Complectitur (ait) *Novum Testamentum Græcum*, excepta Apocalypsi. Initio præmittitur *argumentum* Eusebianorum Canonum de consensu Evangelistarum, tum *Index* capitum Evangelii S. Matthæi, & mox ejusdem *argumentum*: quæ ratio etiam ad reliquos Evangelistas & varias Epistolas observatur. *Singula* ista characterē *aureo* nitent; minores tamen literæ flavescent. *Initia* Evangeliorum *lamelis aureis* eleganter pictis, *finis* cujusque Evangelii *mysticis* ejusdem Evangelistæ *signis* prisca elegantia decorantur. (Sok e' félegyönyörű aranyos írásnak példáját adtam elő a' MKház 8-dik szakasz. tit. A' szent Írásnak nevezetes Le-Íróji. item — tit. Károly Ts. és azon MKház IX-dik szak. tit. *Denis*. És, *Kéz-írást vizsgálók, ki-adók*) Literæ majusculæ in contextu & ad marginem frequentissimæ, tum notæ marginales majores, pleræque *auro*, aliæ *viridi* colore illitæ sunt, cætera *viridi* rubrica. Capita re-

rum, quæ in Evangeliiis tractantur, in summa vel ima pagina arctis literarum compendiis notantur. — Nihil adjectum cognovi, ex quo intelligeretur, quis & quando eundem scripserit. Non semel ejus lectiones allegavit priori Sæculo R. P. Adamus Concen S. J. in Commentariis ad 4. Evangelia, cum Elogio Antiqui, & antiquissimi Codicis. — (in hoc MS. Græco, mihi) placuit in cæteris *subscriptio* ad primam S. Petri Epistolam: *ἑγράφη ἀπὸ Πώμης.*

BAILLET Adorján, kiről az Anyaszentegyház Történetiben. 30.k. §. 11. p. 157. türhetetlenül nem annyira kritizállya, mint hiteles próbák nélkül morogva szidja a' tsuda költő barátokat; vádolván őket, 's kárhoztatván nem igazán. *Mich. Trinit. Bibliogr. Criticæ. Lit. B. p. 430.* Megbotránkoznak, úgymond *Baillet*: az eretnek azoknak a' tsudáknak fokaságában. *Felelet.* Miért nem hát abban, hogy Krisztus Urunk fok tsudákat tett; és megjövendőlte, hogy a' Tanítvánnyi fok tsudákat fognak tenni. Ezen igéretnek végbe kell menni. *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet. Joan. 14. 12.* *Michael Trinit. reprehendit, & refutat Bailletum: Naudæum autem Launoyum, Conringium Mabilionius, qui Monachorum defensionem suscepit.*

BERNARDVS de Montfaucon. a' Sz. Máurus nevű Benedictinusok Gyülekezetéből való nagy tudós. kinek *Régiségcit* a'

Régi Jeles *Épületek* közt említém. *Antiquitas explicata volumina* X. Parisiis 1719. Segítő társai voltak azon congregatiobéliek: úgymint Thuillier Vince; de La Rue Károly: Bouquet: Doussot. Némelly foggyatékos mondásiról meg-intetvén, helyre hozá in *supplemento*. Egyéb Írási közt nevezetes a' *Diarium Italicum*. Paris, 1702. *Michael* Trin. hic p. 467. Montfaucon anno 1702 tanquam de proprio visu testatur (in *Diario Ital.*) *originale* *Evangelii S. Marci*, quod in Venetæ urbis thesauro asservari creditur, ex papyri *Ægyptiacæ* constare materia, Latina vero scriptura. At Maximilianus *Misson* hæreticus, qui sequenti anno 1703, iter suum *Italicum* descripsit, utrumque negat, Græcamque scripturam in pergameno exaratam conspexisse se prodit. *Ego* (*Michael* Trinit.) quamvis sacrum pignus diligentissime & opportunissime inspexi, nihil vel de materia, vel de forma vetustissimi codicis affirmare ausim. A' Szent Márk nevű Velentzei *Évangeliomról* nem tsuda, hogy különböző az ítélet: mert holott a' tengeri város nedvesége azt téstához hasonlónvá tette; Mábillonius látá; de észre nem veheté, Görög-é az Írás, vagy Deák MKház 2-dik szak. p. 314.

BERENDI Back Gáspár, Sepesi Prépost Mátyás Király idejében; ki-is Berendi kérésére meg-erősítette a' Prépostságnak előbbi minden privilegiumit: Követe volt a' Lengyel Királyhoz; 1474-ben pedig jelen-

volt a' Magyaroknak a' Lengyelekkel tartott Gyűlésén Ó Falván a' Szepeféségben; melly helységnek a' neve deákúl *Antiqua villa*. Sz. Mártonnak a' szepefi Káptalanbéli, (már Püspöki székű) Templomának építését, nagy igyekezete után el-végzé tellyes öröme. IV-dik Sziksztus Pápa meg engedte néki a' Püspöki süveg', és páltza viselhetését. 1489 a' Káptalannak egy pár szöllöt Lifzkán, és 800. aranyot hagyott Testamentomban a' sz. Mife szolgálatyára. 1493-ban halt-meg. — Hólta után *Zápolya István* Palatinus, kire a' Szepefi Prépostságra való nevezetes julsát Mátyás Király tetézte, a' Prépostságra *Mekche* Gergelyt nevezte. 1505-ig élt utánna *Chobádi = Tsobádi László* volt a' Szepefi Prépost egy kis korig: de vesződve 1505-iktől fogva 1510-kig. Mert *Hedvigis* Tefsini Hertzeg-aszfzony az ő *Zápolya* vérű, nevű julsú fiaival *Tsobád* előtt *Lomnitzai Horvath Jánost* Horvath *Mihály* Fiát, fiatal, és még tanúlatlan Urfit nevezé az említett Prépostságra. Holott pedig *Horváth Jánost* *Bakats* Tamás Esztergomi Érsek *Hedvigis'* kérésére se akarná a' Prépostságban meg-erősíteni, Rómába küldetett tanúlásra *Hedvigistől*; *Horváth Mihály* pedig a' Prépostság jövedelmit magához szítá minden törvény ellen. Akkor kéré a' Káptalan *Hedvigist*, hogy más Prépostot nevezzen; akkor nevezé *Tsobádit*, Egri megyebéli Papot; de ezt se erősíté-meg *Bakats* Tamas, *Tsobádi*

1410-dik végén meg-hólt. 1411-ben a' Zápolyiak új Levelek által ismét *Lomnitzai Horváth János* neveztetett a' Szepesi Prépostságra. Bakatstól ugyan meg-erősítettett, de osztán jó akarattját nem igen tapasztalá. *Wagn. Præp. Scep. pag. 74. Joannes (V) Horváth de Lomnitza Præp. Scep. 25-tus* tametſi a Bakatsio *Æpiscopo Strig. confirmationem accepit, eum tamen minus benevolium placidumque expertus est.* Meg akarta fosztani azon privilegiumoktól, mellyek a' Szepesi Prépostságban majd a' Püspökiekhez hasonlók voltak. De meg-győzte Romából nyert új erő által. *Bakats* vévén a' R. parantsolatot, békét hagyot: hanem *Szathmári György*, ki *Bakats* után következett, segítő pénz adásra fogta a' Szepesi Klerust. *Charitativum subsidium.* Akkor a' *Krakkói Püspökhöz* folyamodott. Ki *Bakats* idejében-is segítője vólt. Minekutánna 2-dik *Lajos M. O. Királya* Moháts mezein meg-hólt, *Horváth* hol *Zápolyával* tartott, hol *Ferdinándal*; de látván, hogy a' Szepesiek *Ferdinándhoz* állottak, ennek hívségében maradt. Meg-bántatván e' kép'. *Zápolya* megfosztá a' Prépostságtól; 's azt *Bachia Ferentznek*, az ő maga *Szekrétáriusának* adá. *Bátsi Ferentz* tanúlt ember vólt, de az Eretnekséghez szító. *Ferdinánd* győzedelmi nem engedtek *Ferentznek* egyebet pusztá titulussnál. *János* Prépost pedig lassan lassan a' fősვნყségből és kevélységből rozfszabb rozfszabb életű emberré lett. *Wagn. p. 80.*

Testantur monumenta, eum aliena invade-
 re, rem familiarem plus æquo augere,
 avare, superbeque præesse, bona Ecclesiæ
 alienare, nihil esse veritum. — Cumque præ-
 positus profana magis, quam sacra curat,
 hinc novi præcones e Germania in Scephu-
 sium certatim irruunt; illinc, mortuis sa-
 cerdotibus aut nemo sublegitur, aut certe
 non alter, quam, qui Lutherum sectare-
 tur, Scephusienses alios se esse demirati
 sunt. Pauculi, qui restabant, ministri Ca-
 tholici, herorum violentiam, negatis decu-
 mis, redditibusque subtractis, cum res fa-
 miliaris etiam ad necessaria deesset, aut
 exemplis decedere, aut fame demori co-
 gebantur. — *Hafznos vólt még-is Ferdinánd*
előtt János Levele a' dézma eránt; a' mint
1540-ben adatott parantsolattyából ki-tet-
szik. Tsak az; hogy késő vólt már az-is.
A' Prépóst jószágit Seredi Gáspár, és Bá-
thori András el-foglalták. Sőt Báthori a'
Prépóstit Ferdinándnál bé-vádolta; ki hel-
lyébe Kretsmár Lörintzet nevezte. Baráti
által annyira vitte a' dolgot János, hogy
még-is meg-maradt olly kötelességgel,
hogy Lörintznek minden esztendőben száz
forintokat nyújtson. De holott jószágit nem
bírta, meg nem adhatta. A' Prépósiságot
resignálta; sőt hátat mutatott a' Papság-
nak-is pag. 82. Joannes (Horváth de Lomn)
Sacerdotii quoque desertor, in bona, quæ
partim a majoribus acceperat, partim ære
suo comparaverat, secessit, ibique vixit
 ad

ad an. 1564. quo testamentum confecit. In eo (in S. Catholica & Christiana fide testatur se moriturum. Inter executores testamenti (nomino) Franciscum Palankay *consortio meæ* Annæ parentem, nec non fratrem Joannem hæredem de Palócz &c.

BÉTSI, 's Ausztriai egyéb V. Hadi dolgok 1797-ben. A' Frantziáknak az Olasz Földeken igen el-hatalmozott ereje ellen nemtsak Rajnától gyűjté magához *Károly* Fő Hertzeg Vezér a' vitézeket; nem tsak új Katonák gyülekeztek hozzá mind egyéb Tsászári Királyi Tartományokból, hanem nevezet szerént Magyar Országból-is; a' hol, a' Posonyi Ország Gyűlésének ígérete szerént, már Aprilisnek elejéig, sok ezer új katona fogadtatott; de a' Tárvtizi vereség után, melly Mártzius' 23-dikán történt, midőn a' *Pontafeli* szoros járason-is által-rontott a' Frantzia, *Károly* Fő Hertzeg Vezér tartozott már nem az ellenség meg-támadásáról, hanem a' maga óltalmazásáról gondolkodni. (A' Tárvtizi említett ütközetkor, Gróf *Gontrevil* Gen. Májor a' Fő Hertzeg' bizonyítása szerént, a' tartalék ágyúkat minden hozzájuk tartozandó készületekkel egygyütt meg mentette. Ezen érdeméért a' M. Therésia Commendátorok kérészttyével meg-tiszteltetett ő Felségétől.) A' Villáki, és Klágenfurti útakon 's hegyeken az ellenség elő nyomulását meg nem lehetett tartóztatni; akármikép' igyekeztek ama nagy nevű F. M. Lieutenantok:

Hertzeg *Reüsz*, *Kheim*, *Merkándin*, és *Se-kendorf* Generális: az Ország úttjai tele voltak máshová futamodókkal; a' Tsászf. Kir. Sereg *Cilley* és *Márburg* tájára vonúlt. Azt *Judenburg* táján vesződség érte; a' hadi sokféle jószág, depositum, Pukra Mura vize mellé, onnét Pofonyba szállíttatott. A' hadi seregek' betegjei Zágrábba vitettek; de meg-rezzent mind Horváth Ország-nak, mind a' Magyar Vármegyéknek Stiriával határos rélzek. Béts, Austria, Ő Felségének rendelése szerént mi tévő volt? Április' 6-dik napján dél utánni három órára öszve vólt híva a' Bétsi Polgárság a' Tanáts-házhoz, a'hol meg-jelenvén az alsó-Aus triai Gubernátor, Gróf *Sáurau* egy Levéllel, mellyet a' Polgárság előtt el-olvasott. Jelentette ezen Levélben a' Felség: hogy egész igyekezettel rajta vagyon ugyan a' Békelesség kötésen; de ha az ellenség annyira el-bízta vólna magát, hogy a' feltételekre nem állana, buzdíttya a' Polgárokat, hogy mutassák készségeket Béts várossának védelmezésében; mellyet, mint-hogy nem lehetne nagy károk nélkül helyben óltalmazni, mennyenek Gróf *Szaurau* vezérlése alatt Német-újhelyhez; 's ott fegyverben gyakorolván magokat, onnét az Armádiához. *Vivátot* kiáltott a' Polgárság; 's készíté magát a' Frantziákkal való szembe szállásra. Az idegenek Bétsből ki-parantsoltattak: negyven ezerre megy azon idegenek' száma, kik a' Politzáj' pafsusá-

val el-eresztettek. A' Cancelláriák Bétsből bátorságosabb helyekre rendeltettek: *Ferdinánd* Fő Hertzeg Majlándi Gubernátor, minekutánna Trielbe szállott volna, onnét Pofonyba, Pofonyból Holitsba utazott: Április' 14-dikében az Ifjú Fő Hertzegek; 20-ban Amália Fő Hertzeg Aszfszony a' Frantzia Kir. Hertzeg Aszfszonyával Bétsből Prága felé indultak; a' Magyar Korona örököse pedig Ő Felségeknek egyéb magzattal Buda felé. Akkor Április második hetiben a' Bétsi Polgárság és az Ausztriai föld népe nagy számmal fegyverkezett-fel Hertzeg *Würtembergnek* vezérlése alatt: a' városban kívül belől folytatott a' verbuálás: sok Bétsi lovas Gavallér vállalkozott a' ki-tamadottak közzé: tsak a' Bétsi Kereskedő társaság-is öt száz ifjakat állított-ki kebeléből. A' Deák fegyveres sereg és egynehány Volenterekből álló vitézek Ő Felségek' láttára Április 14-dikén a' városon kívül exerciroztattak már Hertzeg *Würtembergtől*. A' ki-állásra nagy ösztönevölt a' Deákoknak az Universitas Rectora *Quarin*. A' Nemes, és más Ifjaktól vállalkozott lovas seregnek vezére lett *Liechtenstáin* János Generalis: az ágyúk fel hordattak a' Város bástyáira; a' Bétset őrző Reguláris Katonák' száma 30 ezerre telt *Sális* Generálisnak kormányozása alatt. A' Bétsi pénz-váltók és nagy kereskedők 250 ezer forintot tettek-öszve a' fegyver-fogók' számára; színt azon végre *Oster-*

leim Bétsi puska-tsináló öt száz puskát adott: az alsó Auszriai Kormány-szék a' Dunán innen fekvő Auszriát fegyverfogásra buzdította; 's hogy vegyenek magokhoz puskát, puskaport, golyobist; vagy, a' kik ezt nem tehetik, kassát, kapát, és egynehány napra eleséget; gyűllyenek a' ki-mutatott helyekre: ezeket oda az Elöljárók-szekereken-is szállítsák. Mindenik helyre egy Kormány-széki Tiszt, és egy Katona Tiszt rendeltetett, kitől útastást vegyen a' nép; mi tévő legyen. Olly számmal gyűltek egybe, hogy sok helyen egy férfi sem maradt othon, 's nehéz vólt reá beszélleni egy felesleg való részt a' vizsza-menetelre. — Az ellenség hallván az alsó Auszriai nem-képzelt fel-fegyverkezés' hírét, nagyon kezdett tsendesedni; hozzá-járúlt a' Magyar közönséges Insurrectionnak valósága-is. A' Bétsi fegyver-fogók 3. 4. mért-földnyire utaztak Béts alól a' Klosterneuburgi, és Tulni vidékre. Ottan fegyverben gyakorlották magokat: már minthogy békességre kezdett fordulni a' dolog, ő Felségétől vizsza-hívattattak, és Április utolsó napján Béts előtt, a' hol meg-esküdtek, ő Felségek' láttokra három karréban vóltak Hertzeg *Württemberg*' vezérlése alatt. A' vitéz Sereg ötszázesszel tizenegy ezer főből állott. — A' vitéz Tanulók, kik között vóltak *Flesch* és *Watterot* Profeszszorok-is, egyenesen az Univerfitas palotájába mentek, a' hol egy fő Tiszttyek, Her-

tzeg *Dietrichstein* tudniillik köszönő beszédet tartott hozzájuk; *Ferentz* Tsászf. Kir. nevében; 's a' fegyverből való ki-vetkezésre kérte őket; maga adván nekik e' részben első példát; 's egyfzersmind ígéretet tett a' nem sokára ki-olztandó emlékeztető pénz felől, mellyhez már készült-is a' *stempel* = a' nyomó eszköz. A' sereg több része-is le-rakta a' fegyvert. Estve az udvari két Teátrumokban ezen vitéz szabad Seregek tisztességére szabad bé-menetel vala: meg-jelentek ö Felségek-is, és örvendezve fogadtattak. — Az emlékeztető pénz 6-dik Juliusban olztogattatott Bétsben az Univerfitás' házában dob, trombita szózat alatt. 135 mázsa 's 27 font ezüsti verettetett fel az ollyan pénzre. Gróf *Dietrichstein* ö Felsége nevében beszédet tartott; menté az ajándék tsekélységét a' szükölködő idők sorsával, ajánlá annak betsülését, és ágról ágra marasztását.

BIBLIOTHECA-Írók, avagy Könyvház-Írók. Igen sok a' *Bibliotheca* nevet viselő könyv. Példának okáért azoknak neveket teszem ezen titulus alatt rövideden elő, mellyeket Mihály Trinitarius meg-rá-zogat. *Bibliographia Critica sacra & profana*- Auctore Reverendissimo P. Fr. Michaelle a S. Joseph. Ord. PP. Excalceatorum SS. Trinitatis Redempt. Captiv. Superiore Generali. olim Philos. Theol. Prof. Pontificio Archi-Gymnasii Romanæ Sapientię Censore. — *Madriti* 1740. — De a'

Mihály Trinitáriustól elő-adatott Bibliothekák neveket se írom-ki-mind: mert legalább 270 efféle *Bibliotheca* nevű könyvekről ad hol rövid, hol igen hosszú tudósítást. Imé tehát afféle egynehányra mutató tábla.

Bibliotheca Acromatica comprehendens recensionem specialem codd. MSS. Bibliothecæ Vindobonensis Cæsareæ. Hanoviæ in 8. 1712. Authore Reimanno. A' Bétsi udvari Bibliothekáról, Denis Custósnak *Codices* nevű szép nyalábi után meg-emlékeztet a' M. könyvház IX-dik Szakaszszában.

Bibliotheca Aethiopica. Laurentii de Cremona. sine loco & anno Editionis.

Bibliotheca Anatomica. 1725. Lipsi. in qua variæ observationes ut plurimum hæretici Authoris calamo dignæ.

Bibliotheca Anglica Joannis Pitsei post an. 1616. (opus plerumque elogiis liberalissimis refertum) in Gallia editum.

Bibliotheca Anglica, seu Historia Literaria.

Bibliotheca Anglica, sive de Scriptoribus Britannicis. Leland. Oxonii. 1709. Editio suspecta.

Bibliotheca Anglica. Authore Balæo, Ex-Carmelita Apostata. Ex Lelandi Bibliotheca is suam adornavit, & de suo adjunxit nefandas impotentissimi hominis calumnias, in Pontifices, Episcopos. &c. mortuus 1563.

Bibliotheca Antiquorum. = Spicilegium
P. Lucæ D' Achery O. S. B. S. Mauri. Pa-
ris. in folio volumm. III. 1723.

Bibliotheca Architectorum.

Bibliotheca Asiatica, MSS. Cod. Ber-
nardi Pezz. O. S. B.

Bibliotheca Augustiniana Elfi Bruxel.
1654.

Bibliotheca Biblica Calmeti, cum Di-
ctionario S. Scripturæ Lucæ 1725.

Bibliotheca Biblica P. Andreæ Schotti
S. J. sub tit. Catalogi Catholicorum S. Script.
Interpr. Colon. 1618. Bibl. Bibl. Bernardi
Lamy & aliorum.

Bibliotheca Biblica P. Jacobi LeLong.
Congr. Oratorii amplissima & eruditissima.
V. Mich. Trin.

Bibliotheca Biblica Lat. Hebr. Imbona-
ti Romæ 1694.

Bibliotheca Rabbinica P. Bartolucci Ci-
sterciensis 4. tomi Rom. 1675. 1693. *Rab-
binicæ*, item: *versionum*, aut interpretum
aliæ Bibliothecæ enumerantur variæ ad 15.

Bibliotheca Bibliothecarum. — *Biblio-
thecæ Botanicæ*, inter quas & Linnæi — ad
10. cir.

Bibliotheca Byzantina, seu script. Hi-
storiciæ Bizantinæ Græco Lat. 27 Tomi NB.
Extat hujus epitome celeberrima per RP.
Borgiam Kéri: qui sæpe in mea Hung. Bibl.
comparat.

Bibliotheca Camaldulensis. P. Fortunii.

Bibliothecæ Canonicae enumerantur variae 4.

Bibliothecæ Cardinalitiæ cum *Egfsiana* *Purpura* enumerantur 3. *Bib. Carmelitanæ* item 3. *Carthusianæ* 2. *Scriptorum Carnutens.* 1.

Bibliotheca Chimica. 1. *Cistercienses.* 3. *Clunirecensis.* 1. *Concionatoriæ* 5. Lohner. Marli &c.

Bibliotheca Critica sacra Cherubini *Carmelitæ.* Bruxellis ab an. 1704.

Bibliotheca Danica.

Bibliothecæ Dominicanæ enumerantur 8.

Bibliothecæ Ecclesiasticæ enumerantur 13. Inter *has* Auberti *Miræi* = *Collectio* *Scriptorum Eccl.* ab Eusebio, S. Hieronymo, Gennadio, S. Isidoro, S. Ildefonso &c. *collectorum.* Hæc *Biblioth.* denuo edita a Fabricio. — Extat *has* inter *Bellarmini* *Cardinalis.* Ejusque *continuatio* per de *Saussey*, *Episcopum Tullensem.* 1665. *Tulli.* opus *nobilissimæ purpuræ non dissimile assumptum.* Mich. *Trin.* hic p. 498.

Bibliotheca Florentina. = *Scriptorum Florentinæ urbis* per Michel *Poccianti* ord. *Servor. B. V. M.* qui etiam *Historiam* sui *ordinis* ab anno 1733. usque ad 1566. *conscriptit.* *Locupletavit* *Bibliothecam Florentinam* & *perfecit* *Ferrinus* ejusdem *Serv. Ordin.* Enumerantur *aliæ quoque Bibliothecæ Florentinæ.*

Bibliotheca Floriacensis. de Bosco *Cælesti.* 1605. *Lugd.*

Bibliotheca Gall. = collectio eorum, qui Gallice scripsere.

Bibliotheca Francica Historica exhibens Indicem omnium omnino operum tum editorum, tum Manuscriptorum, quæ Gallici Regni Historiam tradunt. Cum notis, Authore *LeLond.* idiomate Francico. Nævos qui irrepsere, Author corrigere parans, obiit. Edita est ea Bibl. Paris. 1619. Author obiit 1721. P. *Jacobus LeLong* fuit Presb. Congr. Oratorii.

Bibliotheca Francica. Caroli *Soret.* Bibl. Franc. de homin. Illustr. Seculi XVII. Caroli *Perraultii.*

Bibliothecæ Franciscanæ enumerantur quatuor.

Bibliothecæ Germaniæ enumerantur 9.

Bibliothecæ Palatina, Gedanensis, Genuensis, Græcæ, Hebraicæ, Hybernica, Hispanæ 6. *Bibliothecæ* Historicæ 11. Holmienfis &c.

Bibliotheca Homiliarum Tom. VIII. opera Francisci Combesii Paris. 1662.

Bibliotheca Homiliarum P. Theophili *Raynaudi* S. J. cui tit. Anagnostes ad Religiosam mensam instructus nova Bibliotheca selectarum Homiliarum. Extat Tom. XIII. opp. ejusdem Lugdun. 1663.

Bibliotheca Hungarica sub titulo Speciminis Hungariæ Literatæ continens vitas & scripta Dalmatarum, Croatarum, Slavorum, atque Transylvanorum (adde Hungarorum) Scriptorum Francofurti 1711. in

4. Authore Davide Czwittingero, ita Mich. Trin. p. 510.

Bibliotheca Janseniana. exhibens catalogum præcipuorum librorum Jansenistarum, aut de Jansenismo susceptorum. edit. 1622. & 1730. Hanc præcessit *Bibliotheca Anti-Janseniana*, sive catalogus piorum eruditorumque scriptorum, qui Cornelii Jansenii, & Jansenianorum hæreses fraudesque oppugnarunt. Paris. 1654. Bibliothecam Anti-Jansenianam P. Philip. Labbeus collegisse videtur ait M. Trin.

Bibliotheca sive Catalogus Scriptorum S. J. per Philip. Alegambe S. J. Bruxellens. edit. Antverp. 1643. Auxit hanc Nathanael Sottwel. edit Rom. 1676.

Bibliothecæ Juris Consultorum. item *Bibliothecæ Legales* &c. enumerantur ad 10.

Bibliotheca Leydensis 1640. Editioni huic insertus est Catalogus Librorum Jacobi Golii completens *Bibliothecam Arabicam Huteir*, & vitas quorundam Arabum scriptorum. Hac locupletior est Friderici Spanhemii. 1674. longe copiosior ea, qua præfata Bibliotheca recensetur a Petro Vander Aa, una cum accessionibus Librorum Isaaci Casauboni, Jacobi Perizonii &c. Hic ditissimus Librorum Catalogus ferme delibatus habetur, ejus Libris sub variis titulis indicatis, recensitis, & expressis in novis. Madrit. Editione *Epitomes* Biblioth. Orient. & Occident. Nauticæ & Geographicæ Antonii de Leon Penilo. Porro Catalogus Li-

brorum Bibliothecæ Jacobi Golii seorsim editus est in 8. an. 1696. habeturque in supplemento 8-vo Bibliothecæ MS. Patris *Philippi Labbe*. Hæc Mich. Trinit. p. 522. tit. Bibl. Leyd.

Bibliothecæ Literariæ variæ recensentur ad 3. *)

Bibliotheca Lusitana, egregia & amplissima, opera Florentissimæ Academiæ Lusitanæ. Prodiit non ita pridem *Lusitaniæ* XII. volum. comprehensa.

Bibliothecæ Mathematicæ recensentur 4. Thevenoti, Philippi de La Hire, Beughem. &c.

Bibliothecæ Medicæ exhibentur ad 5.

Bibliothecæ Melitenfis. sub tit. De claris viris Insulæ Melitæ, in opere inscripto: *Melita illustrata*. Authore Franc. *Abela*. laudato a Dominico Macri in Hierolexico. verbo: Cæmeterium.

Bibliotheca Regii Collegii Navarræi de 134 sociis Navarricis scriptoribus. Extat in Historia Regii Navarr. Gymnasii Parisini, quam Joannes *Launoyus* ejus quondam so-

*) A' mi idönkben ki-adatott *Bibliothékák* közt méltán nevezetes Fő T. *Práy Györgyé Tit.* Index Rariorum Librorum Bibliothecæ Universitatis Regiæ Budensis *Pars I. A. — J. Budæ* 1780. Paginæ 565. *Pars II. K-Z.* Cum supplemento. *Budæ* 1781. pag. 491. Ezek azok, melyeknek a' *M. Könyvházban* nem ritkán veszem hasznokat,

cius, sed ob nimiam opinandi libertatem ab eo aliquando expulsus, edidit. In iis Navarr. scriptoribus ut Gersone, Cleman-
gio, Almaino, Spencæo, Sanctesio cum
Launoyus offendit minus magnifice dictum
in Pontificem Romanum, id statim præci-
pue commendat.

Bibliotheca Neapolitana Authore Toppi
lingva vernacula Neapoli 1678.

Biblioth. P. Niceron. Barnabitæ Galli
Gallice de opp. virorum Illustrium.

Bibliotheca occulta Concionum P. Pau-
lini a S. Joseph. Augustiniani excalc. qui
ex Breviario Missalique Romano eam Ita-
lice concinnavit. Rom. edit. 1700. — Prodiit
etiam Moguntiæ in 12. anno 1614. *Index*
ad Breviarium Romanum ad Conciones for-
mandas aptissimus. P. Jacobi Voelli S. J.
quem auctum Coloniae vulgavit an. 1641.
Joannes Vicnotus Petit ejusdem S. J. — Per
hanc occasionem excurrit Reverend. P.
Mich. in tradendam originem *Breviarii*,
aitque ex *Du-Cange* Primitus Breviarii no-
mine solas Rubricas, seu ordinem officio-
rum innotuisse; postmodum toti *officio* idem
nomen adscriptum. 2. ex *Thomassino*: Bre-
viarii nomen & usum tribui posse Domini-
canis, Franciscanisque, qui seculo XIII.
ineunte inclaruerunt, evulgaruntque per
omnes Ecclesiæ provincias illa officiorum
divinorum Breviaria. 3. ex Benedict. XIV.
varia de correctione mendorum, quæ ir-
replere in Brev. Romanum.

Bibliotheca Orientalis & Occidentalis Nautica, & Geographica. Hispaniæ Madriti 1629. dein aucta.

Bibliotheca Orientalis Hottingeri hæreseon sectator, quibus universa sua varii argumenti scripta maculavit, corripit, indignaque reddidit, quæ a viris piis legantur.

Bibliotheca Orientalis Gallice edita in fol. Paris. Authore Bartholomæo Herbelot nobili Parisino lingvarum Orientalium interprete, ac Regio Syriacæ Professore. opus sane curiosum, ex quo facile deprehendas quanta insulsa & absurda Orientales præsertim Arabes & ipsi crediderint, & alios literis consignata docuerint. Porro, quæ in Historia Arabum, Turcarum & Persarum scitu digniora Herbelotio visa sunt, ea in opere Anthologia inscripto collegit. Floruit Herbelotius insigni pietate & eruditione, magnoque in honore habitus est cum a Gallicis, tum ab exteris, præcipue a M. Heurturiæ Duce. Obiit Parisiis 1695. æt. 70.

Bibliotheca Orientalis, Clementino Vaticana dicta, variis voluminibus in folio. Romæ ab an. 1719 ad 1729. & sequ. Authore Simonio Assemano Syro Maronita, Presbitero Beneficiato Basilicæ Vaticanæ, S. Th. D. atque in Bibliotheca Vaticana Lingvarum Syriacæ, & Arab. scriptore. In hoc eximio opere Author recenset MSS. Codices Syriacos, Arabicos, Persicos, Turcicos, Hebraicos, Samaritanos, Armenicos, Aethiopicos, Græcos, Aegyptiacos,

Ibericos, Malabaricos. impensis Clementis XI, Innocentis XIII. & S. Congr. de propaganda fide ex oriente conquisitos; & advectos: genuina scripta a spuriiis secernit; Authorum vitas describit. *)

Bibliotheca Orientalis. = Antiquitates Constantinopolitanæ editæ Paris. 1711. 1712. Authore Bandurio Benedictino Congr. Melitens. patria Ragusino. Exhibet MSS. & edita Opp. Authorum Orientalium.

Bibliotheca Patavina manuscriptorum. Thomassini autem opus est collectio manuscriptorum Bibliothecarum omnium Civitatis Venetiarum.

Bibliotheca Peregrinatorum, alia Bibl. Peripatetica, alia Perusina: alia Philosophica: alia Pictorum. alia Poëtica: alia Polemica RP. Sianda.

Bibliotheca Pontificia. = Authorum qui de Pontificiis Juribus scripsere, opera. Tomi circiter 20. Authore Rocaberti Dominicano. Rom. 1695. Rom. Tomi 21. an. 1699.

Bibliotheca Regia S. Laurentii vulgo del Escorial. cum Indice manuscriptorum ejusdem Bibliothecæ. ubi & manuscripta Arabica.

Bibliotheca Rhetorum Le Jay. alia Balthasaris Giberti.

Bibliotheca Romana Leonis Allatii.

*) *Assemannusról láthatni a' Magyar Könyvház 5-dik Szakasz pag. 204. Litt. S. tit. Sikárd.*

Bibliotheca Silesiana. alia Svecica. alia Svevica. alia Syriaca Abrahami Echellensis, ab Assemanno perfecta.

Bibliothecæ Theologicæ variæ.

Bibliothecæ Vett. Patrum variæ.

Bibliotheca Virginalis = Scriptorum de B. V. Maria, alia Maroccii, aliæ aliorum.

Bibliothecæ Universales enumerantur ad 4. *Addit.* Mich. Trinit. sub *Bibliothecæ* titulo collocari non inepte possent *Collectiones* 1. *Spicilegium Dacherii* veterum opp. continens 2. *Mabillonii* *Analecta* vetera: 3. *Martene* *Thesaurus Anecdotorum*. 4. *Muratorii* *Anecdota Ambrosiana*, & ejusdem scriptores rerum Italicarum: multa volum. 5. *Annales & Historiæ Ecclesiasticæ* diversorum, in quibus passim exstant AA. & Scriptores. 6. *Critica Antonii Pagii* ad *Anal. Baron.* 7. *Hist. & Disciplina Ecclesiastica* P. Ludov. *Dumesnil.* 8. *Natal. Alex. & Graveson* de *Illustr. Dominicanis script.* 9. *Cotelerii & Gardebosci* de *Apostolicis patribus.* — 12. *Acta SS. Bollandi.* 13. *Henrici Canisii* *Lectiones antiquæ.* 16. *Ludovici Morerii* *Dictionarium*, in quo multa de *Scriptoribus*; sæpe tamen nec accurate, nec satis correcte &c.

(*Ládvocátnak, Defelernek, Morerinek* Bibliothekájikat említettem a' *M. Könyvház'* 5-dik Szakaszszában Litt. A. pag. 2.)

BONAPARTE. Magát Korfikánusnak tartya, Ámerikában született; valóságos neve *Schaler* vólt; a' Párisi Katona iskolá-

ban neveltetett. 1784-ben, Mártzius' havában, midőn *Blanchard* az ő levegő lapdáján leg-először akarna fel-repülni, a' nagy seregből ki-törte magát, *Blanchard*-hoz nyomult, 's fel akart erővel-is vetetni a' labda hajójára. Mentette magát *Blanchard* a' lehetetlenséggel; a' nevelője pedig Gróf *Velence* ki-ragadta *Schalert*, ki akkor *Neopolem* — Bonapárte nevű volt az oldala mellől. 1793-ban Kapitánnyá, egyéb hadi tisztségei után pedig a' Fr. Olasz Országí seregeknek fő Vezérévé tétetett. A' Grétziektől, ezen városban létekorí tulajdoni szerént így íratott-le 1797-ben: Bonapárte Fő Vezér 30 esztendősnél éltefebbnek láttszik lenni: alattson, bárna színű fárga pirosság nélkül: egy kevésbé bé-esett artzájú; valamennyire nagy órú; méllyen be-ülő fekete szemű: éles nézésű; keveset beszéll, és tsak darabokban; de igen világosan, 's egész meg-határozással; mélly gondolkodású: embernek láttszik lenni az egész képe jelentéséből: együgyű az öltözete: ez, és az artzájára le-függő fodorítatlan haja azt mutattyák, hogy a' maga külső tekintetére kevés foglalatosságát fordította. Grétzben dél után hat órakor szokott kezdeni ebédléséhez. Akár nappal, akár éjjel utazik, olly katonákat lovagoltat a' hintaja körül, a' kik bátor vitézségek által meg-külömböztették magokat, 's a' kiknek Kapitánnyok egy Szeretsen. Minekutánna Rómára azt a' rettenetes adót

adót vetette volna, melly a' békéltetésnek szörnyű ágazatiban foglaltatik, el-küldvén Bonapartéhoz a' békéllésre ő Szentsége *Pius VI.* Pápa a' Bíztoassait, levelet- is küldött hozzá, mellyben kedves Fiának nevezé, 's Apostoli áldást adván reá, je-lenté, hogy bízván jóvóltában, Romából ki nem költözik. (Adatott Romában 1797-ben Febr. 12-dik napján.) Meg-felelt ő Szentségének, meg-adta titulussát, magát alázatos szolgájának nevezé, magát sze-rentsésnek vallá, hogy tsendes vóltára szolgálhatott; de a' huzásra vonásra vete-medett Izándékában meg-átalkodott. — Zúgott Róma a' Frantziák ellen, de *Victor* Generális lovas katonáitól késértetvén, meg-látogatta Romát, és ő Szentségét, kitől kegyessen fogadtatott, és a' Státus Szekretáriussát *Buska* Kárdinálist, Mártz. elején. Hamvazó Szerdán a' Frantziák a' Vatikánumi Kápolna Sekrestyéjében jelen vóltak a' szent Tzeremonián, el-mentek a' Svékus Ministerhez társaságra, tántzra, és az úgy nevezett Frantzia Akadémia házába, a' hol *Brutus* képét trónusra emelék, musikáltak, tántzoltak, vendé-geskedtek. Roma nyomorgott. — *Agens* Roma 3. Martii. „Quindecies scutatorum millia plaustiris imposita Fulginium traducuntur. Quid quid auri & argenti apud nos reliquum erat, in monetaria officina deposuimus. Tempia pretiosa omni supellectili spoliantur, excepto mediocri sacro-

rum vasorum numero. *Terracina* Laurentanus thesaurus, pontificales tiaræ & insulæ reportantur, & pacis conciliandæ causa Gallis tradentur. Summus Pontifex ne argenteum quidem vasculum pro mensa aut candelabrum pro altari sibi reservavit. Cardinales clavas etiam argenteas affabre elaboratas, quas in ecclesiasticis functionibus præferre solebant, ad ærarii levamen sponte donarunt. Lugent Cives, lugent Sacerdotes, atque ubi argentum splendebat, & aurum, lignum nunc cernitur, aut orichalcum. Integrum fere tributí onus humeris nostris impositum est. — Facinorosi homines, qui Anconæ remo damnati sunt, quique tam illic, quam in aliis civitatibus, inque arce S. Leonis a Cagliostri domicilio celebri, pœnas luebant — scelerum suorum, Gallorum indulgentia pristinam adepti sunt libertatem (tum de metu ab his, a fame &c.) Azonban a' Fran. Romai látogatók olly hitegetéseket szórtak az emberek közzé, a' mellyeknek szomorú következései lehettek. Egyebek tapodva járták Olasz Országot. *Ankónában* erőssen készíték a' sok hajót, a' várt erősíték. Fel-kelt egynehány Olasz Város ellenek, a' *Szent Elpidio*-béliek *Ruskával* Frantzia Generálissal meg mertek ütközni. — A' Frantziák ellen fel-kelt Városoknak letsendesítésére *Arrigoni* Delegátussát küldötte-el Pápa ő Szentsége *Gubio* Városába. Kárdinális *Buska* le-tette hivatallyát, ő

Szentsége *Doria* Kárdinálíst állítá helyébe. Minthogy pedig Romában öszve- esküvés fedeztetett-fel, sok személly meg-árestálatott, az el-fogatott pártosok között voltanak Egyházi rendű személlyek-is. A' Vatikánumi Strázsák' száma szaporítottatott, bé-zárva tartattak kapui, 's rész szerént meg voltak rakva ágyúkkal-is. Romából többnyire éjtszaka indítottak - el azok a' lovak és szekerek, mellyek által a' békeség fel-tételeit kellett tellyesíteni. 28-dik Mártziusban ki-fizettetett a' Frantzia Követnek *Cacault*nak az a' harmadik millió Scudi, melly a' békéltető summához volt tartozandó. Mire vált hatalmaskodása Bonaparténak Romában 's a' Romai helységekben, ki-tettség mind ezekből, mind a' miket a' Romai békéltető alku le-írásának alkalmatosságával bőven elő-adtam Bonapartéről a' M. Könyvház kilentzedik Szakaszszában. Mire vált Bononiában, Mutinában, Mántuában győzödelmes rendelése, tessék-ki abból-is, hogy a' Bononiabéliek az ő *Cispadánus* nevű Respublikájok számára tsak ugyan fel-állították az új Konstitutziót, és minden Titulusokat ki-irtottak. *Matina*' számára 26-dik Mártziusban határoztatott-meg az, hogy az ügy neveztetett *arany könyv*, mellyben a' Nemességnek tízmerei, 's más tulajdoni foglaltattak, délután a' nagy piatzon Mutinában égettesse nek-el, 's a' Kamarás Urak' kultsai vizsgálja-kérettesse nek.

Mántuába első Mártziusban szállott-bé Bonaparte házas társával egygyütt a' Hertzegi régi Palotába. Ki-világosítottatott tiszteletére a' város, bé-vezette abba az úgy nevezett Municipálitást, a' várt 40 ezer zsák gabonával meg- rakta, egygy esztendőre elegendő sós húst, bort, etze-tet, orvosságot bé-parantsolt. Meg-parantsolta azt-is, hogy *Pietola* falva, Mántuai *Virgilius'* hazája, semmi adó alá se vet-tessék; és hogy a' Mántuai Kommendáns pótollya - ki, a' mennyire lehet, azon károkat, mellyeket a' *Pietole* falviak, Mántuának ostromlásakor szenvedtek. — Illy rendelései után ütött a' Tsász. Kir. Tartományokra; a' mint láthatni ezen X. Szakasz' B. betűje alatt tit. *Bétsiek*, és tit. *Tergefzt*. Már akkor Párisban egész-szen meg- erősítettett Bonaparténak Romával kötött békessége; akkor Bonaparténak egész Serege száz ezerre számláltatott, annak nyóltz osztállya vólt, *Angereau*, *Serrurier*, *Massena*, *Bernadotte*, *Joubert*, *Rey*, *Kilmaine* Generálisok alatt. *Massena* Bonaparténak illy ditséretet adott a' Párisiak előtt: tsak a' régi Historiákban lehet mássát találni; *Massenát* pedig Bo-naparte a' Győzedelem' Fiának nevezte. *)

*) *Grétz* 1797. — *Massena* — gehzornig, und aufbrausend, taub und gefühllos, beym Anblick des menschlichen Elends, ohne Erziehung, ohne Studium, ohne andere litterali-

De a' *Quotidienne Újság* Írója más titulusokat ruházott Bonapartére, kérdezvén tőle: Angyal vagy-é, vagy Ember, vagy pokolbéli lélek? felelly: örvendeni kell-é vagy sirni a' te nyereségeiden? Mikor az Ausztriai Városok felé rohanó vólt, illy fel-kiáltást eresztett az Ármádiájához: Nagyobb 's kisebb ütközetekben 84-szer győzedelmeskedtetek, száz ezeret rabbá tettetek, két ezer öt száz különbféle ágyúkat nyertetek, az el-foglalt Tartományokban a' kenyeret ingyen ettetek; 30 millióból álló kontributziót küldöttetek Párisba; Hazánkat három száz remek munkával meg-gazdagítottátok; miénk mind az, a' mit a' tudományok 300 esztendőök alatt szültek. De az ellenséget még békelességre nem vehettétek. Tsak az Ausztriai Ház akar ellenünk hartzolni; noha minden egygyesült Társaitól elhagyattatott. A' Direktórium békéltető tizikkelyeket tett a' Tsászsár eleibe, de azokat el nem akarta fogadni a' Minisztérium. Bé kell tehát ütnünk az Ausztriai Háznak szívébe, és azt a' Monárkhiát, melly magát első rendűnek képzei lenni, második rendű státusra le kell szállítani.

sche Kenntnisse, nur durch persönliche Tapferkeit hat er sich seit der Revolution vom Sergeanten zum Divisions-General emporgeschwungen.

Bé-ütött; *Mura* - hidgyáig győzedelmeskedett; de *Ferentz* Tsászárnak Királynak — *Károly* Fő Hertzegnek, *Laudonnak*, *Hadiknak*, *Kasimirnak*, a' hív vitéz *Seregeknek*, Béts ki-támadásának, az alsó *Auftriai* Parasztnak' fel- kelésének, a' Magyar készületnek, hátúlról, előlről, minden oldalról, *Szala*, *Vas*, *Grádiska*, *Tirólis*, *Tergezt* között ellene szegezett erőnek, rendelésnek, nyomulásnak híre, *Bonaparte*' szárnyait meg-szegte.

Károly Fő Hertzeghez *Mártzius*' 31-dikében 1797-ben ekképpen írt: Fő Kormányozó Generális Uram! A' derék Katonák hadakoznak, 's békefséget óhajtának. Nem tart-é már ez a' háború hat egész esztendeig? nem elég embert öltünk-é már meg? — *Európa*, melly a' *Frantzia* Respublika ellen fel vólt fegyverkezve, le-tette a' fegyvert, maga marad fegyverben egyedül Uraságod' Nemzete, 's több vér omlik, mint akármikor. Ez a' hatodik háború rend rossz jeleket mutogat előre, 's akármint végezödgyék, mind a' két részről egynehány ezer emberrel többet fogunk meg-ölni, végtére pedig tsak ugyan egygyet kell értenünk: mert mindennek egy a' határa, még az ellenséges vágyódásnak-is. A' *Frantzia* Respublikának végre-hajtó Direktóriuma ő Felségének a' Tsászárnak bé-adta az ő kívánságit, hogy a' háborúnak, melly mind a' két Nemzetet gyötri, vége vettessék. Az

Ángliai Udvarnak közben-vetődése ezen szándéknak ellene állott. Nintsen hát már hátra valami reménység? hogy egymást értsük, 's folytatnunk kell-e egymásunk' meg-ölésére tartó igyekezetünket? mert egygy idegen Nemzet tulajdon hasznára, és vágyódási meg-elégítésére a' háborút folytatni akarja? Kegyelmed, Fő Generális Uram! kit születésének jussa a' Királyi Trónushoz közelít, és minden alaton vágyódások fölé emelt (melly vágyódások annyiszor lelkesítik a' Minisztereket és Kormányozókat.) Kegyelmed ne kívánná-e meg-érdemleni az egész emberi Nemzet' Jótévéjének, és Német Ország' Szabadítójának a' nevét? Ne hidgye Kegyelmed azonban Fő Generális Uram, hogy olly értelemben vagyok, mintha lehetetlen volna Német Országának a' Kegyelmed' fegyverének erőszaka által való szabadítása; de azt előre tévén, hogy ha szolgálni fog-is Kegyelmednek a' hadi szerentse, még-is Német Ország tsak ugyan el-pusztúl. A' mi engem illet, Fő Generális Uram, ha ez a' ki-nyilatkoztatás, melyet betsületem vagyon Uraságod eleibe tenni, tsak egygy embernek ajándékozná-is életét, ekképpen nagyobb érdemi just tartanék a' városi koronához, mint szánakodásra méltó akármi hadi nyereség' betsüléséhez. Kérem az Urat, Fő Generális Uramat, abban bizonyos

légyen, hogy igaz betsülésével maradok 's a' t. *Bonaparte.*

Erre *Károly Fő Hertzegnek* ez vólt a' felelete, 2-dik Áprilisben: „Generális Uram. A' midőn én hadat folytatok, 's követem a' betsület és kötelesség szavát, bizonyosan óhajtom színt úgy, mint Gen. Uraságod a' békeiséget, a' Népeknek és az emberi Nemzetnek boldogságára. De mivel a' reám bízott hivatalhoz nem tartozandó a' hadakozó Nemzetek' perinek vizsgálása, vagy el igazítása, 's nem vagyok Tsászárra ö Felsége által az alkuhoz kívántató tellyes hatalommal fel ruház-tatva; láttya Gen. Uram természet szerént, hogy énnékem a' békeiség felől semmi alkuba se lehet erészkednem, hanem felsőbb rendelésektől kell várnom, egygy illy nagy fontosságú tárgyra nézve, a' mire éppen nem terjed az én hatalmam. Akár millyenek legyenek azonban a' hadnak jövődöbéli viszontagságai, 's a' békeiség reménységei, kérem Generális Uramat, hitesse - el magával, hogy én személljét betsülöm, 's különös tekintetben tartom.“ *Károly F. M.*

Ezekről tudósíttatván ö Felsége *Ferentz*, Gróf Bellegarde F. M. Lieutenantot, és Meerfeld Generál - Májort *Judenburgba* küldötte Bonapartéhoz. Ehez a' küldött Tisztek 7-dik Áprilisben előbb írást vitettek, míg magok meg-jelentek. Azon levélre Bonaparte Generális Vezérnek ez

vólt a' felelete: Uraim! ahoz képest, a' mint most vagyon a' két Seregek' katonai fekvése, igen ártalmas a' had - szünet a' Frantzia Seregnek; ha mindazáltal esz - közül szolgál az, az aunyira óhajtott, 's mind a' két Népek hasznos békelességre, reá állok az Urak' kívánságára, minden akadékoskodás nélkül. — A' fegyvernyugvás után a' békelességes alku következett. Amazt még meg nem tudván a' Rajna-tájiak, véres viadalba ereszkedtek, mellyben a' többi között Gróf Sztáray F. M. L. egy puska - lövéssel sebbe esett; sebet kapott *Oreilly* Generál-is, ki vezérül helyébe állott. Meg - értvén *Latour* Hadi Tármester Gróf *Sztáray*' sorsát, *Staader* F. M. Ltot küldé helyébe. A' Frantzia Generálisok - is *Desaix*, *Duhem*, és *Jordie* sebbe estek. — *Frankfurtba* éppen akkor nyomták - bé a' Frantziák a' Tsászf. Kir. Lovasságot, midőn a' Frantzia Kurir, *Bellin József*, már ki - ment a' Városból. Ez a' Frantzia Kurir Bonapartének főkvártélyából *Leobenből* *Stiria* Városából két tsemó írásokat hozott a' békekesség' dolga eránt; egyiket B. *Werne*khöz Tsászf. Kir. F. M. Lieutenanthoz; a' másikat pedig *Hoche* Frantzia Vezérhez, illy titulus alatt: *Hoche* Frantzia Generálisnak *Frankfurtban*. A' Pafzszusnak, melly 17-dik Aprilisben költ *Leobenből*, alája vólt írva a' Bonaparte nevéen kívül a' Tsászf. Királyi Udvarnál lévő Nápolyi Követé,

Markeze Galloé, és Tsász. Kir. Generális Gróf *Meerfeldé*-is, mint olyanoké, kik a' Tsász. Kir. Felség' részéről munkálkodták a' békességet. Azt beszéltette ez a' Kurír Frankfurtban a' Tsászári Kommendánsnak *Milius* Obersternek, a' kihez tudniillik ment egyenesen: hogy midőn által - adattak néki az említett tsumó-íráások, meg-ölelték egymást *Bonaparte*, *Gallo*, és *Meerfeld*, 's örvendezve kiáltották: Ellyen a' Tsászár! ellyen a' Frantzia Közöséges Társaság! meg-vagyon a' békekségünk, vagyis: Die Basis des Friedens ist unterzeichnet. — Az a' hír, hogy *Bonaparte* mindenfelől majd tsak nem tellyefséggel békerítettvén, 's magát veszendőnek ítélvén, a' Békekség' praelimináris tzikkelyeit siet-séggel bé-fogadta; akkor már *Laudon* egész Mántua tájáig verte Tirólisból a' Frantziákat. Midőn *Bonaparte* az említett előljáró tzikkelyek alá írná a' nevét, öszve-hivta egész Ármádiáját bizonyságúl, hogy a' Direktóriumtól néki adatott hatalom által írja magát a' békekség-kötés alá. Generális *Clarke*-is meg-erősítette ezt a' rá-írást; az Ármádia pedig mint bizony-sága ezen nagy történetnek, örülvén a' lett dolgon, fel-kiáltott: ellyen a' Tsászár, ellyen a' Respublika! — Meg-lévén a' békekség-kötés, *Bonaparte* kész pénzel fizette-ki a' költségeit. Az éjszaki Hatal-mafságoknak a' békekség-kötésbe semmi avatkozások sem vólt; ezt méltó észre

venni: mert jöendőben nagy követke-
sei lehetnek. — Az említett *Clarke* Ofztály-
Generális azért tartózkodott jó időtől fog-
va Bonaparte mellett, mert a' Frantzia
Direktóriumtól reá bízott a' békeiség'
munkálódása Bétsben. Igen szép, magas,
szőke hajú, ifjú Ember, jól beszéll
németül.

Bonapartéhez az Ankónabéliek Követ-
séget akartak küldeni, hogy annak enge-
delmével a' *Cispádusi* Respublikával egy-
gyesülhessenek. Monda nekik *Rey* Gene-
rális: Ankóna Tartománnya maga hatal-
mával is fel-oldozhattya magát az Egy-
házi Birodalomtól. 21-dik Májusban tehát
egy Páriotai Ünnepet tartott a' Tanács,
Orátziót mondott a' Frantzia Generális;
28 dikban a' szabadság-fáját ki-állíttatta,
és Ankóna Tartományát szabaddá kiál-
tatta. — 20-dik Juniusban *Patorel* illy
kérdést vetett az 500-ból álló Párisi Tanács
eleibe: Mi jussal ad a' Vitéz Bonaparté-
nak a' Direktórium tellyes hatalmat? mi
jussal téríti-el Genuát, Lukkát, Ankónát,
a' Frantziák' jó Barátit, az előbbi vezérlés
módjától, 's akarattyok ellen demokráti-
zállya (mert a' habenichts, taugenichts
emberek' akarattyára nem kell vigyázni.)
Ankóna a' békeiség-kötésben a' Római
Pápánál marasztatott, ígéret szerént. Mit
használ az ígéret, ha bé nem tellyesedik.

Bonaparte mindenkor magával hordoz
egy kis katonai Bibliothékát, igen mérték-

letes az evésben és ivásban. Midőn Fő Vezérré lettek Baráti az iffjúságán aggodnának, mellyhez elégséges tapasztalás nem járult, azt felelte Bonaparte: hogy esztendő alatt vagy meg-hal, vagy meg-öregszik. — *Neuw.* 7. Jun. 1797. Niemals hat ein Diktator solche Gewalt ausgeübt, wie jetzt Buonaparte in Italien. Er hat das politische und das moralische Schicksal so vieler Völker bestimmt; er vertheilt in andere Geographien die Italiener; zeichnet jedem Bezirke neue Grenzen an, und von seiner Hand fließen Wohlthaten und Strafen vieler Millionen Menschen. — A' Velentzei Municipalitás a' néhai Neméseknek fekvő jószágait is el-foglalta. Tudósítván Bonaparte ezen erőszakról, azonnal parantsolatot küldött: hogy 24 óra alatt viszfza-adattassanak minden el-vett fekvő jószágok a' magok tulajdonossáiknak. — *Montebello, Mediolanum* mellett kies mulató hely. Ott vólt Bonapartének fő kvártélyja Juniusban, onnét küldé a' parantsolatokat Bonóniába; *Serrurier* Generális által pedig Párisba ama' 22 zászlókat, mellyeknek egy részét a' Velentzeiektől szedte-el. A' Montebellói lakásában Bonapartének tanács tartatott a' Genuai Követekkel, 's az végeztetett, hogy a' Katholika Religió meg-maradjon; állittasék-fel ideig-való igazgatás a' mostani Dózsának előlülése alatt; müllyanak-el minden Privilegiomok. A' Frantzia Res-

publika védelmét és fegyverés segítségét igéri a' Génuai Respublikának, hogy ha ennek szüksége fogna lenni arra, a' maga új Konstitutiójának meg-marasztása, és a' maga birtokainak egész épségben való meg-tartása végett.

Ankóna után, az Egyházi Birodalomtól nem függővé akar válni, úgy láttzik, *Osimo*, *Jesi*, *Macerata*, sőt az egész *Urbinoi* Hertzege-ség-is. A' Velentzei Változásokról láthatni ezen X-dik Szakaszban tit. *Ottolóni*. Junius' 14-dikén Genuában fel-állítottatott az ideig - való Kormányfő; háláadás ígértetett Bonaparténak, 's a' Frantzia Respublikának; az úgy nevezetett arany könyv el-égettetett; d' *Oria* Andrásnak, 's a' Fiának álló képei le-döntettek, 's fejek a' Szabadság' fájához rakattak.

C.

CAB BEN ZOHAIK. Arab Iró, pogány Poéta. Emlegeti őtet *Herbelot* az ő Orientális Bibliothekájában. (Vide hic tit. *Bibl. Herbelot*.) Élt pedig *Cab Ben Zohair* Mahomet előtt, 's ezt csak öregségében látta. Számkivetésre igazítottatott Cab, Mahomettől, kit hogy meg-kéllene, egy hizelkedő költeményes versű munkát írt ditséretére. Ki-vezett Cab Ben Zohair

Urunk' 622-ben, a' Hegirának első elzten-dejében.

CHALES (de) a' Jésus Társaságának főképpen a' Tudákosok között nagy Embere. *Szabaudiában* született, Párisban a' Máthésist 4 elztendeig tanítá, 's arról tellyes munkát eresztett - ki, mellyből az ő tudákos munkájaira sokat fordított *P. Tosca Bálint*, és *Amort* in *Philosophia Polilingana*. Mich. Trin. tit. *Claudius Franc. Milletus de Chales* pag. 26. Inter opera egregii nostri Scriptoris illud a plerisque Eruditis magno in pretio habetur, quod de *Arte Navigandi* inscribitur. Obiit *Taurini* 1678.

CLENARD, vagy *Cleinard Miklós*, Diefti Brabant. *Salmantikában* Zsidó és Görög Mester vólt. Afrikában-is járt az Arab nyelv' tanulása kedvéért. *Longius* a' *Mekhliniai* Püspökök közt említi. Zsidó és Görög Grammatikákat adott - ki. — *Clenárd* Grammatikáját töldva, jobbítva ki - adá *Merigot*, *Moquot*, *Gretser Jakab* 's a' t.

Cordára Gyula, a' 18-dik Századnak eleje után írta a' J. Társasága' Históriaját; Mestere vólt *Ferrarius*nak, *Eugénius* hadi Vezéri életének készítésében. Lásd *Mkház* 3-dik Szakasz. 94. k. p. 216.

CORDÉRIUS BOLDIZSÁR a' 17-dik Századnak közepe táján írta azt az Evangéliomokat fejtő mindenütt ditséretes könyvét, *Catena* in *Evangelia*, quam, ut

ait *Mich. tit. Catenæ sacræ* p. 14. C. docti quique, magni, jure faciunt. Scripsit elucidationem in Librum Job succinctam, accuratam, SS. Patrum optimis sententiis confirmatam, asceticis, & concionatoriis Reflexionibus fœcundam. Opus Philippo IV. Hispaniarum & Indiarum Regi dicavit, & anno 1646. Antverpiæ edidit.

CEBES, *Szokrates* után böltselkedő, kinek egyéb könyvei között a' *Pinax* = Tabula, Tábla nevű könyve ditsértetik. Ez az egy könyv tizenöt különbféle Író által tétetett deákká.

CARRIERES Lajos. Oratóriumi Frantzia Pap. A' *Vulgáta* nevű Sz. Írást ki-adta Frantzia Fordítással, a' mint azt *Sacy* meg-frantziázta, hozzá függesztetett fejtegetésekkel. *Cartiernek*, kiről ezen X-dik Szakaszban szóllottam Lit. A. titulo: *Arábiai Fordítói a' Sz. Írásnak*; méltán nem tesszik *Carrier*, az ő *Sacyával* együtt, mert Jánsenista bűzűek. Præf. Cartier (*Carrieresio*) in novo Testamento caute usi sumus; non secus ac *Sacyo-Sacy* Isaac Scripturam sacram in Gallicum transtulit aliis adjuvantibus, & cum Commentariis. — In novo Testamento caute eo sumus usi: quod autor Janstenianis partibus favisse putetur. Maga *Cartier* az al-sorú fejtegetésekben igen szeret élni *A Lapidé* nevű *Cornéliussal*, *Tirinusfal*, *Menókiussal*, *Riberával*, de nagy hasznokat veszi mind azon Szent Atyák' és Írás-Fejtők' Könyveiknek-is,

kiket az elől-járó beszédében hoszfazasan meg-esmértet. *Maldonátust* méltán (tapasztalva tudom) az Evangéliomok' fejtesére nézve felségesen ditséri. *Maldonatus* Joan. S. J. Ipsius in Evangelia Commentarius opus est prodigiosæ eruditionis, & infinitæ Lectionis. Dignum omnino ut ex eo *Grotius* profecisse videatur. Meg-esmérteti az idegen nyelveken ki-adott Bibliákat-is. Zsidót, Arábiait 's a' t. A' Szamaritánusokéról ezek a' szavai: Duplex Pentateuchus Samaritanus tantum editus est: alter sermone hebraico, literis verò samaritanis, alter lingua & literis samaritanis. Manifesta aliquot locis præferunt studiosæ corruptionis vestigia, unde longe infra textum hebraicum sunt. (Vide hic Lit. S. tit. *Samarit nevü Biblia.*)

A' Magyar Anyaszentegyházzal igen nagy jót tennének azok a' tehetőbb Meltóságok, a' kik gondjokat és költségeket a' Káldi Bibliájának kiadására fordítanak, a' Cartiertől németül és deákul ki-adott *Vulgata* szerént; úgy hogy a' levél' oldalainak egyik oszlopát a' Deák *Vulgata*, a' másikat a' Káldi' Magyar *Vulgátája* foglalja el. A' Könyvek' elejét a' tanító gyönyörű méltóságú képek ékesíttsek, mint *Cartier*nek három szakaszú, nagy levélű Bibliáját. Az al-sorra a' fejtegetések állíttassanak ugyan csak *Cartier*ből, vagy ha még más Magyarázó még annál-is jobbnak ítéltetne lenni.

CODEX

CODEX nevű Könyv-Írók. Az *Acta*, és *Bibliotheca* nevű Könyv-Írókat emlitem ezen szakaszban; vannak *Codex*-Írók-is. E'féle ama nagy nevű *Custos* és *Consiliarius Dénisé*. Lásd M.kház IX. szak. pag. 1. tit. *Abucara*. E'féle a' *Codex Alaricianus* vel *Lex Romana editus Alarici iussu* 506. *Codex Gregorianus*, editus circa 272. *Constitutiones* ab Adriano ad Gallien. *Codex Hermogenianus*. *Leges circ. ad Constantinum* M. *Codex Justinianus*. *Codex Theodosianus* iussu Theodosii Junioris compilatus. an. 438. — *Leges RR.* Huic codici magnam auctoritatem tribuit *Alaricus Gothorum Rex*; tum *Carolus M.* *Codex Longobardicus*. — *Codex Basilicus* iussu Basilii Macedonis circa 867. *Codex Pandectarum Florentinarum*. *Codex Henricianus* *Legum Francor.* Henr. III. *Codex Ludov.* XIII. tum *Ludov.* XIV. *Codex Constitutionum in Canonization.* ab an. 993. ad 1729. *Codex Regularum* per Miræum. tum per Hoffstein. &c.

D.

DÁRES. DIKTIS. Emlegeti *Dáresnek* Trójai Históriaját *Anonymus Béla Király* Notáriusá, 's hogy mind annak, mind egyéb Íróknak Könyveikből egész egy Históriat fűzött a' Trójai történetekről. *Anonymus* tulajdonit le-írák a' M.könyvház'

7-dik szakaszszában p. 266. Lit. P. tit. *Pál* Posonyi Prépost. *Anonymus'* szavai ezek: (*Dilectissime amice*) dum olim in Scholarii studio simul essemus, & in Historia Trojana, quam ego cum summo amore complexus, ex libris *Daretis* Phrygii, ceterorumque auctorum, sicut a magistris meis audiveram, in unum volumen proprio filo compilaveram; petisti a me, ut sicut Historiam Trojanam, beliaque Græcorum scripseram, ita & geneologiam regum Hungariæ, & nobilium suorum — tibi scriberem. Kár, hogy ki-veszett Anonymusnak ezen munkája, ha tsak, mint nem rég a' Magyar költözésről írtt könyve elő-került, amazt-is valaki elő nem rántya: mert, hogy a' mi *Anonymusunk* Trójai Históriaja egy volna *Ischaric* Jósefnek a' Trójai háború felől írttkönyvével, melly *Dáres* helyett adatott-ki, nem vélhetni. *Mich. Trinit.* Lit. D. p. 103. Huic nostro Daretis, qui Romanæ urbis foundationem plusquam quadringentis annis præcessit, mirabili prorsus hallucinatione a quibusdam suppositus est Liber de bello Trajano Josephi Ischarici Christiani Poëtæ, qui in Anglia floruit sub an. 1189. tempore Henrici II. & Thomæ Archiepiscopi Cantuariensis. Se *Darest* se *Dictist* fel nem találom Fotziusnál. Mihály Trinitarius Litt. *Da.* emlegeti mind *Dárest*, mint *Dictist*: de, hogy még meg volna valahol emennek vagy amannak a' könyve, tellyességgel észre nem veszem, akár-

mint említett Suidás, és Harfmannus *Dárefset*. Sőt azt is, hogy azt *Népós* deákká tette. *Dictes* seu *Dictys*, Historicus Cretenfis, qui Idomeneum Insulæ Regem, populos suos ad Trojam ducentem secutus, totum illud bellum *Phœnicum* literis conscripfit. *Suidas* Historiæ Ephemerid. composuit. Huic fuit fere æqualis *Dares Phrygius* historicus, qui bellum Trojanum, in quo ipse militavit, græce conscripfit. Ejus opus Cornelius *Nepos* e græco in latinum sermonem convertit, & Sallustio dicavit. Harfmannus *Schedel* Daretis Historiæ brevissimum confecit summarium. (ubi editum?)

DIOSKÓRIDES, Anazárbi Görög, nagy nevű Orvos, Márk Antalnak, és Kleopátrának idejében. Könyveit, mellyekkel az orvos tudományt adta-elő, Deákra, Olasz, és Spanyol nyelvre-is fordították a' Tudósok. Görögül a' kézi írásból leg-először némelly orvos könyveit *Aldus* nevű Mánutzius adta-ki nyomtatva. 1449-ben.—*Dioscoridis* de medica materia LL. VI. &c. Venetiis apud Aldum 1499. *Aldus*. Római Fő Rendű könyv-nyomtató, ki egyetemben maga-is írt, és fordított könyveket. Meghalt 1516-ban. Dioskorides eleibe írt Előljáró beszédében, panaszolkodik a' Görög könyvek ki-adóinak terhelői ellen. Apud RR. Práy Lib. var. p. 341. Quod renascentibus in Italia bonis litteris opem afferre cœperit omnia adversa esse, præsertim in edendis Græcanicis. — Neque tamen ab in-

coepto propterea desiniturum, quin adeo Latinis & Græcis etiam Hebraica additurum.

E.

ERÁDIUS. Áfrikai Pap szent Ágoſton Doctor idejében olly nagy vólt érdeme; és az említett fő rendű szent Atya előtt való betsülete, hogy ötöt 72-dik esztendejében szent Ágoſton az ő Püſpöki hivataljának segítőjévé Coadjutorává válaſztaná a' Clerusnak és a' népnek tapſoló kiáltási között, a' mint maga beſzélli szent Ágoſton. Epist. 213. al. 110. Püſpöki Coadjutorságra 426-ban ſzenteltetett. *Erádusnak* meg-vagyon két fel-mondott Beſzéde szent Ágoſton Írási között, *De verbis Domini* ſeu Evangelii. &c.

EGESZIPPUS. avagy Hegesippus : kettő nevezetes az Egyházi Régi Írók között ezen néven, a' mint az *Anyaszentegyház Történetiben* jelentettem. 3. Könyv Ur. 168-dik Esztendejéről írván. Amaz megtért Zsidó vólt; 's az Anyaszentegyháznak Történetit 166-dik esztendeje tájáig meg-írta. Könyveinek részetskéit elő-adgya Eufébius. *Hist.* L. 4. pag. 129. Valeſii. Más egy Hegesippus írta a' Zsidó történeteket a' Makabéusok idejétől kezdvén az írását 's Konſtántinus ideje tájáig vezetvén, 's arra

nézve emezt amazzal egynek lenni nem tartjuk. Urunk 1772-dikében, boldogúlt Méltóságos Gróf *Viczay* Mihály Hedervári roppant Könyvházában, ugyan a' Grófnak mutatása szerént láttam ezen második *Hegeszippusnak* igen régen nyomtatva kiadott könyveit, különös kötetben. Mondám: nem amaz igazi szent Hegeszippus munkája ez a' Könyv; de egyébként nagy hasznú 's nagy ditséretet érdemlő szakasz. Akkor el-halgatta ő Nagysága mondásomat; hanem egynehány napok' folyta után arra bízott, hozzám küldött igen betses levelével: hogy mondásomat bizonyítsam meg, szót fogadtam. Meg nem elégedvén első levelemmel, kegyes ellenvetéseivel második, és harmadik levél írásra buzdított. A' három levélből egy könyvetske kerekedett; mellynek párja, avagy példa írása nállam; az én kezem' írása pedig a' M. Grófnál maradt. A' könyvetskének, melly nálam kék papiros kötetben vagyon in 4. ez a' titulussa *In Hegisippiana I. B. M. e S. J. Commentarius Illustrissimo D. D. S. C. R. A. M. Camer. Com. Mich. Vitzay de Loos & Hédervára inscriptus & dedicatus Jaurini*; 's az elől Járó levélen kívül így kezdődik: „Hegesippiani hujus voluminis, quo Author Solimæorum excidium, quinque descriptum libris complectitur, conditor verus ille Hegesippus non est, quem &c §. 4. numero 8. Miscet Historicus noster *fragmenta quædam Ecclesiasticæ Hi-*

storiæ suis quinque libris -- num. 9. ut L. 2. c. 5. De *Josephi* Hebræi testimonio, qua miracula Christi prædicat. L. 2. c. 12. De Simone Mago precibus sancti *Petri* prostrato. &c. — A' *második Levelem* titulussa: *Apologia* pro Commentario in *Hegesippiana*. 3-dik *Levelem*: *Elenchus* pro Commentario & *Apologia* *Hegesippianorum*. Itt. §. IX. X. XI. azok az Írók hozattatnak-elő, kik az említett öt könyveket az igaz *Hegesippus*-sénak nem tartják: *Bellarmin*, *Barron*, *Bollánd*, *Társai Henschen*. 7. April. p. 957. *Alterius Hegesippi* seu *Josippi*, *Libri de bello Judaico* extant. &c. *Engelbert* *Ulric*. de *Argentina* *Dominikánus* *Német* *Provincia-lis*, *Párisi* *Tanító* meg-hólt 1277-ben, *Summa* nevű nagy Könyvet írt *de summo Bono*. Jobbára a' *Szent Háromság*ról való tanítást foglallya magában. Meg vagyon írásban a' *Bétsi Tsászári Királyi Házban*. *Dennis*. Cod. CCCXI.

F.

FRANTZIÁK. 1797. 15. Januar. A' *Párisi* *Anti-Keresztyének*' *Innepe* *Új módú ájtatolságot* gondolván-ki némelly *Párisiak* 's el-hagyván a' *Keresztyén* *vallás* *tulajdonit*, öszve-gyülekeztek *seregesen* *Vasárnap* *reggeli tizenegy óra* *tájban* *egy* *szent* *Dienes* *utcai* *nagy házban* *Nro 34*. *Istent* *és* *em-*

bert szerető (Teophilantrop) nevezet alatt. Az öfzfe gyült fereg Atyákból, Anyákból, hozzájuk tartozandó férfi 's leány gyermekekből, ezeknek mindenik nemű oktatójiból, 's egyebekből állott. A' nagy szoba elein oltár forma valami alkotványon írás-láttatott, melly az Istenre, 's a' lélek meg-maradására mutat vala. Egy arra vá-lasztott házi gazda az oltár eleibe süveget-len lépett, (így egymás után egyebek-is.) A' gazda fel-kiált az Istenhez; mások *tens-desen* mondják utánna az imádságot. 2. Ez meg-lévén halgat az egész gyülekezet; ki ki lelki-esméretét vizsgállya bünei eránt. A' gazda szava hallatik néha azonközben, és azzal segíti a' vizgálást. De halgat minden ember. 3. Le-ülnek mind, 's hallják a' mi olvasztatik valakitől, azon gyűlésnek az Is-teni 's emberi szeretetet illető szándéka szerént. 4. Következik valamelly ének. 5. Ösztönöző beszéd. 6. Ismét ének, és így továbbá változtatva. Így kívánnak minden vasárnapon theophilanthropozni. Funda-mentomos vallások az: 1. hogy minden vallást meg-betsüllyenek, 's szintúgy min-den politikabéli vélekedést is. 2. hogy ar-ra a' moralisra határozzák magokat, melly akárminémű időre, tartományra, *szakadé-ka*, vezérlés vagy országlás módjára alkal-matos. Az említett Vasárnapi 15-dik Ja-nuáriusi Gyűléskor fogadást tettek, hogy minden *Vasárnap* e' végre egybe gyűlnek. (A' Vasárnap a' Kerelztyén szokású Va-

sárnap) minden ember be-mehet, tsak jelentse-meg magát azon háznál lévő Sekretáriusnál. — Ezeket olvasván Keresztyén ember! vagy hallván, mond-el a' *Credót* a' Keresztyén közönséges Hit' ágazatit, 's tellyes hittel gondold-meg ellenek: *Qui vero non crediderit, condemnabitur.* Marci 16: 16. Gondold-meg az oltári szentségre és áldozatra, 's a' többi szentségekre való szükségünket. Ez a' Szekta a' Keresztyén val-lás' el-nyomására rendeltetett, Frantzia Országban, mellynek egy Frantzia *Le Spectateur* nevű újság szerént a' M. Hirmondónál 1797. Nro. 20, ez a' képe: nints zabolája többé a' bujaságnak, nints semmi jó nevelése a' gyermekeknek: nints segedel-me a' szükölködőknek; senki se munkál-kodik abban, hogy a' le-rontott mindenné-mű Fundátziók, mellyek bódogító gyümöltsei voltak az emberi tökéletesedésnek, újra fel-állíttattassanak: midőn Páris egész figyelmetelségét fordíttya vagy egy teátro-mi jádzó fejer személly történetire, vagy a' vendégeskedéseire egy olyan embernek, a' ki alig kezdett a' kereskedésbe, mind-gyárt palotával tserélte-fel a' kunyhó forma bótotskáját. — Párisba volt a' sok többi között (ez ám a' reformált virtus moralis) egy olly tántzoló helyly, mellybe nem eresztettek egyebek, hanem a' kik attyokat, vagy annyokat, vagy valamelly rokon-nyokat meg-ölték. — *Hoche* Frantzia Vezér a' többi között olly adót vettetett az

el-foglalt Moguntziai, Treviri, Bergi, Kolóniai, Juliakumi, és egyéb földekre: hogy a' Respublika kívánsága szerént az nagyobb légyen harmad részfél az elébbeni rendes adónál. A' Papi társaságok és személlyek által-vehetik, ha akarják ezen Tartományokban a' magok jószágait; de a' jövedelemből tsak egy harmad rész hagyatik-meg nékik, két harmad rész pedig a' Frantzia Respublikáé. Párisi, Április elején íratott egy buzdító újság ekképen sürgeté a' Békeiséget a' többi között: kössetek Frantziák, mentől elébb Békeiséget: ne halgassatok az olyanokra, kiknek magános hasznok vagyon a' hadfolytatásában: *ne tartsátok egynek a' kevélységet a' méltósággal: ne boszszantsátok a' kis Hatalmalságokat.* — Állandó békességre vagyon szükségünk; az állandóságot nem remélheti, a' ki sok okot szolgáltatott a' maga ellenségének a' boszszuállás kívánására. — Ezen 1797-dik esztendőbéli Husvét napját Párisban tellyes ájtatósággal üllötték a' Városiak: teli vólt minden Templom az ájtatos néppel. *) — Brüsselben Ápril. egy parantsolat publikáltatott, melly szerént a' plebánusok és más Lelki atyák tartoznak meg-

*) De voltak-e elegendő lelki Atyák? mert Juniusnak 28-dikán 122 Gyülekezetek jelentették magokat a' Frantzia Gyűlésnél: hogy ők a' Katholika Religiót követik, egyetemben Templomokat és Pápokat kértek.

eskünni a' Frantzia Respublikához való engedelmességre. A' kik fejet nem hajtának, tisztekből ki-tétetnek, 's az Ország határin kívül igazíttatnak. Párisból ez íratott 26. Áprilisben. — A' Direktorium, ma korán reggel nyomtattatott tzedulákat akasztatott-fel minden uttszán, mellyel a' Publikum előre meg intetett, hogy senki meg ne ijedjen, ha ágyú lövéseket hall, 9. orakor el-kezdődött a' rettenetes ágyú dörgés: és mindenütt hallatott ez az örvendetes kiáltás: *Békesség, Békesség a' Tsászárral.* A' békesség előtt, és annakutánna Stiriából viszsza költözvén a' Frantziák, mint viselték magokat; Május 7-dik napján. Sz. *Veit*ről *Klagenfurt* tájáról adatott egy levél író: ekképen magyarázza-meg: Még soha se vólt kedvetlenebb utazásom a' mostaninál. Pruktól fogva egész eddig olly egyenlőséget és szabadságot vezettek-bé a' Frantziák, melly a' gazdagot a' szegényhez olly hasonlóná tette mint egygyik tsepp víz hasonló a' másíkhöz, 's szabad minden embernek a' kóldús-bottal oda hordozóskodni, a' hová akar. A' közönséges nyomorúságot lehetetlen le-rajzolni; 's rész szerént haszontalan-is; mert azt senki se híné, a' ki nem látta. Tsak ketten hánykódtak azzal mindenek hallottára; hogy nékik a' Frantziáság leg-kifsebb kárt sem tett. Titkon észre vettem, hogy ezek sok embert árúltak-el a' Frantziáknak, olyanokat, kiknél nagy nyereségre tehettek

szert. Egy szóval, az úton fekvő helységekben egy kakas szót sem hallottam: egy tehenet, egy lörtvélyest, egy bárányt, egy tollas állatot sem láttam. A' mit némelylyek a' pintzékben el-rejtettek, azt a' Frantziák hamar fel-találták: a' pintzékbe tudniillik vizet vagy bort öntöttek-ki; és, a' hol az hamar el-apadt, 's el-enyészett, ottan fel ásták a' földet, és a' kintset fel-emelték: azonkívül a' helységekben sok aszszonyt és leányt meg-szeplősítettek, és itt Sz. Veitben 18 házat égettek-el: a' hegyekre kevesen mertek menni az oda futamadtak' fel-keresésekre: mert ott roszszúl jártak. Mondgyák, Klagenfurtban leg-dühösebben garázdálkodtak; de Grétzet meg-kéméllették. — A' Frantzia erőszakos mesteriség mind otthon mind a' külföldön huzásvonásból állott. Tudniillik még az ő jó Baráttynak földein-is egy azon morálist terjesztettek-ki. A' Frantzia földön azoknak, kiknek semmijek se vólt, arany hegyeket ígértek; azoknak pedig, a' kiknek vólt valamiek, el vették mindeneket. Ezen tanítás hathatós előmenetellel járt azoknál, a' kik semmivel se bírtak. Több az, a' kinek majd semmije lintsen, mint az, a' kinek vagyon valamitskéje. És így az ilyen fel-forgatásokban meg-van a' kész győzelem. Efféle hitegető propagándával; mindenféle könyve, nyelve, módija, talál-mánya el-terjesztésével, sok barátokat, rábámízkodó; töle pénzt, előmenetelt vá-

ró, szedő külföldi embert kaptsolt magához a' Frantziáság, 's hatalmát nagyra nevelte. A' hová olztán Rajna, Duna, Eridanus, Tiberis felé győzve be-ütöttek, mi módon tarták-el az ő számtalan vitézeket a' Frantziák? mikép' gazdagíták-meg magokat? hatalmokat mint terjeszték? Az Isteni törvénnyel nem gondolván, a' hová a' városok' meg-vételek után bé-rontottak, temérdek ágyút hurtzoltatván magok után, hadi minden mesterséget elő-véven, vizen, szárazon, ütközetre ki-állottak, gyújtással fenyegették a' városokat: hadi fegyveres Commiszszáriusokat árasztottak a' népek nyakára: parantsolva, fenyegetve, jöendő bóldog időket ígérve, pénzt, szükséget, eleséget, lábbelit, posztót, vásznat, minden féle ruhát, marhát, drága, ritka, régi maradványokat, embert, kezeit vetettek requisitiójok avagy parantsolattyok alá. Igaz Uraktól sok birtokot elkapartak; bé-vetették a' városokba, városokba tulajdon fegyvereseit, az előbbi öröktől a' fegyvert el-szedték, szabadságpóznákattűztek-ki: municipálitások, Respublikákat még a' Neutrálisok földjeiken is állítottak-fel.

Brüsselből íratott 7-dik Juniusban 1797. hogy a' Katholikus Papoknak üldöztetése folytattatik. 5-dik Juniusban tudniillik ismét 16. Papok fogattak-el Brüsselben: mert Egyházi szolgálatot tettek, magokat ki nem nyilatkoztatván előre az újj engedelmeség

alá. A' fogságba vettetett Papok' száma hamar hatvanra szaporodott. *Lüttikben* egy nap lintsen, hogy egy vagy több esztendei fogságra Papot nem vitetne a' Politzia, 's penzre nem büntetne. — Az Ur napi Processio a' Frantziás Földeken 1797-ben pompásan 's némelly helyyeken Frantzia katonaság paradérozása alatt ménévégbe. *Bonaparté* respectust parantsolt a' Religio eránt; de példát adott-é arra? A' múlt esztendőben Januárius' 6-dik napján Párisból íratattott egy levél azt bizonyította: hogy ezen városban harmincz Templomban és Kápolnában imádtatik a' mindenek' Ura Istene Katholikus mód és ájtatóság szerént. Védelmezik magokat azok előtt a' ki-költözöttek előtt (azon Templomok atyai) kik azt fogják rájuk, úgy mond, hogy a' szabadságot vétkes esküvéssel vették volna meg.

Mint bántak Velentzével a' Frantziák? Lásd ezen szakaszban ezen titulus alatt: *Velentzei és Ottoloni*. A' Velentzei várba Frantziák szállottak, 's magoknak 80. millió Velentzei lírát fizettettek: új vezérleést állítottak belé. A' Piombi és Pozzi nevű Status tömlötzi le-rontattak: a' *Cornó* a' Dózse fejét ékesítő drága süveg; azonkívül az arany nevű könyv, melly a' Velentzei Pátritziusok' neveiket foglalta magában, tüzre sententziáztattak, hamvok a' tengerbe. Ezekre jutott Velentze, melly a' Neutrálitást meg-tartotta, a' Frantzia ár-

mádiát pedig el-tartotta. A' Frantzia módi gyümöltse *Genuában* az-is az végtére: hogy a' *Dózsei* méltóságnak minden hajdani jegyei rész szerént el-égettettek közönséges helyyen; rész szerént a' fő Templomba tétettek.

G.

GÉTA Tsászárs. *Gétát* tulajdon Testvérét az édes anyja ölébe ölte-meg a' véle tsászárkodó kegyetlen bátyja, *Caracalla* nevű Antoninus, Ur 212-ben. Annak egy nagy sereg jó-akaróit-is le-ölte; 's azt kíváná egyetemben, hogy gonosz tette törvényszerűnek tartassék lenni. Ebben nem engedvén a' törvény-tudó *Popiniánus* ki-marrattatott az élők közzül. *Petav. Rat. pag. 293.* (Cæsus est a Caracalla) *Papiánus* Jurisconsultus, quod parricidium illius excusare legibus nollet.

GUILLELMUS. Tírusi Érsek, kimult e' világból ezer száz nyóltzvanadikban = 1180. Születet Frantzia vólt: a' sz. háborúnak (belli sacri) históriáját meg-írta 23. könyvben; kezdvén azt Ur. 1095-ben, folytatá haláláig. 1180-dikig. — Hasonló munkát hagyott *Vitriáki* Jakab, ki Tírúus után 60. esztendővel halt-meg. *Michael Trinit. pag. 562. Cardinal. Episc. Tuscul. Historiam scriptit Hierosolymitanam, & Oc-*

cidentallem: Item: vitam B. Mariæ Oegniacensis. Volumen Concionum. Librum unum contra Saracenos. Obiit 1240. Lásd itt *Hequien Califa*.

GONZALEZ, Telles, Emánuel. Az Egyházi törvénynek (v. LL. Decretal.) nevezetes magyarázó doctora, és annak a' Szálmántikai Akadémiában Professora. Arról írtt 4. nagy szakaszokból álló könyveit 20. esztendőök alatt készítette-el. *Interpres doctissimus*. Edit. Lugdun. 1673. Ez az, kit Györi 1772-dik esztendőbéli tanításkor summába szorítottam deákúl, 's egyéb színt a' féle írásimmal egygyütt bekötöttem in 8-vo. theca cærul. sub titulo: *Reflexiones miscellanæ ad selecta Juris præsertim sacri capita*. pag. 564. mp. MSS.

GUNTHER. Ezen nevű első Tsászárt éneklő versei ki-adattak Auguftini 1507. V. Pray. L. Rar. p. 470. Ezen *Güntherről* tudósítván Fő T. P. újjal mutat C. C. az az: *Celtis Conrád* verseire ugyan ottan. *Celtist* bőven meg-esmértetem Mkház IX. szak. p. 45. tit. *Dikterik*.

H.

HAJTÓ. Örmény *Hajtó*, V-dik *Kelemen* Pápának parantsolattyára meg-írta a' *Tatár* Históriát, és utazást. A' titulusa ez: *Flos Historiarum Orientis*. Mondgyák, hogy

Hajtó az Örmény Királynak unokája volt. Írásit a' mint Frantziáúl diktálta Falkóniusnak, vagy Sálcánnak, úgy az azokat Deákra fordította. 1307-ben. Deákúl először 1529-ben nyomtattatott-ki, azután majd csak nem minden Európai nyelvre fordítottatott. Meg-rövidítve, de egynehány tóldalékkal ki-adatott 1619. Már az előtt sok kozzá-adatott czikkelyekkel Spanyolúl *Amarus Centeno* 1595-ben közre botsátá *Hajtót*, kit ki Augusiniánus, ki Dominikánus Barátnak mond lenni. Némellyek Premonstratenfílsé teszik, úgy tetszik valóságosabban. NB. ki-tettem *Hajtónak* Tatáros tudósításából a' Mkház' 226-dik Könyvében egy olly töredéket, melly a' Magyar országra rohant Tatárok' esméretéhez tartozandó. pag. 557. Tom. III. Nota ex *Mich. Trin. Tom. I. Lit. B. col. I. §. X. p. 519. De Mogolici Imperii rebus exstat Historia Generalis Gallice scripta Parisiis ter sub diversis formis edita ab an. 1705. ad 1715. Authore P. Francisco Catrou, qui pleraque desumfit ex Chronica Mogologica Mamouchi Medici Veneti, qui in illo Regno 40 annos commoratus eam Lusitanice concinnavit. Idem Catrou in Historia sua recenset omnes Historiographos, Hispanos, Gallos, Italos, Belgas, qui de rebus Mogolicis aliquid literis consignarunt.*

LEQUIEN CALIPHA. Vólt Jérusálemben más egy Templom-is; ott, a' hol *Sion* hegyén az Apostolokat meg-szállá a' Sz. Lélek Isten; de leg-nevezetesebbé vált idővel

idővel *Golgotha* hegyén az, melyet nagy *Konstantinus* épített; 's hol sz. Kereszt, hol fel-támadás (*Anastasis*, *Resurrectionis*) hol pedig Urunk' koporsója, 's Mártírma' Templomának neveztetik, azok között is, melyeket Sz. *Ilona* Urunk születésének, Menybe-menetelének, fel-támadásának tiszteletére Jérusálemben, vagy oda közel épített. Annak a' ditsőséges Sz. Egyháznak első rontója a' *Persák* voltak Urunk 615-dikében; *Chosroes* idejében; de hamar helyre hozattatott a' kára. *Omár* a' Szeretsenyek' kalifája tsak annyira háborgatta, hogy melléje, vagy tájára, a' hol a' Zsidók Temploma volt, a' maga vallása számára mást építtetett. Hanem *Hequien* Califa, avagy, Mahometánus Fejedelem, Urunk ezer tizen egygyedikében = 1011, a' fel-támadás (*Resurrectionis*) roppant Templomát el-rontotta. Melly rontást *Tirusi Guillelm.* említi L. 1. c. 4. *Belli sacri. Hequien Calipha Ecclesiam Dominicæ Resurrectionis: quæ per Venerab. Virum Maximum*, ejusdem loci Episcopum præcipiente Domino Constantino Augusto ædificata (*dixisset potius: absoluta & dedicata*) fuerat temporeque *Heracli* reparata, funditus deici mandavit. — mandatum, Procurator *Hequeni Hiaroe* prædicta Ecclesia ad solum diruta, effectui mancipavit. A' fiát, úgymond továbbá a' *Tirusi* Érsek; *Dáher*t *Hequen* hólta után, *Románnak* Görög Tsászárnak idejében addig kérték a' Keresztyének,

hogy az el-rontott Templom újra fel-építését meg-engedte. Meg-hólt *Románus* Ts. utánna *Monómachus* nevű *Conflántinus* következett; a' Hívek' kérésére elegendő költséget adott a' fel-építésre; fel is épült Urunk 1048-ban; romlása után 37. Nitzéforus Pátriarkaságakor; de nem szinte az előbbi fundamentomokon, hanem *circum & supra* in eodem monte occidentali Sion in declivo montis in loco Dominici sepulchri. — *Vitriák* Jakab arról a' helyre hozott épületről így ír: *Histor. Jerosol. Cap. 61. In loco Dominici sepulchri Christiani artificioso opere, decenti schemate, forma rotunda, uno tantum foramine superius apertam Dominicæ resurrectionis Ecclesiam gloriosam construxerunt, quæ inter sancta & venerabilia loca non immerito obtinet principatum.* Azt sem kell el-felejtteni, a' mit a' nagyobbításáról azon Templomnak a' *Tírusi* Érsek ír: hogy azon ditsőséges Templom körül Idvezítőknek némelly azon helyei, a' melyekben a' sz. Kereszt fel-találtatott, a' hol a' keresztről szent teste le-vétetvén meg-kenettetett drága szerekkel, — a' nagy Templomon kívül kisded imádkozó helyek voltak; hanem minekutánna a' Deákok a' szent háhorúkor Jérusálemet el-foglalták a' nagy Templomot meg-nagyobították; 's az említett imádkozó helyeket abba foglalták. „*Postquam nostri urbem obtinuerunt prædictum ædificium visum angustius; & ampliata, ex opere solidissimo, & sublimi ad-*

modum, priore Ecclesia, intra novum ædificium, veteri continuo & inserto, prædicta loca comprehenderunt. Lásd ezen Templomról Radzivilt-is Mkház 8. szakasz. 180. Levéllap. különbözik ettől a' Kálvária hegyi Jérusálemi meg-újított Keresztyén Templomtól az a' Salamon roppant Temploma, mellyet a' Régi jeles épületek között le-írtam, melly ezen kálvária hegyi Templomnak ellenében állott, 's Jérusálemi szent Tzirillus idejében dűledékes állapotban, a' kálvária hegyi Templomból meg-láttatott. „Imádgjuk a' Krisztus' Attyát, úgymond Jérusálemi szent Tzirillus: Catech. 7. de Patre n. VI. pag. 115. az égnek és földnek Teremtőjét, Abrahám', Isák', Jákób' Istenét, kinek tiszteletére építettett az az elébbeni Templom, mellyet ellenben által szemlélünk. *cujus in honorem prius illud, hic nobis ex adverso oppositum templum constructum fuit.* Toutée. S. Cyrilli Editor & Commentator hic nota 1. Hierosolymitanum Templum e regione ad orientem erat *Æliæ*, in qua Cyrillus orationem habebat; & ipsa situs sui excelsitate facile conspicuum erat in edito Calvariæ monte degentibus: nec prostratæ pene ædis conspectui obstabant interjecta Hierosolymæ veteris, quæ etiam ipsa solo prostrata erant ædificia. Quamvis Templum illud Catech. 10. n. 11. juxta Christi prophetiam jam cecidisse dicat (p. 142. *Propter hunc JESU sermonem, Non relinquetur hic lapis*

super lapidem. (Matth. 24.) cecidit hoc quod nobis ex adverso est, Judæorum templum. non, quod ea sententia fuerit ei cadendi causa; sed eam ruinam peccatum impiorum adtraxit) manebant tamen rudia ejusdem rudera, nec integra solummodo fundamenta, verum etiam tum exterioris ambitus, tum interioris & secretioris partis templi ædificiorum pars non contemnenda extabat. *Idem* in Catechesin 15. nota 2. Cyrillus occultatus testis memorat, suo tempore non solum exterioris ambitus, sed etiam interioris & proprie dicti templi formam, quamvis in ruderibus, mansisse. *Eusebius* quoque paulo ante id tempus L. 8. Demonstrat. pag. 407. memorat id triste Jerosolymis spectaculum conspici, nimirum non ex templo solum, sed ex ipsis *adytis* & *sanctis* quotidie ad construenda etiam idolorum templa, & publicorum spectaculorum ædificia lapides adsumi. *Auctor itinerarii Jerosolymitani.* anno 333. = tercentesimo trigesimo tertio refert: in *æde* ipsa, ubi templum fuit, in marmore adhuc observari ante aram *sanguinem Zachariæ* quasi ipso die fustum, ibique esse *duas statuas Hadriani*. Quod ait *Cyrillus*, fore aliquando, ut ædificationis prætextu fortassis omnes templi lapides eruerentur, & ita Christi vaticinatio impleretur, veracem se prophetam summo gaudio expertus est, cum Judæos *ædificandi* templi causa omnia quæ extabant ædificia *diruere*, nec postea ædificare posse vidit. Superfuere tamen fun-

damenta quædam; donec *Saraceni*, septimo seculo, templum in eodem loco *religionis suæ* erexerunt, quod a Christianis postea in Ecclesiam conversum, tandem ab ipsis recuperatum, Muhamedanorum superstitioni servit.

HIRÁM. Lásd az A. betű alatt. *Adon-hirám*.

HIPPONÁX. Efézusi költő. olly rút ábrázatú volt, hogy a' festők annak tekintéből írnák ki az artza vétett ábrázatokat. Azért Hipponák zabolátlan indulattól elragadtatván az ollyan kép-írókat verseivel annyira meg-betstelenítette; hogy ezek szegyenletekben tulajdon gyilkosaikká válnának. *Hipponactæum præconium*: az az: minden Satyrát felül-haladó versek.

I.

JÁKOBILLUS LAJOS. Meg-írta a' Magyar Országgi szenteknek életeket Olaszúl *Mich. Trinit. tit. Bibliotheca S. Umbriæ p. 532. Bibliotheca Scriptorum Umbriæ anno 1658. Authore Ludovico Jacobillo. Jacobillus Italice scripsit Acta Sanctorum Hungariæ & vitas Sanctorum Dionysii, Æmiliani, & Sebastiani.*

INGULFUS. Ángliai Barát Apatur. 1050-dik esztendő táján az Ánglia Mono-

storok Históriáját írta-le. Sok ott az Ángliai Királyokról-is a' tudósítás. Kezdi a' történeteket, úgymond Bellármin. Ur 664-ben; 's 1077-ben végzi, I. Wilhelm Király elejekor; de *Morerius* Diktzionáriumában az mondatik: hogy 626-ban kezdé *Ingulf* a' Historiát. melly esztendőben a' Jérusálemi Peregrinátzióból, = ajtatos utazásból haza érkezett, 's azt Urunk 1051-ben végzi. El-élt 1100, vagy 1109-dikig. *Mich. Trin. Extat Ingulfi Historia in collectione Scriptorum Rerum Anglicanarum* ab Henrico Savilio concinnata. Probabile est in ea Historia contineri Petri *Blofi* Additiones.

JOSIPPUS, vagy Jósef, *Gorion fia*, a' mint Huetius véli, Demonstr. Ev. prop. 3. nem írt Urunk 100. = századika táján; hanem sokkal későbbben. *Mich. Trin. Lit. I. & R. p. 12.* Nem Zsidóul, hanem Görögül írt. Azért sokkal későbbben; a' mint *P. Ribera Abdiást* fejtven, meg-mutatta: mert Szent Jeronymus, ki ama nevezetes Jósefet sokszor emlegeti, még az egyházi Írók között-is, ezt a' Jósipust, vagy Jósefet nem nevezi. 2. A' neve alatt lévő 5-dik Könyvben 42-dik Fejezetben, a' Gottus, és Fránkus Nemzetről emlékezik Jósipp, és olyanokat ír, a' mik az utóbbi századokhoz tartozandók. És így a' *Jósippus* nevű Históriának nem a' *Góriónides* nevű Jósef vagy Jósipp az Írója; ki az Anánus Fő Pappal *Cestius* ellen vezérré tétetett. *Apud Josephum de Bello Judaico L. 2. c. 25. —*

Ezen *Jófippus* más és különböző személly az igazi *Hegesippustól*, 's egy azzal a' kinek öt könyveit említem M. Könyvház X. Szak. L. E. tit *Egesippus*.

ILLUMINATI. és *Illuminandi*. *Illuminátusok*, Ez a' szó annyit nyom, és ér Egyházi értelem szerént, mint *Meg-Kereszteltettek*. Így a' Zsidókhoz íratott Szent Pál Levelében. *cap. 6. 4. Qui semel sunt illuminati*. Ezt a' Szentséges titulust magokhoz ragadták, és ragasztották nem igen régtől-fogva azok az Antikrisztiánusok, kiket meg-esmertettem a' M. Könyvház' 7-dik Szakaszában tit. *Magazin Írók*; a' 8-dik Szakaszban szint e'féle titulus alatt, és tit. *Bódin*, p. 130. A' 9-dik Szakaszban pedig az új *Gnosztikusok* ellen írt Töredékben. — A' mi a' Keresztyén Katholikus *Illuminatusokat* illeti; meg-voltak különböztetve mind az *Illuminandusoktól*; avagy azoktól, kik minden órán bé-eresztendők vóltanak a' Keresztségre: mind a' *Kátékhumenusoktól*, kik még bé nem vétettek az *Illuminándusok* közzé, a' Jérusálemi Ekkléfia szokása szerént. Az *Illuminátusok* Görögül a' Jérusálemi AnyaszentEgyházban-is *meg-világosítottatott* (az az: meg-keresztelttetett) névvel tiszteltettek. Ezekhez szól, ezekhez mondatott-fel a' Jérusálemi Szent Tzírillus nevű Érseknek egynehány oktató Beszéde a' Keresztség' szent Tzeremóniáiról, az Óltári Szentségről, és Áldozatról, a' Bértálásról. Ezen oktató Beszédeknek a'

nevek: *Catecheses Mystagogicæ Quinque*. I. II. III. IV. V. és a' Szent Atyának huszonhárom Catechesisei között a' 19-diktől fogva a' végsőig, a' 23-dik' végéig folytattatnak. Példának okáért: *Catechesis μυσαγωγική πρώτη Mystagogica prima πρὸς τὰς νεοφωτισμένους. Ad eos, qui, (nuper vel recenter) illuminati sunt*. A' többi Catechesis az elsőtől fogva a' 19-diknek végéig, az *Illuminandufokhoz* szöll. p. o. *Catechesis prima Illuminandorum*. ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ἃ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΩΝ. Némelly régi írásokban a' *titulus* megfejtetik, φωτιζομένων ἢ τοὶ βαπτιζόμενοι. *Illuminandum*, seu *Baptisandum Toutée O. S. E.* *editor. hic p. 16. Ambæ voces Synonymæ erant.* — Itá porro vocabantur seu usurpatione temporis præsentis pro futuro: seu quia certa spe atque exspectatione Baptismi, totum illud præparationis & purgationis tempus quasi initium & anticipatio quædam baptismi videtur. Ezen 23 Kátéken kívül még egy olvasatik leg-előre; melly mintegy készület a' többire: a' neve: *Procatechesis, seu prævius Catechesibus sermo*. πρόλογος τῶν κατηχήσεων. pag. 1. Ha ez is a' többihez számláltatik, 24 = huszon négy a' szent Atyának a' Kátéja. Más az Alekszándriai szent *Tzirillus*, kinek *Juliánus* ellen írt könyveit ki-adtam a' M. Könyvház' VIII-dik Szakaszszában.

A' *Kátékuménusok*, kik tudniillik az *Illuminandufok* előtt mondatni szokott oktatások' hallására nem eresztettek a' Jérusá-

lemi szent Egyház' szokása szerént, hogy megkülönböztettek ottan nem tsak a' megkereszteltettektől = az *Illuminátusoktól*, hanem a' Keresztségre majd majd bévétetendőktől avagy az *Illuminándusoktól* im' arról szent Tzirillus mondása: ΤΟΥ Ε'Ν ΑΓΙΟΙΣ *S. Cyrilli Archi Episcopi Hierosolymitani*. Venet. 1763. *Procateches*. n. 1. 12. p. 1. 9. Vos jam ad flat beatitudinis odor, o *Illuminandi*. Jam flores sublimioris naturæ colligitis, ad plectendas cœlestes coronas. n. 12. — Tu jam in confinio consistis; cave, ne quid temere efferas: non, quod ea, quæ dicuntur non sint digna narratu, sed quod illæ sint aures indignæ, quibus committantur. Fuisi tute aliquando Catechumenus, neque res propositas enarrabam tibi, quando sublimitatem eorum, quæ docentur, experientia cognoveris, tunc plane intelliges earum rerum auditu dignos haud esse Catechumenos. — Catech. 1. *Illuminaudorum* p. 16. Novi Testamenti discipuli, & mysteriorum Christi participes, nunc quidem vocatione, paulo post vero etiam gratia, cor novum vobis ipsis facite, & spiritum novum, ut cœlitibus lætitia fiat. p. 17. Sinceram & fuci expertem, o homo animam habe propter eum, qui scutatur corda & renes. p. 18. Antea Catechumenus eras, nunc Fidelis vocabere. πῖς δς. — Tempus præsens est confessionis ἐξομολογήσεως. Confitere quæ perpetrasti, sive verbo, sive opere; sive nocte, sive die. — Catech. 2. De

pœnitentia & Remiss. peccat. 3. De Baptismo. 4. De decem Dogmatibus. Hic de Deo. De Christo. De generatione ex virgine. De cruce. De sepultura. De Resurrectione. De Spiritu Sancto &c. breviter uti etiam de anima. De Divinis Scripturis. (ubi etiam de LXXII. Interpr.) Catech 5. De Fide & Symbolo. 6. De uno Deo. Hic & de hæresibus. 7. De Patre. 8. De Omnipotentia. Providentia. 9. in id. *Factorem cœli & terræ, visibilibus & invisibilibus*. 10. De uno Domino Jesu Christo. in id. *Et in unum Dominum Jesum Christum*. 11. in id. *Unigenitum &c.* p. 152. *Filius igitur Dei est natura, & non adoptione, genitus ex Patre &c.* 12. In id. *Incarnatus*. 13. in id. *Crucifix.* & *Sepult.* 14. In id. *Resurrexit*. 15. in id. *Venturum in gloria judicare*. 16. in id. *Et in unum Spiritum Sanctum*. 17. Iterum de Spiritu Sancto. 18. in id. *Et in S. Catholic. Ecclesiam, & Resurrection. & vit. æter.* — A' XIX. Első a' *Mystagogica* nevü Kátékhésék közt. 1. De Cæremoniis Baptismo præviis. 2. De Baptismi Cæremoniis. 3. De sacro Chrismate. 4. De corpore & sanguine Christi D. 5. De sacra Liturgia, & Communione. Ez, a' Prokátékhésist ki-vévén a' 23-dik öszve-ségesen. Catechesis XXIII. *Mystagogica* V. Mind ezekhez nem számlálándó a' *Homilia in paraliticum juxta piscinam jacentem*.

K.

KONDORCET. Egyike vőlt az Antikeresztyén Frantzia Propagándának építőji közzöl de Rochefoncaultal; és L' Abbe *Sieyessel*; erről lásd a' M. Könyvház' IX. és X Szakaszát tit. *Sieyes. Condorcet* nevét a' Berlini Akadémikusoknak neveikkel jeleskedő Könyvből a' Király ki-töröltette. Lásd róla M. Könyvház' VII-dik Szak. p. 214. Végte're maga magának gyilkosa lett.

KRISZTIÁN. Augusztus. Szász Kárdinális, fanyarú életű ájtatos Esztergomi Érsek. Huszonkilentz esztendő's korában tért a' Katholicus Hitre, született 1666-ban. Úrunk' 1712-ben Károlynak M. O. Királynak ő tette a' fejére a' Koronát.

KÁRENTÁN. A' Kárentán nemzettől különbözik a' *Narentán* nép, melly *Arentán* népnek-is neveztetik néha. Emlegeti *Lutzius Porfirogenitus*ból ezen népnek megterését; Serviai Skláv nemzet volt, és hatalmas. *Urseolus* Péter a' Velentzeieknek 2-dik Vezérjek a' *Narentánoknak* az adófizetést meg-tagadá, 's azért a' *Narentánok* a' tenger parti Dalmátziát, és a' Jádrai határt pusztiták. Lásd *Lutzius'* Illirikumát.

KÉRIATEVITS, Munkátsi Fő rendű, nevű Munkátsi Hertzeg, első Károlynak M. O. Királynak idejében építette Bereg Vármegyében rettenetes munkával,

a' magas kösziklára ama híres *Munkáts* várát. Munkátstól veszi a' Görög Katholikus Püspök a' Megyéje nevezetét, noha Ungvár Vármegyében a' N. Káptalannal együtt Ungvárat lakik. Lásd Anyalz. Egyház Történ. 23. K. §. 18. p. 137.

KRESZTZENTINI. A' *Castratus Cre-*
scentini 1797-ben Bétsben szokott énekelni. 's valahányszor énekelt a' Teátromban, mind annyiszor 50 aranyot kapott a' Teátróm' Árendátorától, és Vice Directorától B. Brauntól. — *Ecclesiastes* c. 2. a v. 8. *Coacervavi mihi argentum & aurum — feci mihi cantores & cantatrices, & delicias filiorum hominum — v. 11. vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi.* — Bonapárte' Felesége Veronában mulatván, ama' híres Castrátust *Marchesinit* ebédre hívatá másodszor-is, de egyszor se ment. Az Affzony panaszt tett Frantzia Bernádotte Generálnak. Ez tetszeni kívánván a' Dámának, így írt *Marchesini*hez: Nem tudod-e, mi jussal élhet a' győzedelmes Armádia? ha el nem jössz seregünk Fejének Hítveséhez; tudd-meg, hogy ma este agyon fogsz lövettetni. Meg-jelent. Nem kívánták énekét; hanem Bernádotte azt parantsolá neki: hogy mennyen-ki mezei jószágára: 's maradgyon ott hat hónapig árestomban: őrizésére hat Fr. Köz Katona, és egy Káplárlészen: a'köz legénynek adjon minden-nap egy forintot; a' Káplárnak kettőt. Szép Kastéllyal bírván, és nagy Keresmén-

nyel; (mert csak egy Farsangi éneklésével egynehány esztendőkkal ez előtt *Málandban* két ezer aranyt kapott) adhatott. *Vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi.*

KLITÁRKUS. A' Hístorikus ne az elméjét fitogassa, hanem igazat írjon. *Quintilian. Instit. Orat. Lib. 10. fol. 177. Clitarci (Historici) probatur ingenium, fides infamatur.*

KTESIAS. *) Ctesias, Cnidusi Orvos és Hístória-Író, *Artaxerxes Mnemonnak*, és *Mnemon* Öttsének 2-dik Cyrusnak idejében élt, és írt, úgymond Petav. *Rationar. Temp. L. III. p. 155.* Ezt színt úgy adá elő *Fótzius Biblioth. Codice LXXII pag. 31.* Ki azt írja felöle: hogy 23 könyvel le-írván az Alsíriai és Persiai Fejedelmeket, majd mindenütt ellenkezik *Herodotus*-sal, ki előtte (sokkal) előbb írt. Phot. citato I. „Ctesias Cnid. quæ ad Cyrum & Cambysem, ac Magum illum (Sphendadatem Ctesiaë; Herodoto Smerdem) itemque ad Darium & Xerxem pertinent, descripsit; in omnibus propemodum Herodoto adversatus, quem, ut posterior illo scripsit, mendacem in multis, & fabularum confi-

*) Lásd M. Könyvház XXXII. Könyv. pag. 309. Lásd Petáviust - is, *Ration. Parte 2. c. 14.* Ctesiást meg-betsüli Petávius, 's egyebekkel, nevezet szerént *Herodotussal* egybe veti a pag. 146.

ctorem facit. De se vero prædicat, eorum, quæ scribit, maiorem partem vidisse.“ — *Schotus András* S. J. ki Fótzius Bibliothekáját deákra tette - által, fő rendű tudománnyal, azt jelöli Fótziusnak ama' szavaihoz: hogy Herodotus tsak négy első Persiai Királyról írt, 's Ctesias azokhoz utóbbi öt Királyt adott. Herodotus — de quatuor hisce (Cyro &c.) scripsit: Ctesias vero hic alios quinque adjecit. És így Ctesiasnak ama' szavait, mellyekkel Herodotus ellen arra nézve hánkyolódik, hogy jobbára látta maga, a' miket ír, nem a' Persiai Királyokra, kikről Herodotus ír, kell érteni: mert azokat, 's azok történetit soha se látta, hanem az Indiáról írtt könyveinek foglalattyát, melly könyvben sok, a' mi nem igaz. Photius Cod. 72. fin. p. 44. „Ctesiae Cnidii Indicorum Liber. Legi & Indica Ctesiae. — Id. ibid. p. 49. in fine Indicorum: Hæc dum scribit Ctesias (de caudatis hominibus, de quibusdam animalibus &c.) atque fabulatur, vult tamen verissima scripsisse videri, additque vel ipsummet suis spectasse oculis, quæ scribit, vel ab oculatis testibus accepisse.“ Így Fótzius. Egy Lucianus nevű Irót említ *Schotus András* in marg. Photii, ki azt jelenti Ctesiasról, hogy az Indusokról azokat írta, a' miket se nem látott, se más szájából nem hallott. Elég az, hogy a' Fabulái az Indiaiakat illetik. Azért Mihály Trinitáriusban nem szeretem,

hogy majd mindenre nézve gyalázza: Bibl. Crit. L. C. p. 103. Ctesias — confidentissimus fabulator dicendus est potius, quam Historicus. Eum tamen Herodoto prætulerunt Jul. Afr. & Euseb. V. de Guil. Bonjour. — Bonjour Guilielm. Augustinianus (apud Mich. Trinit. p. 369.) an. 1705. meg-mutatta, hogy nem annyira ellenkezik Ctesias Herodotussal. *Bonjour* hic: Monet nomina Regum Ctesiani Catalogi esse nomina Herodoti, pronuntiatione mutata, aut eorundem cognominibus inversis: quod qua ratione ostendat, videbis apud ipsum Dissert. 2. — Elő-adom az Alsíriai és Persiai Királyokat ezen Magy. Könyvház' X-dik Szakaszszában Fő Tiszt. *Katona'* Chronol. szerént: hogy ki-tesék, mint egygyeztettek - meg azokról a' sok régi Irók.

L.

LASSAI Keresztyénség *Tibeth* Országában, *XI. Kelemennek* R. Pápának idejétől fogva, *XII. Kelemen* R. P. halála tájáig; a' mint Az ott a' Tisz. P. Kaputzinusok' Miszfsziója által neveltetett, a' Római Sz. Propaganda nevű Congregátciónak igyekeztető szándéka által. — Emlegettem a' *Tibethi*, az az, *Mogolnak* *Tibeth* részű néhai Keresztyénségét. (Lásd M. Könyv-

ház 5-dik Szakasz. pag. 37. 38. 39. 40. 41.)
 Urunk' 1661 dik táji útazását *Grubernek*,
 és *Dervillének* le-írván rövideden. Ezt a'
 tudósítást Tisz. P. *Agathangelusnak* Budai
 Kaputzinus Gvárdgyánnak írása közlé
 velem 1794-ben a' Szerzet' Levéltárjából.
 — A' Tibethi Miszfsziót XI. Kelemen
 Pápa a' Kaputzinusok' Márchiai Provin-
 ciájokra bízta: hogy a' Sz. Propaganda'
 költségével segítettvén, lálson a' Keresz-
 tyénség' neveléséhez a' *Tibeth* részű *Mogoli*
Tartományokban. Azokat akkor, midőn
 XI-dik Kelemennek végezése 1704-ben
 erről a' Miszfszióról ki-adatott, az ottho-
 nos népeken kívül *Tsinaiak* is lakták. A'
 Kaputzinusok a' tengert, Ganges - vizét,
 India, *Mogol* egynehány helységít meg-
 haladván, 's hol meleget, hol hideget
 türvén, 1707-ben el-érkeztek *Lássába*,
 Tibethnek fő városába, Junius havának
 19-dik napján. Kegyessen fogadta a' P.
 Miszfszionáriusokat mind a' Király, mind
 a' nagy *Láma*, avagy az Országának oda-
 való szokású leg-főbb Papja. Benigne
 illos tum Rex, tum magnus Lama (seu
 supremus Regni Pontifex) exceperunt. —
 Mind a' kettő azt bízta leg-ottan a' Misz-
 fszionak Prefektussára, hogy annak a'
 Törvénynek, a' mellynek hirdetésére jöt-
 tek, ágazatit írásba foglallyák, és nyújtsák-
 bé nekik. Szót fogadott a' Prefektus, és
 Tibéthi nyelven, a' mint leg-jobb módon
 annak szerét tehették, bé-adta a' kívántt
 tizikkelyeket.

tzikkelyeket. Scriptura idiomate Tibethano, meliore, quo tunc fieri poterat modo, confecta. Egynéhány nap múlva, hogy meg-tudná a' Prefektus a' Királynak a' bé-nyújtott Irásról való ítéletét, hozzá járult. A' Király a' Prefektushoz akkor így szóllott: „Tudd-meg te Láma (avagy Európai Pap) hogy az a' Törvény, melyet az egész Országommal tartok, nékem mindenkor jónak láttfszatott lenni, mint-hogy abban neveltettünk-fel; de azt nem tagadhatom előtted, hogy a' te Törvényed nékem jobbnak láttfszik lenni. Tibi tamen negare non possum, quod tua mihi videatur melior.“ Erre midőn a' P. Prefektus azt javaslaná néki, hogy kötelelsége szerint a' mi jobb, azt választaná, felele a' Király: Láma! annak az ideje még el nem jött, tanúld-meg a' társaiddal együtt a' mi nyelvünket jobban, 's a' melly ágazatokat nékem bé-nyújtottatok, fogjatok azoknak hirdetéséhez; más most nem szükséges.“ Hogy igaz szívelességgel szóllott a' Király, meg-mutatták idő-közben ki-eresztett egynéhány parantsolati, successive emanata edicta; ezeknek erejekkel meg-engedte, hogy a' Páterek egy kis Templomot, 's magoknak házat építhessenek, meg-tiltotta zaklatássokat, és a' tőlök való adó-szedést, mellyet egyebek nyújtogattak. Így folyt egy darabig az idő. Hanem a' fő Láma a' Prefektushoz mindenkor, valahányszor meg-látogatta,

keményebb volt. Egy levelet adott a' kezébe, mellyel mutogatá a' Keresztyén Hit' prédikállását illető nehézségeket. Feleletet kívánt. Adott a' Prefektus, de arra mást nem felelt, hanem hogy azt magok között (a' Lámák) meg-fontolják; a' Prefektust pedig a' Tibethi nyelv' tanulására ösztönöze. A' Lámát ki-vévén, a' fő Emberek és az Udvariak kedveztek a' Miszszionáriusnak; a' Kaputzinus öltözetnek együgyűségét, a' Szerzetesek' szegénységét, a' gazdagság keresésétől meszszire tartó távozásokat magasztalák; a' hozzájuk való tiszteletnek, szerezetnek sokféle jeleivel kedveskedtek.

Illy szép kezdetű elő-menetel még bódlogabb időket jövendölt ugyan, de igen meg-tsükkent a' reménysége az életre való mindennapinak fogyatkozása miatt: mert az az esztendőnként adatni szokott segítség, melly a' szent Propagandától járt, Romának Tibethről való meszszesége miatt, néha igen későn termett-elő; a' Miszszionáriusok az új Hívektől alamisnát szedni nem mertek, hogy azt ne vélnék a' pogányok, mintha a' Vallás palástolása alatt kenyeret keresni jöttek volna Thibetbe. Tanátskoztak egymás között; ideig-óráig ki akarának költözni. Romába küldék két társokat, a *Fano* Domonkost, ki Páter volt, és Fráter *Burgundus* Mihály Angyalt, ki az úton ösztán a' tengerbe merült. Ez a' küldetés 1712-ben esett,

hogy a' Miszfszió' nyomorúsági Roma' szemei eleibe tétetnének. P. Domonkos a' Szent Propagandától tellyes szeretettel fogadtatott. Új és tetézetebb engedelmelek adattak néki, új társak adattak hozzá, bizonyos mód mutattatott az esztendőnként adandó segítség' meg-nyerésére, és így a' Miszfszióra vizfsza-küldtetetett. A' Miszfszió 1716-ban ismét új erővel nevedett, de 1737-ben ollyanná lett, mint a' tenger habjaitól fel's alá hanyattatott hajó; néha a' szomszéd Országokra-is elterjedett, néha pedig a' sok üldözés tsak el nem merítette. Pater *Horatius Billi de Penna* a' Miszfsziónak Prefektussa Romába utazván, a' Miszfsziónak állapottyát bőségesen elő-adta, és a' kívánt engedelmekekkel, új társokkal, Tibethbe küldött ajándékokkal-is meg-tetéztetvén, az ő Miszfsziójának előbbeni helyére el-ment, és el-érkezett oda 1741-dik esztendőben.

Az 1737-dik és 1741-dik esztendők között a' Tibethi Miszfsziók számára ezen Levelek íratlak, Romában és Tibethben.
— Romában:

XII. Kelemen Pápa a' Tibéthi Nagy-Láma Vikáriussának írván 1738-dikban, ditséri elméjét, mellynek hírét hallá, azzal a' Miszfszionáriusokhoz hajlott kegyességével együtt, melly a' Keresztyén Közönséges Hitnek szeretetével együtt járt benne. Emlegeti, hogy a' Tibethi Vallásban sok úgy-is az, a' mi közelít a' Kátholikus

Vallás' tulajdonihoz; P. Horátziust ajánlta, hogy szabadítsa-fel a' Hitnek mindenütt való hirdetésére. Azonban a' levél titulussa az említett Vikáriushoz szól ugyan, de a' foglalattya a' Királyra mutat, kinek-is mind feleletét, mind engedelmet ezentúl fogom említeni, noha meg-vagy-on a' Lámának-is színt azon 1741-dik esztendőnek Október havában adatott felelete a' Pápához, XII. Kelemenhez, ki akkor már meg-hólt. A' Rom. Pápa' Levele e' következő:

*Magnifico Viro Vices Magni Lamæ Gerenti.
Clemens Papa XII.*

Magnifice Vir Salutem, & Lumen Gratiae Divinae. Ea, multa, de tuo erga se, suosque Socios Apostolicos Missionarios benevolo studio ac voluntate nobis retulit dilectus Filius, *Franciscus Horatius a Penna*, Religiosæ Capucinorum Familiæ Alumnus, quæ maximam tibi a Nobis gratiam compararunt, gratissimamque tui nominis memoriam apud nos perpetuo permanfuram (nos) dubitare non sinunt. Qua de re nostris quoque literis certissimum testimonium reddere æquum duximus. Simul vero ingenti nos gaudio perfudit narrata sagacissimi tui ingenii præstantia, ac docilitas, quibus innotescere tibi licuit Catholicæ nostræ Religionis splendidissimam lucem & veritatem amare, insuper ac magis æstimare traditam ab ipsa morum

disciplinam gravissimam, sanctissimasque vivendi leges, unde hominum genus ad animi tranquillitatem & ad fortunæ casus pacifice ferendos institui queat. Quæ quidem tibi vel ipsa docente natura, atque indito purgatis mentibus recti bonique femine se prodidisse arbitramur. Intelligimus enim te ad honestatem & virtutis cultum naturali instinctu, ac vestræ Religionis documentis plurimum propendere. Quocirca non inani ducimur spe, summi Dei miseratione illuc tandem te adductum iri, ut aperte conspicias, non alium patere aditum ad sempiternæ vitæ felicitatem, quam Evangelii doctrinam sectando, quo vestris institutis non parum accedere videamini *) idque ut agendum tibi proponas, tuoque exemplo atque autoritate frequentissimos populos, quibus summa laude præes Sacrorum Imperio, tecum perductos, hoc omnium maxime insigni ac pernecessario beneficio cumules, te hortamur; quod facile eventurum putamus, si eidem dilecto filio, Francisco Horatio, ejusque Sociis veniam dederis, ubique vestrarum gentium Christiana dogmata promulgandi.

*) V. Magyar Könyvház Tom. V. p. 41. *Hanno nelle loro Religione moltissime pratiche, simili a quelle della Romana Chiesa.* Miképpen szaporodott-e a' Tatároknál a' Keresztység Hitbéli szokás; lásd ezen X. Szakaszban P. tit. *Plankarpin.*

Idcirco siquidem illos tui, omniumque vestrum amantissimos ad vos difficillimo ac longo itinere redire iussimus, tuæ fidentes circa ipsos compertæ benevolentiae, nec abhorrenti a nostris legibus voluntati. Ad reliquam tuæ dignitatis gloriam hanc omnino amplissimam ut addas, utque Missionarios nostros benigne excipias, vehementer obtestamur, implorantes tibi ad tantum opus Divinae gratiae præsidium. — Datum Romæ die 24-ta Septembris, MDCCXXXVIII. (Ex Archivo Secr. Brev. ad Principes pag. 275.)

A' Lámának Levele a' R. Pápához. *Clementi XII.* Pontifici nuncupato, qui terram vel Regnum Romæ pacifice gubernat, præsentem Literas offero.

Occasione, qua ad Regnum Thibeti Patres Europæos vocatos Religionis dictæ Capucinatorum, misistis, hi nobis præsentarunt vestras Literas in forma Brevis & munus, consistens in vitris ad modum trianguli iridem formantibus, — in telescopio magno ac optimo — imagine cujusdam Lamæ vel Cardinalis. — Statua Papæ ex ambra &c. &c. &c. Quod attinet ad gubernium Regni, qualecunque illud sit, requiritur pax & tranquillitas illius totius. Accepi, quod vestra essentia, & incomparabilis potentia amore omnes prosequitur. (Azután kéri, hogy többször-is írjon.) Repeto noviter, quod efficere, ut regnum consistat in pace, sit actio

laude digna &c. Ulterius vestra dictamina patefacite. Nostrum munus in velo serici albi — tribus petiis auro laciniatis ex China &c. consistit. Datum in die optimo meriti primi mensis autumnii — anno terribili avis ferreæ (id est 7-ma mens. Oct. 1741. Ex eodem Archivo.)

A' *Lassai* Királynak levele, 's azután engedelme:

Regi, qui condit & conservat legem, gubernat amplam Regionem Europæam versus meridiem, & qui omnes viatores ad festa & gaudia immensa & interminabilia ducit (hoc est R. Pontifici.) Corpus vestrum resplendet haud aliter, ac altissimus mons *Ricoulnumba*, qui a longe ad instar solis & lunæ radiat. Sic lex vestra omnibus viventibus suggerit pacem, ita & nos illam gustare fecistis transmittendo nobis per Lamam, vestrum subditum tum literas, tum plura dona mirabilia, insimul cum incomparabili imagine vestra egregie depicta, & alia ex auro confecta; quæ omnia cum ad nos salva pervenerint, cor nostrum majore affecerunt gaudio. Nos quoque recognoscentes pro Patre & Matre omne vivens, omnibus benefacere studemus; præsertim autem vobis, & vestris subditis, quos cum prædictis muneribus gaudentes excepimus, cor vivum & optimum eis debemus, cum ex regione longinqua per vias abstrusas, & absque intentione negotiandi, sed solum ob finem legis

ad nos pervenerint. Lama (Præfectus) legem docere, & Medicus (aliis Missionarius) viventes ab infirmitate liberare student. Vere magnus, optimus, & mirabilis est vester zelus, dum ad hunc finem absque intuitu tot laborum & periculorum, quæ in itinere tam longo sufferre necessum est, hujusmodi homines ad nos ablegatis. Quemadmodum vasta hæc regio totum mundi pondus regit, ita vos omnium viventium onus portatis; quod stupore, laude & gratiarum actione dignum est. Lama vester, Medicus, sicut & alii, qui in Thibeto cunctantur, & ad Chinenfes, & alia loca se extendunt, aliud non quærunt & ambiunt, quam ut omnibus beneficiant viventibus: hinc & nos eos adjuvamus, & ne ullum damnum vel contrarietatem sufferant, iis publicum nostrum Diploma dedimus, & proin desiderium spei vestræ complevimus. In quantum ad propagationem Legis, illiusque executionem, cum diversus sit credendi modus in viventibus, solitum non est, ut lege nostra ullius fides proscribatur, vel ut ullus ad alterius legis transitum violenter cogatur; cum hoc aliud non esset, quam viventes torquere. Nihilominus si qui reperiantur, credentes in Legem Dei veri, hancque profiteri, & exequi velint, a nobis nec impediuntur, nec iis id prohibebitur. Et quantumvis inter regna nostra unum ab altero multum distet, oportet tamen vicinos nos esse cor-

de, & literis continuo ablegandis. Munus, quod vobis mittimus, consistit in quinque laminis auri mineralis, petio panni auro intexti ex China, centum crumenis Moschi, foliis chartæ Thibetanæ &c. Hanc epistolam vobis offerimus ex magno Palatio Regio *Lassæ*, die meritorio mensis & anni Avis Ferri (i. e. 11. Octobr. 1741.)

A' Thibeti Király' Engedelme így szól:

Nos *Mivagu* Rex Thibeti mandamus universaliter omnibus hominibus, qui sub Sole sunt, & particulariter omnibus Ministris *Lassæ*, Capitibus hominum, Capitibus 100 hominum, Capitibus 10 hominum, Capitibus Tartarorum, & omnibus parvis & grandibus, Ministris *Nemor*, *Gnalep*, *Cirtagu* &c. &c. ut nullus vestrum Patres Europæos Religionis Capucinatorum appellatæ, seu *Lamas Gochar* (id est Sacerdotes inferiores) qui cum aliis ad quærenda propria commoda huc venientibus partem non habent, nec ad facienda negotia seu mercimonia, sed unice ad benefaciendum omnibus, & ad nos in operibus verorum Sanctorum docendos, ad omnes per viam veram Paradysi docendos, ad subditos in vera obedientia erga suum Regem, & Ministros, instruendos, & ad Legem veri Dei, id est Legem Evangelicam prædicandam & propagandam huc venerunt, ab executione præsentis privilegii impedire præsumat. Summus Pontifex, vel magnus

& supremus horum Patrum Lama, haud aliter, ac Pater amore plenus, omnes homines compassione, & amore prosequitur, & idem ad eos a via inferni abducendos, & e contra ad eos in semitam æternæ & immensæ gloriæ Paradysi dirigendos, non attentis quasi immensis expensis, ad omnia Regna, quantum possibile est, prædicatores novæ Legis ablegat, & ad hunc finem, non ex alio motivo eos ad hoc quoque nostrum Regnum misit. Hinc omnibus hisce Patribus Europæis nuncupatis, seu Sacerdotibus parvis, & omnibus illis, qui deinceps huc pertingent, sigillum nostrum pro semper damus, & concedimus Legem veri Dei prædicandi & propagandi, & quidem libere, manifeste, & publice, non solum in Civitate *Lassæ*, sed etiam in toto Thibeti Regno, in omnibus & quibuscunque locis, omnibus & cujuslibet conditionis personis sive religiosis, sive secularibus. Et in hunc finem vobis omnibus supra dictis generaliter potentibus, & minus potentibus, & particulariter Chinnensibus, Tartaris, *Hor*, & omnibus aliis sive Religiosis, sive Secularibus mandamus, ne ullus eos impedire attentet. Et si qui lumine veri Dei in corde suo ad veram Legem amplectendam illuminati, hanc libere & propria voluntate, & arbitrio amplecti desiderant, & opere amplectentur; vos omnes supradicti non præsumatis illos desuper impedire: nullus vestrum

eos turbet, vel iis veram Legem observare inhibeat. Notum insuper vobis omnibus supra dictis facimus, quod omnes, qui hanc veram Legem sequentur, & observabunt, a nobis magis quam prius, ceu fidelissimi Subditi sint recipiendi, omnesque illos sicut & ipsos veræ Legis Prædicatores, seu Missionarios Apostolicos defendemus, custodiemus, & sub nostra particulari protectione habemus, & habebimus. Nec præsumite facere rem minimam, quæ præbeat materiam seu occasionem illos inquietandi, sed illos sua quiete frui quilibet sinat. Vos omnes supra dicti hasce Literas vobis bene imprimite. — Datum ex *Caden Chagsar* Residencia Triumphatoris omnium partium. Anno *Avis Ferreæ* 30 septimi mensis (i. e. 7. Sept. 1741.) = Exemplar tum Epistolæ, tum Diplom. in Archiv. Gener. Ord. Armar. *Missio Thibeti.*

P. *Horátzius* Romából Thibetbe vizsgálva érkezvén, békefélegben találta a' Miszfiziót; de Urunk' 1742-dikétől fogva olly változás érte azt, hogy a' Pátereknek a' szomszéd Országokba kellett magokat más Miszfiziókra venni. Azt a' változást így írja-le a' Tudósító: (*P. Horatius Billi de Penna*) quieta & pacifica dum lætus omnia reperit, ac sinistra non timuit, insidians Sacerdotum (Thibetanorum Lamarum) invidia tela iniquitatis fabricavit, & anno 1742 sub eumentita larva, quod Catholico

Baptismo gloria legis suæ obnubilaretur, populusque a fidelitate Regis abduceretur, propensum alias hujus animum contra Missionarios irritavit, eousque, ut violentum illorum exilium aperte minitaretur. Adoravit, audita hac rei novitate, pusillus Missionariorum grex inscrutabilia judicia Dei; & inito inter se consilio, de Missionis suaviter recedere conclusit; ne si semel Regio Edicto expelli contingeret, omnis ad illam regrediendi spes juxta Regni Legem intercisa maneret. Eapropter vocatos ad se Christianos, Thibetanos videlicet 20, Nivarros 2, & Chinenfes 2, ad constantem Fidei professionem animavit, excepta illorum confessione, pane vitæ in luctam confortavit; inter mutuos amplexus & lacrymas in pace dimisit, & in nomine Domini exiens a *Lassa*, ad Regnum *Nepal* anno 1745 secessit, ubi sedens in tristitia, & extollens manus suas in Sancta, nuncium accepit, quod Domus *Lassæ* cum Ecclesia, illico post discessum suum solo fuerit æquata; & tum relictæ scripturarum, tum rei sacræ modica supellex, quæ salvari non poterat, iniqua manu distracta, ita quidem, ut de facto, ejectis etiam subito post Missionariorum exitum prædictis Christianis, vix ullum Missionis ibi supersit vestigium, & sparsum per plures annos apostolici laboris semen, machinante insani Lamæ livore maneat suffocatum.

Perfistit tamen Missio ad Regna *Nepal*, *Bittia*, *Behar*, *Bengale*, Regno *Thibethi* contermina, juxta facultatem a S. Congregatione specialiter, & jam in Missionis principio datam, feliciter dilatata, retinetque nomen *Missionis Thibeticæ*; tum quod ad hoc regnum nunquam fuerit restricta, tum quod reditus ad illud (immutato præsertim regio throno) non videatur desperatus.

Hinc statum Missionis præsentem loca formant sequentia:

Loca Missionis in Regno Thibeti.

Lassa Regni Metropolis, & *Tapko*. Utrumque derelictum.

Loca Retenta:

In Regnis *Nepal*: *Battgao*, *Katmandu*, & *Patan*.

In Regno *Bittia*: *Bittia*, Civitas Regni capitalis.

In Regno *Behar*: *Patna*.

In Regno *Bengale*: *Chandarnagor*. *)

LEXICON - IRÖK. Igen sokan vannak a' mi időnkben, a' kik Lexicon = Szótár Könyveket írtak: a' Familiákról, a' Föld' és Világ' esméretéről, a' különféle nyelvű szókról 's a' t. De a' régi időkben - is temérdek volt az ilyen Író.

*) A' Thibeti Miszfióról lásd az itt eleintén jelentetett Szakaszt; a' Thibeti papirosról pedig Mkház 6. Szak. pag. 208. Emlegeték az Újságok a' Thibeti arany gyapjút-is.

Lásd M. Könyvház *Fótzius* L. 32. p. 313. tit. *Helládus*.

LOWTH Robert. A' Tudományoknak Okszóniai Mindenségében költeményes Tanítónak, azután Londoni Szakadékos otthonos módú Püspöknek illy verseit adja-elő *Defel.* 1785-dikben. Azokkal a' Zsóltárokat deákos lábokra egyengeté. p. o. a' 18. Zsóltárt:

Immensi chorus ætheris
Orbes stelliferi lucida sydera,
Laudes concelebrant Dei,
Auctorisque canunt artificem manum.

Dulces excipiunt modos,
Noctem rite dies, noxque diem premens,
Alternisque volubiles

Concentu variant perpetuum melos.

Et quamquam levibus rotis
Labuntur taciti per liquidum æthera,

Terrarum tamen ultimos
Tractus, alta poli mœnia personat
Æterni sacra vox Chori,
Concordi memorans eloquio Deum.

A' 132. Zsólt. *Ecce quam bonum.*

O dulce, jucundumque tribulium

Cœtu in frequenti mutua charitas!

O corda qui fraterna nodo

Jungit amor metuente solvi!

Non aura nardi suavior occupat

Sensus quæ Aaronis vertice de sacro

Per ora, per barbam, per ipsas

Lenta fluens it odora vestes.

Non rore largo lætior irrigat
 Hermona florentem æthereus liquor,
 Sanctæque fecundat Sionis
 Uberibus juga celsa guttis.
 Præsens benigno Numine:
 Quas foveat
 Jehova sedes alma ibi faustitas
 Testatur, æternumque magni
 Certa salus Domini favorem.

LORETUMIAK. A' Frantziáknak
 hatalmas garázdálkodása el - hatott a'
 Lorétumi szent Ház' pusztítására - is. A'
 szabadság' rozsfz példája a' szent Ház' fő
 Esperestyét a' testi vágyódás' rabjává
 tette. — Romani Agentis Literæ Roma 8.
 & 15. April. 1797. Simulacrum Deiparæ
 in Lauretana Domo adinventum, quæque
 illic asservabantur, scutulas, ac laneam
 vestem Beatissimæ Virginis, Galli *Anconam*
 transtulerunt, ut Parisios mittant. — Quo
 tempore Deiparæ Virginis natalis Domus
 Angelorum ministerio in agrum Laureta-
 num translata fuit, jam in ea erat ejus-
 dem Virginis simulacrum, magno semper
 in honore habitum, quod nunc Galli Lu-
 tetiam Parisiorum mittunt, quodque Bo-
 noniam pertransiisse scimus. Domus ipsa,
 quam clauferant Galli, post eorum disces-
 sum patet iterum, ac lacrymas exprimit
 accurrentium oculis, cum nec antiquæ
 magnificentiae vestigium, nec insignes Re-
 liquiæ amplius in ea inveniantur. Laure-
 tanæ Basilicæ Archidiaconus Ludovicus

Sensi maximo totius viciniae scandalo, ex Gallorum auctoritate Urbis illius praefecturam gerebat; ac postquam gallicae mulieri sese copulare ausus fuerat, incredibili temeritate, in Festo Annunciationis Sacrum solemniter celebrare non erubuit. Verumtamen abeuntibus Gallis abiit, & ipse cum praesumta uxore, atque alio ejusdem furfuris Presbytero, eosdemque urbanici milites Castris Fidareli comprehenderunt, ac forsan Romam quamprimum venient, ut scelerum suorum poenas luant.

LOVÁNIUMIAK. A' Frantzia módú Törvény Alsó Német-Országban azt parantsolta: hogy a' Religioja éránt nyilatkoztassa-ki magát minden ember. A' *Mekhliniumi* Érsek Kárdinális vonakodott. Ezen példa szerént él vala ezen Tartományban majd minden Egyházi Személly. 22-dik Májusban 1797-ben egy Pap Lovániumban Misét szolgált, noha előbb a' vallásáról ki nem adta a' kívántt ki-nyilatkoztatást. Egy Frantzia Kommisszarius, egy sereg Katonától késértetvén fegyveressen bé-méne a' Templomba; a' nép magát védelmezésre rendelé. A' Kommisszáriust Katonáival együtt támadás érte; sokan, főkép' az aszszonyok és gyermekek közzül ott veszték életüket. Egész Lovánium zenebonában sínlődék; oda sok truppok rendeltettek. A' szörnyü következésektől meg-ijedt a' Város.

M.

MASSÉNA Frantzia Osztály-Generális. *Bruckban Mura-vizénél új zászlókat szentelt.* Az a' szentségtelen tzeremónia ebben állott: 1797-ben 13-dik Aprilisben Nagy Tsötörtökön, az Urnak a' Minoriták' gondviseléséhez tartozandó Templomában öszve - gyülekeztek a' Frantzia Katonák, abból a' padokat kihányták, 's rész-szerént öszve-is tördelték. *Masséna* a' nagy Oltárhoz lépett, minden fő és alsóbb Tisztek' jelenlétekben; onnét minekutánna eleibe hordattak a' zászlók, egy ösztönöző beszédet tartott az ő fegyveres társaihoz, hogy ezen új zászlók alatt az ő régi vitézségeket folytassák ezután-is. Azonnal a' beszéd után száz húsz személy' számára asztal vettetett, le-ült ahoz *Bruckban* lévő minden Tiszt; az étkeket a' Városnak különbféle házaiból kellett öszve - hordani. Végtére megvonattak a' harangok, 's török musika alatt hozzá kezdettek a' tántzhoz; de ott egy aszszony se vólt jelen. A' tántzos sereget *Masséna* vezette az útfza-közepén a' piatzig. Ott egy darabig forgolódva meg-járták a' tántzot, 's a' Prépostságba járúltak.

Exodi 32. a v. 1. — v. 4. Dixeruntque (conflato ex inauribus aureis vitulo) Hi

sunt dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti. — 6. & *sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.* Bruck, és annak tája *Masséna'* Katonáitól igen gyalázatos vesztegetéssel, huzással vonással terheltetett, a' kenyérrel labdást jádzattak, a' szénát, sarjút kész - akartva tapodták, a' házokat fosztogatták, magok közt - is veszekedtek, tisztyeiket ki-tsúfolták, nem vólt köztök subordinátzió.

MARIVAUX Péter, a' Frantzia Akademiának Tagja 1763-ban hólt - meg; költeményes egynehány Írást hagyott. Az igaz Vallás' némelly ellenségének így szóllott: „Ha kegyelmed azt nem hiszi, leg-alább nem a' Vallás, nem az igaz Hit annak az oka.

MASSORÁRÓL - Irók. Azokhoz tartozandó *Bahur Illyés* Zsidó Rábbinus a' 16-dik Században Velentzében és Bási-leában ki-adatott könyvével, mellynek titulusa: *Massoret. Hám Massoreth*, a' Massorának sok Traditzióit meg-tzáfolta, és a' zsidó pontokat, mellyek a' betük alá függesztettek, meg-mutatta, hogy nem olly hajdaniak, hogy *Esdrásnak* lehessen azokat tulajdonítani. Más könyveit-is emlegeti *Mihály Trin. Lit. E. = Elias.* — A' *Fia Illyés János* fel-vette a' szent keresztséget, és a' mint *Mihály* írja (*ibid. p. 214.*) Sz. Ignátztól a' Jé-sus-Társaságába vétetett, 's a' Római Kollégiómban Zsidó és Arab nyelv' mestere vólt. Meg-hólt 1549-ben.

Vide, úgymond *Mihály*, P. le Long Bibl. Sacr. Syll. 1. art. 9.

MOLIERE Frantzia Költő. Ez a' Játékos mi roszsz szívű 's tollú Ember volt, abból ki-tettség: hogy holt tetemit a' Papok a' temetőre sem ereszték. XIV. Lajos a' Párisi Püspöktől ki-nyerte, hogy leg-alább tsendessen temettség-el a' tziinteremben.

MÁRK. AUREL. Tsászárs a' *Markománokkal* tartott háború költségére, holott a' Kamara' pénze el-fogyott, tulajdon tsászárs minden kintses holmijét el-adta; a' győzedelem után pedig azt pénzen viszsza-váltotta azoktól, a' kik viszsza akarták adni. *Petav. Rat. pag. 285. ex Volcat. ad ann. Chr. 192.*

MELETZIUS. A' *Meletzius* nevűek sokan nevezetessék az Anyaszentegyház' Történetiben. Ama' *Thébai Likopolis* városi *Méletzius* Püspök, ki Urunk 300-dika táján szakadást indított, a' gonoszok közé tartozandó. Az *Antiókhiai Sz. Meletzius* Püspöknek kegyességét, az Ariánusoktól az igaz hitért, Üdvözítőnk' Istenségének Vallásáért-való szenvedését az Anyaszent-Egyház' Történetinek 7-dik Könyvében, 32-dik §. Urunk' 360 dik esztendejében bőven említém. Említi a' Szentek' Lajstroma-is. 12. Febr. Antiochiæ S. Meletii Episcopi, qui pro Fide Catholica sæpe exilium passus, demum Constantinopolim migravit ad Dominum: cujus virtutes S.

Joannes Chrysoftomus, & Gregorius Nyssenus summis laudibus celebrarunt. — Az utóbbiakhoz tartozandó ama' szakadékrészü *Pegai Meletzius*, τῆ πηγῆς, ki Urunk 1588-dika táján Alexándriai Archimandritából, Alexándr. Püspökké lett. Gyakran járt Konstantinápolyba. *Exarchus* lévén ott, avagy az Egyházi Ügyeknek Birája, és Konstantinápolyban meg-esmérkedett mind *Pezzen* Bertalannal, II-dik Rudolf Tsászárr' Követének *Szintzendorfnak* a' Portánál lévő Szekretáriussával, mind *Barton Edvardal* az Angliai Követnek Társával, színt azon időben, 1588-ban, (maga is Tsászári Követté lett utóbb *Pezzen* Bertalan.) Mind Bertalanhoz, mind Edvárdhoz írt *Meletzius* az Oltári Szent-ségben lévő tellyes által-változás' védelmezésére egy egy Traktátust, vagy Diszertátziót. Ez Levélnek - is hivattatik. Elő-adom a' Bétsi Tsászári Könyvházból a' Töredékit *Denis* után Cod. CCCLXXIII. Col. 1426. 1427. *Meletzius* Irásinak egy falkáját ezen Szentségről ki-adta *Renaudotius* ad Gennadii Patriarchæ Constantinopolitani Homilias & aliorum Græcorum opuscula de Sacram. Eucharistiæ. Paris. 1709. — Tudott *Meletzius* deákúl, görögül, az ő Akadémiai Cursusát *Patáviumban* végezé. — Bartholomæo *Pezzen* — *Meletius*. — „*Mirum, idemque verum est, quod carnem, sanguinemque suum, verum cibum; verumque potum, id quod ipse ait,*

esse voluit fidelibus, sub panis ac vini speciebus. — E cellula nostra decimo Calend. Febr. Anno Salutis M. D. LXXXVIII. — *Meletii ad Clariss. Edvardum Barton.*
„Quid ad hunc usque diem ex Dei Verbo senserit Ecclesia, proponendum, deinde quæ contra solet amplitudo tua ex doctrina vestratum, ipsique adeo vestrates afferre, exponendum. — Concludit: Cum igitur panem ex Dei Verbo Corpus esse constet Christi, vinum Sanguinem: Carnem Christi ex Dei Verbo satis constet vere esse cibum, sanguinem vere esse potum; ex Verbo Dei credimus panem esse carnem Christi vere non symbolice cibum fidelium, vinum esse sanguinem vere non symbolice fidelium potum.“ *Και ταῦτα,* ut se ipsum explicat in Epistola a Renaudotio edita pag. 103. *τῇ δυνάμει καὶ ἰσχύϊ τῆς Μετουσίωσης:* atque hæc virtute & potentia Transubstantiationis. — Ad Adversarios deinceps refutandos sic ingreditur: *Lutherus ab hac universalis Ecclesiæ doctrina ac fide longe recedit. Et iterum: Verum Calvinus longius Luthero de Ecclesiæ Catholicæ doctrina fideque recedit &c. Denis hic pag. seu columna 1428. Ut autem in hoc dogmate cum Latina Ecclesia senserit Noster, in aliis tamen vehementer dissensit, ut ex ejus scriptis patet, quæ videre est apud L. Allatium de perp. Eccl. Or. & Occ. Consens. L. III. c. 7. Apud Adr. Regenvolscium Hist. Eccl. Sclavon. L. IV.*

N.

NÁRDUS, *Márk Antalt* (de Dominis hit-szegő *Spalátumi* néhai Érseket) meg-torkolá. Páris 1619. Hasonló munkát tett ellene mind *Bekánus*, mind *Gravina*. — Különbözik *Nárdustól*, *Nárdius* Boldisár, ki a' R. Pápáról írt, melly könyv meg-vagyon *Rokabert* Bibliothekájában. Lásd itten *Bibliotheka-Irók*. Bibl. Pontif.

NAVARRETTE JÁNOS Baptista, Cordubai Spanyol Pap, a' Zsidó és Káldéai nyelvben forgott Tudós. Meg-fejté *Jeremiás* Proféta Siralmit, a' Zsidó, Káldéai, és a' 70. Magyarázók Textussával együtt. *Cordubæ* 1602.

NAUKRÁTITA nevű *Proklus*, Egyiptusi, de Athénai Tanító, *Filóstratusnak* egyik mestere. A' tanításban azt a' módot tartotta, hogy először a' tanítványtól meg-fizettette magát, centum drachmas pro totius temporis mercede accipiebat; azután tulajdon könyvházába jártatta mind az új tanítványt, mind a' régiebbeket: hogy leg-alább addig, míg maga a' letzke-adásra elő nem áll, ott tanulgassanak, 's így azonban az iskolában ne tsevegjenek, ne veszekedjenek, ne per otium, uti moris est in ludo, mutuis inter sese jurgiis, sibilisque perspireperent.

NEKÁM Simon, Angliában Kántuarii Érsek, a' 14-dik Században nevezetes tudományú és ájtatosságú Lelki - Atya. Tartományos Gyűlést tartott Londonban, és ott 1333-ban ájtatossan ki-adá lelkét. Utánna nem sokára egy szinte *Simon* nevű más egy Érsek következett. Ez 1366-ban halt-meg. *Islep* neve-is vólt. *Nekám Simon-nak* ezek a' könyvei: *De Iustitiis; De Feriis; De Appellationibus; De Testamentis; De Decimis; De Ecclesiis ædificandis &c.*

NICANDER. Ezen nevűek hárman számláltatnak. Nevezetesebb a' Görög *Kolofóniusi Nicander* Poéta és Orvos. Élt Urunk' születése előtt 166-ban. Egyéb könyvei közzül ezek vagynak még meg: *Theriaca, Alexipharmaca.* Græc. Venet. 1523. Græco Lat. Lutetiæ 1557.

NOTÁTOROK, kik a' Szent Írást apró nótákkal, mellyek a' lineák közt fekszenek, meg-fejték. Láttam a' Zsoltároknak illy fejtését. Laudunumi Anselmusnak a' Szent Írás' magyarázattyára alkalmaztatott illy munkája nevezetes: *Interlineares Glossæ in universam Scripturam* Anselmi Laudunensis. Nékem igen megtetszettek *Saa* Emánuelnek illy szép hasznos fejtegetései: *Glossæ interlineares.* Ezek a' Tudósok előtt igen nagy betsületűek. P. Emanuelis *Saa* Theologi Lusitani Soc. Jesu Glossæ interlin. sæpius recusæ. Meghólt *Saa* 1596-ban.

NYELV - ÖRZÖK. Nyelv, ruha, szív, tör, melly ezeket mint keleptze, egybe-foglallya, egygyütt jár, 's a' fegyverrel vagy mesterkedéssel meg győzött népet az el-hatalmazottakhoz kaptsollya. Hogy Európából ki ne léptessük elménket, elegendő példa erre a' Görög és Romai hatalom; de még szembetűnőbb azoknak példájok, a' kik idő-jártával ezeknek eme' vagy ama' tartománybéli országlásokba következtek a' nemzeteknek ki 's beköltözések után. A' Görög amarra Ásiáig, emerre Szitziliáig, sőt Olasz Ország' végéig, *Aleksándriáig* szaporította-el a' nyelvét, 's a' nyelvével a' szokásit. A' Romai hatalom Pánnóniát, Gállit, Hispániát, Dátziát el-lépte nyelvével, az otthonvalót vagy ki-vesztette, vagy meg-tsáválta. Ekképpen termett az Olasz, a' Spanyol, Frantzia, Oláh nyelv. Azt kívánta *Ovidius*, hogy a' Deák nyelv még a' Szityiaiaknál-is gyökeret verjen; mérgelődött, hogy az oda-való nép a' nyelvét nem érté. *Trist.* 5. Barbarus hic ego sum, quia non intelligor ulli; Et rident stolidi verba latina Getæ. Már meg-írák a' M. Könyvh. 24-dik k-ben tit. *Szalágyi* n. 42. pag. 220. mi mesterséggel tették olly országossá az ő nyelveket. Kolóniákat ültettek, és municipiumokat még Dátziában-is. Lásd M. Könyvház 8-dik Szakasza tit. *Kolóniabéliek* p. 103. és M. Könyvház 286. k. tit. Erdély, *Benkő* p. 29. A' deák nyelvre ösztönözte

a' népeket a' Romai Törvénynek szokás szerént deák nyelven való ki-szolgáltatása, és az, hogy tífztségre a' Romaiak senkit sem emeltek, ha a' deák nyelvhez nem tudott. — Száz egynehány esztendő alatt mi tette a' Frantzia nyelvet *Jászziig, Pétersburgig* — olly szükségessé, kineknek hamarjában-is eszébe juthat. A' tulajdon hazája' nyelvét őrizni, mint a' paizst, hazához, hazabéli felebarátokhoz tartozandó szeretet. Juno, a' mint a' tanító mese mondgya, igen féltette az ő kedves Látinussait, az otthonn - való előbbi nyelvnek, ruhának, szokásnak változásától, 's kérte Jupitert: hogy, ha egyébként a' Trojánusoktól meg-győzettek - is, leg-alább ruhájokat, nyelveket, szokásaikat meg ne kellefsék nekik változtatni. *Æneid.* 12. a V. 820.

Pro *Latio* obtestor, pro majestate tuorum;
Cum jam connubiis pacem felicibus, esto,
Component, cum jam leges & fœdera
jungent,

Ne vetus indigenas nomen mutare *Latinos*,
Neu *Troas* fieri jubeas, Teucrosque vocari;
Aut vocem mutare viros, aut vertere
vestes. —

Do, quod vis (olli subridens Jupiter inquit) v. 834.

Sermonem Ausonii patrium, moresque
tenebunt.

NOVONIENSIS, *Novomensis* Tamás,
Párisi Tanító. Meg-fejté a' Zsoltárokat.

Incipiunt Distinctiones super totum Psalterium, secundum magistrum Thomam Novoniensem. Fel-forgatta Denis a' régi írott Könyvek' Emlegetőjit *Geszner*, *Fabritzius*, *le Longot*; de egyben se találta-fel ezt a' *Novoni Tamást*, ha tsak a' *Noyum Tamás* neve alatt nem lappang *Montefalconius*-nál. A' 12-dik vagy 13-dik Századhoz tartozandó Irónak láttszik lenni. *Denis* Cod. CCCXV. col. 1239. Codex membran. lat. Sec. XIV. — Opus tamen ipsum ad Sec. XII. aut XIII. pertinere arbitramur. En specimen: *David dicitur eximius Prophetarum, propter humilitatem. Unde de eo dicitur in primo Regum III. Cap. Inveni virum s. c. m. propter regiam dignitatem. Unde dicitur: Oleo sancto meo unxi eum. Propter factam ei de Christo promissionem. Unde. De fructu ventris tui ponam s. c. propter dictorum suorum excellentiam. Unde. Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus.*

O.

OTTOLÓNI SÁNDOR, és a' Velentzei Állapot. 1797-ben, Mártzius' 13-dikán már *Bergomo* Városában meg-volt a' Frantziaságra lett változás. Ezen Városban az első Familiák Frantzia óltalom alá adták magokat. A' Velentzei Respublikától el-fszakadtak, meg-fzünt a'

Velentzei Fő Kormányshéktől való függés, a' Katonák fegyver nélkül el-botsáttattak; *Municipalitás* állott-fel, a' mellynél mintegy nyóltz ezer személlyek esküdtek már bé. *Ottolóni Sándor* 13-dik Mártziusban ment - el *Bergomóból*, a' hol a' Velentzei Fő Hatalomhoz tartozandó Gubernátor vólt, el - költözött egész Háza - népével együtt; de előbb illy hirdető Irást tett közönségessé: „Éllyen a' *Bergomói* Respublika! *Bergomóban* 13-dik Mártziusban 1797. Igérem a' *Bergomói* Népnek, hogy én, valami ki-telhetik tölem, mindent el-követek a' végre, hogy *Bergomóba* vissza térheffenek *Familiáikhoz* mind azok, a' kik vagy *Velentzében* vagynak fogva, vagy számkivettettek, a' *Frantzia* *Revolutzió* eránt nyilatkoztatott értelmekért.“ *Ottolóni Sándor*.

Tsak nem minden *Lakosok* *frantzia* *kokárdákat* raktak-fel. Bizonyíták azt-is, hogy szintén ez történt *Verónában*, *Bresciában*, és *Cremónában*. Hozzá szerzék (némellyek) *Vicenzát*-is.

A' *Velentzei* *Közönséges - Társaság*, hogy meg-gátolhassa az ő földin a' *Fran.* szerű új *Respublikákat*, 's *Bergomóban*-is el-fojthassa a' gonoszt, fegyveres erőt küldött - ki *Brescia*, *Pescheira*, *Veróna*, 's egyéb *Városok*' el-foglalására, és a' *Velentzei* föld' széleinek el-állítására. — A' *Frantziákkal* értett, 's levelezett bűnös *Tagjai* a' *Velentzei* *Respublikának* akasztó

fán végezték életeket Velentzében Szent Márk' piatzán. A' Velentzei Frantzia Követnek házánál húsz ezer embernek való fegyver találtatott. Egy nagy ok volt ez-is arra, hogy fegyveressen védelmezte ezentúl a' Velentzei Respublika a' neutrálitást. A' Velentzei száraz földön lappangó Frantzia Emiszfzáriusok vitték azt véghez, hogy a' Velentzei Városokban a' szabadság' póznái fel-állítottak. De már a' Velentzei Birodalom 12 ezer Dalmatát, egyéb népéből pedig 60 ezeret állított-ki az előbbi rendtartás' visszavezetésére. — Veróna, Brescia, Vicenza, Bergamo, Cittanova &c. visszsa-mentek a' Velentzei engedelmeiségre, le-tették annak számára az esküvést, 's abban-is meg-egyeztek, hogy ki-verik magok közül a' Frantziákat. Öt száz ezer *Skudi* adatott az egyesült Dalmátziai Katonaságnak, egyéb Nemesek' és Kereskedők' adakozásain kívül. Ezek, a' Tirólisiakkal egyesülve Bonaparténak az Auszriai földekről való visszsa-jövetelét nehezíteni akarták. Bonaparte, tudván, hogy a' Velentzei Jákobinusok ujjat vonnak a' Nem-Jákobinusokkal, rettenté Velentzét mind fegyverrel, mind irással. Kettő a' Levelei között ellene igen durrogó. Midőn pufztító Seregével *Stájer*-Országot egész *Mura* hidgyáig (Prukkig) sáska módra lepné, rágná; *Judenburgból* így fenyegeté a' Dózsét: „A' Felséges Velentzei Res-

publikának minden Birtokai, mellyek a' szárazon fekszenek, fegyverben vannak. Mindenfelől illy únszolás hallatik: Halál a' Frantziáknak. Az Olasz Országi Seregből sok száz Katonák-is lettek már annak áldozattyává. Hijába tetti Igazgató-Hertzezséged, mintha nem hagyná helybe azokat az őszve - tsoportozásokat, mellyeknek maga az indítója. Gondollya Hertzezséged, hogy az Olasz Országi Korpusok el-szenvedhesék azon öldökléseket, mellyeket Hertzezséged támaszt? A' mi fegyveres Pajtásink' vére meg fog boszszúztatni; és nintsen egy Frantzia Batalion-is, melly illy nemes szolgálat-tételre kettős bátorságot, és hármos erőt ne érezzen magában. A' Velentzei Tanács a' leg-gonoszabb hitetlenséggel kölföntemeg azt a' nemes szívüséget, mellyel mindenkor viseltettünk hozzája. Ezen Irással a' Flügel - Adjutánsomat küldöm Hertzezségedhez. *Had* vagy *Békeféség*. Ha egyszeriben minden eszközöket elő nem vesz Hertzezséged a' nép - tsoportyainak széillyel - oszlatására, ha tüftént el nem fogattya 's hozzám nem küldi az öldökléseknek szerző okait: meg - van a' Had 's a' t. Más egy Levele *Palmanovából* költ 3-dik Májusban. Bonaparte abban így tsatázott a' Velentzeiekre: „Az alatt, míg a' Frantzia Sereg *Stájer* - Országban volt, a' Velentzei Kormányfészék így viselte magát: A' Húsvéti nagy Hetet,

Izent Hetet, arra fordította, hogy az alatt 40 ezer parasztokat fegyverkeztetett-fel, 's tiz Dálmátziai Regementeket osztott-fel közöttök a' Frantziák ellen. 2. Sok munitziókat, fegyvereket, ágyúkat küldött a' szárazra. 3. Szabadon botsáttattak azok a' 14 személlyek, kiket három hónappal az előtt meg-árestáltatott Kormányozó Biztos *Prioli* azért, mert nagy vérontást akartak el-követni a' Frantziák között. 4. Velentze Városában meg-sértettek a' Frantziák: mert Jákobinusoknak, Királyölőknek, 's Isten-tagadóknak gyalázatos nevezetieikkel illettettek; kényszerítették el-hagyni Velentzét. 5. A' Páduai, Vicentzai, és Verónai Gyülekezetek fegyverfogásra fel-kívántattak, hogy egyéb seregekkel meg-újjítsák a' Szitziliai Vetsernyét. 6. A' Papok fegyverfogást prédikállottak, 's a' Velentzei Státus' Prédikátori nem szoktak egyebet prédikállani, hanem a' mit a' Kormányfő akar. 7. Folyt a' vér mindenfelé. 8. Páduában egy Batalion-Vezér, és más két Frantziák meg-ölettek. — 11. Húsvét-Hétfőn harang-szó aiatt minden Frantziák le-öldöstettek Veronában. — Így lévén mind ezek, a' Fő Vezér parantsollya minden Osztály-Generálisoknak, hogy a' Velentzei Katonákkal úgy bánnyanak, mint ellenséggel.

Ezen Levélnek íratása előtt, *Landrieux*, *Devaux*, *Chabran* Frantzia hadi Tiszteknek (kiket Lombárdusok, és Lengyelek-is

segítettek) Veróna-táji ütközetjek után, minekutánna Verónán túl, a' gránát a' puskaporba esvén egy épületet fel-vetett, és *Ferro Velentzei* Generálist, öt század magával; akkor a' Velentzeiek között a' Frantziák nagy mérszárlást vittek végbe, és 105-öt el-fogtak; kevesen szaladhattak bé közzülök Verónába. Annak lakosai, és védelmezői látván, hogy a' Város alá 15 ezerből álló Frantziaság gyülekezett 23. Áprilisben, más nap estve meg-adták magokat, úgy hogy a' Religiójok hagyatásék - meg; személlyek, 's vagyonyok legyenek bátorságban. A' Frantziák engedtek, de kezesül kívánták a' Püspököt, négy Kánonokkal, 's négy Nemeseikkel által-is vették ezeket.

Már Májusnak 13-dikán a' Velentzei Kormányfő illy Hírdetést tett: A' Dózse adja mindeneknek tudtára, hogy a' nagy Tanács, a' Nemzet' bölcdogságára állhatatosán számat tartván, 's maga hatalmára úgy nézvén, mint annak tsak öröjére; 's most észre vévén, hogy az idő, a' környülállások, és más Nemzeteknek példái úgy hozván magokkal, meg nem maradhat továbbá ez a' Hatalom egyedül a' Patritziusok' kezében; el-végezte tegnap, hogy egy ideig-való Kormányfőket állítson maga helyébe. Ezen újj Igazgatás alatt meg fog maradni a' szent Kátholika Vallás úgy, a' mint Öseinktől szállott-által reánk örökség szerént; a' személlyre

nézve, és a' vagyonra, az előbbeni bátorság fenn - tartatik. — Bizonyos számú-Frantzia Katonák fognak bé-jöni minden órán, 's mivel úgy jövendenek, mint Barátok, úgy kell bánni-is vélek.

Bé-mentek Május' 15-dikén 8 ezeren, híres ki-kötő helyét *Sibille* Frantzia Vezérnek 9 Fregáttjai el-foglalták; már előre a' Dalmaták hajókon haza botsáttattak, egyéb Velentzei Katonáknak le kellett tenni a' fegyvert; a' Senátorok az ő tisztségeiktől mind el-bútsúztak, 's helyekbe mások állíttattak. *Manini*, ki 1720-ban született, 1789-ben választatott Dózsé tisztségre, Ex-Dózsévé lett ugyan, de *Bonaparte* ötöt választotta, nevezte az új Kormányzéknek Elölülőjévé. A' Republikának egy része a' Cispadána (an Cisalpina) Olasz Republikának tagjává, más Mántuai, Triefti, Görtzi, Tirólisi határos része pedig más sorsra intéztetett. Velentzébe ez előtt öt száz esztendővel, úgymint 1297-ben az Arisztokrátsziát *Gradonigo Péter* vezette-bé, az az: a' Fő Rendek által való igazgatást, melly az előtt Demokrázia volt. — A' Velentzei Municipáliság' Tagja *Mengotti* Május' 17-dikén tanítást tartott a' Velentzei új szabad Néphez; 18-dikban három napra 3 színű kokárda, viselésre buzdította azon Municipáliság a' Népet; a' Pátriárka pedig a' Papokat pásztori Levéllel inté; a' Nép előtt az új Igazgatáshoz tartó engedelmesség'

messég' javallására. — Így a' Velentzei Birodalom Arisztokráziából Demokrátziára változott. Velentze Városában Májusnak 16-dik napján midőn már benn voltak a' Frantziák, illy Hírdetés tétetett közönségsé: „Minthogy a' Velentzei Elöljárók egész tökéletességű állapotba akarják tenni a' Közönséges-Társasági Igazgatás-formáját, 's mivel ezen Város' Polgárit mindenkor nagyobb mértékben kívánnyák részeltetni abban a' szabadságban, melly a' Religiót, a' személyeket, és a' tulajdonosi Júst bátorságban tartya, — minthogy a' szárazon fekvő Velentzei Birtok-béliek, kik az Anya-Várostól elszakadtak, ahoz ismét vízfőz-állani kívánnak; — végre: mivel meg vannak arról-is győztetve, hogy a' midőn a' Frantzia Igazgatók a' Velentzei Nép' sorsát egygy Olasz Nép' állapottyával egybe-kötik, gyarapítani kívánnyák ez által annak erejét és boldogságát; ezen okból jelentik egész Európának, 's különösen a' Velentzei Népnek: hogy szabad akaratból tettek illy jobbítást a' Respublikai Konstitutzión, mert látták, hogy az szükséges.

Egyedül a' Nemesek vehettek eddig a' Státus' igazgatásában részt, a' születés jussánál fogva. Ezek a' Nemesek önként lemondottak most ezen jusról: hogy ennekutánna a' kik leg-érdemesebbek az egész Nemzet között, azok jussanak a' közönséges tisztségekre, 's hivatalokra —

de a' Haza eránt való buzgóságok mellett ezután - is meg - maradandának, 's meg fogják érdemleni a' fő Nép előtt szolgálatyok által az Öseiktől reájok maradott betsületet, neveikkel együtt. — Addig, míg a' Velentzei földön lakozó Nép Képviselőket választhat ki magának, *Demokratika* mód szerént leszsz itt egygy ideigvaló Tanács, *Municipalitás* nevezete alatt; leszsz azon kívül a' Respublikának más egy Tanáttsa-is *Departement* nevezet alatt, melly a' Velentzei száraz Tartományokbéli, 's Istriai, Dálmátziai, Albániai, és Levántai Szigetekbéli Representánsoknak számából fog állani.

Midön a' Nemesek illy ditső áldozatot tesznek a' Hazáért, utolsó kívánságjok az, hogy láthassák a' Hazának Fiait, mint testvérjeiket egy formán és szabadon részesülni egy jó Igazgatásnak jó téteményeiből. All az említett Municipálitás 60 Tagokból. *Corner Miklós* az Elölülő. Megeskedtette *Salimbeni* Generálist a' Respublika' hűségére.

Más egy Hírdetményt-is adott - ki, a' Cispadánai Respublikának ezen szokott felülírása alatt: *Liberta Egualianza* (mások hozzá teszik: *Virtu.*) Ezen Hírdetményben jelentetik: 1. Hogy a' néhai Nagy-Tanács le-mondván a' maga különös jussairól, érdemessé tette magát a' Haza eránt. — 3. Két Deputátusok által meg fogja kérni a' Municipálitás *Bonaparte* Fő

Vezért, minden Velentzei Foglyoknak el-botsáttatása eránt. 4. A' nyomtatás' szabadsága nem fog ki-terjedni a' mostani Igazgatás-formája ellen való Irásokra. 5. Az olyan Expátritziusok, kik eddig tsak a' hivatallyokból éltek, ha nem fognak ezentúl új hivatalokra választatni, fizetést kapnak a' Nemzeti Jószágok' Fundusából, és egy fel-állítadó Penziók-Lotteriájából. 7. A' Municipálitás magára veszi az előbeni Kormányfzéknek minden tartozásait. A' Velentzei Oroszlány - tzímer két első lábával egy könyvön ezt tartá: *Pax tibi Marce, Evangelista meus*; már most ezen olasz írás vagyon benne: *Diritti e Doveri dell' Uomo e dell' Cittadino*. Az Embernek és a' Polgárnak jussai és kötelefségei. Lásd B. tit. *Bonaparte*.

P.

PÁTRIÁRKÁK. Atyák Attyai, vagy első Attyai bizonyos Nemzetségnek, mint Ábrahám, Isák, Jákob. Megjövendöltetett, hogy el nem vétetik a' fejedelmi páltza Judából, és a' Fejedelem az ő ágyékából, míg nem el-jő, a' ki elküldetik, és ő léfzen a' Nemzetségek' várása. *Mojs. 1. k. 49. v. 10.* Az az elküldendő, az a' Nemzetségek' várása az igaz Messiás, az Atyának egy szülött

Fia, a' meg-tesztelésű Ige, ki a' Szűz Máriából született test szerént igaz Isten, igaz Ember, egygy Isteni Személlyben, az Ur Jéhus Krisztus a' mi Idvezítőnk. Az említett jövendőlés ezzel bé-telleyesedett. Már mikor Krisztus Urunk született, nem volt Juda vérű Fejedelme a' Zsidóságnak: mert akkor már az idegen vérű és eredetű Heródes Király országlott. Lásd M. Könyvh. 7-dik Szakasz. titulo *Aridéus*, és ezen szó alatt *Arisztobulus* pag. 9. Itt az említett Heródes' idegenségéről pag. 10. tudósítás vagyon. Lásd ugyan erről Jerusálemi Sz. Tzirillusnak 12-dik Katekésisét numero XIX. ezen M. Könyvház' X. Szakasz' végén.

A' Zsidók, hogy az ő nyakasságokat védelmezzék, azt költötték: hogy nekik Juda vérű Királyok vagyon, de hol uralkodgyék? arra a' helyre nem mutathatnak. Körül vagyon járva az egész Világ, a' mint a' Mag. Könyvház' mindenik Szakasz'ja, az elsőtől fogva a' 9-dikig bőven meg-mutattya: nec vola, nec vestigium, se híre, se hamva.

Egy kevesé okosabbaknak láttattak, a' kik a' Juda vérű Fejedelmek' helyébe Pátriárkákat gondoltak-ki magoknak. De egygy az, hogy ez a' tőlök ki-gondolt Fejedelemség tsak Pátriárkaság, a' mint magok meg-vallyák; más az, hogy bizonytalan vérű, származású; harmadszor, igen késő találmány: mert tsak *Adorján*

Tsászár' idejekor hallatott híre leg-először (a' 2-dik Században) a' mikor már száz egynehány esztendőök előtt defecit, desiit, ki-velzett a' Juda vérű Felség, hatalom, királyi, fejedelmi páltza. Jérusálemi Sz. Tzirillus emlegeti ezt a' Pátriárkaságot, 's nevetségre méltónak itéli. *Szent Tzirill.* 12. Kátek. num. 17. pag. 171. Judæi, si habent principem ex genere Juda & David, necdum venit, qui expectatur. Pudet me namque recentia illorum instituta commemorare, de his, qui modo Patriarchæ apud illos dicuntur, & quodnam eorum sit genus, quæ mater; quæ quidem iis, qui noverunt, libenter relinquo.

Toutée Editor nov. Edition. S. Cyrilli Hierosol. in hunc locum not. 2. Apud illos Patriarchæ dicuntur. Duo Judæorum Patriarchis S. Cyrill. objicit 1. novitatem, 2. generis defectum. Ea novitate fiebat, ut, etiamsi ex Davidis genere forent, defecissent tamen principes ex Judæ prosapia ab Herodis tempore usque ad eorum (Patriarcharum sic dictorum) institutionem. Sed eorum natalium defectus omnino prohibebat, ne Judæi adhuc Davidis posteris subesse se causarentur. Judæorum Patriarchæ non ante Imperatoris Hadriani tempora auditi; postea in scriptis Patrum, & Imperatorum legibus non infrequenter memorantur. Patriarchatus apud Judæos hæreditate a parentibus ad filios transmittebatur. Primum Judæi Patriarcham numera-

bant *Gamaliel*em, non illum quidem Pauli Apostoli Magistrum, cujus in Actis mentio c. 5. v. 34. sed alium ex ejus genere prognatum, ex Epiphanio hær. 30. n. 4. &, ut Rabbini memorant, ad summum, ejus nepotem. Ex Origine L. 4. de Principiis c. 1. Judæi Patriarchas suos ex genere Judæ dici volebant, eamque illorum jactantiam notare ac refellere videtur in hoc loco *Cyrellus*. At *Chrysostomus* Orat. 37. contra Judæos 5. com. 1. pag. 448. ait eos Sacerdotum simulare personam, quamvis Sacerdotes non essent, legitimæ consecrationis defectu: quod argumento esse potest eos ad Leviticam Gentem originem suam revocasse. — *Theodoretus* Dialogo 1. p. 22. Judæorum Patriarchas ex Herodis stirpe progenitos censet; sed id parum probabile. (Cur?) Plura de Patriarchis in Gothofredo L. 16. Cod. Theod. tit. 8. tom. 5. SS. Patres corruptos illorum Patriarcharum mores graviter acerbique castigant. Vid. Euseb. Cæs. in Isaia c. 3. in eundem locum Hieronym. Cyrill. Alex. Chrysost. loco laudato: Epiphanium hær. 30. n. 7. 8. ubi perditos juvenis cujusdam Patriarchæ Tiberiensis mores narrat, qui Cyrilli temporibus genti præfectus erat.

PÁDUAIÁK. Száz ezer livert fizetettek a' Pádvaiakkal a' Frantziák 1797-ben, midőn azt magokévá tették az ő módjok szerént; azonkívül sok vég posztót, temérdek sok tzipöt, vásznót, és

egyebet adattak magoknak. Huszonharmadik Májusban Sz. Antal Templomából el-vittek minden aranyt és ezüstöt. Szent Antal' nyelvét-is el akarák vinni, 's minket (úgymond a' Pádvai tudósítás) a' mi őrző Pátronusunknak mind ezen tetemétől, mind más ereklyéktől meg-fosztani. Azokat hogy meg-maraszthassuk, őszve - szedtünk városi társainktól egynehány óra alatt 35 ezer livert, és így a' kívántt kintset falaink között ezen vált-sággal meg-marasztottuk. De egyéb Templomokból, főkép a' Püspöki Templomból minden arany és ezüst edényeket őszve - kapartak, és el-ragadtak. — *Szent Antalról* lásd M. Könyvház 7. Szak. p. 78. tit. Costa.

PLÁNKÁRPIN. 1247-ben, Innocent. IV. R. P. és IV. Béla M. O. K. idejében, *Plánkarpin*, vagy *Kárpi János* nevű szürke Barát küldetett követségül az Ásiai Tatárok meg - térítésére *Kujne-Kánhoz*; *Batus-hoz* pedig *Asztelin* Dominikánus Persia' mellyékére. Lásd az Anyaszentegyház' Történetit a' 20-dik könyvben, §. 30. a pag. 35. és *Jeretányiról* 22. k. §. 20. p. 110. *Juliánus* Dominikánus IV. Béla Királytól küldetvén a' *Volga* táji Tatároknál (vagyis inkább magyar nyelvű pogányoknál) hirdeté Krisztus Urunkat. Az a' *Volga* máskép *Rha*, és nagyobbik *Arakszes* nevű, mert a' kisebbik *Araxes* más néven *Rhus*, *Mediának* vize. Vid. *Pray* Dissert. 2. in

Annal. — 1253-ban *Rubrukisius* Sz. Ferentz Szerzetesse járt *Báthoz* Tatár - Kánhoz, kinek udvara akkor *Volgánál* volt, követ-ségben. *Illyés* Magyar Minorita sokakat meg - térített a' *Tatárok* közzül, kik magyar nyelvűek voltak. *Ibid.* p. 38. Urunk 1343-dik táján. *Rubrukis*ről lásd *Anyasz.* Egyh. Történ. 21. k. §. 8. pag. 44. Urunk 1336-ban XXII. János Pápa Dominikánusból lett hét Püspököt küldött a' *Tatár* Országai *Miszfzióra*, a' hol akkor azon szerzetbéli *Franko* sok jót tett.

PERSIAI KIRÁLYOK, előre botsá-tott tudósítással az *Afsiriai* avagy *Ninive*, 's azután *Babilóniai* Királyokról. — Az *Afsiriai* avagy a' *Khaldéai* Országglás *Babiloniában* kezdődött, de *Ninivére* 's *Afsiriára* tétetett - által.

Világ Teremt.

3237-től fogva *Szardanapál* Afsiriai Király *Ninivében*. Utánna

3257-től f. *Teglat Falasar*, némellyeknél *Ninus* nevű. *Siriát*, *Galileát*, *Judeát* igen rontá.

3276-től fogva. *Salmanassar*, ki az *Israel* nevű 's részű *Zsidóságot* rabságba hajtotta.

3287-től fogva *Senacherib* *Egyptust* rontá, de *Judeában* 185000-et vesztett.

3294-től fogva. *Affaraddon* *Israel* földére új lakokat vezetett, *Babiloniát* *Assiria* alá veté.

V. T.

3336-től fogva. *I. Nabukodonosor* Afsiriai = Ninivei, 's Babiloniai Király *Dejocest* a' Médusok' Királyát meggyőzte; *Holofernessét* pedig *Judith* győzte meg, Manassesnek Jüda' Királyának idejében. (Utánna *Cinaldán*, másoknál *Sarak*.)

3257-től fogva. *I. Nabopalassar* vagy *Beles*. Ettől a' Nabopalassári idő-rend, 's ettől a' Babiloniai Birodalom kezdődik jobbjára; de az Afsiriai Uralkodás ismét a' Babilonbélieket el-foglalta.

3378-től fogva. *II.* vagy másodszor *Nabopalassar*, a' Babiloniai Birodalmat helyre állítá, Josiással frigyet kötött; az Egyiptusi K. *Nechao* sok tartományit ragadá-el.

3397-től fogva. *II. Nabukodonosor* sok rabot el-vitt Jérusálemből V. T. 3416-ban, Jérusálemet a' Templommal együtt le-rontotta; 3432-ben Tirust meg-győzte; az Egyiptziust először Eufrátesnél, azután otthonn rontotta.

3442-től. *Evilmerodách*.

3444-től. *Neriglissor*. Cyrussal a' Médusok' és Persák' Vezérével hartzolt.

3449-től fogva. *Balthassar*. Ezt Cyrus meg-ölte.

3466-tól. *Cyaxares* = Dárius Medus. Ez Mediához foglalta Babilont. —

V. T.

Media Vil. T. 3424-dikétől fogva, *Arbacesnek*, *Dejocesnek*, ki némellyeknél *Arfaxad* nevű, *Fraortesnek* *I. Cyaxaresnek*, kit a' Scyták meggyőztek; *Astiagesnek*, kinek a' neve némellyeknél *Asverus*; *II-dik Cyaxaresnek*, avagy *Dárius Médusnak* *Astiages'* Fiának engedelmeskedett. Ennek hadi Vezére vólt ama' nevezetes *Cyrus*, ki *Croesus*t meggyőzte, *Babilont* elnyerte, *Persiát*, *Mediát* az *Afsiriai* hatalom alá vetette.

3468-tól fogva. *Cyrus* Persiai első Király, az ő napkeleti Birodalmát 120 tartományokra osztá.

3469-ben *Cyrus* a' 70 esztendei fogságból haza ereszté a' *Zsidókat*, *Zorobabellel* *Jekoniás'* Unokájával, mint Vezérrel; az új Templom' építését a' *Kutheusok* vagy *Szamaritanusok* akadályoztatták.

3475-től fogva. *Cambises*, *Cyrus'* Fia, a' Persák' Királya, *Egyiptust* vetette a' Persák' hatalma alá. Ennél bévádoltatván a' *Zsidók* a' Templom' építésétől el-tiltattak.

3482-től. *Smerdis*.

3483-tól. *Dárius Histaspes'* Fia, *Atossát* v. *Vászthit* *Cyrus'* Leányát feleségül vette; ezen kiadván, a' *Zsidó Eszther* lett Királynéjává; a' *Sciták*

V. T.

és Görögök ellen hadakozott; a' Trátziai Boszforust és Dunát hidviselésre kényszeríté; a' Jérusálemi Templom' építését meg-engedé. Eszther, Márdokéus, Amán történeti ezen Király' idejébéliék. *Petav. autem Rationarii Temp. Parte 2. L. 3. c. 10. p. 185. (Darius, qui Lib. 1. Esdr. c. 4. post Asverum, inter duos Artaxerxes medius ponitur) procul dubio est Hystaspis filius, Asverus autem est Cambyfes. Eundem & Artaxerxem Josephus in Esdra nominari putat, duplicique nomine designari. Nisi Artaxerxem istum mavis esse Smerdim Magum; quod & nos arbitrati sumus.*

3519-től fogva. *Xerxes* Egyiptust megalázá, Hellespontusra hadat vetett, azon temérdek táborát a' Görögök ellen vitte; a' Thermopiláknál, Spártai Leonidástól, Salaminánál Themistokleستől meg-győzetett.

3521-től fogva. *Longimanus* nevű Artakszerkfszes, *Nehemiásnak* az ő tulajdon Pohárnokjának engedelmet adott arra: hogy Jérusálembe mennyen, 's azt fallal bé-kerítettse. Egyiptus ellen 400 ezerből álló hadat küldött, azt meg-győzte, de 300 ezer új katonát-is küldött reájok. A'

V. T.

Görögök meg-alázták, 's békéllés-
tikkelyekre fogták.

3580-tól. *Sogdiánus*.

3581-től fogva. *Dárius Ochus* az iffjabbik
Cyrus Attya. *Cyrus* a' Fiát Orszá-
gának tenger-parti Vezérévé tette;
Arfacest az öregebbiket *Persiai*
Királlyá. Ez az *Arfaces*

3620-tól fogva, *Artaxerxes Mnemon* névvel
a' Persák Ura vólt. *Cyrus*sal az
Öttsével háborúja vólt. Ennek
háborúikor nevezetesek vóltak:
Xenophon Görög Vezér, *Athénai*
Conon, Spártai *Antalcidas*, *Farna-*
bazus, kit *Mnemon* az Egyiptusiak
ellen küldött; *Athénai Ifikrates*;
Tachus Egyiptusi Király; *Agesilaus*.
Az iffjabbik *Cyrus* idejében *Ctesias*
Historicus. Ezen szókról: *Asver.*,
Astiares, *Artaxerxes* lásd Magyar
Könyvház. IX. Szakas. p. 75. tit.
Gog. Magog.

3643-tól fogva. *Artaxerxes Ochus*, a' Feni-
ziaiak, Egyiptusiak, Cyprusiak
tőle el-pártoltak; de mind ezt
viszfsza-vette, mind *Sidont*. *Nekta-*
*nebus*t meg-szalasztotta, az *Apis*
ökröt meg-ölte; *Bagoástól* meg-
öletett.

3666-tól. *Arfes*, *Ochus*' Fia.

3668-tól. *Darius Codomanus*, Nagy Sándor-
tól meg-győzetett.

V. T.

3674-től fogva. *Nagy Sándor*, ki már 3670-ben ment-által Ásiába, 's háromszor verte-meg Dáriust eme' *Codomanus* nevűt. Véget vetett a' Persiai Birodalomnak, 's el-kezdé a' Görög Birodalmat. Minekelőtte *Nagy Sándor* harmadszor verte volna meg Dáriust, 3672-dikben *Tirust* meg-vette; Judeában *Jaddus*-tól a' fő Paptól le-tsendesítettett; meg-engedte a' Zsidóknak a' hazai törvény - tartást; a' Számariták' számára *Garizimben* épült Tempomba hivattatván *Sándor*, nem ment; el-ment a' Jérusálemibe, ott áldozatot tett; ott hallá, hogy *Dániel Próféta* meg-jövedőlte a' győzedelmit; az adót a' Zsidóknak minden 7-dik esztendőre el-engedé; de nem a' Számaritáknak; sok Zsidó Katonát fogadott-fel, szabad szakálra eresztvén a' törvénnyek' meg-tartását. — A' *Sándor* után következett Fejedelmeket lásd M. Könyvház' 7-dik Szakasz. titulo: *Aridéus*.

PÉTERVÁRIAK. Mivelhogy a' *Pétervári*, és a' *Prusfsziai* Frigynek (Állíanz traktátusnak) ideje az ő el-múlásához közelgete; azért a' *Prusfsziai* Fejedelemnek Követje azt a' parantsolatot vette, hogy annak továbbítására *Pál Tsászárt*

ébrezfsze. A' Követ személlye szerént emlité ezt a' Tzár előtt. A' Monárcha azt felelé azon nyomban: hogy az nem lehetséges; — a' Pruszfiai Udvar leg-szorofsabban egybe-köttetett a' Frantziasággal, és ekképpen helyén hagyja az úgy nevezett Respublikának fundamentomos állításit, mellyeket ő helyben nem hágy; sőt úgy tekénti, mint minden országlásnak ki-ásását. Erre nézve az ő ajánlását bé nem fogadhattya, sőt azt bízza a' Követre: hogy ezen értelméről tudósítsa az Udvarát.

Hogy Feldmarfcall Gróf *Suwarow*tól minden kommandánságot el-vett az Orosz Tsászárr, ennek az az oka, a' Pétervári Udvari Újság szerént: mivel *Suwarow* olly jelentést tett a' Tsászárnak maga felől, hogy nem lévén most had, nints nékie semmi dolga.

A' Pál Tsászárnak koronázására készítettett korona másfél millió rubelre be-tsültetik; a' leg-nagyobbik *brilliánt* rajta 57 *karakot* nyom; az a' *rubint*, melly a' koronán lévő Birodalom-almáját formálja, van akkora, mint egy kis tyúk-tojás. Sok más gyémánt, és gyöngy vagyon még rajta, még sem olly nehéz, mint a' II-dik Kataliné, a' melly 7 fontot nyomott.

Petersburgban, a' Tsászárr példája szerént, el-kezdének már a' nagy Urak is jókor fel-kelni, és estve tíz órakor nyugodalomra menni. Az estvéli hoszfzas mú-

Iatságok lassanként el-enyésztek, valamint meg-szűntek a' 6 's 4 lovon való járások is a' városban: mert azt jelenté a' Tsászfár, hogy azt nem örömeft láttya. A' Moskaui Koronázás' tzeremoniájának még a' szem-pillantásit-is tudatni akarta az Orosz Tsászfár a' Pétersburgiakkal. Azért Moskau' és Pétersburg' közit, melly 109 német mértföldre terjed, meg-rakatta 728 ágyúkkal, hogy ezek egymás után ki-sütögettvén, hírül adják kevés idő alatt a' Moskaui tzeremoniás történeteket. — Ha valamelly Orosz Pap nagy bünt tselekszik-is ezentúl, veréssel nem büntettetik, hanem el-küldettetik olyan helyre, a' hol egész életében durva munkákat kell néki tenni. — A' Nemes Oroszoknak Gyűléseik magoktól-is vehettek - fel eddig valakit Nemesnek a' magok kebelébe; de ezentúl senkit sem vehetnek, a' Tsászfárnak nyilván - való engedelve nélkül. — Az Orosz Tsászfár és Tsászfárné, Mártzius' 21-dik napján indultak Moskau felé. — Minden magános könyv-nyomtató műhelyek el-töröltettek az Orosz Birodalomban, ki-vévén tsupán az olyanokat, mellyek különös tsászfári engedelemmel állítottak-fel. A' hasznos és szükséges könyvek' ki-adására elégségeseknek mondja a' Tsászfári Rendelés a' különbféle Oskolák mellett lévő Typográfákat. — A' Könyvek' Visgálóinak regulává tétetett: hogy semmi Írásokat meg ne engedgynek ki-nyomtattatni, mellyek

az Isteni parantsolatokkal, a' Birodalom' fundamentomos törvényeivel, és a' jó erköltsökkal ellenkeznek. A' melly könyvek külföldről szállítódnak - bé az Orosz Birodalomba, ha az elő-adott három tárgyakkal meg nem egygyező tudományt foglalnak magokban, meg-égettetnek. A' Birodalom' Fő-Tanátsa szorossan megparantsolta a' Posta-Direktoroknak: hogy a' külföldi Újságokra, és más folyó munkákra nézve, mellyek póstán járnak, a' mondott regulákhoz tartsák magokat.

1797-ben 10-dik Áprilisben (a' Görög Április' 5 dik napján), melly napon a' Deák és Görög Rész egygyütt tartá Húsvét napját, *I. Pál* Orosz Tsászárság megkoronáztatott Moskau Városában, Fiai-nak, hitves Társának, Senátorinak, Regementyeinek, a' külső Ministereknek, a' Papságnak jelenlétek, és szolgálattyk alatt. Áprilisnek 8-dikán már Moskauba érkezett előre a' Tzár; *Stanislaus Augustus* Lengyel Király 15-dikben, 's ott a' Tzár' nevében *Gagarina* Hertzegetől köszöntetett. A' Tsászársági *Kremlin* nevű Palotából, a' Püspök-székű Nagy-Afzszony' Templomába (*Assumptio B. V. M.*) vólt a' pompás bé-járulás, az ágyúk' durrogása, és a' harangok' napestig tartott hangos szólása alatt. 1. Mentek a' Huszárok, és Kozákok; 2. hat lovas hintók üressen a' fő Urak' számára, mindenik mellett Lovászmester, gála-ruhás Inasok; 3. a' Senátorok,

torok, hintókban; 4. a' fő Nemesség ló-háton, tisztségek szerént való ruhákban; 5. a' tsászári parádé - hintó, két nagy tzeremonia - mesterrel; 6. sok udv. hintó, az udvari Tanácsosokkal, előttök, mellettük egy Furier, sok Hajdú; 7. a' Tsász. Staabquártélmester, 6o Lakáj, 6 Kamara-Lakáj, 6 Kengyelfutó, párossan, gyalog, gálában; 8-díszor Udvariak, Kamarások, ló-háton; 9. egy tár - hintóban a' nagy tzeremonia - mester, kezében herold - bot; 10. egy hintó, benne két udvari Marsal; 11. egy hintó, mellyben a' nagy udvari Marsal; 12. a' Gárda, és a' Lovasság; 13. a' Tsászárló-háton, Fiaitól, 's azok' Istállómestereitől, 's Adjutántyaitól kísértetvén; 14. a' *Przeobrazzski* Regiment; 15. a' Tsászárné az ő Fő Hg Leányival, 8 lovas hintóban, mellettük Stallmeister ló-háton, 6 Hajdú gyalog, utánna 6 Kamara-Pázse ló-háton; 16. a' *Semnonsoi* Gárda-Regement; 17. a' Tsászárné 's Hertzezné' Udvari Dámái, 6 lovas hintóban, Hajdúk, Pázsék; 18. az *Izmailóvi* Regiment; 19. fő rendű Dámák hat lovas hintóban; 20. egy Batalion Vadász - Sereg; 21. 6 Position, parádé - hintók 's a' t. E' volt a' bégjárás rendje. — A' *Zemlányi* Kapunál a' Tsászárt a' Magistrátus köszöntötte; a' *Trowskóji* Kapunál a' Moskaui Gubernium és Nemesség; a' *Moskrefenski* Kapunál a' Generális Gubernátor, a' Táblák' Tagjaival; a' *Nikolfszki* Kapunál a' Moskau Város

Kommendánsa, az Offitzérekkel. — A' Tsászfár és Tsászfárné gyalog mentek a' Templomba baldachinum alatt, melyet 20 Oberstierek vittek. A' Nagy Aszsfzony-Templomához való közelgetéskor 85 ágyú süttetett-ki. A' Papság Kereszt alatt templomi öltözetben méne eleibe; 's midőn a' lóról le-szállott, hymnusok és imádságok énekléséhez fogott, a' Tsászfárnak, és a' Familiájának minden jót kívánván: bévezette a' Templomba, a' hol szokott tzeremoniákkal meg-lett a' Koronázás azonnal. — Nagy Aszsfzony Temploma így vólt fel-ékesítve: A' Templom' közepén (nem az oldal-részén) a' nagy Oltárnak ellenében vala egy nagy veres Baldachin = menyezet, melly ragyogott az arany prémekkel, zsinórokkal, függő tzafrangokkal; annak közepén vólt a' Tsászfári Trónus; a' Trónus' közép részét a' Birodalomnak tzimere foglalta-el, tudniillik a' két fejű Sas, a' mellyjén *Moskau* Városa tzimere, és Sz. András' Ordó-jele láttatott; a' menyezet mellett pedig az Orosz Tartományoknak: *Kiov, Wlodzmir, Novogrod, Kazán, Astrakán, Sibéria, Tauria* 7 tzimerei. A' menyezet' négy szegletén *I. Pál* Tsászfár neve olvastatott; a' trónus előtt alacsonyabb helyen állott a' Tsászfárnak veres bársonnyal bé-vontt széke, persiai módű tzi-frázatokkal, 's drága gyöngyökkel; e' mellett jobbról más szék és asztal, melylyen a' tsászfári tzimerek tündöklöttek. —

A' nagy Oltártól fogva a' trónusig padok voltak mind jobb, mind bal felől veres posztóval bé-borítva a' Papok' számára; a' trónus jobbjára felől Galleriák valának a' Hertzegeknek 's a' fő rendű Dámáknak; bal felől a' külső Ministerek, hátul a' Dámák, a' Ruszsziai Minisztérium, és a' Generálisoknak alkalmaztatásokra. Ezen helyekre bilét nélkül senki sem eresztetett. A' Tzár le-vévén fejéről a' koronát, magatette a' Tsászárné fejére. Mikor a' Residentziába költözött a' Tsászár, ott az Akadémiának Rektora fogadta; a' *Szent Miklós* Kapujánál az Archimándrita kereszttel, ugyan ottan 12 gyermekek állottak, kiknek fejek virágokból csinált koszorúkkal vala fel-ékesítve, kezekben párnákat tartottak, 's az örvendetes nap alkalmazzatott *Cantatét* énekeltek. A' Residentziában a' Fő Marsal *Jussupow* Hgorosz módra fogadván a' Tsászárnak kenyeret és sőt nyújtott. Mihelyest oda érkezett, az ágyúk durrogtak százszor és egyszer. 45 ezer darab pénzt osztott maga kezével az nap a' Tsászár. Egygyolgy emlékeztető ezüst pénz 25 kopeket ér. Mindenütt, a' hol a' Tsászár a' Templomok előtt járt, elibe jövének a' Papok (Szerzetesek) Egyháziak kereszttel hordozván. A' harangok vonattak egész nap, estve a' házak mind ki-világosítottak.

Moskau Városa (úgymond a' *Bilder-Geogr.* pag. 630.) leg-nagyobb Európai

Város, a' hofzfa egy, szélelsége pedig $1\frac{1}{2}$ mérttföld a' hofládgyával együtt. 270 benne a' plebániái Templom, 29 Klastrom, szint annyi templomával; sok az Urak' házaikban a' kápolna azonkívül. Öt száz ezer ember lakja. Vagyon Érseke és Universitássa. Négy részű a' Város; egyik rész a' másikat körül-fogja. A' leg-belsőbb rész *Krenil* nevű, bé van kerítve erős bástyákkal, tornyokkal, árkokkal; meszfsziről más Városnak láttatik lenni; húsz ezer katona el-fér benne. Ez vólt, míg Pétersburgba nem költözött az Udvar, az Orosz Tzároknak Résidentzia-Várok, 's most-is derekas Vár, méltóságos egy kertye bólthajtásos magas alapon áll; a' Vár maga két akkora, mint a' Londoni *Tower*, 's magában ezer hat száz nyóltzvan hét lakó helyeket és szobákat foglal, oda számlálván a' pintzéket, és kamarákat (magazinomokat.) A' Vár előtt áll a' Püspök-székű Templom, mellyben a' Tsászar fel-kenettetni, 's meg-koronáztatni szokott; méltóságos roppantt épület. Az *Ivanveliki* torony leg-magassabb a' Városban, tele vagyon különbféle nagyságú harangokkal; magassága 202 ángl. lábnyi, a' harang benne 86. Az a' nagy harang, melly most a' torony' tövénél fekszik, mert sérelem érte, az által-érőjében 20 lábnyi, 352 ezer fontos. Ezen Városban vagyon azon kívül fegyverház, életes ház = Provianthaus. A' 2-dik kerületű

Városa Moskaunak *Kataigorod* nevű, ott mindenféle a' kereskedés, pizseg benne a' sok ember; ez-is jó magas fallal van bé-kerítve; 4 a' klastrom ebben, húsz a' templom; egygyik klastromában deák iskola vagyon. — A' harmadik kerület *Belogrod* = Fejérvár. 76 benne a' pléb. templom, 11 a' klastrom. Ott az Univerzitás épülete, két Gymnásiummal; ágyúöntő hely, különbféle paloták, fő patika. A' negyedik kerület *Semlanoigorod*, földfallal vagyon bé-kerítve. 103 a' plébániai temploma, két klastroma, nagy posztó-méttő helye. A' külső városok közzül leg-szebb a' Németeké. Német *Sloboda*. Ott a' R. Katholikusoknak egy templom-jok vagyon, egy a' Reformátusoké, kettő a' Lutránusoké. 30 külső városai vagynak Moskaunak öszveséggel, ezekben 60 a' pléb. templom, 10 a' klastrom 's a' t.

Ez tsak *Moskau* Városának esmértetése, a' Tzár' koronáztatása alkalmatos-ságával. A' mi magát *Moszkva*, avagy *Orosz* Országot, és annak esmértetését illeti, annak kezdetéről, temérdek sok országokra való terjedéséről, tartományinak esméretéről, Pétervári tudós Társaságiról, vallásáról, 's más egyéb tulajdoniról bőséges tudósítás adatott már a' Magyar Könyvházban. Példának okáért *Nefztorból*, az *Orosz Történetek*' Írójnak Attyokból, 's utánna *Schlötzerből* Mkház 34. könyv. a p. 7. 2. Szakasz. *Schmidt*ből

35. k. p. 18. 2. Szak. A' Pétervári Akad. Commentáriumiból Mkház 42. k. pag. 63. 2-dik Szak. 43-dik k. 2-dik Szak. pag. 67. *Pallasnak* Orosz Országúti útazásiból Mkh. 44. 45. k. 2. Szak. *Lepechin* Siberiai útazásiból Mkház 87. 88. k. 3-dik Szak. ugyan ottan *Engel*ből. Ismét *Nesforból* 209-dik k. 3. szak. *Leemiusból* 2. 80. k. 3-dik szak. *Steller'* Kámtsatkájából. 1. szak. 7-dik k. *Gmelinből* 1. szak. 18. k. A' Pétervári új Tudósításokból Mkház. 281. k. és 282. k. *Possevin'* Moszkviájából Mkh. 316. k. 12-dik Károly' életéből. 5. szak. a' K. betű alatt. *Romanzow'* ütközetiből 5. szak. R. az új Zemlaiak történetiből 5. szakasz. 2. *Suvarow* *Siviers* tetteiből Mkh. 6. szak. A' Fejér Ruszfsziai Jésuiták' történetiből 7-dik szak. p. 104. A' Volgai Magyarok' történetiből 7. szak. *Ihre*, és *Sajnovitsból* 8-dik szakasz 's a' t.

PRÉLÁTUSOK a' Római Pápa' Udvarában. Az íratott különbféle Újságokban, úgymond a' *Neuwidi*: hogy a' Római Pápa' Udvarában lévő némelly Prélátusok, el-hagyván az Egyházi hivatalt, meg-házasodtak. De tudni kell, hogy Római nem mindenik Prélátus felszenteltetett Pap. Sokan viselnek ottan egyházi ruhát, *Abbati*, *l' Abbé* név alatt, 's nem Papok, hanem világi feleséges Emberek; az egyházi ruhát a' régi szokás ízerént viselik 's a' t.

PTOLEMÆUS MENDESIUS. Ez a' *Mendesius* nevű *Ptolemæus* az Egyiptusiaknál belső Ember volt = Sacerdos Ægyptus. Irt az Egyiptusi Királyokról, 's azokról írván, emlegeti *Mojsest*, hogy tudniillik *Amosis*nak Egyiptusi Királynak idejében költöztek-ki Egyiptusból a' Zsidók, *Mojsestől* vezettetvén-ki. *Mendesius*nak ezen bizonyosságát emlegeti *Tatianus*, Orat. adv. Græcos. *Apion* Grammatikus, és *Apion* után *Alekszándriai Kelemen*, L. I. *Stromaton*. Mendes ait: Tempore Amosis Ægypti Regis — qui fuit tempore Inachi Argivi, Moſe duce Judæos exiisse ex Ægypto. De ſzerentse, ha *Amosis*' nevét nem *Móſes*' nevéből perdítették-ki az Egyiptusi Hiftóriák' koholóji, vagy foltozóji. Lásd *Reſponſorum* ad eas hujus temporis objectiones, quibus Fidelium animi percelluntur Tom. II. L. 3. §. XXXV. p. 135. edit. Caſſov. 1789.

PTOLEMÆUS KLAUDIUS. Urunk' 153-dika táján, *Antoninus* Tsászáſár idejekor, a' Geográfiáról, Muſikáról, Tsillag-viſgáláſról nevezetes Írásokat hagyott, az Aſtronomiához tartozandó *Almageſtuma* legnagyobb nevű. *Michael* Trinitarius hic: pag. 589. Ejus opera interpretati ſunt *Nicolaus Angelus*, *Joannes Berenherus*, *Mich. Villanovanus* Gallus Medicus, cum Luteſtiæ Pariſior. Mathematicam publice profiteretur, ſemel & iterum ad græcum exemplar emendata & reſtituta, ſecundo edidit

Viennæ Allobrogum ann. 1541. Addidit Editor Libro VIII., qui castigatione præcipue indigebat, Adnotationem brevem, sed pernecessariam. Sed ante alios *Pappus* quidam Philosophus Alexandrinus scripsit de situ Orbis, & de fluviis Africæ Commentarios in Ptolemæum. — *Petav. Ration.* p. 289. Sub Hadriano & Antonino Ptolemæus Astronomiæ princeps exstitit. Paulo ante Ptolemæum *Ménelaus* Mathematicus Trajani anno primo Lunam in spica Virginis notavit anno Christi 98.

PTOLEMÉUS nevü Királyok. — Ezekről lásd M. Könyvház 7-dik Szakasz az A. betű alatt, az *Aridéus* titulus után a pag. 3. *Ptoleméus János* Jésuita, kinek a' nyelvek' esméretében jártassága, Philosophiája, Philosophia mentis & sensuum, nevezetes. XI-dik Kelemtől Kárdinálissá tétetett.

Q.

QUINTUS. Calaberi, Kálábriai *Quintus*, másoknál íratik *Cointus*, Smirnai Poéta; noha egyebektől Kálábriai Olasznak mondatik lenni. Olasz Kálábriában találta-fel a' könyvét *Bessarion*, kiről lásd az Anyaszentegyház' Történetinek 24. és 25-dik Könyvét. Quintusnak könyve *Paralipomena* nevet visel. *Paralipomena*,

h. e. *Restantia*, seu *derelicta* ab Homero, quatuordecim libris comprehensa: in quibus *Historiam belli trojani* ab interitu *Hectoris* ad excidium, & *Græcorum reditum* *Homerico Orationis* genere prosequitur. (Id opus) *Rhodomannus* latinitate donavit, prodiit *Hanoviæ* græce & latine an. 1604. — *Claudii Dauchesy* pulchra & erudita in *Quintum Calabrum* *Additamenta* *Francofurti* anno 1614. pervulgata sunt. — Videtur post IV. *Christi Seculum* scripsisse. — *Character carminis* — *Coluthi*, *Tryphiodori*, *Junioris Musæi*, & *Nonni*, qui post IV. *Christi Seculum* floruerunt, styllum omnino sapit. Aliquid etiam de *Virgil.* & *Ovid.* in *Calabri versibus* splendet. *Mich. Trin.* hic pag. 9. 10.

R.

RAZSE, *Rasi*, *Arazi*, *Almansor*, *Abubecre*. Ez a' sok szó mind azon egygy Arab Orvos *Filosofus*nak a' neve, ki *Miramolinnak*, *Maroch* és *Korduba Királyának* *Históriát* író *Tiszte* volt. Ki-adattak deákúl *Razses'* könyvei *Basileában* 1544-ben. *Ihannéz Gáspár* in *Dissert. Eccles.* a' *Rázsestől* írt *Históriát* tellyességgel megveti, főképpen azokra nézve, a' mik *Muhamed* nevű *Abu-Guifartól*, kit igen derék Arab *Irónak* tart, másképpen tétet.

nek-elő. De úgymond Mihály Trinitár. pag. 14. Ibannezbem semmit se találunk-fel ollyast, a' mivel Rázses' idő-rendi meg-gyengítettessenek; sőt a' mi a' História-ját illeti, elegendőképben igaz, satis verax, dignusque, ex quo Ecclesiastici Scriptores non pauca excerpserint. — Mint bántak a' Szeretsenyek *Szent Vintzentzius* Mártir' testével, kinek tisztelő emlékezetét 22-dik Januáriusban üllyük (Martyrol. 22. Jan.) *Bollandus Rázsesből* írja-ki, hogy tudniillik *Abderamen* az Arab esztendőknek 138-dikában, melly Urunk' 755-dikével egygyez, Spanyol Országba ütött, a' Keresztyének ellen hadakozott. Minden régi 's igen derekassan még a' Görög 's Romai Ország-lás idejében építettett Templomokat-is öszve - rontott, a' Szentek' tetemeit (quos Christiani venerantur, Sanctosque appellant) ki - hányván a' Templomokból, öszve - égettette. Akkor a' melly Keresztyénektől ki - telhetett, a' hegyekre és bátorságos helyekre futamodtak; *Asturiának* magas hegyeire, az Algarviai tenger' tájára, 's ugyan ide vitték magokkal *Szent Vintzentzius'* testét *Valentziából* a' Keresztyének. *Alliboches* az embereket ott meg - ölte, *Vintzentzius'* testét ott hagyta. Hæc Rases. Akkor szaladhattak Antillába azok a' hét Püspökök, kiket a' M. Könyvház' első Könyvében emlegetek.

RIBERA FERENTZ, Spanyol Országí Jésuita. Meg-fejtette a' rövidebb Prófétákat, a' Zsidókhoz írt Sz. Pálnak Levelét, és Szent János' titkos Jelenését; írt Salamon' Templomáról, Sz. Therésia' életéről 's a' t. Ki-múlt 1591-ben. A' Szent Írásnak igen derék Fejtője *Ribera Ferentz*. Ez az, kit, *Salamon' Templomáról* írván, a' régi jeles Épületek között egynehányszor elő-állítottam bizonyságúl. Mihály Trinitárius Lit. F. p. 301. így ír felőle: „Optimi judicii Interpres, & literalis sensus indagator studiosissimus. Fama est a Diva Theresia, cujus confessionibus audiendis diu vacavit, auditum esse Christum dicentem de Ribera: *Hic est, qui germano sensu meas Scripturas ea veritate explicat, quam ipse infundo. Veritatem dico* (prosequitur Michael Trinitarius) non mentior, fere a pueritia Riberae commentarios avidissime, ac jucundissime lectitavi, & profundum Viri optimi judicium, gravitatem, eruditionem, ac pietatem ubique spirantis semper miratus sum. Exstat Commentarius ejusdem Riberae in Evangelium S. Joannis, in 4. item de Templo, & iis, quæ ad Templum pertinent. Lib. V. in 8. Denique Commentariorum in Prophetas Compendium, ab ipso concinatum, & in lucem emissum.

RIO, del Rio. Spanyol vérű Ántverpiai Belga, Jés. Tár. Szerzetesse. Világi korában, 19 esztendő's lévén, *Szenekát*

fejtegetvén, ezer száz Authorok, Könyv-írók munkájikból szedte - öszve, a' miket fejtegetésére írt. Lipsius, ævi nostri miraculum, ait Szörényi in Propylæo Græcensi p. 6. ævi nostri miraculum appellans del Rionem negabat se scire, an sint non pauci eorum Scriptorum, quos ille diligenter evolutos proferebat. Brábantziában a' fő Tanátsnak tagja, Cancellárius, Tárnok-mester volt egymásután. 1580-ban Jésuitává lett. Justus Lipsiust ő térítette a' Kátholikus Vallásra. Tanított *Duákumban, Leodiumban, Lovániumban, Grétzben.* Lovániumban 1608-ban fel adá a' lelkét. Kiadott könyvei közt nagy nevű: *Disquisitionum Magicarum* LL. 6. sæpius editi. *Posteriores editionibus accessit Epistola Apologetica contra cujusdam suggillationem.* — Ki-adta *Orientzius' Commonitoriumát-is.* S. Orientii Episcopi Illiberitani *Commonitorium* Antverpiæ 1600. *Metro heroico compositum, circa an 516.* Mások *Orientziust Gallusnak* mondgyák lenni, ki III. Valentiniánus' idejében több *Ariánust* térített - meg. *Martene* Benediktinus újjonnan ki-adá *Orientziust* Tom. 5. *novi Thesauri Anecdotorum.*

RUMER GYÖRGY. Báhonyi Magyar. Jésus-Társaságának nagy Embere, tanított a' fő Oskolákban; Olmitzi Rektorsága után vezérlé az Auszriai egész Társaságot; a' Tseh Országától való elválása után a' Morva Országát. Ezen

vezérségében halt meg *Bruna* Városában 1627-ben. Szeléd kegyessége, fő rendű szép erköltse volt. Vir fuit suavissimis moribus, eoque nomine Ferdinando II. Imperatori in deliciis. Edita ejus Oratio in funere Mariæ Matris Ferdin II.

S.

SÁNDERUS ANTAL. (Antverpiai) Gandávi *Sander Jánosnak*, V. dik Károly' Fő Orvosának Fia. Antal, Feleségének hólta után, az Egyháziak közzé állott; Papi méltóságra szenteltetett, Lovániumban a' Sz. Írást fejté; Gandávi Plebánussá, 's Iprai Kánonokká lett. Az eretnekeknek, főképpen az Anabaptistáknak megterítésekre nagy gondja volt; tudománya, az igaz Hithez és Valláshoz tartozandó buzgósága hathatós igyekezetű vala. A' könyvei ezek: 1. Bibliotheca Germaniæ Inferioris, seu de Scriptoribus Flandriæ (ligata & soluta oratione). 2. Flandria illustrata. 3. Elogia Cardinalium. 4. De Claris Antoniis. 5. Apologium Flandriæ. 6. De Gandavenfibus fama claris &c. Obiit circa annum Christi 1650. — Valerius Andreas, qui ex ejus operibus non pauca delibavit, ejusdem Elogium attexuit.

(Más régi 's utóbbi Nevezetes Emberek' emlegetését magokban foglalják az Anyaszentegyház' Történetiről, az ő és új Testamentomi Sz. Híslóriáról, a' Régi Jeles Épületekről íratott, 's ki-adatott Könyveim.)

SERIPÁNDUS. Hieronymus Olasz, Trójai Apuliából, a' Remete Augusztiniánusok' Generálissok, Salernumi Érsek, Kárdinális, a' Tridentumi Sz. Gyűlésnek Prézesse, nagy tudományu és ájtatóságú; halála óráján - is, már minekutánna felvette a' Szentséget, prédikállott. *Michaël Trinit. p. 427. Scriptit Seripandus LL. 3. De Justificatione. Quæstiones adv. hæres. Elucubrationes circa Libros Canonicos S. Scripturæ, Patribus Concilii Tridentini exhibitas. Commentarios in omnes Epist. S. Pauli, & 7 Canonicas, quas Graveson doctissimas appellat. Ejus Commentarii in Epist. ad Roman. Galat. edit. Lugduni 1541. Neapoli, Antverp. Venet. — Spondan. ad an. 1563. hæc de Seripando; præclaris virtutibus, egregia linguarum peritia, ceteraque excelluit doctrina. — Quo die decessit, sumpturus sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, lectulo egredi voluit, & flexis genibus suscipere; redditusque lecto, orationem latinam habuit de Fide Ecclesiæ Romanæ, de operibus hominis christiani, de resurrectione mortuorum, & rebus Concilii promovendis, eamque,*

quoad spiritus eum defecit, continuavit.
Excessit æt. 71.

SZÁRDINIAI Vadász. Az 1797-diknek Áprilissében *Villanovához* 5 mért-földnyire egy Vadász a' rókát kergetvén, kutyája után abba a' barlangba jutott, mellyben tovább érvén, egy le-rogygyantt kősziklát látott, egyetemben felénnyire le-dültt házat, ebben különbféle házi eszközöket, meg-kövesültt különbkülönbféle gyümölcsöket, kövé lett tyúkot tsirkéjivel egygyütt, 's több affélit. Fel-szedte ezeket, a' Királynak bé-mutatta, ki azt meg-köszönnvén, vizsgálókat rendelt a' barlangba.

SZÁMÁRITÁNUSOK. Régi, és utóbbi afféle hitetlenek, kik a' Test' fel-támadása ellen szegeztek nyakasságokat. A' Prófétákon ki-adtak, de hittek *Mójses'* Törvényének, avagy öt Könyveinek. *Toutée ad ea verba S. Cyrilli Hierosolym. Catech. 18. n. XI. pag. 290. Samaritæ — cum solam legem recipiant, νόμον - μόνον; prophetas præterea non admittunt — ait: Id de Samaritis omnes testantur auctores. Ex Philastrio hæres. 77. nisi mendum est; quatuor solum libros recipiebant. Hodierni Samaritæ Josue librum agnoscunt. *) A'*

*) Sz. Hierónimustól tanúllyuk: hogy a' Számáriták a' régi zsidó betűkkel éltek. S. Hieron. in c. 9. Ezechiel. pag. 351. M. V. Antiquis Hebræorum literis, quibus usque hodie utun-

Szadutzéusok hasonlók voltak a' Szamaritánusokhoz. Azok ellen édes Idvezítőnk Sz. Máténál a' 22-dik részben a' Lélek' meg-maradásából a' fel-támadást bizonyította, élvén az élő Istennek Mójses' Törvényében meg-lévő Igéjével. *Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob. Non est Deus mortuorum, sed viventium. Exod. 3. 6. Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina ejus. Pharisei autem audientes — quod silentium imposuisset Sadducæis, convenerunt in unum. Matth. 22. a v. 32.* Ezek ellen, és ezekhez hasonló más Szaddutzéusok, és Szamariták ellen hofszázan bizonyította Jérusálemi Szent Tzirillus mind a' Törvényből, mind a' szent Írásbéli egyéb tikkelyekből a' testnek fel-támadását; elő-vévén a' szent Íráson túl járók ellen az okoskodásokat is. Ennek a' szent Atyának szavaival fogok szolgálni, de elő-vévén egyéb Egyházi Oktatók' igéjeket is. A' szent Atya így szóllott, így írt: *Catechesi 18. de carnis resurrectione. Hierosolymis — pronunciata in illud: Et in unam Sanctam Catholicam Ecclesiam, & in carnis resurrectionem, & in vitam æternam. Et lectio ex Ezechiele:*

tur Samaritani, extrema thau litera crucis habet similitudinem, quæ in Christianorum frontibus pingitur, & frequenti manus inscriptione signatur.

Et

Et facta est super me manus Domini, & eduxit me in Spiritu Domini, & posuit me in medio campi: & hic erat plenus ossibus hominum &c. Ezechielis 37. 1. Edition. Venet. 1763. Cura & studio — Toutée S. Mauri a pag. 285.

Gyökere minden jó tselekedetnek a' Feltámadásnak reménysége, mert a' megadandó bérre való várakozás a' lelket a' jóságos tselekedetre erősíti, *νευρο*. Mert minden dolog - tévő kész a' munkának el-
tűrésére, ha előre által-láttya dolgainak jutalmát. Azoknak pedig lelkek testek már előre el-lankad, le-rogygyanik, kik jutalom nélkül dolgoznak. A' Katona, várván vitézkedése' bérét, kész a' hadra; senki sem hal-meg ellenben örömeit azért a' Királyért, a' ki fáradságos Vitézinek érdemiről nem tesz betsületeffen jutalmazó ítéletet. Szint azonképpen az, a' ki hiszi a' fel-támadást, méltán meg-zabolázza önnön magát; de a' ki a' fel-támadást nem hiszi, kész akartva veszni mégyen. *γίνεται ἑκδοτος εἰς ἀπόλειαν*. A' ki hiszi, hogy meg-marad a' test a' fel-támadásra, a' testét mint ruháját (lelke' öltözetét, kötösét, *σολην*) meg nem motskollya paráz-nasággal, hanem kémelli mint sajátttyát. *φείδεται τῆς σολῆς*; — a' ki ellenben a' fel-támadást nem hiszi, magát bujaságnak ereszti, mint valami idegennel bánván tulajdon testével. Nagy tehát a' közön-séges Szentegyháznak hirdetése és okta-

tása, a' halottak' fel-támadását illető hite; nagy az, mondom, és igen szükséges. μέγα και ἀναγκαιότατον: mert sokaktól ellene mondatik, de a' valóságos igasságtól tellyesen meg-mutattatik hitelre - valónak lenni. πιστοποιημενον. Ellene mondanak a' (pogány) Görögök, nem hiszik a' Szamariták, kétfelé vonnyák az eretnekek. Sok féle ábrázatú az ellene-mondás, de azon egyféle ügyű az igasság. Μονοειδὴς ἡ ἀλήθεια.

II.

Pag. 286. 'S a' Görögök ugyan és a' Szamariták ezeket vetik ellenünk: Le-esett a' hóltt ember, el-rothadott, egészen férgekké lett, de még a' férgek-is meg-döglöttek. — Mikép' hogyan támad-fel tehát? Azokat, a' kik a' hajó-töréskor a' tengerbe vésztek, meg-ették a' halak, 's azon halak-is másoktól meg-emésztettek. Azoknak, kik a' vadakkal küszködtek, még az őszve - zúzott tsontyaikat-is meg-emésztették a' medvék, oroszlányok; a' sasok, hollók fel-falván az el-vetett dögök' húsát, az egész világra repültek; honnét szedetik - őszve az a' test? Mert meg-eshetett, hogy afféle dög-evő madarak' egygyike Indiában, a' másika Persiában, a' harmadika Gotthiában döglött-meg. — Másoknak, kik meg-égettettek, még a' hamvokat-is el-szórta az eső vagy a' szél. Honnét fog az a' test egybe-szerkeztetni?

III.

Te néked, mint erőtlén emberkének, meszse van Gotthiától az Indiai föld, és Hispánia Persistől. Az Istennek pedig, ki az egész Földet markában foglallja, mindenek közel - lévők. És így a' te gyengeségedhez hasonlítván az Istent, ne fedd a' tehetetlenségét; hanem vigyázz inkább a' hatalmára. — — Legyenek a' markodban különbféle magvak öszvekeveredve; néked, ki ember vagy, nehéz dolog-é, vagy könnyű-é, azt, a' mit a' markodban tartasz, meg-választani egymástól, és mindenik magot az ő tulajdon neme szerént egybe-szerkeztetni különösen? Tehát te a' markodban lévőket megkülönböztetheted; az Úr Isten pedig az ő tulajdon kezében lévőket meg nem különböztetheti-é? 's tulajdon helyére nem teheti-é vizsgálja? Fontold-meg, a' mit mondok, ha nem istentelen dolog-é, azt tagadni? *)

IV.

Tekénts magára az Igasság' állapottyára-is, és szálly magadba, ἐλπίς εἰς σέαυ-

*) *Tertullian. de resurrect. carnis pag. 322. Idoneus est reficere qui fecit, quanto plus est fecisse, quam refecisse. S. Cyrill. Alexandr. in Julian. L. 7. M. Könyvház. p. 326. A' ki eleinten az embert semmiből arra, hogy légyen, ki vezette, a' nem lételből a' lételre: színt az, az életre könnyen vizsgálja - hívhattya a' halottat.*

rov. Vannak különféle szolgáid, azok között ki jó, ki rossz. A' jó szolgáidat meg-betsüld, meg-vered a' rosszakat. 'S ha Biró vagy, ditséred a' jókat, megbünteted a' gonoszokat. Vallyon, töled halandó embertől meg-öriztetik az igazság jussa; az Isten, ki után senki más nem következik, 's mindeneknek Királya, az igazság' jussa szerént meg nem adja-e kinek-kinek a' jutalmát? De ezt tagadni istentelenség, mert, vigyázz arra, a' mit mondok. Sok gyilkos halt-meg büntetlenül tulajdon ágyában. Hová leszsz tehát az Isten' igazsága? Sokszor, a' ki ötven gyilkosságot követett-el, fejének egy-szeri el-vágásával büntettetik-meg; hol veszi-el tehát negyvenkilentz egyéb gyilkossága' bérét, büntetését? ha ezen élet után nem leszzen ítélet, és jutalom. Ezt mondván, igazságtalanságról fedded az Istent. A' ki a' diadalomban küzködik, a' viadalnak vége lévén, vagy meg-koronáztatik, vagy szégyenbe esik. A' diadalom Birája nem oszt koronát azokra, kik még csak birkóznak, hanem megvárja minden diadalom' végét, hogy osztán választást tévén az érdemek közt, ki-oltsza a' győzelem' jutalmát, és a' koronákat. Úgy az Isten, míg e' világon a' bajvívás tart, azonban rész-szerént az igazaknak segítséget nyújt, azután pedig a' bért, jutalmat tellyessen meg-adja nekik.

VI.

A' ki-vágott fa ismét ki-hajt, és virágzik; a' ki-váगतott ember nem fog-é ismét ki-hajtani, virágozni? A' szőlő-tő, és más fának el-vágott ágai, által-ültetettvén, viszsza - nyerik élteket, és ismét gyümölsöt termesztenek; az ember, a' kiért ezek így vannak, nem támad-é fel? És hogy egygyik dolog nehezét a' másikkal egybe - velsük, nagyobb dolog-é az oszlopot, melly nem vólt, tsinálni; vagy ha el-dűlve el-oszlott, előbbi formájára viszsza-vezetni öntéssel, vagy más mesterséggel? Az Isten, ki minket semmiből teremtet, minekutánna már vágyunk, de le-dűltünk, nem támaszthat-é fel ismét? azután a' búza, más gabona, 's akármi mag' meg-rothadása után való fel-éledéséről szólván, illy következtést téfszen a' szent Atya: ímé, a' mik mi érettünk alkottattak, holtok után meg-élednek, gyönyörű gyümölsé válnak; 's mi, kiknek számokra alkottattak ezek, halottunkból fel nem támadunk-é?

Hasonlókat adtam-elő Sz. *Theofilusból*, írván a' Tzellsusok ellen p. 183.

VII.

Hasonló példákkal szolgál Sz. *Tzirillus* a' legyekről, a' vízbe holt méhékről, a' télen meg-merevedett állatokról, 's hasonló következtést formál.

IX.

Magadról-is végy példát, úgymond a' szent Atya továbbá. *Ante hos centum, vel ducentenos etiam annos* — száz, két száz esztendőök előtt hol vóltunk mi mindnyájan, kik itten szóllunk; vagy ti, kik reánk figyelmeztetek? — Az eleven embernek tagjai mi tsekélységekbeől formáltatnak, 's azon aprólékok im' hússá, izmos inakká változtatnak; a' szemeknek éles-ségévé, az órtnak szagló erejévé, halló fülekké, szólló nyelvé, verő szívvé, mesterségesen dolgozó kezekké, gyors lábokká, 's a' különbféle tagoknak mindennemű különbféle szerivé. Az az aprólék tsekély kezdet, vagy eredendőség imé, (a' lélekkel) szint az osztán, a' ki házat, hajót épít, mives, katona, Fejedelem, Törvénytévő, Király. Az Isten, ki minket illy tsekély eredet-formából tsinált, hóltunk után fel nem támaszthat-é?

X.

A' hóldnak minden hónapi újjulásából-is veszen példát. Így azok ellen, kik a' szent Iráson túl járnak. Által-kél már a' Szamariták' meg-tzáfolására a' szent Irásból, 's nevezet szerént a' Törvényből, mellyet szent Irásnak vallanak.

XI.

Mondja az Isten Mojsesnek: Én Ábrahám, Isák, és Jákob Istene. *Exod. 3.* Az élőknek Istene, és a' meg-lévőknek Istene kétség-kévül. Mert ha Ábrahám, Isák,

Jákob tellyefséggel oda vannak, ő a' nem lévőeknek Istene. Mikor mondja a' Király magát azon Katonák' Királynak lenni, a' kik nem az övéi? Ki mutat arra a' kintsre, mint magáéra, mellyel nem bír? *)

XII.

De az oktalan Számariták erre azt mondják ismét: Az meg-lehet, hogy Ábrahám, Isák, Jákob lelkei meg-maradnak; de testeik fel nem támadhatnak. Tudni illik, hogy az igaz Mójses' veszfzeje kigyóvá vályyék, lehetséges vólt. *Exod.* 4. Az igazak' testei pedig hogy éllyenek, 's fel-támadjanak, az lehetetlen-é? — A' ki-mettség, meg-hóltt veszfzeje Áronnak a' viz' szaga (segítsége) nélkül virágozott

*) Christus D. Matth. 22. 32. *Ego sum Deus Abraham. — Non est Deus mortuorum, sed viventium.* Duhamel hic. Cum dicatur esse Deus vivorum, palam est, Abraham, Isaac, & Jacob adhuc vivere. Ita August. qu. 5. in Deuterón. Præcipuus Sadducæorum error erat, quod negabant animæ immortalitatem, hinc resurrectionem impossibilem concludebant. Christus resurrectionem hinc esse possibilem probat, quod post mortem animi sint incorrupti; animas autem non interire, ex eo probat: *Ego sum Deus Abraham &c.* atqui non est Deus eorum, quæ penitus periire. Vivunt ergo illi Patriarchæ, & possunt resurgere; animasque eorum corpori conjungi nihil vetat.

Num. 17. 's mintegy halottaiból fel-támadott; maga Áron nem támad-é fel?

XIII.

Miből alkottatott az ember eleinten? óh minden emberek között leg-ostobább Számariták! Járúllyatok a' szent Írásnak első Könyvéhez, melyet ti-is bé-fogadtok. Formálá azért az Ur Isten az embert a' föld agyagából. *Gen.* 2. 7. (vulg. de limo terræ. *Cyrell.* hic: $\chi\epsilon\upsilon\alpha\ \alpha\pi\omicron\ \tau\eta\varsigma\ \gamma\eta\varsigma$, pulverem de terra.) Imé a' por, az agyag testé változik, 's a' test ismét testé nem újjíttattatik-é vissza? Pulvis in carnem transmutatur $\mu\epsilon\tau\alpha\beta\acute{\alpha}\lambda\lambda\epsilon\tau\alpha\iota$, & caro in carnem rursus non instauratur? Kérdeni kell töletek (Számariták, kik Mójses' könyveivel éltek) azt-is: Az egek, a' föld, a' tengerek miből állottak-elő? a' nap, hód, tsillagok miből lettek? a' vizekből a' madarak, és minden úszó állatok, mi móddal a' földből minden állatok? (V. *Gen.* 3.) olly sok ezernyi lévők vonattak ki a' semmiből a' lételnek állapottyára; és mi emberek, kik az Istennek belénk nyomott képét $\tau\omicron\ \kappa\alpha\tau\epsilon\iota\kappa\omicron\nu\alpha\ \epsilon\chi\omicron\nu\tau\epsilon\varsigma$, viseljük, fel nem támadunk-é? Tellyen teli van hitetlenséggel a' ti dolgotok, Számariták, és egyéb pogány részűek.)

XIV.

A' Hívek' hitének erősítésére azután a' szent Atya az ó és új Testamentomnak bizonyossággal él. — A' gonoszok nem a' bódogító, hanem a' kárhoztató ítéletre

fognak fel-támadni. Non resurgent impii in iudicio. *Psal.* 1. 5. — A' kik bűnben hóltak - meg, már azok nem ditsérendik az Istent, bűnök botsánattyáért, se nem ditsérendik gyónással, hanem csak jajgatni fognak, mint a' verett emberek. Non mortui laudabunt te Domine. *Psal.* 113. 17. *S. Cyrillus* Hieros. hic n. XIV. pag. 291. Si dicitur: Non mortui laudabunt te, Domine, hoc designatur, quod constituto tantum in hac vita pœnitentiæ ac remissionis spatio, de quo ii, qui fruuntur, laudabunt te; morte obita, iis, qui in peccatis decesserint, jam non licebit tamquam beneficio affectis laudare, sed deplorare duntaxat. Est enim laus, eorum, qui gratias agunt; deploratio vero eorum, qui verberibus cæduntur. Igitur tunc iusti laudaturi sunt; qui vero in peccatis obierint, deinceps confessionis tempus non habebunt. Ἐξομολογήσεως.

XV.

Jób, Isaiás, Ezekiel, Dániel Könyveiből vészzen szent Tzirillus továbbá bizonyosságot a' testnek fel-támadására.

XVI.

Azután elő - számlállya a' szent Írásból a' fel - támadottakat: a' Lázárt, az özvegy aszszony fiát, a' Zsinagóga Fejedelmének leányát, *Joan.* 11. *Luc.* 7. *Mat.* 9. Emlegeti azt-is: *Matth.* 27. a v. 51. „a' föld meg-indúla, és a' kő - sziklák meg-repedezének 52., és a' koporsók meg-

nyilának; és sok Szentek' teste, kik elaluttak vala, fel-támadának." Imprimis vero in memoriam revocemus, Christum a mortuis surrexisse. pag. 293. Legfőképpen pedig emlékezzünk-meg arról, hogy Krisztus halottaiból fel-támadott; azon kívül, hogy *Illyés* az özvegy aszszony' fiát fel-támasztotta. 1. *Reg.* 17. A' Szentek' ereklyéinek tiszteletére-is szolgál egyetemben, a' mit továbbá mond p. 293. „Elissæus — semel & iterum suscitavit, & dum viveret, & post mortem 4. *Reg.* 4. vivus resurrectionem per suam ipsius animam operatus est, ut autem non animæ solum justorum honorarentur, sed crederetur, etiam quod insit in justorum corporibus vis, ὅτι καὶ ἔγκειται ἐν τοῖς τῶν δικαίων σώμασι δύναμις, projectus in monumentum Elissæi mortuus, mortuum prophetæ corpus attingens vitam concepit — ut ostenderetur, absente etiam anima inesse vim quamdam corpori Sanctorum, propter animam justam, quæ tot annos in eo inhabitaverit, ejusque usa sit ministerio. Neque fidem ei rei, quasi non ita sit, inepti detrahimus. Si enim sudaria, & semicinctia, quæ exterius adhærent, ægrotantium corporibus applicata infirmos erigebant, quanto magis ipsum prophetæ corpus, mortuum excitavit? *)

*) Toutée hic not. β. Cum S. Cyrill. Catech. 17. miracula per Paulum, & ejus sudaria

XVII.

Ezeket most rövideden hoztam - elő, úgymond a' Izent Atya, hogy a' hofzfas böjt, és sok fáradságos virrasztás után ne terhellyek benneteket, propter præcedentem, quem sustinulistis, tum ex jejunii Parasceves superpositione, tum ex vigilia laborem; hæc interim velut in transitu dicta sunt: paucis jactis feminibus, uti vos bonæ instar telluris semen concipientes, illud dilatando explicandoque, fructum

ac semicinctia patrata Spiritui Sancto tribuat, concludendum: eidem causæ tribui hic quoque, ubi vim corporibus tribuit. Vim reliquiarum sanctarum Patres omnes agnoscunt. Causam alii ut Asterius Amasenus homil. in S. Martyres, edit Combefis Tom. I. refundunt vel in ipsos Sanctos, qui in impuros spiritus vim suam exercent, vel in Angelos, qui ad honorem Sanctorum, ipsorum sepulcris assident. Alii numero plures in Spiritum Sanctum eisdem reliquiis sua vi assistentem. Ita Chrysost. hom. 42. in S. Ignat. S. Ephræm orat. in OO. Martyres. Damasc. Orat. 1. de Imaginn. S. Paulinus epist. 32. & Natali 2. in S. Felicem & Natal. 13. --- Nec diversæ illæ sententiæ secum pugnant, sed, priores proximam. posterior causam ultimam assignat: nam nec Sancti, nec Angeli quidquam possunt citra Spiritus Sancti virtutem.

feratis. Memoria vero repetatur, quod & Apostoli mortuos excitarunt. Petrus in *Joppe Tabitham* — Act. 9. &c. — Előszámlállya a' szent Irásnak sok bizony-ságít a' fel-támadásról. 1. *Corinth.* 15. 1. *Theffalon.* 4. *Matth.* 13. *Dan.* 12.

XVIII. XIX.

Pag. 294. Fel-kel tehát ez a' test, hoc corpus ipsum, τὸ τὸ σῶμα; de nem olyan marad, hanem meg-marad örökre. Nem leszsz szüksége az életre, olly étkekre, a' minéműekkel mostan élünk, se grádits nem kívántatik a' fel-menésre, mert lelki, *spirituale*, test léssen, tsudálatos nemű, és olyan, a' minéműt méltósága-képpen meg nem magyarázhatunk. *Spirituale* — *admirabile quidpiam, & quale pro dignitate declarare non sufficimus.* Tunc iusti, inquit, splendebunt ut sol & luna, & sicut splendor firmamenti. — Fel fogunk tehát támadni, 's mindenikünknek örökké meg-maradandó teste lejjend; de nem leszsz egygyik test a' másikhöz hasonló, hanem az igaz, mennyei testet vejend, hogy méltán társalkodhassék az Angyalokkal; a' bűnös pedig olly örök testű leszsz, melly az örök büntetés szenvedésére alkalmas lejjend: hogy a' tűzben örökké égjen, de soha el ne égjen. ἵνα ἐν πυρὶ αἰωνίως καίόμενος μὴ δέ ποτε ἀναλωθῇ. És ezt méltán tselekszi az Isten mind a' két rendben: mert semmi se ment végbe tőlünk test nélkül. Szájjal szitkozódunk, szájjal imádkozunk; testtel

paráználkodunk, testtel tartjuk - meg a' tisztaságot; kézzel ragadunk, kézzel nyújtunk alamisnát, 's a' többit - is hasonlóképpen. Mivelhogy tehát mindenekre szolgált a' test, a' jövőökben - is a' következő sorsban részesül.

XX.

Mértékellyük tehát, atyafiak, testeinket, 's ne bánnyunk velek roszszúl mint idegenekkel. Ne mondjuk az eretnekek szerént, hogy ez a' test - ruha másé, idegen; hanem mint magunkét kéméllyük - meg. Mert számat kell adni az Úrnak mindenekről, a' miket a' test által tselekedtünk. *)

*) Tertullian. L. de Resurr. Carnis. Carnem quam Deus manibus suis ad imaginem Dei firuxit, quam de suo adflatu ad similitudinem suæ vivacitatis animavit, quam incolatui, fructui, dominatui totius suæ operationis præposuit, quam sacramentis suis, disciplinisque vestivit; cujus munditias amat, cujus castigationes probat, cujus passionibus sibi adprecia; hæccine non resurget toties Dei? ita pag. 330. Idem ibid. p. 332. 333. Dicimus plenum perfectumque credendum esse Dei iudicium — itaque plenitudinem perfectionemque iudicii non nisi de totius hominis repræsentatione constare, totum porro hominem ex utriusque substantiæ concretione parere; qualis ergo

SZÁMARITÁNUS nevű Biblia. Azt
a' Számáriai nevű zsidós Fordítást némel-

vixerit, talem judicari, quia de eo, quod vixerit, habeat judicari. Vita enim est causa judicii, per tot substantias dispungenda, per quot & functa est. Age jam — non sit particeps in sententia caro, si non fuerit & in causa.

S. Augustin. L. 22. de Civit. Dei cap. 21. pag. 684. Erit ergo spiritui subdita caro spiritualis, sed tamen caro non spiritus. — Idem S. Augustin. De Civit. Dei L. 21. cap. 10. p. 631. S. M. (etiam spiritus incorporeos igne corporali posse torqueri affirmat.) Cur enim non dicamus, inquit, quamvis miris, tamen veris modis etiam spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi. Idem de transitu mundi L. 18. Civit. C. 14. pag. 591. — Peracto quippe judicio tunc esse desinet hoc cœlum, & hæc terra, quando incipiet esse cœlum novum & terra nova. Mutatione namque rerum, non omnimodo interitu transibit hic mundus. Unde & Apostolus ait (1. Cor. 7.) „Præterit enim figura hujus mundi.“ — Figura ergo præterit, non natura. — Addo hic de S. Cyrill. Hierosol. cujus Catechesis præ oculis: e Martyrol. R. 18. Martij. Jerosolymis S. Cyrilli Episcopi, qui ab Arianis multas Fidei causa perpeßus injurias, & ab Ecclesia sua sæpe pulsus, tan-

lyek a' 70 Magyarázóknak vagy Fordítóknak munkájokból által - öntetettnek mondják lenni; mások ellenben V. *Mich. Trinitar. de Jacobo le Long. Lit. I. p. 541. Col. 1. Vide etiam hoc Tom. X. Lit. C. tit. Carrieres.*

SIEYES. A' Frantzia Emberek között igen nevezetes. *Párisból* íratott 25. Mártziusban, 1797-ben. Hogy óhajtvá várja minden ember: ki fog Direktorrá, az öt Direktorok, a' Frantzia Birodalomnak leg-főbb vezérlő és országló Direktori közzé választatni, annak az egygynek helyébe, a' ki onnét az ő törvények szerint ki fog lépni. Sajdítottatik, hogy az új Direktor, *l'Abbé Sieyes* lesz. Meg nem bizonyodott. — A' *Neuwiedi* 12-dik April. 1797-ben. Úgy vagyon: A' Pápa békeséget kötött, nem tsak azért, hogy félt a' frantzia fegyvertől, hanem azért-is, hogy a' szakadás az Anyaszentegyháztól el-távoztattassék. Máshová vehette volna magát igen-is a' R. Pápa, de más gondolatok, mellyek egyedül a' kötelességét tekintik, attól vissza-tartóztatták. A' Frantziáknak fel-tett szándéka azt végezte, hogy, ha a' Pápa Romából el-ment volna

dem Sanctitatis gloria clarus in pace quie-
vit; cujus intemeratæ fidei Synodus Oecu-
menica, Damaso scribens, præclarum testi-
monium dedit.

más valahová, más Fő Pap választassék. *Sieyes* volt az az ember, a' kit Sz. Péter' Székébe akartanak helyheztetni. Arra már mindenek el-készítették. — Mikor még a' Pápa két hónapok előtt hadakozni akart a' Frantziákkal, mondá *Tallien* Afiszonyosság *Sieyes*hez: Szent Atya! reménylem, hogy nékem rövid idő múlva áldást küldesz Romából. O Zeiten! o Sitten! o tempora! o mores!

Erről a' *Sieyes*ről a' M. Hirm. 2-dik Májusban 1797. a' Frantzia Irók után így tudósított: *Sieyes*, a' ki nagyobb tekéntetű Ember Frantzia Országban, mint sem akarja mutatni magát, 's a' ki ugyan azért a' Direktorságot-is, mellyre választódott, fel nem vállalta, hanem a' törvényhozó iffjabb 500 Tagjai között meg-maradt, szinte a' *Marát'* díjára jutott. Az ellene intézett gyilkosságnak ez a' Históriaja: Egy ember igen rossz ruhában Április' 10-dikén reggel meg-jelen *Sieyes'* szállásán, véle szóllani kívánván; de azt a' választ kapta, hogy abban az órában néki az Abbéval szóllani nem lehet. Jelenté magát délután-is, de őtet akkor otthon nem találta; estve megént meg-jelent, de *Sieyes*hez bé nem botsáttatott. Más nap reggel újra ott termett, és már akkor azt-is meg-mondotta, miért kívánna ő *Sieyes*-sel beszélleni: hogy tudniillik azon osztályból való, a' mellyből *Sieyes*, és vízfza-indulása előtt el nem múlathattya, hogy
egy

egy nagy dolgot ne közöllyön véle. Ekkor bé-jelentetett egy Leány által. *Sieyes* mindgyárt eleibe botsátotta. A' Leány alig távozott-el, lövést hallott. Megfordúl, szörnyű kiáltást tesz. A' gyilkos a' Leánynak tartván a' pisztolyt, fenyegeté. Ez tudván, hogy nints meg-töltve a' ki-lőtt pisztoly, ki-ugrott, a' gyilkosra zárta az ajtót; lármáz, öszve-futnak a' házi lakosok; érkezett fegyveres erő-is, és Politzáj-Kommiszszárius, a' gyilkos megfogattatott. A' Direktórium tudósítá a' lett dologról a' Gyülést. A' Gyülés' Tagja *Villers* magasztalta *Sieyes*nek tett dolgait. A' Gyülés' Prézessétől küldetett Hajdú megfordult *Sieyestől*. *Hardy* fel-ment az orátori Székbe, mondá, hogy ő segített mint orvos Doktor leg-elsőben-is *Sieyesen*, 's a' lövésről azt mondotta, hogy egygyik golyóbis nem okozott veszedelmes sebet, mert a' hasnak ment ugyan, de vastag ruhákon által, mellyekben el-vesztvén az erejét, tsak a' bőrt törte-fel; hanem a' melly sebet a' másik golyóbis ejtett, a' bal kezén az első hajlásnál, már az nehezebb, és nem tudhatni előre a' következését. A' Gyilkos *Poule* nevű, mintegy 36 esztendő, a' klastromok' el-töröltetése előtt Augusztiniánus Barát vólt *Dragvignan* Városában. *Sieyessel* egygy azon *Frejus* Városi, azon Papok közzül való, kik meg-esküttek a' Respublika' hűségére; *Babeuffel* szoros tzimborásságot tartott.

Hideg vérrel el-beszéllette a' maga tselekedetét a' Birák és a' Politzáj-Tisztek előtt, azt-is mondván, hogy az ő kívánsága volt mind le-öldözni a' Nemz. Gyűlés' Tagjait, a' minthogy már *Bentabolnál*, és *Camusnál*-is bé-jelentette volt magát.

Április' 18-dikán még minden veszedelmen kívül nem volt *Sieyes'* egészsége. 24-dik Áprilisben íratott Párisból, hogy meg-gyógyult; már semmi Bulletin se fog ki-adatni betegségéről. — 1797. Májusban. *Sieyes* írt már a' Frantzia Törvény - hozó iffjabbik Tanátshoz, hogy ki - gyógyult, 's meg-jelenhet az Ülésekben; előbb mind-azáltal köteletségének esmérte, hogy meg-köszönnye Kollégáinak az ő eránta való aggodásokat 's gondoskodásokat.

Ezek-is a' *Newwidinek* Mártziusi Tudósításihoz tartozandók *Sieyes*ről. Még olly Ember hol volt, a' ki az ő setétes személye árnyékában — in der Dunkelheit seines Ichs, olly nagy építményt állított volna fel, ama' tzelra, mellyet még tudni nem lehet; noha tudva mondatik az lenni, hogy szövetségben van Frantzia Országának igazi Örökösivel. Keresztyén Ember, de annak a' tanítását faggatni hagyja. Läst diese Lehre hunzen. Filószofus; de hogy valami köze légyen a' Filószofussal, azt nem akarja. Külső tündöklés, politziás nagyságosság — semmi efféle nem birhattya *Sieyes*t tulajdon nagyságának ki-nyilatkoztatására. Szereti a' Kátholikus

Egyház' tzeremoniáit, énekli a' zsoltárokat (in seinen Launen) olvassa főképpen Jób' könyvét, mellyben a' vigasztalásnak minden fundamentomát hiszi lenni. Azért azt mondák felőle a' Zsidók: hogy *Sieyes* Zsidó inkább, mint sem Keresztyén. A' jövődőség az ő különös tulajdonit anatomizálni fogja. A' kik a' Frantzia Történeteket fogják jövődöben írni, *Sieyes* személlyében, és a' közönségbe-való avatkozásában írásra-való sok eszközöket fognak találni — ungeheueren Materialien. Hogy *Sieyes* számára kerestetik a' Rom. Pápai hatalom, ismét írja a' *Neuwidi*, sőt hogy arra maga igen ásezőzik *Sieyes*. Dies ist kein eitler Wahn; der Erfolg wird es zeigen.

SOLINUS (Julius) Plinius karu. Sokat - is szedett - ki belőle. Élete ideje bizonytalanná tétetik *Mihály* Trinitáriustól. A' könyvei ezek: *Polyhistor*, seu *Collectanea rerum memorabilium*. *Carmen ponticum*. *Pray* Főtisz. C. Rar. Lib. pag. 350. 351. egynehány ki-adásira mutat, a' *Brixiabélire* 1498.; a' *Spira* Városira 1515.; a' Bétsire *Singrenius* által 1520-ban. Ez Minorita *Camers Jánosnak* Enarrátziójival botsáttatott - ki. *Camers* azt *Verbötzi Istvánnak* mutatá-bé. p. 352. (*Camers Steph. Verbötzio Regis Locumtenenti.*) *Pannonicae insuper Institutiones a te nuper docte, & eleganter editae, legisse te diligenter nobiles authores, id est, juris peritos primarios,*

ac optimos historiarum scriptores, efficac
perhibent testimonium. RR. P. hic. Ibidem
Verbötziüm Joannis Pannonii novem Eccle-
siensis (V. Eccles.) conterraneum appellat.
 Satine hinc quis effecerit, Verbötziüm,
 Sclavonem potius, quam Neogradiensem,
 aut Transylvanum fuisse, alii decernant.

STRABO Amaséai Kapadotziából.
Tiberius Tsászár' idejében írta a' Geográ-
 fiáról ki-adatott 17 könyveit. Igen ditsé-
 retes, de némelly fogyatkozásira mutattak
 az utóbbiak. A' hofzfszaság' és szélelség'
 mértéke sem mindenütt helyes nála. Eb-
 ben felül - haladta *Ptoleméus. Strábónak*
 a' *Phytologicon* nevű könyvemben egyne-
 háyszor hasznát vettem. p. o. parte 2. §.
 VII. pag. 37.

T.

TERGESZT, FLUMEN, 's egyéb
 némelly Városbéliek. — 1797-ben Mártz.
 16-dik napján, Bonaparte Frantzia Fő
 Vezér, 40 ezerből álló Seregével ütött
 Károly Fő Hertzegnek 20 ezerből álló
 népére: hogy a' Rajnától vártt segítségét
 meg - előzze. Az ütközet a' Velentzei
 Forojuliumban esett Udino táján. Kétszer
 verte - vizsgálta Károly Bonapartét, de est-
 véli hat óra tájban a' Fő Hertzeg az ő
 meg - fáradt népét vizsgálta - vonta Görtz,

Gradiska, Agilar (a' néhai *Aquileja*) felé. Ment osztán Bonaparte mint a' fergeteg *Karinthia, Karniolia, Stájer* Ország' rablására. *Görtzbe*, avagy *Goritz*ába Frantzia két Kommisszárius a' dülő sereggel Mártzius közép napjaiban bé-hordozós-kodott. Villák, Klágenfurt, Görtz, rakontzát az ellenség eleibe nem vethetett. Tergeszt, Flumen tőle el-foglaltatott. — Midőn Tergeszt a' Frantziák' kezek alá került, Leopold és Károly Tsászárs' oszlopit a' győző le-verte, a' szabadság-fáját fel-állította, két millió lirát parantsolt; minden posztót, és vásznót requisitzióba hajtott, minden ökröt, lovat elő-kivánt; Triesztet Frantzia Respublikává változtatta.

Grétzben Ápril. 12-dik napján, *Bonaparte* 60 ezer pár tzipöt parantsolt, de tsak ugyan meg-elégedett ezer hat százszal, 's a' polgár Katonasággal le nem rakatta a' fegyvert. *Massena* Frantzia Osztály-Generális pedig *Judenburg* Városát, és környékét, a' fegyver-nyugvás előtt ki engedte raboltatni: hogy egy ablakból lövés esett a' Frantziákra; de még a' fegyvernyugvás alatt-is el-nézte Katonáinak erőszakoskodását *Bruck* (Mura-hidja) Városában, és annak környékében. — Fegyvernyugvás következett mind a' két Armádiának sok véres vesződséges fáradsági után. De annak ki-hírdetése előtt *Casimir* Tsász. Kir. Oberster Flument —

Fiumét a' vitéz Horvátokkal vizfsza-nyerte a' Frantziáktól; és szint olly szerentsés volt Triesztnek vizfsza - nyeresében - is, sőt annyiban még szerentsésesebb, hogy szép nyereség-is került a' kezébe. Mert két milliót érő egyéb partékakon kívül, midőn már el-foglalta Triesztet, pénzelt, 's drágaságokkal rakott 22 ládák érkeztek oda vizen Ankónából a' Frantziák' számára, mellyeket azonnal által-vett. — *Casimirnek* April. 14-dik napján délelőtti 11 órakor hirdettetett - ki a' fegyvernyugvás, 's már akkor el-végezte diadalmas munkáit, Flumennek, és Tergesztumnak vizfsza - vételében. Mikor még Tergeszt a' frantzia kézben volt, a' városban tsendesen, de a' körül lévő falukban rendetlenül viselték magokat a' Frantziák. 14-dik Aprilisben a' *Rizmignai* Falusiak agyonverték a' nálak lévő Frantziákat, és egyesítvén magokat a' *Dolina* és *Servolabéliekkel*, valahol ellenségre találtak, meg-futamatták őket. A' fegyvernyugvás le-tsillapítá őket, hanem April. 17-dikén híre futamodván, hogy jő az ellenség, félre-verettek mindenütt a' harangok, 's az öszve-futott városi és falusi Lakosok' száma hamar tiz ezerre tellett. A' Magisztrátus a' Püspökkel együtt tsendességet tett. Vizfsza - ment Tergesztbe 300 Frantzia, késértetvén a' Horvát 's Huszár Katonáktól; de a' nép mind ott, mind a' falukban fel-fegyverkezve maradott.

A' *Leoben* = Leobiumi békességes alku után vízfőzsa-takarodott a' Frantzia Sereg Olasz Ország felé. — 28-dik Ápril. reggel *Bonaparte*, *Masséna* Generálistól késértetvén, Lájbak városába bé-ment, 's az ő szállására az Érsek-Hertzeg' palotáját foglalta-el; onnét Triesztbe, 29-dik Áprilisben Görtz felé indult. Maszfőzénát Bonaparte a' békességnék fundamentomos tikkelyeivel Párisba küldé, ki Május 9-dik napján a' Direktórium előtt ezeket szállá: — „A' Magyar és Tseh Ország' Királyaival ő Felségével meg-lett békes-séget nem sokára fogja követni a' Birodalom' közönséges békessége-is. A' Frantzia Seregek-is Judenburg, Leoben, Grétz és egyéb Városok' tájáról vízfőzsa-tértek; Klagenfurtból, Görtzből, Tergeftből 23. és 24-dik Májusban takarodtak-el, de a' magok-viselése az el-költözéskor nem vólt ditséretes, mert mindenütt a' Conventio ellen tselekedtek, és a' legundokabb motskosságokat vitték végbe. Sokat szenvedtek tőlök az Auszriai Tartományok közönségesen. Mindazáltal a' vízfőzsa-takarodó Frantziaságnak utolsó része, *Bernadotte* osztály-vezérsége alatt, míg Tergeftben vólt 12. 13-dik Májustól fogva, kész pénzel fizette-ki, a' mit vásárlott. — *Grétzben* a' Frantzia Ellenségtől való meg-szabadulásért hálá-adó processió tartatott. *Tergeftumban* a' Frantziák' el-takarodása után, más nap gazdagon ki

vólt világosítva a' Város. A' Bibliothékánál *Ferentz* Tsászár Király' egész nagyságú képe szemléltetett, által-látszó formában, illy felül-írással: *Francisco II. Cæsari Pacem Populis Largienti Tergestum.* A' Frantziák' viszsza - költözésekről lásd ezen szakaszban tit. *Frantziák* Lit. F.

TIROLISIAK. B. *Loudon* Botzenből = Bolsánumból el-verte a' Frantziát, 's 7-dik Ápril. *Trient* felől bátorságot szerzett az Országnak. *Brixent*-is el-hagyta az ellenség, sok munitzióját a' vízbe szórta, de lisztet hagyott eleget. Az ellenségtől meg-menekedett vidékek' lakosi ismét egybe-vették magokat fegyveres hazafitársaikkal, F. M. L. *Kerpen*' nagy segítségére. A' Tridenti Lakosok' bátor szívű segítségek annyira nevedekett Ápril. 10-dikén, hogy *Loudon* Tridentből az ellenséget nem csak tellyességgel el-verte, hanem 3 százat-is el-fogott közzülök, és a' sok munitziós szekereken kívül két ágyút. *Kerpen* F. M. L. a' vitéz Tiróliakkal ki-verte a' Frantziát *Pusterthalból*; *Lienzet* el-foglalta, melly Tirolisnak erős városa *Karinthia*' szélén. A' dúló haramiáskodó Frantziák *Lientz* városát száz-ezer forint' le-tevésére kötelezék. De mivel hamarjában 25 eznél többet fel nem vehettek tőle, négy kezesekeket vittek el a' hátra maradott summára nézve. — *Lientznek* környékén-is sok rablásokat vittek végbe, ezek az emberi nemzetnek

magoktól 's társaiktól ki-kintornáltt szabadítóji, az az: gyilkos haramiái.

Roveredóból, Torbóléből ki-vervén *Loudon* ezen haramiákat a' *Tirólisiak*' segítségével, nyert puskaporos, és más magazinumokat, 12 ágyút, 400 rabot. — *Rivoli* felé vonta-vízfza magát az ellenség, de nyomában szándékozott lenni mindeütt *B. Loudon*. Ez a' nagy vitéz *Generális* 9-dik *Áprilisben*, az *Istent* alázatos bizodalommal emlegetvén, illy fel-kiáltást, ditséretet, oktatást erefztett a' *Tirolisiak*-hoz *Bolzánumból* = *Botzenből* az ő főkvártélyából:

Nékem kedves, vitéz *Tirólisiak*!

Az *Ur Isten* meg-áldotta igyekező fáradtságtokat, meg-szabadítottátok az ellenségtől tartománytokat, mihelyt az egygyesség és engedelmesség szíveteket vezérlette. Két nap alatt, midőn állhatatossak, egygyesültek, engedelmesek vóltatok, futásra vertétek azt az ellenséget, ki magára úgy nézetett, mintha soha sem akarna ki-térni jószágitoknak igasságtalan birtokából. Meg-mutattátok a' *Világ* előtt, hogy *Eleiteknek* jó erköltsei töletek el nem távoztak; és az *Ur Isten* tapasztaltatta veletek, hogy veletek vagyon azonnal, mihelyt vele vagytok. Köszönyétek - meg a' *Mindenható Felségnek*, hogy meg-óltalmazott benneteket; köszönyétek-meg ájtatos valóságos imádsággal, de köszönyétek-meg azzal a' magatok-

viselésével-is: hogy magatok között egygyek, a' törvénynek, 's Elöljáróitoknak engedelmesek, hívek Fejedelmetekhez, az Úr Istenhez kaptsolt szívűek maradgyatok. Maradgyatok állhatatosak valóságos egyenességgel azoknak a' jó erkölcsöknek ki-szolgálásában, mellyek Atyáitoknak hírét nevét, erős bátorságát meggyökeresítették, hogy abban megmaradván, szorgalmatok' gyümöltseit szedjék idővel gyermekeitek-is. Mennyetek már haza, beszéllýétek-el hitves társaitoknak, 's magzatitoknak, beszéllýétek-el az ott-honn maradt öregeknek, magokkal tehetetleneknek: hogy ti őket Isten' segítségével meg-szabadítottátok az ellenségtől, ki azokat pufztítással, tsunya meg-alázással, és igazságtalan egyéb tselekedeteknek nyomorító terhével fenyegették. Menynyetek, 's lássatok mezei dolgotokhoz — de meg ne szünnyetek azon jó tselekedeteknek gyakorlásától, mellyekkel az Isten áldását meg-érdemlettétek; maradgyatok magatok között egygyek, a' Fejedelmetekhez hívek, Istenfélők. Meg ne motskollyátok végső munkáitokat Feleitek ellen való erőszak-tétellel, Elöljáróitok ellen való engedetlenséggel. El ne felejtsétek, hogy a' vizfsza-vonás és engedetlenség lerontya az egyenességet, igasságot, rendet, mellyek nélkül meg nem maradhattok tartóssan. Azt se hidgyétek, hogy már minden veszedelem el-tűnt. El-vertétek

az ellenséget, de az ismét vizsgálja - jöhet; ha ellene vigyázva talpon nem lesztek: reátok vezetheti mind azon nyomorúságokat, mellyek ötet nyomról nyomra követik, 's mellyeket maga termelzt; ha azon rendi mód mellett nem maradtok, mellyel ötet, mihelyest magát mutattya, öszve-győzhetitek, 's el-lódíthattyátok. Hogy ezen veszedelem ne érjen benneteket, azt kívánom tőletek: hogy mindenik megye az ő ereje, és népe száma szerént egy, két vagy három vadász - kompániát állíttson - fel. Ezen vadász - kompániák azonban, mint az otthonn - maradók, szántsának vessenek, üzzék a' mezei dolgot: a' vég-helyeken sűrzsákat állyanak. Mivelhogy pedig egy Megye sem tehet magánosan ítéletet arról: hol légyen a' veszedelem leg-nagyobb, ahhoz tartsátok magatokat, a' mit én a' völgyek' lakosihoz már meg-írtam. Hogy tudhassam pedig, ez vagy amaz völgy kíván - é nagyobb, vagy kevesebb segítséget, tudtomra kell adnotok, hány Kompániát állított - fel mindenik Megye, 's mindenik völgy? A' népnek egyéb része otthonn marad, a' mint mondám, a' mezei dologra. És hogy semmi esetre nézve se maradgyatok kéfszületlenül, mindenik községben egy Fejet válaszfzatok. Ez a' Fő a' községbéli népet 25 meg 25 fejekre osztsza; mindenik efféle seregetskének legyen egy káplárja. Ha némelly kösségben száznál kevesebb az

ember: kaptsollya a' kösség magát a' szomszéd néphez. Mihelyt a' Fejek kifognak választatni, 's a' nép a' mondott számokra osztatni: mindenik Megye írva adja-bé hozzám a' Fejek' nevét, és az alattok lévő népnek számát; hogy tudjam: hol legyen elegendő nép, 's hol kellefsék segítség. Olmot és puskaport a' Tartományban kell keresnetek. Én néktek semmi töltést sem adhatok, de azzal a' jó tanáttal szolgálom: hogy a' melly töltések vagyon, azt őrizzétek, 's hasznatalanúl el ne lövöldözzétek. Kövessétek tanátsomat. Az a' ti hasznatokra szolgál. A' Tartomány nem adhat néktek minden fegyvert, 's láttátok magatok, hogy nem is szükséges. Az egygyesség, egyenesség, engedelem erőssékké tejjend titeket. Fogadjátok-bé végtére szíves köszönetemet, hozzám mutatott szófogadástokért. Az Istenért, Fejedelmetekért, magatok javáért folytassátok a' hozzám való szeretetet, 's engedelmet. Minden tehetséggel megmutatom, hogy szeretem az Istent, Fejedelmet, veletek egyetemben.

V.

VELENTZEIEK. *Velentze* az 5-dik Században a' *Riáltói* Tótsában, és más aprólék szigetekben nem vala más, hanem

falu - formájú helység; azt a' halászok lakták, és *Pádua* Városához volt tartozandó. Hanem idővel (óh! világi változások!) *Pádua Velentzének* hatalma alá hengeredett. Az első *Dózse* Velentzében Urunk' 709-ben választatott. Sok afféle Familia lakja még Velentzét, mely a' *Dózse*' választására voksot adott, 's ezen Familiák valóban az Európai leg régiebb Familiákhoz tartozandók. A' 9-dik és 10-dik Században Velentze Városa megszire vitte hatalmát; de szüntelen Vasállusa maradt az akkori Tsászároknak. A' *Dózse* kéntelen volt azzal, hogy a' Tsászárnak vontt arany palástot küldjön. 998-ban engedte-el *Otto* Tsászár ezt az adót *Velentzének*. Ezer esztendeig birt az előmenetellel tetézett hatalmával ez a' világ-szerte nevezetes Város; ezt a' Gotthusok el nem ronthatták; félt tőle Konfántzinápoly. (Lásd az Anyaszentegyház' Történetit.) 'S imhol egy 30 esztendő s tájúj ifjú Ember, *Bonaparte*, el-megy mellette, 's már Velentze oda van; ezer esztendeig tartott hatalma, gazdagsága, ditsőisége porrá omlott előtte. A' változásait *Bonaparte*' idejében, láthatni ezen X-dik Szakaszban, tit. *Ottolóni*, és tit. *Zenebonáskodók*. A' Velentzei Dalmátziához tartozott Ádriai Szigeteket el-járván az Ádriai tengeren *Klenau* Tsász. Kir. Generális, mindenütt nagy indulattal fogadtatott. De bizonyosokká-is tette a' Tsász. Kir. Felség' nevé-

ben a' Lakosokat, hogy tökéletes bátor-
ságot reménylhetnek mind Religiójokra,
mind vagyonyaikra nézve. Maga Ve-
lentze a' Cispádusi Respublikával kíván-
ván magát egyesíteni, két Deputátusokat
küldött ezen híradásra. A' Cispádusiak
ezt a' jelentést ki-hírdették nagy tze-
remonia-tevéssel. Hanem *Corcyrát* avagy
Korfu-Szigetét *Gentili* Velentzei Frantzia
Admirális írázsálá azonban egy hajó-
sereggel. A' *Levántai* Szigetek felé ki-
indúlt Velentzei hajókon négy ezer Fran-
tzia, és két száz Velentzei Katonák vagy-
nak. Dalmátziában pedig mintegy tiz
ezer főből álló nemzeti Katonaság lépett
a' Tsász. Kir. Felség' szolgálattyába. A'
tehetős Lakosok nagy készséggel esküdtek-
meg ö Felsége' hűségére, 's *Zarában* ugyan
térden állva, de a' Falusiak tellyességgel
még nem mutattak hasonló készséget 5-dik
Juliusig.

Z.

ZENE BONÁSKODÓK. *Fedosejev-*
nek Orosz Alhadnagynak vétke, a' Januá-
riusi 1797-diki Udvari Tudósítás szerént
a' vólt: hogy *Novogorod*, és *Twer* nevű
Guberniumokon utazván, sok falusi Lako-
sokat fel-bíztatott a' Felség' nevében,
hogy a' magános Uraságok' jobbágjai

Korona' jobbágyaivá lesznek. A' Státus-Tanáts azt a' szententziát hozta, hogy *Fedosejev* tiszti méltóságától, és nemességétől meg-fosztatván, kantsukáztassék-meg, és vitessék a' *Nertschinszki* Fabrikák-ba dolgozni.

Az *Irlandiai* zenebonák' le-tsendesítésében szíves igyekezettel foglalatoskodik a' Nagy-Britanniai Udvar.

A' *Bodonyi* = *Vidini* Basa' pártütését bizonyítták a' Konstantinápolyi, még Februárius' 25-dikén költt tudósítások-is, mellyek szerént Egyiptomban-is új zenebona ütötte-ki magát.

Borofzlóból íratott, úgymond a' *Neuwidi*, hogy a' Pruszfiai Birodalomban egy nagy öszve-esküvés fedeztetett-fel. Abban vala egy Z. a' hadi Tanátsból; Petrikói egy L. Kapitány; egy R. Doktor; egy K. Kereskedő. *) Az egybe-állottak magokat fekete Brudereknek hívák. Az eredetek Lengyel Országi. De, úgymond a' *Neuwidi*, mit Erlaubniss des öffentlichen Blatts, ich zweifle an der ganzen Gefährlichkeit. — A' *Velentze* földi támadásokat lásd itten tit. *Ottolóni*, és tit. *Olasz Országok*. Az ilyen támadásokat a' győző Frantziák politikai opinió névvel tisztelik, jóvá hagygyák, a' hol a' békéllés' ágazatit diktállyák; meg-parantsollyák, hogy a'

*) Ki-tudódott nevek: *Kontessa*, *Zerboni*, *Leiptziger*.

kik Urok, Királyok ellen támadtak, meg ne büntetessenek; a' hol pedig megbüntették, azoknak vagy maradékaiknak elég-tétel adassék. Példa erre, a' *Szárdiniai* Királlyal lett békéllés, és a' R. Pápa eleibe adatott parantsoló ártikulusok. Ugy hadakoznak a' Gállusok tudniillik, hogy előre a' nép' szívet támadásra indítsák, Emiszfzáriusok, Propagándisták, 's ígéretek által. A' *Szárdiniai* Királyt a' Frantzia Direktórium illy igába fogta:

1. Ő Szárdiniai Felsége el-áll a' Frantziák ellen való egygyesüléstől, és minden szövetségtől.
2. Le-mond azon jussáról, mellyel birta *Szabaudiát*, a' *Nizzai* Grófságot, és *Tendát*.
7. Büntetés nélkül hagyja minden alatta-valóit, a' kik revolutzionális tselekedetek, vagy vélekedések által jegyeztették-meg magokat, 's viszfzaadja jószágaikat, mellyek el-foglaltattak.

— Nem tsuda, hogy nem igen hoszfzas idő múlva, a' Szárdiniai Király' életének a' mélyly bánat véget vetett.

A' Romai Pápával való első békefség-kötés. 2. A' Pápa el-áll a' Coalitziótól.

5. Hogy azt a' gyilkosságot, melly által *Basseville* Frantzia Minister ki-végződék Romában, Párisba küldendő Követ által hibás tselekedetnek nyilatkoztassa - ki a' Pápa, és öt száz ezer livert ofztasson - ki azoknak, a' kik *Basseville*vel egygyütt voltak és szenvedtek. Ez az első békeség 1796-dikbéli. Hasonló ezen tzikkelyhez

hez az utóbbi, 1797-dik esztendő - béli: Február. 19-dik napján a' *Tolentinói Fő-Kvartélyban*. 2. Fogadja VI. Pius Pápa, hogy semmi Hatalmafságot, melly a' Frantzia Respublika ellen fegyvert fog, se e' mostani, se ennekutánna következendő valamelly más hadban, se emberrel, se hajókkal, se fegyverrel, se munitzióval, se eleséggel, se pénzel, semmi-némű szin alatt nem segíti. 6. 7. Le-mond Avennióhoz, Venaissinhez, Bononiához, Ferráriához, Romániához - való jussáról. — A' Katholika Vallás semmi módon meg nem fog háboríttatni ezen Legátziókban. 18. Egy Követet küld a' Pápa Párisba, a' ki által *Bassevillenek* a' Frantzia Követség' Szekretáriussának meg-öletését úgy adattya-elő a' Direktórium előtt, mint helytelen tselekedetet; és a' Frantzia Kormányfzék' kezébe ezen folyó esztendőben által - adat 3 száz ezer livert, melly summa ki fog osztatni azok között, a' kik ezen erőszak által meg károsodtak. Meg - írta már az előtt régen egy Romai Ágens, mi mesterségekkel kereskedtek a' Frantziák Romában. — Roma 17. Aug. 1796. — Fertur Gallos Romæ argentum prodiga manu disseminare, pauperibus eleemosynas liberaliter tribuere, & patientes literas, quibus in clientelam suam plures recipiant, tricoloresque cocardas libenter spargere, ita profelytos bene multos aquirere poterunt.

Még-vallyák a' Frantzia Újság-Irók (a' kik irtóznak a' frantzia új meg új győzödelmekről) *M. Hírm. Nouvell. polit.* 1797. Mi nem egyébért láttatunk hadakozni, hanem hogy rontsuk a' népeket — a' mi egész tzélunkat nem egyébnek fogja nézni a' Világ, pufztításnál.

Horváth-Országi *Gradiskából* 12-dik Áprilisben íratott: hogy Török Országban nagy a' támadás. *Bosmanczyoglu* Bodont = Vidint el-foglalta, 60 ezerre nevelte fegyveres társai' számát; Freyheitot, és Gleichheitot prédikáll, 's annak szükségét az Alkoránból mutogattya; Mahometről úgy szól, mint valóságos Szánkülottról; egynehány Frantzia vagyon nála, 's azok taníták ilyenekre; el-foglalta azokat a' tábori munitzióval rakott 60 hajókat, melyek Belgrádba rendeltettek. A' Belgrádi Basa töprenkedik: *Bosmanczyoglu'* ármádiája Belgrád alatt táboroz, 's azt, a' mint ma bizonyíttatott, már fel-kérte. — Velentzéhez tartozandó két helységet el-pufztított; Valachiába akar ütni; a' szomszéd Basák nem merik meg-támadni, noha a' Divántól arra parantsolattyok vagyon, embereket nem szedhetnek-össze. A' tsász. királyi határt nem akarja bántani. *Bosmanczyoglu* Julius előtt már le-tsendesedett, sőt hogy a' Szultán két millió piasztért olztatott katonáira; és hogy ezen támadásnak nagy része merőtetés volt, már az a' híre. — A' Szeremi

vidékeken öt ezer fegyveres ember vadászta a' meg-sokasodott Haramiákat, kik azonban úgy el tudgyák kerülni a' vadászokat, hogy Május' 4-dikéig tsak hárman kerültek még kézbe közzüiök. — *Salankeménben* egy olly tsoport haramia nagy rablást és gyilkosságot vitt végbe. — *Smirnában* el-égették a' Jantsárok Már-tziusban a' Városnak azon leg-szebb részét, mellyben az Európaiak laktak; személlyek-is égtek-el öt százan; két ezerig való Keresztyént meg-öltek.

Új - Gradiskából íratott 1797-ben, 18-dik Májusban: hogy Bosniában a' Mahometánusok igen kegyetlenül üldözték a' Keresztyéneket. Ettől meg-rettenvén hat Familia *Joánfzkában*, által-ment a' Katholikus Vallásról a' Török gonosz vallásra. Az illyen Renegátok néha a' született ama' félieknél kegyetlenebbek.

A' Frantziákkal lett Romai békelesség után valami otthonn-való zenebona érte Romát, mellyről a' R. Ágens 6-ta Maji 1797. „Ex iis, qui mense Martio detrusi sunt in carcerem, quod publicæ tranquillitati insidiabantur, 8 nuper remo damnati sunt; tamquam rei conspirationis adversus Principem & Magistratus. Inter hos recensetur Gallus etiam Civis. Alii, ob eandem causam manent adhuc in custodia, omnesque sententiam expectant, qua palam fiat vel reatus vel innocentia Septimii Ramini a Pontificiò Cubiculo,

quem alii culpa vacuum, alii perduellionis reum affirmant. — *Ibid.* Constans opinio est, Aulam Neapolitanam non exiguam argenti summam, juxta arcanas pacis conditiones itemque statuas, & alia vetusta monumenta Gallis debere; ideoque, Directorii Executivi nomine, Regi utriusque Siciliae significatum esse, ne ultra datam fidem implere differat.“

Romából 15-dik Májusban. Ő Szent-sége VI. Pius audientziát adott Májusnak 15-dikén egynehány Kárdinalisoknak, és Ministereknek; azonban tsak ugyan igen gyengélkedő állapottal vagyon, 's hogy majd ki-jő egy Bullája a' Pápa' válaszfásáról.

A' Bétsi Udvari Újság 7-dik Májusban 1797-ben *Hiberniáról* avagy *Irlandiáról* így tudósít: Az Irlandiai *Fel-keltt* vagy *Defender* nevű Szövetkezői a' Parlamentom' reformálásának, 's a' Katholikus' állapotja' jobbításának színe alatt szándékoznak Irlandiát Nagy-Británniától el-szakasztani; a' mostani Igazgatás' alkotmányát lerontani, 's helyébe Respublikai Igazgatást állítani, mellynek a' summás minémüségis ki van téve, az esküvés - formájával együtt, a' mellyben kötelezik magokat az öszve-esküdttek, hogy Társaságok' számát, melly már-is meg-haladja a' száz ezeret, igyekeznek mentől nagyobbra nevelni. Igértt pénz - summáik, lövéshez való készületeik, és mindennemű fegyve-

reik laistromokba vannak szedve. Ágyú-jok-is van már kilentz, 8 hoszfú, és egy mozsár. Némelly lrásokban említettik az ő Baráttyaiknak (a' Frantziáknak) *Bantryba* való érkezése, és hogy őket még a' vér-szerént-való atyafiság se tartóztattya a' magok szándékának végrehajtásában. Mindent meg - próbáltak, hogy magok részére hajthassák a' Katonaságot. — Az Irlándiai Sereg' vezérlésére Márki *Cornwallis* küldetett sietve, kinek tellyes hatalom vagyon adva, a' többek között arra - is, hogy a' Katholikusokat, kik hét tized részét teszik az Ország' Lakosinak, részeltesse minden polgári jussokban; és nevellye a' Katonaság' zsóldját. — Nagy a' Britanniai hajós Legények' zenebonája-is. A' Lord *Bridport*' hajós Seregén helyre állott a' tsendesség; de a' *Norei* hajós Seregnél, melly 16 lineai hajókkal, 4 fregátokkal, 8 kisebb hajókkal birt Jun. 7-dikén mi vége lett az eránta tett készületnek? Azon Seregnek nagyobb része ugyan nem pártos, de rettentéssel tartatik a' társaságban. A' választott Képviselőjöknek *Parker* az Elölülőjök, ki a' hajókon magát Admirálisnak nevezi, és *Cronvelli* kevélységgel kívánnya a' Tisztoktól, hogy ötet süvegellyék. A' *Scheppi* Szigetet el-foglalták a' Pártosok, és minden marhát el-szállítottak onnét a' hajójaikra. Megállítottak 30-nál több kereskedő hajókat, 's ekképpen sok eleségre tettek szert. —

Arra az esetre, ha erőszakos eszközöket venne ellenek elő Nagy-Britannia, *úszó Respublika* nevet fognának adni tulajdon hajós Sergeknek, és hogy *Irlandiába* menének eleséget szerezni magoknak. Nagy készületek tétetnek le-tsendesítésekre: 30 ezer Katonák állanak ellenek; a' Ministériummal ellenkező Rész-is gyűlöli a' *Norei* meg-átalkodott pártosokat. — A' hajós Legények' Lázzafztóji talán meg-egyezték az ellenséggel, hogy Angliát Frantzia Ország' lábainak 's kegyelmének vessék alája, az Angliai kereskedést semmivé tegyék, és az által Angliát örökre megbuktassák. Ekképpen *Scheridan*.

M. Hírm. 1797. 30. Junii. Sok Prókátor öltözött Matros = hajós Legényruhába: hogy a' revolutziót fujtassa. — Azonban Junius' 14-dikéig a' *Norei* pártos hajók hármon kívül mind le-tsendesedtek, sőt 16-dikig ezen három-is. *Parker* pártos Admirális, *Johnson* és *Afchley* pártos Fejek Junius' végén fel-akasztattak.

Velentzei Dalmátziában nagyobb zenebona volt Juniusban, mint a' millyen támadott *Velentzei Isftriában*; többen lettek már ott négy száz személyyeknél áldozattyává a' belső egyenetlenségnek. — Julius táján sok Tsász Királyi Katonaság takarodott már mind szárazon, mind vizen a' *Velentzei Respublikához* tartozott Isfria, és Dálmátzia felé. Azon Isfriai helységek között, mellyek örömmel fogadták a' Ts.

Kir. Vitézeket, emlegettetik *Ifola*, *Umago*, *Citta nova* (a' hol Generális *Klenaunak* befogadásakor különös volt az örvendező pompa) *Parenzo*. A' Velentz. Dálmátziai zenebona főkép' *Tratutot*, *Sebenicot*, *Spalatumot* érte; *Zára* tsendesebb volt; innét Fiumébe 25-dik Juniusban érkeztek a' Deputátusok; de meszszebb menendők valának, hogy az Auszriai Uraság alá ereszkedjenek. Magyar zászlós hajókon érkeztek Zengbe Spalattából, Sebenikből, 's Dálmátziai más helyekből a' Deputátusok, kérvén a' Tsász. Kir. Katonaságot, hogy induljon Dálmátzia' el-foglalására: mivel az egész Tartomány kíván Magyar Országgal egygyesülni. Meg-esküdtek a' Deputátusok a' hívségre. 27-dik Juniusban *Zára* felé indult a' Tsász. Kir. Katonaság. — *Casimir* Dalmátziába vezette Seregét. *Veglia* és *Kersó* Szigeti Ts. Kir. birtokokká lettek, 's *Kersóból* ugyan *Fiumébe* már 4 vas ágyú, 22 réz ágyú hordattak-által, ársenálhoz = fegyver-házhoz tartozandó különbféle régi eszközökkel együtt. — A' *Velentzei* száraz határu helységeket a' Frantziák szörnyű adózás alá fogták még a' Respublikák' fel-állítása után-is. — A' *Velentzei* Bankó, melly Európában leg-gazdagabb volt, az Interes' fizetésétől meg-szünt; és így sok külföldi Kapitálisák pénzeket el-vesztették. — *M. Hírm.* 1797. 18. Jul. A' Cispadána, avagy a' Páduson innen fekvő Olasz Respublika ki-hírdette

a' többi között: hogy a' *Velentzei* Respublika egygyesíteni akarja magát a' Cispádusival. — Valamelly új zenebonától tartván-é a' *Nápolyi* Felség, egy Rendelést tétetett Június' 12-dik napján közönségessé, a' mellyben tilalmasoknak hirdettettek-ki a' Frájmaurer - Lózsék, a' Klúbok, 's a' Kávéházokban és Vendégfogadóknak való titkos tzimboráskodások; az idegenekre pedig és az utazókra különös vigyázás parantsoltatott. — Zenebonáskodtak a' kiköltözött Lengyelek - is. Ezek, *Deniskó* Vezérjekkel, Június' 28-dikán Bukovinán által bé akartak rontani napkeleti *Gallitziába*; de a' Tsászf. Kir. Katonáktól úgy viszsza - verettettek, hogy 146 hóltt testeket hagytak magok után. Estek-el azonban a' Miéink közzül-is 16-an. — A' *Máltai* zenebonát a' mi illeti: azoknak, a' kik ottan öszve - esküdtek, a' vólt a' tzéllyok, hogy a' Nagy Mestert, és más Igazgatókat le-öldössenek, és Demokrátika Igazgatásformát állítsanak-fel *Málta-Szigetében*.

A' SZENT
HÁROMSÁG'

IMÁDÁSA VÉGETT:

A' KERESZTYÉN VALLÁSÚAK' ERŐ-
SÍTŐ VIGASZTALÁSÁRA,

A' SZOTZINIANO - UNITÁRIUSOK'
TUDÓSÍTÁSÁRA;

FŐKÉPPEN

JERUSÁLEMI

SZENT TZIRILLUSNAK

ÚJJONNAN KI-ADATOTT IRÁSIBÓL:

SUMMÁS MAGYARÁZATTAL,

ÉS

FEJTŐ JELÖLÉSEKKEL

ELŐ - ADATOTT OKTATÁSOK.

IRÁ MOLNÁR JÁNOS

a' Sz. Th. D. A. C.

THE

HAROLD

OF THE
FAMOUS
FAMOUS

A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

THE

OF THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

JERUSÁLEMI SZ. TZIRILLUS PÜSPÖKNEK

Azon Katekézissei, mellyeket Jerusálemben
a' Keresztelendők' hallattára élő nyelvvel
elő - adott. *)

A' SZENT HÁROMSÁGRÓL.

§. I.

AZ ISTENRŐL. **)

I. **A**LDOTT az Isten, és a' mi Urunk-
nak a' Jésus Krisztusnak Attya; áldott

*) Jerusál. Szent Tzirillusról: Könyve' új Ki-
adójról, Toutéról, Grodetzről, Roéról --
a' Keresztelendőkről: lásd ezen könyvets-
kém' végét; lásd M. Könyvház IX. X-dik
Szak. tit. Illuminati, tit. Szamaritánusok.
Archeláus. —

**) Az Istenről ezen I. §. Sz. Tzirillusban VI-
dik Katekézis.

Ennek egy szülött Fija. Mert mihelyt gondoltatik az Isten, gondoltassék az Atya-is: hogy az Atyának, Fiúnak, és (a' Szent Léleknek) ditsőítése olztatatlanul tellyesíttessék. *) Mivelhogy nem más az Atya' ditsősége, se nem különböző a' Fiútól; hanem egygy azon ditsőség az Atya, Fiú, és Sz. Léleknek ditsősége, holott az Atyaé az egy szülött Fiú, és, midőn az Atya ditsőíttetik, egygy azon ditsőségben közösül a' Fiú-is: mert a' Fiú' ditsősége az Atyának ditsőségéből ered. (*Prov. 17. 6.*) És ismét, midőn a' Fiú ditsőíttetik, felséges ditsérettel illetetik illy nagy Jónak Attya. Az elme gyorsan ért: a' nyelvnek sok szóra vagyon szüksége: a' szem-is a' tsillagoknak számos seregét egyszerre láttya; de midőn mindeniknek meg-fejtésére kél a' dolog: mi a' reggeli, mi az estvéli tsillag? arra hossz-as beszéd kívántatik. Szintén úgy a'

*) Toutée nov. Editor hic pag. 87. nota a, τὸ cum S. Spiritu hic deest in codicib. Roer, Casaub. & in versione Grodecii; at NB. exstat inculcatio communis Glorificationis P. F. & Sp. Sancti apud eundem S. Cyrill. Cath. 4. n. xvi. sic: Crede & Spiritum S. qui cum Patre & Filio Divinitatis gloria condecoratur. Item tota Catech. 16. de Divinitate Spiritus Sancti agit. Ezt a' 17-dikkel együtt elő-adom itten §. 8. §. 9.

földet, tengert, 's a' világ' mindenik részét gyors egy pillantás alatt, által - foglallya a' gondolat; de a' mit az időnek egy per-
tzenése alatt gondol, azt csak hofzszas beszéddel adgya - elő. Ez ugyan nagy példázattya annak, a' mit mondunk; de tsekély mindazáltal, és gyarló. Mert az Istenről nem mondunk tellyességgel olyanokat, és úgy, a' mint kellene: mert ezeket csak maga érti - által, maga tudja tellyes tökéletességgel. Hanem szóllunk Isten ő Szent Felségéről, a' mennyit az emberi természet felöle meg - fog, és a' mennyit a' mi gyarlóságunk el - bírhat. p. 87. *μονὴ γὰρ αὐτῷ πάντα γινώριμα. Hæc enim uni illi nota. *)*

Num. V. pag. 89. Azt mondhattya erre valaki: ha az Isteni Természet megfoghatatlan, mi az oka, hogy te arról

*) Toutée Autor Novæ Edit. hic nota 3. Eadem est omnium Sanctorum Patrum oratio; superbam Aëtii & Eunomii jactantiam perstringentium, qui dixere Deum sibi ipsis tam cognitum esse, quam sibi ipse Deus. — Per illud: Quid sit Deus, hominibus ignotum; intelligi debet perfecta, & accurata Divinæ Naturæ comprehensio; nam alioqui quid sit Deus, per intimas ejus proprietates exposuit Author (Cyrill. Hieros.) Catech. 4. n. 4. hac Catech. 6. num. 7. alibique.

beszélgettsz? (Felelet) Tehát ha az egész folyó - vizet ki nem ihatom, mértékelve azt se meríttsem - é ki belőle, a' mi hasznomra van? azért, hogy a' nap' világát 's körét tellyességgel a' izemeim magokba nem foglalhattyák, annyira se nézzek - é reá, a' mennyire nékem látása szükséges? Ditsérem 's ditsőítem azt, ki minket teremtet: mert Isteni szó az, melly azt parantsollya, hogy minden Lélek ditsérje az Urat. *πᾶσα πνοή. Omnis Spiritus laudet Dominum.* Psal. 150. 6. Ahoz fogtam most, hogy ditsőíttsem az Urat: nem hogy őtet beszéddel fel-érjem; noha tudom azonban, hogy a' méltósága szerént való ditsőítésétől megszűzve leszek; de ájtatósághoz tartozandó dolognak tartom az igyekezetet. Mert vigasztallya gyarlóságomat az Úr Jézus, mondván, hogy az Istent soha senki se látta. „*Deum nemo vidit unquam.*“ Joan. 1. 18.

Nro VI. Mitsodát? nem de írva vagyon, mondhatta: hogy a' Kisdedek' Angyali mindenkor szemlélik a' Mennyei Atya' artzáját? *Ἀγγελοι τῶν μικρῶν.* Angeli parvulorum vident semper faciem patris mei, qui est in cœlis? De tudniillik láttyák az Istent, nem úgy, mint maga magában az Isten vagyon; hanem a' mennyire azt ők meg-foghattyák. *ὃ καὶ ὁ Θεὸς, ἀλλὰ κατ'ὅσον καὶ αὐτοὶ χωρεῖσιν.* Non sicut est Deus, sed quantum ipsi capere possunt. pag. 90. — *Unus enim videre potest,*

*sicut oportet, una cum Filio Spiritus Sanctus. Ille enim omnia scrutatur, & novit etiam profunda Dei. 1. Cor. 11. Ut certe & unigenitus Filius Patrem, quantum oportet, novit una cum Spiritu Sancto. Neque enim Patrem quis novit, inquit, nisi Filius, & cui Filius revelaverit. Matth. 11. 27. Deum quantum oportet videt, eumque cum Spiritu Sancto & per Spiritum Sanctum revelat, quantum quisque capere potis est. Quandoquidem paternæ quoque Divinitatis cum Spiritu Sancto particeps est unigenitus Filius. *)*

VII. Pag. 91. Ez az egygy elegendő nekünk az ájtatóságra, hogy tudjuk azt, hogy Istenünk vagyon: ki egygy Isten, öröktől fogva lévő Isten: ki mindenkor hasonló magához, kinek más Attya nintsen, kinél erősebb senki sintsen, kit az Országból semmi örökös se vet-ki, kinek sok a' neve, ki mindent tehető, egygy azon állatú avagy természetű. Holott azért, hogy Jónak, Igaznak, Mindenhatónak . . . neveztetik, azért nem különböző

*) Editor hic nota §. 2. Cyrill. Comprehensionem Dei Angelis negat, quam Filio & Spiritui Sancto attribuit. — Item Angelicorum Ordinum diversitas & dispar perfectio (insinuata a San. Cyrillo. §. VI. hic) omnibus ecclesiasticæ perfectionis monumentis consignata reperitur, unanimi Patrum etiam antiquiorum consensu.

más más; hanem azon egygy lévén, az Istenségnek számlálhatatlan tselekedetit eresztí - ki, innumeras Divinitatis operationes emittit. Θεότητος ἐνεργείας. *)

(Az Isten) az, a' kinek részei nincsenek, és így se nem résznyire bővelkedő, se nem résznyire fogyatkozó; hanem hasonló maga magához mindenben. Nem tsak a' jóságban nagy, 's a' böltses-

*) Concil. Lateran. IV. Oecumen. 12. cap. 2. Credimus & confitemur — quod una quædam res est, incomprehensibilis quidem & inæstimabilis, quæ veraciter est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, tres, simul Personæ, ac singulatim quælibet earundem, & ideo in Deo Trinitas est solummodo, non quaternitas: quia quælibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia sive natura divina, quæ sola est universorum principium, præterquam aliud inveniri non potest, & illa res non est generans &c. — A' közöns. K. Hit Summ. §. 3. Sz. Atya, Sz. Fiú, Sz. Lélek, de tsak egygy azon egység; nem négység: mert egy Természet az, a' mi magában Hármat úgy egygyeztet, tsak hogy egy legyen a' nagy Úr Isten; 's egy Istenséggel birván, más legyen az, a' ki szül, más a' született, más e' kettőnek azon egy kedves erőjököl eredő Szent Lelkü Személlység.

ségben

ségben kissebb, hanem egy hatalmas tehetségű a' böltsefsége és jósága. ἰσοδύναμον ἔχων τὴν σοφίαν, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν. *) (Az Isten) nem részfizerént látó, 's részfizerént fogyatékos a' látásban; hanem maga egészlen szem, maga egészlen halló fül, maga egészlen értelem - elme; ὅλος ὢν ὁφθαλμός, καὶ ὅλος ἀκοή, καὶ ὅλος νῆς. nem úgy, mint mi, részfizerént értő, részfizerént nem értő. Mert ez a' mondás káromkodó, 's az Isteni Természethez illetlen. Előre tudó, szent, mindeneken uralkodó, mindeneknél jobb, mindeneknél nagyobb, mindeneknél böltsebb, kinek soha sem kezdetét (ἀρχήν, principium), sem ábrázattát, sem szinét soha ki nem mondhattuk. Neque enim vocem ejus audistis usquam, neque speciem ejus vidistis, ait

*) Ez a' szó: φιλανθρωπία, mellyet Sz. Tzirillusnak új Ki-adójával bonításra, jóságra magyaráztunk, valójában emberi szerezetet jelent. Sz. Pál Apostol Titushoz írván, a' 3-dik Rész' 4-dik versében így ír: Mikor pedig a' mi Idvezítő Istenünk' kegyesége és embersége meg-jelent. Cum autem benignitas & humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei. ὅ τε δὲ ἡ Χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τῷ σωτήρι ἡμῶν Θεῷ. Men. in hunc locum: Benignitas & humanitas, id est, singularis Dei erga homines amor, studium & dilectio.

divina Scriptura *Deut.* 4. — Hinni kell, hogy az Isten mindenben tekéletes, az Üdvözítőnek ama' szava szerént: „A' ti mennyei Atyátok tekéletes.“ *Pater vester cœlestis perfectus est. Matth.* 5. 48. Tekéletes a' látásban, tekéletes a' hatalomban, tekéletes a' nagyságban, tekéletes az elő-látásban, tekéletes a' jóságban: τέλειος ἐν ἀγαθωσύνῃ, tekéletes az igasságban, tekéletes a' kegyességben, ἐν φιλανθρωπίᾳ, in benignitate. (Az Isten) helyyel vagy helyben nem környül-végeztetett, hanem a' helyeknek alkotója; minden helyben lévő, de semmi helyyel sem környül-íratott. pag. 92. Non determinatus in loco, sed locorum opifex; in omnibus existens (locis) & a nullo circumscriptus. οὐκ ἐν τόπῳ περιωρισμένος, ἀλλὰ τῶν τόπων ποιητής. ἐν πᾶσιν αὖ. καὶ ὅπ' ἐδέγος περιγραφόμενος. *Thronus illi cœlum est. Isai.* 66. *Act.* 7. Supereminet tamen, qui sedet: & terra scabellum pedum; pervenit tamen usque ad subterranea potestas ejus.

IX. p. 92. Unus est ubique præsens, omnia videns, omnia intelligens, omnia per Christum fabricans. Omnia enim per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. *Joann.* 1. 3. Fons est omnis boni maximus & indeficiens, beneficiorum fluvius, lumen æternum indesinenter coruscans, φῶς αἰδίδιον ἀνελλιπῶς ἀσράπτων, insuperabilis potestas ad nostras infirmitates se se demittens: cujus ne nomen quidem su-

kinemus audire. An vestigium Domini reperiēs, ait *Job. 11. 7.* aut extrema, quæ Omnipotens fecit, attigisti? Si extrema, minimaque opera non comprehenduntur, is ne, qui omnia fecit, comprehendetur? *Oculus non vidit, & auris non audivit, & in cor hominis non ascendit, quanta præparavit Deus diligentibus se. Isaïæ 64. 1. Cor. 11.* Si ea, quæ præparavit Deus, cogitationum nostrarum captum exuperant; an ipsum, qui præparavit, possumus animo comprehendere? *O profundum divitiarum & sapientiæ & scientiæ Dei: quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! Rom. 11.* ait Apostolus. Si judicia & viæ comprehendi non possunt, ipse ne comprehendetur? *)

X. Cum igitur Deus tantus sit, & etiam major (neque enim, vel si totam substantiam meam in linguam transmuta-

*) A' Köz. Ker. Hit Summája. Az ISTEN

Szebbnél szebb, szentnél szentebb: Fő

Nagygya Nagyinknak;

Jobbnál jobb, minden Jónak forrása, remekje:

Szemlélőnk, noha most tőlünk nem látatol itten;

Gondviselő: Miatyánk: tsuda-tévő: jóra vezérlő:

Rettenetes: Égen, Földön Hozzád ki hasonló? &c.

vero, quantum rei dignitas postulat, loqui possim; imo ne si omnes quidem angeli conveniant, quod dignum est eloquantur) tantus igitur cum sit, bonus & magnus Deus; homo sculpto a se lapidi dicere non timuit: *Deus meus es tu.* Isai. 44. O cæcitatem grandem! (& reliqua contra idololatrias) pag. 92. 93. dein contra hæreticos pag. 94.

§. II.

AZ ATYÁRÓL.

Jerusálemi Szent Tzirillus' 7-dik Katekésiséből.

I. — Pag. 113. Az igaz Hitnek idveséges tanításit fogadgyuk-bé; az Isteni egygy Uralkodás' méltóságához kaptsolván az *Atyai* tulajdonságot-is, monarchiæ dignitati paternam prærogativam copulantes, és hivén az egy Atya Istenben. Mert nem tsak egy Istenben kell hinni, hanem ájtatolsan azt-is fogadgyuk-bé: hogy ez Atyya az egy Szülöttnek a' Jéhus Krisztusnak mi Urunknak.

II. Mert ezenképpen felségebb lészén az értelmünk' érzése a' Zsidókénál. Judæis sublimiora sensuri sumus. Azt, hogy egy az Isten, az ő tanításaik közzé bé-fogadják a' Zsidók-is (noha azt-is az ő bálványozások által úgy-é többször

meg-tagadák?) De azt a' mi Urunknak a' Jésus Krisztus' Attyának lenni tagadják. A' miben az ő tulajdon Profétáikkal ellenkeznek, a' kik a' Sz. Írásban mondgyák: Az Ur mondotta hozzám, Fiam vagy te, én ma szültelek téged. *Psal. 2. 7. Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Agyarkodnak pedig azok máinapig, és egybe-gyűlnek az Ur ellen, és annak Krisztusa ellen, azt állítván, hogy lehetséges az Atyával barátkozni a' Fiúhoz való ájtatóság nélkül, nem tudván azt, hogy senki sem jő az Atyához, hanem a' Fiú által, ki azt mondgya: Én vagyok az ajtó, és: én vagyok az út. (Joan. 14. & 10.) *Ego sum via, & veritas, & vita. Nemo venit ad Patrem, nisi per me. — Ego sum ostium.* A' ki tehát meg-veti az Atyához vezető utat, 's az ajtót meg-tagadgya, miképpen fog meg-tiszteltetni az Istenhez való bé-menéssel? Ellenek-mondanak a' Zsidók azoknak-is, a' mik a' nyóltzvannyóltzadik Zsóltárban íratattak. Ő segítségül hiv engem. Én Atyám vagy te, én Istenem, és szabadulásomnak óltalmazója. És én első szülötté teszem ötet, fellyebb-valóvá a' Föld' Királyinál. *Psal. 88. 27. 28. Ipse invocabit me, Pater meus es tu; Deus meus & Susceptor salutis meæ. Et ego primogenitum ponam illum, excelsum præ regibus terræ. *)* Mert ha

(*) הוּא יקראני אבי אתח אל וצור ישועתי:
28. אך אני בכור אתנהו עליך לטלכי ארע:

ezeket Dávidra, vagy Salamonra, vagy valamelly utának következőre mondattaknak vítattyák lenni, mutassák-meg, annak (az említett Királyok közzül) ki a' Zsidók' vélekedése szerént itten jövendöltetik, annak a' királyi széke-trónussa hogyan miképp' olyan, mint az ég' napja? és mint a' nap az Isten' szemei előtt, és mint a' tellyes hóld örökké, és hív tanú az égben. *Psal. 88. 30. Ponam thronum ejus, sicut dies cæli. v. 38. Et thronus ejus sicut sol in conspectu meo, & sicut luna perfecta in æternum, & testis in cælo fidelis.* Hogy-hogy! azt se tisztelik, a' mi (másutt) íratott: „méhemből a' hajnali tsillag előtt szültelek téged.“ *Psal. 109. 3. Ex utero ante luciferum genui te;* és azt: *Pf. 71. 5. „És meg-marad a' Nappal és Hóldal (Hóld előtt) nemzetségről nemzetségre.“ Et permanebit cum sole, & ante lunam in generatione & generationem. *)* És ezeket ugyan emberre hárítani tellyes balgagság. **)

*) Editor hic not. ξ. γενεᾶς γενεῶν. Ita etiam Catech. 12. S. Cyrill. hunc locum citat, & ut habent editiones nostræ LXX. Alii, ut Euseb. Cæsar. hunc Psalm. interpretans videtur legisse εἰς γενεᾶς.

**) πάσης ἀγνωμοσύνης ἀναπλεων καὶ μεσον. Touté vertit: ingratitudeis extremæ plenum atque refertum est. Mallem: stoliditatis, imperitiæ,

III. De a' Zsidók ugyan mind ezekre, mind más hasonló Szent Írásbéli igékre nézve, minthogy úgy akarják, nyavalászkodgyanak. Mi pedig a' Hit szerént való ájtatos Vallást fogadgyuk - bé; imádván az egygy Istent a' Krisztus' Attyát. Mert A'zt, a' ki mindeneknek szülő erőt ad, ettől a' hatalmas méltóságtól meg-fosztani, szentségtelenség. (*Isaiaë 66. 9.*) Hidgyünk az egy Atya Istenben.

IV. Mert az Atya' neve azonnal egyetemben a' Fiút-is észbe juttattya; valamint hasonlóképpen a' ki a' Fiút nevezi, gondolattal foglallya az Atyát-is. Mert ha Atya, valóban Fiúnak Attya; és ha Fiú, valóban Atyának Fia. Azért tehát, mert így szöllünk: *Hifzek Egygy Istenben, mindenható Atyában, Ég' és Föld' Teremtőjében, és minden láthatandók 's láthatatlanok' (teremtőjében);* az után pedig ezt vettyük: *És az egygy Úr Jésus Krisztus-ban;* hogy, mondok, illy rendű vallásért valaki szentségtelenül azt ne gyanítsa, hogy az egy szülött Fiú hely 's rend szerént utóbbi az égnél, és földnél; azért, minekelötte mind a' kettőt neveznénk, az Istent Atyának hivatuk: hogy az Atyát gondolván, egyetemben gondollyuk a' Fiút-is. *)

*) Alexándriai Sz. Tzirill. Juliánus ellen 8. k. p. 264. A' ki Atyának mondgya lenni az

V. Az Isten tehát sokaknak Attya a' szó - közelítő értelme szerént *καταχρησικῶς*; de tsak az egygy, egyedül lévő, egy szülött Fiúnak, a' mi Urunknak a' Jéhus Krisztusnak Attya, természet és igasság szerént. Unius vero solius, unigeniti Filii Dominique nostri Jesu Christi natura & veritate Pater. *Φύσει καὶ ἀληθείᾳ πατήρ.* pag. 114. Nem idő-folytában nyerte azt, hogy Attya légyen, hanem az egy Szülöttnek örökké Attya lévén. — Nem az élő állatok' módjok szerént valami változással; hanem minden változás nélkül. — Non temporum successu adeptus ut Pater sit, sed Unigeniti Pater sempiterno existens. Non enim, cum esset antea sine prole, postea mutata sententia factus est Pater; verum ante omnem substantiam, & ante sensum omnem, ante tempora & secula omnia, paternam dignitatem habet Deus: qua magis quam reliquis titulis gaudet (insignitus) *τέτῳ μᾶλλον ἢ τοῖς λοιποῖς ἀξιώμασι σεμνυνόμενος.* Non ex passione factus Pater, non ex complexu, non per ignorantiam, non fluxionem passus, non deminutus, non alteratus. Omne enim donum perfectum de sursum est, descendens a patre luminum,

Istent, egyetemben vele, és benne, és belőle lenni jelenti az ő természet szerént való tulajdon Fiát. Lásd M. Könyvház' VIII. Szak. pag. 333.

apud quem non est transmutatio vel conversionis obumbratio (vulg.) nec vicissitudinis obumbratio. *Jacobi* 1. 17. Pater perfectus perfectum genuit filium, omnia contradens ei, quem genuit. Omnia enim mihi tradita sunt, inquit, a Patre meo. *Joan.* 8. 49. —

VI. pag. 115. Imádgjuk tehát a' Krisztus' Attyát, az Ég' és Föld' Teremtőjét, az Ábrahám, Isák és Jákob Isténét, kinek tiszteletére építtetett az az előbbi, és itt ellenben által álló Templom. Mert nem szenvedgyük az eretnekeket, kik az ó Testamentomot az újtól el-vágják; hanem Krisztusnak hiszünk, ki azt az ó Templomot az ő Attya' Templomának lenni mondá. *Joan.* 2. 16. (vulg.) Et his, qui columbas vendebant, dixit: „Auferte ista hinc, & nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis.“

VII. pag. 115. De hogy valaki együgyűségből vagy hamiskodó rosszszaságból azt ne gyaníttsa, hogy Krisztus az igaz emberekkel egy azon méltóságú, azért, mert azt mondotta: Fel-megyek az én Atyámhoz, és a' ti Atyátokhoz, *Joan.* 20. 21. leg-jobb azt előre meg-erősíteni, hogy ez a' szó: Atya, egy nevezet ugyan, de a' jelentő ereje sokféle. Az Úr Jésus nem mondá: fel-megyek a' mi Atyánkhoz, hanem meg-választván (a' szónak jelentő erejét) először azt mondá, a' mi magának tulajdona: az én Atyámhoz, ad Pa-

trem meum, a' mi tudniillik természet szerint vala; azután tévé ehez: és a' ti Atyá-
tokhoz, a' mi a' fogadott Fiúsághoz való.
p. 116. Primum edixit, quod sibi proprium
est, ad Patrem meum, id quod nimirum
natura erat; κατὰ φύσιν, tum subjunxit: &
Patrem vestrum, quod erat per adoptio-
nem, κατὰ θέσιν. *) Mert noha meg-
engedettett nekünk azt mondani kivált-
képpen az imádságokban: *Mi Atyánk, ki
vagy a' Mennyeekben.* Matth. 6. Ez kegyes-
ségbéli ajándék. Mert nem úgy, mint
természet szerint születtetettek a' mennyei
Atyából, hívjuk őtet Atyának; hanem
úgy mint a' szolga - rabságból a' fogadott
fiúságra az Atya' malasztyával a' Fiú és
Szent Lélek által által - tétetetteknek ki-
mondhatatlan kegyelemből meg-engedte-
tik nekünk azt mondani. Neque enim,
uti ex Patre qui in cœlis est, naturaliter
geniti, Patrem ipsum vocamus: sed a ser-
vitude in adoptionem, Patris gratia, per
Filium, & Spiritum Sanctum, translatis,

*) A' Közöns. Kereszt. Hit Summája p. VI. §. 4.
Testő lett Fiú! nem fogadott, hanem ősi
Személlyben

A' Természetként Fia vagy Felséges Atyád-
nak.

Melly fogadott Fiu, tsak külső rendbéli
Személly vólt;

Külső nem vóltál, se nem-is léfz Sz. Fiú.

ineffabili bonitate ita dicere nobis conceditur. VIII. — manifestissime declarat prophetica gratia (gratia per prophetam loquens) προφητικὴ χάρις, quod non natura, sed Dei gratia & adoptione, Patrem eum vocamus.

IX. pag. 116. És hogy tellyesebben meg-esmérd, hogy nem mindenütt a' Sz. Irásban csak a' természet szerént való Atya neveztetik Atyának, hallyad Pált, a' ki mondgya 1. *Corinth.* 4. 15. Mert ha tiz ezer tanítótok vagyon-is a' Krisztusban, de nem sok atyátok. Mert a' Krisztus Jéhusban az Evangéliom által én szültelek titeket. — Nam si decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui. Nem úgy, mintha test szerént szülte volna Pál a' Korinthusiakat, hanem, mert tanította, és lélek szerént újra szülte őket, Attyok vólt. — Hallyad Jób' szavát-is: *Pater eram pauperum.* Job. 29. 16. (ἀδύνατων, imbecillium, tehetetlenek attyok.) Mert atyának nevezi magát, nem mintha szülte volna mindnyájokat, hanem mivel magára vállalta gondviseléseket. Maga-is az Istennek egy szülött Fia, midön test szerént a' Keresztre feszítve vólt, látván az ő test szerént való Annyát, és a' leg kedvesbb Tanítvánnyát Jánost, ehez ugyan azt mondá: Imé a' te Anyád, Ecce Mater tua; a' Máriához pedig: Imé a' te Fiád. Ecce Filius tuus.

Joann. 19. a' gondviselés' köteletségére oktattván. τὴν ὀφειλομένην φιλοσοργίαν ἐκδιδάσκον.

Pag. 117. Az Isten tehát az Embereknek Attyok, az *Atya* szó értelmének közelítése szerént; tsak a' Krisztusnak Attya pedig természet szerént *nem* fiúi fogadás szerént, minden időknek előtte. *Hominum itaque, ut dictum est, καταχρηστικῶς ἐστὶ πατὴρ catachrestice pater est; solius vero Christi Deus pater est secundum naturam, non autem secundum adoptionem, ἔ κατὰ θεσιν, & hominum quidem in tempore pater est; Christi vero ante tempora, quemadmodum ipse ait: Joan. 17. 5. Et nunc clarifica me tu Pater apud te met ipsum, claritate quam habui prius, quam mundus esset, apud te. (Vulg. S. Cyrill. autem: καὶ νυν δόξασόν με σύ πάτερ παρὰ σεαυτῶ, τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τῆ τὸν κόσμον εἶναι, παρὰ σοί. Et nunc glorifica me tu, Pater, apud te met ipsum, gloria, quam habui, priusquam mundus esset, apud te.) *)*

*) Ezen oktatásival meg-tzáfolta Sz. Tzirillus az Úr Jésus Krisztus' örök valóságos Isten-ségének előbbi eretnek tagadóit, kiknek otsmányúl büzülő szemettyekkel újjonnan meg-hintették az embereket a' Szoztinisták; egyetemben pedig az utóbbiak' visszaverésekre-is fegyvert nyújtott, kik a' Jésus Krisztust az Atyának fogadott Fiává kívánák tenni.

XI. Hiszünk tehát egy Atya Istenben, a' ki ki-nyomozhatatlan, ki-beszélhetetlen, kit egy ember se látott, hanem egyedül az egy szülött (Fiú) beszéllett-ki. Mert a' ki az Istenből vagyon, az látta az Istent. *Joan. 1. 18.* Deum nemo vidit unquam: unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit. Kinek az artzáját az Angyalok szüntelen láttyák az egékben. *Matth. 18. 10.* Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est. Láttyák pedig, mindenik Angyal (Angyalok) az ő tulajdon rendinek és helyének mértéke szerént. De az Atyának tellyes, tekélletes szemlélése tellyes valóság szerént egyedül a' Fiúnak a' Szent Lélekkel együtt tartatott. pag. 117. §. IX. Cujus faciem Angeli continuo vident in cœlis. Vident autem secundum proprii ordinis & loci mensuram. Κατὰ τὸ μέτρον τῆς νικείας τᾶξινος ἑκαστος. τὸ δὲ ἀκραιφνὲς τῆς θεᾶς πατρὸς θεωρίας εἰλικρινῶς, ὡς σὺν ἁγίῳ πνεύματι τετήρηται. Purus vero paterni splendoris contuitus, proprie ac sincere Filio una cum Spiritu Sancto reservatus est. *)

*) A' Közöns. K. Hit' Summ. §. 11. pag. xiv.
 Angyalom! őrizz - meg : paizsom légy:
 lássad az Istent
 Értem - is: hogy szemléllye szivem veled
 ötet örökre. 1

XII. pag. 117. XIII. pag. 117. 118.
 Azok ellen panaszkodik a' szent Atya,
 kik a' bálványokat 's az ördögöt tisztelték,
 el-hagyván azt a' mennyei Atyát, ki
 mindeneknek alkotója, 's a' földön élő
 Emberek' Attyoknak mondatni méltózta-
 tott; kik a' lélek-vesztő Sátánt szabad
 kész akarattal fogadták attyoknak, követ-
 vén tanításit. Quos increpans Dominus
 ajebat: Vos opera Patris vestri facitis:
*Joan. 8. Diaboli scilicet, qui hominum
 non natura, sed deceptione pater est. —
 Diabolus, eorum, qui ex voluntate cum
 illo currunt, pater appellatur. Haud enim
 patiemur illos, qui prave interpretantur
 eam sententiam: Ex hoc cognoscimus
 filios Dei, & filios Diaboli. 2. Joann. 3.
 quasi existant inter homines nonnulli, qui
 natura aut salvi sint, aut pereant. —
 Voluntaria plane est adoptio, velut ait
 Joann. 1. 12. Quot quot autem receperunt*

— Itt egy Ház, egy Test a' Hivek' soka-
 sága, Fejével:

Óh! de kiket közülünk már bődögságra
 vezérlett

E' Test, és e' Fő; mi felénk-is nézzetek
 onnét,

A' hol láttyátok már szemközt a' nagy
 Ur Istent.

Látástok tehető, Láttassa, segítse ha-
 junkat.

eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus.

XIV. Ezeket tehát értvén, lelkiképpen éllyünk, ἀναστέλλωμεν conversemur, viseljük magunkat, hogy az Isteni fiúságra méltókká tétessünk. „Mert valakik az Isten' Lelkétől vezettetnek, azok az Isten' fiai.“ *Rom. 8. 14.* Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. Mert semmit sem használ az, hogy el-nyertük a' keresztyén hivatalt, nevezetet, ha azt a' tselekedetek nem követik. Ha Ábrahám' fiai vólnátok, Ábrahám' tselekedetét mívelnétek. *Joann. 8. 39.* Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. Mert ha segítségül hívjuk azt az Atyát, a' ki személly-válogatás nélkül kinekkinek az ő tselekedete szerént itél, félelemmel forgolódgyunk a' mi életünknek idején. *1. Petr. 1. 17.* Nem szeretvén a' Világot, se azokat, a' mik e' Világban vagynak. *1. Joan. 2. 15.* Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. Annakokáért, kedves Fiaim, τέκνα ἀγαπητὰ, ditsőiséget az Atyának, a' ki mennyekben vagyon, tselekedetek által adgyunk: hogy lássák a' mi jóságos tselekedetünket, és ditsőítsék az Atyánkat, a' ki a' mennyekben vagyon. *Matth. 5. 16.* Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in coelis est. *1. Petri 5. 7.* Omnem sollicitudinem

vestram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. *Matth.* 6. 8. Scit enim Pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum.

XV. pag. 119. Tisztelvén pedig a' mennyei Atyát, a' mi test szerént - való Atyáinkat-is tisztellyük; mivelhogy nyilvánosságosan el - végezte maga az Úr a' törvényben, és a' Prófétákban, mondván: Atyádat és Anyádat tisztellyed, hogy holzfű életű légy a' földön, mellyet a' te Urad Istened ad tenéked. *Exod.* 20. 12. És ezt a' parantsolatot ugyan hallyák legfőképpen azok az itten lévőek közzül, kiknek attyok és anyyok vagyon. Fiak, engedelmeskedgyetek Szülőiteknek mindenekben: mert az kedves az Istennek. *Ephes.* 6. Mert nem mondotta az Úr: a' ki szereti attyát vagy anyyát, nem méltó hozzám. *Matth.* 10. hogy azt, a' mi jól vagyon írva, tudatlanságból roszszra ne fejtsed; hanem hozzá tévé: én felettem, inkább, vagy többet, mint engemet. *Mat.* 10. 37. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. Mert midőn a' földi atyák a' mennyeknek akarattyával ellenkeznek, akkor kell ezen mondásnak szót fogadni; midőn pedig azok az ájtatosságban semmi akadékot se tesznek, 's mi a' háláadatlan léleknek dühötségétől el - ragadtatván, a' velünk tett jó téteményekről meg nem emlékeztvén, azokat meg - vettyük, akkor helye vagyon ama' mondásnak

mondásnak: Exod. 21. 17. Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur.

XVI. — Pag. 119. — A' mi jó akaratunkat a' mennyei Atya kedvesen vévén, méltókká tegyen bennünket arra, hogy (Matth. 13.) mint a' nap tündököllyünk a' mi Atyánknek Országában az igazakkal. Ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν: in regno Patris nostri: cui gloria cum Unigenito & Servatore Jesu Christo, & cum Sancto vivificoque Spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen. Kinek ditsőség az egy Szülöttel, és Üdvözítő Jéhus Krisztussal, σωτήρι, a' szent és élelztő, életet adó Lélekkel ζωοποιῶ most és mindenkoron, és mind örökkön örökké, Amen.

§. III.

Ismét AZ ATYÁRÓL.

Jerusálemi Szent Tzirillusnak 8-dik Katekésisséből.

Hiszünk — Mindenható Atyában. —

I. Pag. 121. — Azokhoz, a' miket az Atyáról tegnap mondtunk, ezt tesszük még: hogy az Isten mindenható, παντοκράτωρ, omnipotens. *)

*) Az az: a' mint a' Szent Atya majd megfejtí: Mindeneket az ő tulajdon hatalma alatt tart.

Ezt mind a' Pogányok, mind a' Zsidók, és minden eretnekek ellen bizonyítjuk.

II. Némelly Pogányok az Istent a' Világ' Lelkének mondták lenni. *) — Mások: hogy az Istennek hatalma tsak az égiekhez, 's nem a' földiekhez-is tartozandó egyetemben. Némellyek hasonló tévelgéstől ragadtatván, 's roszszúl élván ama' mondással: És a' te igasságod egész a' fölhőkig. *Veritas tua usque ad nubes.* Pf. 35. 107. — az Isten' gondviselését a' fölhökhöz és az éghez szorították, a' földiektől el-rekesztették, meg nem emlékezvén a' Zsoltárról, melly azt mondja: *Pf. 138.* Ha fel-megyek az égbe, te ottan vagy; ha le-szállok a' pokolba, jelen vagy. *Si ascendero in cælum, tu illic es; si descendero in infernum, ades.* Mert az égnél semmi sintsen felsőbb, mivel a' pokol alattabbi a' földnél, valóban a' ki az alattabbiakon uralkodik, hatalmával el-hat a' földre-is.

III. Az eretnekek az egy *Mindenhatót* nem esméri. Mert ugyan-is az a' Mindenható, a' ki mindeneken uralkodik, és

*) Editor hic not. 2. Cicero L. 1. Academic. & nat. deor. L. 1. Academicos & Peripateticos post Pythagoram, ait censuisse Deum animum esse per naturam rerum omnium intentum & commeantem.

mindeneket az ő hatalma alatt tart. — (Azután meg-mutattya a' Sz. Írásból a' Sz. Atya: hogy mindeneket hatalma alatt tart az Isten, a' testeket, a' lelkeket, az ördögöket, a' bálványozókat.) V. p. 122. Semmi sintsen, a' mi az Isten' hatalmában nem volna. *Pf.* 118. 91. Mindenek néked szolgálnak. Tsak egyedül az ő Fia, és az ő egy Szent Lelke a' szolgál- rend kívül vannak. Mindenek a' Fiú által a' Szent Lélekben szolgálnak az Úrnak. pag. 123. τὰ σύμπαντα μὲν ὁὖν αὐτῷ εἰς δὲ αὐτῷ μόνος υἱός, καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτῷ πνεῦμα ἐκτὸς τέττων πάντων. Καὶ τὰ σύμπαντα ὁὖν, ὁὖν τὰ ἐνὸς ἰῆ ἐν ἁγίῳ πνεύματι, θαλεῖται τῷ δεσπότη. Minde- neken uralkodik tehát az Isten, 's el-tűri a' gyilkosokat, tolvajokat, paráznákat várakozással, διὰ μακροθυμίαν, 's a' ki- végzett időben kinekkinek jutalmat adand érdeme szerént. pag. 123. præstituto tem- pore, quo unicuique pro meritis reddet: ut acceptis diuturni temporis induciis, cor tamen ad pœnitentiam non flectentes, gravius condemnentur. Az Embereknek Királyi azok, a' kik a' földön uralkodnak, de nem a' leg-főbb hatalomnak akarattján kívül. Azt hajdan tapasztalta *Nabukodo- nosor*, mondván: *Dan.* 4. 31. Mert az ő hatalma örökké- való hatalom, és az ő Országá nemzetségről nemzetségre.

VI. A' gazdagság, az arany, ezüst, nem az ördögé, a' mint némellyek véle- kednek. *Meum est argentum, & meum est*

aurum, dicit Dominus exercituum, *Aggæi* 2. 9. Enyim az ezüst, és enyim az arany, úgymond a' Seregek' Ura. Tsak te jól elly véle, az arany nem feddésre-való. Mikor pedig te a' jóval roszszúl élsz, akkor nem akarván tulajdon gazdálkodásodat feddeni, gonoszúl a' panaszt a' Teremtőre hárítod. Pénz által-is szerezhethet az ember magának igazulást. *δύναται τις καὶ διὰ χρημάτων δικαιωθῆναι. Matth. 25. 35.* Éheztem, és ennem adtatok; szomjuhoztam, és innom adtatok; kétség-kívül a' pénz' segítségével (15) *Ibid. v. 36.* mezítelen, és befedeztetek engem, tudniillik a' pénz' segítségével, *πάντως ὅτι διὰ χρημάτων*, nimirum pecuniarum interventu; 's akarod-é tudni, hogy a' pénz menyország' kapujává válhat. *Matth. 19. 21.* menny-el, add-el a' mid vagyon, és add a' szegényeknek, és kintsed lészzen menyben.

VII. Pag. 124. Ezeket az eretnekek miatt mondtam, kik átkozzák a' birtokot, a' pénzt, a' testeket. *Τὰ Κτήματα, καὶ τὰ χρήματα, καὶ τὰ σώματα.* Sem azt nem akarom, hogy szolgája légy a' gazdagságnak; sem azt, hogy ellenségednek tartsd, a' mit az Isten segítségedre adott.

VIII. Imádd az egy mindenható Istent, a' mi Urunknak a' Jésus Krisztusnak Attyát. *Rom. 15.* Kerüld a' több Istenekről való tévelygést, kerülly minden eretnekséget-is, és mond Jóbbal: *Job. 5. 8. 9.* Én az Urnak könyörgök. — A' ki

nagyokat, és meg-vizsgálhatatlanokat, és tsudálatos dolgokat tselekszik szám nélkül.
Qui facit magna & inscrutabilia & mirabilia absque numero.

* * *
 * * *

Jerusálemi Szent Tzirillusnak a' Teremtő egygy Istenről vagyon a' 9-dik Katekézisse.

Azt így végzi numero XVI. pag. 133.
 A' teremteteknek nagyságából és szépségéből szemléld azoknak alkotóját (*Sapien. Böltses. K. 13. 5.*) Mert a' szépségnek, és a' teremtetett állatnak nagy vóltából, elég nyilván meg-esmértethetik azoknak Teremtője.) Térdet hajtván ájtatosan, γόνυ κάμπτων εὐσεβῶς τῷ τῶν ὅλων ποιητῇ, a' minde- nek' Teremtőjének, az érezhetendők és érthetendők, a' láthatandók 's láthatatlanok' alkotójának mondom, pieque flectens genu coram universonum factore, sensibilibium dico & intelligibilibium, visibilibium & invisibilibium; grata memorique ad benedicendum lingua, labiis non deficientibus, ἀδιαλείπτως τε χεῖλεσιν, & corde laudes Deum dicens: Quam admirabilia sunt opera tua Domine! omnia in sapientia fecisti. *Psal. 103. 24.* Térdet hajtván ájtatosan a' minden érezhetendők', érthetendők', a' láthatandók' és láthatatlanok' Teremtőjének, háláadó, meg-emlékező és áldó nyelven, meg nem szünő ajakokkal, és szívvel di-

tsérd az Istent, mondván: Melly igen felmagasztaltattak a' te tselekedetid Úram! mindeneket bőltsefiséggel (bőltsefiségben) tselekedted (bé-tölt a' föld a' te jóságoddal.) Mert téged' illet a' tisztelet, a' dicsőiség, a' nagyságosság, magnificentia, μεγαλωσύνη, mind most, mind örökkön örökké, Amen.

§. IV.

A' FIÚRÓL.

Jerusálemi Szent Tzirillusnak 10-dik Kátekézisse.

I. Pag. 136. A' kik arra tanítottak, hogy higgyenek az *egygy Istenben*, *Mindenható Atyában*, azoknak az *egy Szülött Fiúban*-is hinni kell. — Joann. 3. 36. „A' ki a' Fiúban hiszen, örök élete vagyon; a' ki pedig nem hiszen a' Fiúnak, nem lát életet, hanem az Isten' haragja marad rajta.“ *Qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.* (Græc. citra ullam variantem lectionem: ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ. At S. Cyrill. ὁ μὴ πισεύων εἰς τὸν υἱόν. Qui non credit in Filium.)

II. A' ki tehát ájtatos akar az Istenhez lenni, a' Fiút imádgya. Εἰ τις εὐσεβεῖν εἰς Θεὸν βέλεται, προσκυνεῖτω τὸν υἱόν,

ἐπεὶ ὁ παρὰδέχεται τὴν λατρείαν ὁ πατήρ. *) —
 Mert egyébként az imádást fel nem veszi
 az Atya. Az Atya' szózattya lön meny-
 nyekből (*Matth.* 3. 17.) mondván: Ez az
 én szerelmes Fiam, kiben nékem kedvem
 tölt. Kedve tölt a' Fiúban az Atyának.
 Ha néked-is benne kedved nem telik,
 életed nem léfzen. Ne hagyd el tántorít-
 tatni magadat a' Zsidók által, kik gonosz
 tsalárdsággal, improbe vafreque, πανάργως,
 azt mondgyák: Tsak egy az Isten, hanem
 tudván, hogy egy az Isten, esmérđ egye-
 temben, hogy Fia az Istennek az Egy
 Szülött. Nem én mondám ezt először,
 hanem a' Zsoltár-éneklő a' Fiú' személy-
 lyében. Az Ur mondá nékem: Én Fiam
 vagy te, én ma szültelek téged'. *Psal.* 2.
 7. Ne arra vigyázz tehát, a' mit a' Zsidók,
 hanem a' mit a' Próféták mondanak:
 tsudáloed, hogy meg-vetik a' Próféták'
 szavait, a' kik a' Prófétákat meg-kövezték
 és meg-ölték.

III. Pag. 137. Te hidgy az egygy Űr
Jésus Krisztusban, az Istennek egy szülött
Fiában. Egynek mondgyuk pedig az Ur

*) Toutée hic: alioqui cultum ejus non est
 admissurus Pater. Nota 1. voci alioqui,
 & Hungarico egyébként, deest vox
 respondens in Græco; suppletur autem ex
 sensu. Nota 2. Pro voce cultum posui
 latrian, imádást; ut est in Græco.

Jésus Krisztust: hogy egy legyen az egyetlen egy Fiúság, ἵνα μονογενὴς ἦ ἡ υἱότης. Egynek mondgyuk, hogy másikról ne gyanakodgyál; egynek mondgyuk, hogy tétéménnyekinek sok nevezetét ki ne öntsd istentelenül sok fiakra. Mert ajtónak mondatik, de ezért a' nevezetért fa-ajtónak ne véld lenni, hanem értelmesnek, elevennek, és a' ki a' bé-járulók között különbséget tesz. Via vocatur, non quæ pedibus conculcetur, sed quæ ad cœlestem Patrem ducat. Ovis vocatur, non irrationalis, sed quæ per pretiosum sanguinem suum orbem a peccatis mundat &c. *Joan.* 10. 7. — 14. 6. — *Act.* 8. 32.

Pag. 138. Űrnak hivattatik, nem közelítő értelemben, ἔ καταχρηστικῶς, mint a' kik Urak az emberek között; hanem mint természet szerént és örökké-való Urasággal bírván: *Jésusnak* neveztetik, magához illendő nevezettel, az idvezítő orvosulása miatt. *Fiúnak* hivattatik, nem fogadott fiúságra emeltetvén, hanem természet szerént születetvén. υἱὸς καλεῖται, ἔ δετικῶς προαχθεῖς, ἀλλὰ φυσικῶς γεννηθεῖς. Non per adoptionem promotus, sed naturaliter genitus. —

VI. Pag. 139. A' Krisztus Űr az, a' ki Dávid' Városában született. *Luc.* 2. Akarod tudni, hogy az Atyával vagyon az Ur Krisztus az ő meg-teszesülése előtt is, καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως, etiam ante inhumanationem? hogy ne tsak hittel

fogadd-bé azt, a' mi mondatik; hanem annak meg-mutatását-is vedd az ó Testamentomból. Jöszte a' *Genesis* nevű, 's első Könyvhöz. (Teremtés Könyvéhez.) *Gen.* 1. 26. Mondgya az Isten: Alkossunk embert (nem mondá) az én képemre, hanem a' mi képünkre és hasonlatosságunkra. Et postquam factus esset Adam dicit: Et fecit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit illum. Nec enim in Patrem solum divinitatis dignitatem restrinxit, verum una etiam Filium comprehendit, ut declaretur hominem non solius Dei opus, sed Domini quoque nostri Jesu Christi, qui & ipse *verus Deus est*. "ἵνα δείξῃ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐ μόνον Θεοῦ ποίημα, ἀλλὰ καὶ τῶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὄντος καὶ αὐτοῦ Θεοῦ ἀληθινῶ. *)

*) Toutée Editor hic nota β. Fecit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit illum. Hæc autem verba, quæ post formationem Adæ dicta vult Cyrillus, ante ipsam formationem, vel potius ipsam formationem narrando a Moyse dicta sunt. — Addo 1. citata verba sic habet vulgata: *Gen.* 1. 27. Et creavit Deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem Dei creavit illum. Addo 2. Non ad se tamquam in una Persona subsistentem dixit Deus: „Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.“ *Gen.* 1. 26. S. Ambros. *Hexameron* L. 6. cap. 7. pag. 148. Cui dicit?

A' Szent Atya a' Krisztus' valóságos igaz Istenségéről elő-adott egyéb bizony-

non sibi utique (tamquam in una persona existenti) quia non dicit: Faciam, sed: Faciamus (ad imaginem.) Filius imago Dei Patris (est.) Sic intelligo & S. Basilium homil. 9. in Hexameron. Quis faber ferrarius aut lignarius, aut quis futor, solus inter artis instrumenta sedens, adjuvante ipsum nemine, dicat ipse sibi: faciamus gladium? Addo 3. Observat Aben Ezra Rabbinus Astronomus & Medicus, qui obiit in Insula Rhodo anno Christi 1147. in hebræo idiomate, nullum occurrere exemplum, singularis Personæ de se loquentis in plurali. Id ipsum alii hebraice periti animadverterunt. Falsum est etiam: imperia pluraliter efferri. Nam: Fiat, inquit, lux. Addo 4. S. Cyrillus Alexandr. ostendit L. 1. in Julianum: Sanctam consubstantialem Trinitatem ad se (non tamquam in una persona subsistentem, neque ad alios, verum ad se) dixisse: faciamus. *ὡς αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν ἡ ἀγία τε καὶ ὁμοούσιος τριάς τὴς περὶ τῶν λόγων ποιεῖται.* pag. 22. Vide Libr. Juliánus ellen Sz. Tzirillusnak Aleksándriai Érseknek Tiz Könyvei. Pestini Trattn. a pag. 249. Addo 5. Et Jero-solymitanus & Alexandrinus Cyrillus Divinitatem Filii probant ex eo etiam 19. 24. Igitur Dominus pluit super Sodomam &

ságok után így oktat Nro X. pag. 141. Ur tehát az Isten' Fia, Judeának Bethleemében született Ur, az Angyalnak a' Pásztorokhoz mondott szava szerént. *Lucæ* 2. 10. 11. Mert ímé nagy örömet hirdetek néktek, melly léssen minden Népnek: mert született ma néktek Idvezítő, ki az Ur Krisztus, a' Dávid' Városában. Kiről némelley Apostol másutt ezt mondgya: (*Sz. Péter, Apost. Tselek.* 10. r. 36. v-ben) Igét küldött az Isten az Israel' Fiainak, békefséget hirdetvén a' Jésus Krisztus által. (Ez mindenek' Ura, *Hic est omnium Dominus*), *ἐτός ἐστὶ πάντων κύριος*. Mikor pedig azt mondgya: *mindenek'* semmit le ne vonny Urasága alól. Mert akár Angyalok, akár Arkangyalok, akár Fejedelemségek, akár Hatalmasságok (Erők, Uraságok) *Kolofzsz.* 1. 16. *Efesus.* 1. 21. vagy akármi más teremtetett, nevezettség az Apostoloktól; mindenek a' Fiúnak Urasága alatt vagynak. *πάντα ὑπὸ τὴν κυριότητα τοῦ ἰεῦ τυγχάνει*. Ura az Angyaloknak, a' mint az Evangyéliomban előtted vagyon. *καθὼς ἔχεις ἐν εὐαγγελίοις.* *Matth.* 4. 11. Akkor

Gomorrhæ fulphur & ignem a Domino de cælo. S. Cyrillus Hieros. hic num. VI. pag. 139. Et S. Cyrill. Alexandr. L. 1. in Julian. citata pag. 249. Denique & meum MS. Enchiridion Theologicum de Deo uno & trino. pag. 498. nro 480. &c.

el-hagyá őtet az ördög: és ímé az Angyalok jövének, és szolgálnak néki. *Et ecce Angeli accefferunt, & ministrabant ei.* διηκόνειν αὐτῷ. Mert nem mondá: segítségére voltak, hanem szolgálnak, a' mi a' szolgáláshoz tartozandó. ὅπερ ἐστὶ δαδλικῶς. Quod servilis officii est. Mikor Jézus a' Szüzből születendő vala, szolgálatot tett Néki Gábiel tulajdon méltóságos rendi szerént járván-el a' dologban, szolgálatban. Midőn Egyiptusba menendő vala, hogy Egyiptusnak kézzel készítettett istenkéit, bálványit le-rontsa, ismét Angyal jelenik-meg álmában Jósefnek. Fel-feszttetése, 's fel-támadása után Angyal hirdette, és mint jó szolga mondotta az Afzszonyoknak. *Matth. 28. 7.* Hamar el-menvén, mondgyátok-meg az ő tanítványinak, hogy fel-támadott: és ímé elöttetek elmégyen Galileába, ott meg-láttjátok őtet; ímé eléve meg-mondottam néktek. Mintha mondaná: nem múltattam-el a' parantsolatot, bizonyítom, hogy azt néktek meg-mondottam; ha el-múlattjátok, ne én reám, hanem az el-múlatókra legyen a' panasz.

XIX. Pag. 146. (Az előbbeni számok alatt sok bizonyyságot elő-számlált Krisztus Urunkról a' Sz. Atya, a' 19-dik számtól fogva pedig így szól) Sok a' valóságos bizonyyság, Kedvesim! a' Krisztusról. — Bizonyyságot télszen az Atya mennyből az ő Fiáról; bizonyyságot télszen a' Sz. Lélek.

Lucæ 3. 21. 22. Meg-nyilék az ég, és le-
szállá a' Sz. Lélek testi ábrázatban, mint
egy galamb ö reá; és szózat lön menyből:
Te vagy az én Szerelmes Fiam, te benned
tölt kedvem. Bizonyságot tesz Gábriel
Arkangyal Máriának hirdetvén, evange-
lizans; bizonyság az Isten' Anyja a' Szüz.
μαρτυρεῖ παρθένος ἡ θεοτόκος; bizonyság a'
jászolynak bődög helye, μακάριος τῆς φάτης
τόπος; bizonyság Egyiptus, melly midőn
még új testü volna az Úr, őtet magába
fogadá; bizonyság Simeon, ki őtet ölébe
vévé, és mondá: Luc. 2. 28. 29. 30. Most
botsátod - el Uram a' te szolgálodat, a' te
ígéd szerént béketségben: Mert látták az
én szemeim a' te Idvezítődöt, kit szer-
zettél minden népek színe eleibe. *Ibid.* a
v. 36. Bizonyság az öreg özvegy Próféta-
Asziszony; a' Keresztelő János, a' Prófé-
táknak leg - nagyobbika. A' vizek között
bizonyság a' Jordán - vize, a' tengerek
köztt a' Tiberiás - tengere; bizonyságok
a' vakok, sánták, a' halottyaikból fel-
támasztatottak; az ő parantsolattyával
le - tsillapított, és meg - zaboláztatott
szelek; az öt száz embereknek számára
meg-sokasított öt kenyerek; bizonyítja
a' Szent Keresztnek fája, melly mái napig
mi nálunk (Jerusálemben) szemléltetik,
's melly azok által, kik abból darabots-
kákat le-vesznek, innét már majd az egész
Világot meg - töltötte. Τὸ ξύλον τὸ ἅγιον τῆ
σαυχῆ μαρτυρεῖ, μέχρι σήμερον παρ' ἡμῖν φαινόμενον.

Καὶ διὰ τῶν κατὰ πίςιν ἐξ αὐτῆ λαμβανόντων,
 ἐντεῦθεν τὴν οἰκεμένην πᾶσαν σχεδὸν ἤδη πληρῶσαν.
 pag. 146. Sanctum Crucis lignum testatur,
 quod ad hodiernum usque diem apud nos
 conspicitur; ac per eos, qui fide impel-
 lente ex eo frustra decerpunt, orbem fere
 totum hinc jam opplevit. *) Bizonyíttya

*) Toutée Editor hic nota 1. Rivetus Cyrillum
 arguit, vel potius negat Cyrillianum esse,
 quod hic de ligno Crucis habetur, quia,
 inquit, longi temporis mora designatur;
 cum tamen paucis ante has Catecheses
 annis, nec fere plus quam viginti, Crux
 reperta dicatur. Riveti temeritatem digne
 castigarunt Cave, & Thomas Millesius
 (editor S. Cyrilli Anglicus ante Toutedum.)
 Nam, ut concedam, ait Toutée, tempus
 hic a reperta Cruce significari (cum tamen
 multo probabilius sit Cyrillum de toto
 tempore, quod a Christi Passione inter-
 fluxit, loqui; in quo sacris locis gentilium
 furore profanatis, conservatam fuisse ac
 potuisse reperiri Crucem, divinum bene-
 ficium est) verbis μέχρι σήμερον, tum in
 sacris Scripturis, tum apud authores alios
 non adeo longinquum tempus semper de-
 signari jam animadversum est. Et ut ab
 Cyrillo non recedamus, Catech. 17. n. 11.
 observat usque ad suum tempus videri,
 μέχρι σήμερον βλέπομεν, Seculi Principes ab
 Ecclesiæ hominibus duci, & doceri: quod

az a' Pálma, melly a' völgyben vagyon,
's melly ágokkal szolgált azon gyerme-

tamen nonnisi de præsentī tempore, & post datam Ecclesiæ pacem, *νυνὶ δὲ ἐν Καιροῖς εἰρήνης* intelligendum significat Catech. 18. num. 27. ita ut illud *μέχρι σήμερον* vix plures quam 30 annos a Constantini conversione elapsos notet. Crucem porro eodem Constantini tempore inventam esse, ipse est oculatus testis, Epistola ad Constantium Nro 3. quo solo testimonio argumentum ex Eusebii Cæsariensis silentio imbecillum redditur. Crucis lignum argenteis thecis ab Helena conditum, servabatur in Ecclesia Resurrectionis ex Rufino L. 1. seu mavis, 10. Hist. Eccl. c. 8. atque in arcano ejusdem Ecclesiæ Sacratio ex S. Paulino Epist. 31. num. 6. Ad illud per atrium quoddam adibatur, ut intelligimus ex prati spiritualis c. 105. Ardebat ante Crucem lampas, cujus olei aspersione mirabilia multa a SS. Saba & Cyriaco perpetrata narrantur in eorum vitis. Cruci servandæ præpositus fuit Presbyter, cui *σαυροφίλακος* inditum nomen. Id officii habuit sub Joanne, Cyrilli Successore, S. Porphyrius, postea Gazensis Episcopus, ut in ejus vita narratur: eoque tempore in aurea theca servabatur Crux. Populo semel quotannis ab Episcopo proponebatur adoranda ex Paulino loco jam laudato,

keknek, kik hajdan Krisztust ditsérettel tisztelték. *Matth. 21. &c.* Bizonyította *Getsemane*, melly mintegy még most is Judásra mutat azok előtt, kik ezt értik. Ez a' szent, és egyebeknél magassabb *Golgotha*-hegy bizonyította, magát látszatosnak mutatván; bizonyította a' szentséges *Tefnek* koporsója, és a' most is fekvő kö. *Τὸ μνήμα τῆς ἀγιότητος μαρτυρεῖ, καὶ ὁ λίθος μέχρι σήμερον κείμενος.* A' most világos nap bizonyította, melly akkor az *Idvezítő*' szenvedésének idejében fogatkozást szenvedett. Bizonyság a' setétség, melly azon időben lön hat órától fogva kilentzig; a' világosság bizonyosság, melly

(juxta nonnullos feria 6. Parasceves) potius feria 2. Paschatis: nam & more antiquo ita celebratum fuisse narrat Sophronius Jerosolym. Orat. I. cujus tempore erant alia quoque Crucis proponendæ & exaltandæ tempora. Extra hoc tempus Episcopi peregrinis adorationem concessere, data licentia, frustula ex Cruce decerpta asportandi; nec Crux propterea ullum detrimentum patiebatur, teste miraculi Paulino, & (hic) Cyrillo, si enim Crucis particulis jam tum orbis plenus erat, quid de Cruce post 70. annos ab inventionem ejus, quo tempore scribebat Paulinus superesse poterat, nisi decrementsa divinitus reparata fuissent.

kilentz

kilentz órától fogva estvélig tartott. Bizonyság a' szent Olaj-hegye, mellyről az Atyához fel-ment; az esőt szülő felhők, mellyek az Urat fel-vették; a' mennyei kapuk, mellyek a' Zsoltárló szerént az Urat bé-ereszték. *Psal.* 23. 7. Emellyétek-fel Fejedelmek a' ti kapuitokat, és emelkedgyetek-fel örökké-való kapuk: és bémégyen a' Ditsőtségnek Királya. Bizonyságok azok, kik az előtt ellenségek vóltak, kik között egy a' bódog Pál, ki egy kis ideig ugyan gyűlölködött, hoszfszas ideig pedig szolgálatot tett. Bizonyságok a' 12 Apostolok, kik nem csak szóval, hanem kinnyaikkal, és tulajdon halálokkal-is hirdették az igaságot. Bizonyság a' Péter' árnyéka, melly a' Krisztus' nevében a' nyavalásokat meg-gyógyította; bizony-ságok a' kezkenők és övedzők, mellyek hajdan Pál által Krisztus' erejével hasonló-képpen gyógyulásokat tettek. *Apost. Tsel.* 5. r. 15. v. — 19. r. 12. v. Bizonyságok a' Persák, Góthusok, és a' meg-tértt pogányok között mindenek, kik meg-halnak azért, a' kit testi szemeikkel nem láttak; bizony-ságok az ördögök, kik, a' Hívek' szolgálattya által, mái napig ki-hajtatnak.

XX. Pag. 147. Illy sok, és különbéfele, de még több tanúbizonyságok is vagynak. Az illy sok Tanúk által megbizonyított Krisztusnak tagadtatik - é meg tehát a' Hit? A' ki tehát eddiglen

nem hitt, már most hidgyen; ha hív volt pedig az előtt, vegye hitének nagyobb nevedését, híven a' Jésus Krisztusban, mi Urunkban; esmérje, kiről legyen a' nevezete. Keresztyénnek hivattattál; ké-méld ezt a' nevet: hogy te miattad ne szidalmaztassék a' mi Urunk Jésus Krisztus, az Isten' Fia. Sőt ellenben, *Matth. 5. 16.* Ugy világoskodgyék a' ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a' ti jó tselekedetiteket, és ditsóítsék a' Krisztus Jésusban az Atyákat, ki mennyekben vagyon. Kinek ditsótság most és mind örökké, Amen.

§. V.

Ismét A' FIÚRÓL.

Jerusálemi Szent Tzirillusnak 11-dik Kátekésisse.

Hiszünk az egygy Úr Jésus Krisztusban, az Istennek egy szülött Fiában.

II. Pag. 149. Mikor Fiúnak hallod lenni, azt ne véld, hogy fogadott Fiú; hanem természet szerént való Fiú, egy szülött Fiú, kinek testvére nintsen (se Ötse, se Bátya.) *Filium porro cum audis, ne adoptivum existimes, sed naturalem Filium, Filium unigenitum, qui alterum Fratrem non habet.* Mert azért mondatik unigenitusnak, egy - szülöttnek,

mert az Istenségi méltóságban, és az Atyától való születésben nintsen attyafia, öttse, vagy bátya, ἀδελφὸν οὐκ ἔχει. Isten' Fiának hívjuk pedig nem magunkból = nem tőlünk termett nevezettel, hanem, mert maga az Atya Krisztust *Fiú* névvel nevezte.

III. Már régen emberi természetbe öltözött a' mi Urunk, Jéhus Krisztus; hanem sokaktól nem esmértetett. A' mi pedig esméretlen vólt, arra tanítani akarván, öszve-hivá tanítványit, 's kérdé: *Marc. 8. 27. Matth. 16. 13.* Az Ember' Fiát, engem, kinek mondanak lenni az emberek? Nem, hogy hiú ditsőséget keressen, hanem hogy az igazságot nékik ki-mutassa; ne hogy az Istennek egy szülött Fiával lakván, őtet mint tsupa embert meg-velessék. Midőn pedig azok azt felelnék: hogy Őtet némellyek Keresztelő Jánosnak, némellyek pedig Illyésnek, némellyek Jeremiásnak, avagy egynek a' Próféták közzül mondgyák lenni. *Matth. 16. 14.* mondá hozzájuk: Azok, a' kik nem esmérnek, botsánatra méltók; de néktek Apostoloknak, kik az én nevemben bél-poklosokat tisztítotok, az ördögöket ki-üzitek, és a' halottakat feltámasztyátok, nem kell azt nem esmérni, οὐκ ὀφείλετε τὸτον ἀγνοεῖν, a' ki által tsudákat tesztetek. Midőn mindnyájan halgatnának (mert az emberieket fellyül-múla ez a' tanúság) Péter az Apostolok' Fejedelme,

és az Ekklesiának Elöljáró Hírdetője, Πέτρος ὁ πρωτοστάτης τῶν ἀποστόλων, καὶ τῆς Ἐκκλησίας Κορυφαῖος Κήρυξ, Petrus Apostolorum Princeps, & supremus Ecclesiae Præco, nem emberi mód szerént találtt beszéddel élvén, se nem emberi okoskodástól, hanem az Atyától az elméjébe eresztett világtól vezettetvén, Πατρώθεν φωτισθεὶς τὴν διάνοιαν, monda hozzá (az Ur Jészushoz) Tu es Christus, neque id simpliciter, sed Filius Dei viventis (vulg. vivi.) *Matth.* 16. 16. Felelvén Simon Péter, mondá: Te vagy a' Krisztus, az élő Isten' Fia. És azonnal hozzá tétetik ezen szóhoz a' bóldogítás, μακαρισμός; mert valóban fellyebb való vólt az emberieknél, 's petséttel meg - bizonyíttatik: hogy az Atya az, a' ki azt (a' mit Péter vallott) ki-nyilatkoztatta. Mert ezt mondgya az Idvezítő: *Ibid.* v. 17. Bóldog vagy Simon Jónás' Fia: mert a' test és vér nem jelentette néked, hanem az Atyám, ki mennyekben vagyon. A' ki tehát meg - esméri a' mi Urunkat a' Jészus Krisztust Isten' Fiát, részesül a' bóldogságban; a' ki pedig tagadja az Isten' Fiát, bóldogtalan és szánakodásra méltó.

IV. Mikor ismét hallod, hogy Fiú, ne catachresticos, közelítő értelem szerént véllyed Fiúnak lenni, hanem esmérd igaz valóságos Fiúnak, természet szerént való Fiúnak, kezdet nélkül valónak, Filium vere, Filium naturalem, initii expertem,

υἱὸν φυσικόν, ἀναρχον — ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ
αιώνιον τυγχάνων = *)

Ezen szám alatt mondja továbbá a'
Sz. Atya: hogy nem emberi mód szerént
Fia a' Jébus az Atyának, nem első szülött,
úgy, mint Israel. *Exod.* 4. 22. Én első
szülött Fiam az Israel. Se nem úgy, mint
azok, kikről mondatott: *Psal.* 81. 6. Én
mondék: Istenek vagytok, és a' Felséges'
fiai mindnyájan. Azok fogadott fiakká
váltak az Isten' szava szerént; p. 150. 151.
Jébus pedig, nem, midőn más valami már

*) Editor hic pag. 150. Nota α. ἀναρχον. Cum
ea vox duo significet, vel sine principio
temporis, vel sine principio originis, scite
observatum est a Gregorio Nysseno L. 1.
contra Eunomium pag. 382. ratione dupli-
cis hujus significationis Filium ἀναρχον dici
juxta, ac negari posse. Arii documentum
erat, apud Athanas. de Synod. n. 16. id
attributum soli Patri convenire. Catholici,
ut Athanas. Epiphan. &c. Filium passim
ἀναρχον inclamant. Cyrill. Hieros. Catech.
4. Patrem ἀναρχον ἀρχὴν τῷ υἱῷ, sine prin-
cipio principium Filii vocat; vetat tamen
(hac Catech. infra n. 20.) χρόνικην ἀρχὴν,
temporale principium Filio tribui; & hoc
præsenti Nro IV. Filium dicit supra &
ultra omne principium existere ὑπεράνω πά-
σης ἀρχῆς τυγχάνων, ex quo consequitur,
eum ratione temporis ἀναρχον esse.

vólna, valami mássá született, ἔτος δὲ ἐκ
 ἄλλο τι ὢν, ἄλλο τι ἐγεννήθη, ἀλλὰ υἱὸς τὸ πα-
 τὴρ ἐξ ἀρχῆς ἐγεννήθη; hanem az Atyának
 Fia kezdet előtt születetett, ὑπὲρ ἅνω πάσης
 ἀρχῆς καὶ αἰώνων τυγχάνων. Superior quovis
 initio & seculis existens, előbb való lévén
 minden kezdetnél, és (akármilyen előbbeni
 hosszúság időknel) az Atyának Fia, min-
 denekben hasonló a' Szülőhöz; örökké-
 való az örökké - lévő Atyából; életből
 született élet, és világosság a' világosság-
 ból, és igaság az igazságból, és böltses-
 ség a' böltsességből, és Király a' Király-
 ból, és Isten Istenből, és hatalom a' hata-
 lomból. Filius Patris in omnibus similis
 Genitori. Ἐν πᾶσιν ὁμοίος. Æternus ex æterno
 Patre, vita ex vita genitus, & lumen ex
 lumine, & veritas ex veritate, & sapientia
 ex sapientia, & rex ex rege, & Deus ex
 Deo, & potestas ex potestate. Δύναμις ἐκ
 δυνάμεως.

V. Pag. 151. Ha fogod tehát hallani
 az Evangéliomnak ama' szavát: *Matth.*
 1. 1. A' Jézus Krisztusnak, Dávid' Fiának,
 Ábrahám' Fiának Könyve, értsd azt arra
 a' mi a' testet illeti. — Két Attya vagyon:
 egyik Dávid, test szerént; a' másik pedig
 az Atya Isten, az Istenség szerént. És az
 ugyan, a' mi Dávid szerént vagyon, idő
 alá vettetik, és kézzel illettetik, és szám-
 lálandó nemzetsége vagyon; a' mi pedig
 az Istenség szerént vagyon, τὸ δὲ κατὰ τὴν
 θεότητα, sem hely, sem idő alá nem vet-

tetik, se számlálándó nemzetséges eredete nintsen. *Isaia* 53. 8. (Mert) az ő nemzését ki beszéli - meg? *Generationem ejus quis enarrabit?* Lélek az Isten. *Joan.* 4. 24. A' ki Lélek, az lélek szerint szült, úgy-mint test nélkül való. Πνεῦμα ὁ Θεός, ὁ πνεύμα ὢν, πνευματικῶς ἐγέννησεν ὡς ἀσώματος, incomprehensibili generatione. A' Fiú maga mondgya az Atyáról: *Pf.* 2. 7. Az Űr mondá nékem: Én Fiam vagy te, én ma szültelek téged. Az a' ma, *hodie*, nem új, hanem αἰ'δίων, örökkétégű, az a' ma, idő-nélkül - való: minden örök előtt, méhem-ből a' hajnali tsillag előtt szültelek téged. Illud *hodie* non recens, sed sempiternum; hodie temporis expers, ante omnia secula. Ex utero ante luciferum genui te. *Psal.* 109. 3.

VI. Pag. 151. Hidgy tehát a' Jésus Krisztusban, az élő Isten' Fiában, de az egy Szülöttben, az Evangyéliom szerint, melly azt mondgya: *Joan.* 3. 16. Mert úgy szeretette Isten e' Világot, hogy az ő egy-gyetlen egy szülött Fiát adná, hogy minden, a' ki ő benne hiszen, el ne veszszen, hanem örök élete légyen.

VII. Pag. 152. Isten' Fia tehát természet szerint, nem fogadás által, az Atyából született. — Mikor pedig hallod: szülő Isten; test szerint ne vélekedgyél, se rothadásban részesülő szülésről ne gondolkodgyál: hogy istentelenségbe ne essél. Lélek az Isten. *Joan.* 4. 24. Lélek szerint

való (vagy lélek - módú) a' szülése. *) Mert a' testek testeket szülnek, és a' testek szülésében idő - múlásnak kell közbenjárúlnia; az egy szülött Fiúnak pedig az Atyából való születésében semmi köz-idő sem találtatik. E' Világon a' mi születtetik, tekéltelen születésű; az Isten' Fia pedig tekéltessen született: mert a' mi ő most, az kezdettől fogva, kezdet nélkül születetvén. Filius autem Dei perfectus est genitus: quod enim nunc est, id & a principio est, natus absque initio. γεγεννημένος ἀνάρχως. Mi úgy születtetünk, hogy a' tse-tsemőskori tudatlanságból az elmével való élésre által - kellyünk: tekéltelen, óh ember! a' te születésed, mert idő' jártával öregbedik a' nevedés. Itt pedig semmi hasonlóról se gondolkodgyál, se ne vádold a' Szülőnek erőtelenségét, mert ha az tekéltelent szült, 's a' tekéltességre idő-jártával jutót; erőtelenségről vádolod a' Szülőt, ha a' mit osztán az idő adott, azt a' Szülő eleinten nem adta.

VIII. Pag. 152. Ne tartsd tehát ezt a' szülést emberinek. — Az Isten nem időben lett Atyává, hanem vagyon min-

*) A' Közöns. Keresztyén Hit' Summája, §. III. pag. V.

Meszfzire távozzék test - rendű gondolat innét.

Belső szót, vagy Igét szül az Értelem.

denkoron Fia. Azt úgy szülte, nem mint az emberek embereket, hanem a' mint ő maga egyedül tudgya, a' ki azt szülte az egélz örökkévalóság előtt Igaz valóságos Istent. Ἀεὶ ἔχει τὸν ἕιον γεννήσας αὐτὸν ἐχ' ὡς ἄνθρωποι ἄνθρώπους, ἀλλ' ὡς αὐτὸς οἶδεν μόνος, ὁ γεννήσας αὐτὸν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ΘΕΟΝ Ἀληθινόν.

IX. Θεὸς γὰρ ἀληθινὸς ὢν ὁ πατήρ. Mert mivelhogy igaz valóságos Isten az Atya, magához hasonló Fia szült, igaz valóságos Istent. Θεὸν ἀληθινόν. Nem úgy, mint a' mesterek tanítványokat szülnek; nem úgy, mint Pál némellyeknek mondgya: Mert a' Krisztus Jésusban az Evangyéliom által én titeket szültelek. Mert itten a' ki természet szerint Fiú nem vólt, a' tanítványság által Fiúvá lett; amott pedig a' Fiú természet szerint való igaz Fiú. Nem úgy, mint ti óh világositandók (keresztelendők) most Isten' Fiaivá váltok. (φωτιζόμενοι = Illuminandi, vide M. Könyvház' Tom. 10. tit. *Illuminati*.) Mert ti-is Fiakká váltok, de fiúi fogadás által, a' malaszt által, δέσσει κατὰ χάριν, adoptione per gratiam, a' mint írva vagyon: *Joan.* 1. 12. Valamennyin pedig bé-fogadák őtet, hatalmat ada nékik, hogy Isten' Fiaivá lennének; azoknak, kik az ő nevében hisznek. 13. Kik nem a' vérekből, sem a' testnek akarattyából, sem a' Férjfiúnak akarattyából, hanem az Istentől (ex Deo) születettek. És mi ugyan születünk a'

vizből, és szent Lélekből, *Joan. 3. 5. Ex aqua & Spiritu Sancto*; nem úgy született pedig Krisztus az Atyából. Mert *Matth. 3. 17.* A' kereszteleéskor ímé szózat lön mennyekből, mondván: Ez az én szerelmes Fiam; nem mondá: ez most lett az én Fiam; hanem: Ez az én Fiam: hogy meg-mutatná, hogy a' kereszteleés' hathatós munkája előtt-is Fiú volt (az Ur. Jéhus.) *Ἰνα δηλώσῃ, ὅτι καὶ πρὸ τῆς τῆ βαπτίσματος ἐνεργείας υἱὸς ἦν.*

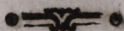
X. Pag. 153. Szülte az Atya a' Fiút nem úgy, mint az emberekben szüli az elme a' szót; mert az elme ugyan bennünk állandó voltú, a' szó pedig ki-mondattatván a' levegőre oszlik, 's el-vész. *Genuit Pater Filium, non sicut in hominibus mens generat verbum. In nobis enim mens subsistens quidem est; verbum vero enunciatum & in aëra diffusum disperditur. ὁ μὲν γὰρ νῆς ἐν ἡμῖν ἐνυπόστατός ἐστιν, ὁ δὲ λόγος, λαλῶν καὶ εἰς αἶρα διαχυθεὶς ἀπολλυται. *)* Nos autem novimus Christum natum esse ver-

*) Toutée hic. Loquitur S. Cyrill. de verbo non interiori & in ipso animo manente; sed de verbo exterius prolato. Addo, sic etiam idem S. P. Catech. 4. num. 7. pag. 55. Filius non est verbum prolatitium atque in aëra dissipatum, neque sermonibus solida ac propria subsistentia destitutis simile. *Λόγος ἢ προσφορικὸς εἰς αἶρα διαχεόμενος.*

bum, non prolatitium, sed verbum subsistens & vivens, γεννηθέντα λόγον ἐ προσφορικόν, ἀλλὰ λόγον ἐνυπόστατον καὶ ζῶντα, non labiis χεῖλεσι prolatum & diffusum, sed ex Patre sempiterno, αἰδίως, & ineffabiliter, & in (solida) hypostasi genitum. In principio enim erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum illud in dextera sedens, *Joan.* 1. 1. *Pf.* 109. Καὶ Θεός ἦν ὁ λόγος ἐν δεξιᾷ καθεζόμενος. Verbum intelligens Patris voluntatem, & ejus nutu omnia moliens. Verbum, quod loquitur & dicit: *Joan.* 8. 38. Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor. Verbum potestate plenum, & in omnia regnum exercens; omnia enim Filio tradidit Pater. *Joan.* 13. 3. Jesus — sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia a Deo exivit, & ad Deum vadit.

XI. Pag. 153. Genuit igitur ipsum Pater, non ita, ut aliquis inter homines intellexerit, sed ut novit ipse solus. ὡς οἶδεν αὐτὸς μόνος. Non enim quemadmodum genuerit edicere pollicemur, tantum quod non ita genuerit, adfirmamus. Neque nos duntaxat Filii ex Patre nativitatem ignoramus, sed & omnis creata natura, Angeli, Throni, Domnationes, Principatus, Potestates. *)

*) Toutée Editor hic not. 2. Soli Deo notum divinæ generationis arcanum, ne Angelis quidem perspectum uno prorsus ore docent Patres.

XII. XIII. Pag. 155. Non te pudeat ignorantiam confiteri, quandoquidem tibi cum Angelis communis sit. — Ex uno solo Patre, unus unigenitus Filius. Nec duo ingeni, nec unigeniti duo, verum unus est Pater ingeni, ἀγέννητος γὰρ ἐστὶν ὁ πατέρα μὴ ἔχων, ingeni namque est, qui Patrem non habet, & unus est Filius æternum ex Patre geni: non in temporibus geni, sed ante secula geni; non ex profectu auctus, sed hoc ipsum geni, quod nunc est.

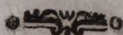
XIV. Pag. 155. Credimus igitur in Filium Dei unigenitum, ex Patre genitum Deum verum, Θεὸν ἀληθινόν, ὃ γὰρ ἀληθὴς Θεὸς ἐκ γενεᾶς ψευδῆ. Verus enim Deus non generat falsum, sicut dictum est. *)

*) Jelölése. Egynehányszor bizonyította a' Sz. Atya, hogy az Atya Isten' Fia igaz valóságos Isten; a' mint amoda fellyebb a' VIII. szám alatt, és ezen XIV. számban; amott azt-is oda tévé: hogy magához hasonló Fiat szült az Atya, az az: a' mint a' IV. szám alatt monda, hogy a' Fiú mindenkben hasonló a' Szülőhöz. p. 151. num. IV. fin. Filius Patris in omnibus similis Genitori, υἱὸς τῷ πατρὶ ἐν πᾶσιν ὁμοίος τῷ γεγεννηκότι. Szent Basilius ezt a' szót: mindenkben hasonló, egy erejűnek mondja lenni a' Consubstantialis (egygyazonállatú) szóval. S. Basilius epist. 41.

XV. Pag. 155. Nec secum deliberans postea genuit, verum sempiterno generavit, & sermonibus cogitationibusque nostris multo celerius, ut sane consentaneum est, generavit. Nos namque cum in tempore loquamur, tempus infumimus, cum autem (pag. 156.) de divina potestate sermo est, temporis expers est generatio. *)

Hæc vocabula: simile, substantia, dummodo adjunctum habeant τὸ perfecte (similis) citra ullam varietatem prorsus amplector tamquam eodem cum ὁμοσίῳ, id est consubstantiali, pertinentia.

*) Jelölésem. Ideje, hogy ide helyheztessem más Sz. Atyáknak és Egyházi Oktatóknak ugyan ide szolgáló igéjeket. Thomas Charmes Theologiæ universæ Benedicto XIV. dicatæ, & a Clemente XIII. laudatæ per epistolam: Libros tuos de Theologia tertium nuperrime editos perlibenter accepimus. — Romæ 1761. Edit. August. 1765. De Trinit. pag. 332. Conclusio I. Datur in Deo vera Processio metaphysica. Est de Fide. Nam cum Processio sit origo unius ab alio tamquam a principio; admitti debet in Divinis talis origo. Dicit enim Christus de se, Joan. 8. Ego ex Deo processi, & de Sp. S. Joan. 15. Mittam vobis Spiritum veritatis, qui a Patre procedit. PP. v. g. Damascen. L. I. Fid. orthodox. c. 8. Nefas est dicere, Deum naturali fœ-

Pag. 156. Et sicut persæpe dictum est, nequaquam ex non ente ad esse Filium

cunditate caruisse; fœcunditas porro in eo posita est, ut quis ex se ipso, id est, ex propria substantia, prolem natura similem sui edat. C. Nicæni. I. definivit: Deum de Deo &c. Addo hic ego ex Antenicænis Tertullian. contra Praxeam c. 5. pag. mihi 607. Ab æterno est proprie Filius — primogenitus, ut ante omnia genitus: & unigenitus ut solus ex Deo genitus: proprie de vulva cordis ipsius, secundum quod & Pater ipse testatur Ps. 44. Eructavit cor meum sermonem optimum. Quæ verba terribili plane fragore fulminant in Socinianam fabricam. Cetera in Mss. mea Theol. = Enchiridion p. 566. & rel. — Prosequor τὰς ex Charmes. Conclusio II. Duæ sunt in Deo Processiones, nec plures, nec pauciores. Est de Fide. Tot enim sunt in Deo processiones, quot sunt personæ procedentes; has autem duas esse constat, Filium nempe & Spiritum Sanctum. Pag. 341. Concl. Principium proximum quo, processionum divinarum est Intellectus & Voluntas, prout connotant relationes Paternitatis & spirationis activæ. Est sententia probabilior. — Quia magis accedere videtur ad mentem, & loquendi morem scripturæ, ac SS. PP. E script. Eccl. 24. Sapientia de se ipsa dicit: Ego ex ore al-

transduxit, neque eum, qui non erat, in adoptionem adscivit; verum æternus exi-

tissimi prodivi. Atqui os Patris est intellectus, quo loquitur. Filius, Joann. 1. dicitur Verbum. In principio erat verbum. Atqui verbum pro immediato principio habet vim intellectivam. Hinc S. Basilius in Joann. quærens, cur Filius appellatur Verbum ac Sapiencia? respondet: quoniam ex Intellectu immediate atque indivisibiliter est; & S. Fulgentius L. 3. ad Monimum. c. 7. Cum mens cogitat, &, cogitando, Verbum intra se generat, de sua substantia generat Verbum. Quod si Filius per intellectum immediate procedat, Spiritus Sanctus per voluntatem immediate procedit: unde in Scriptura vocatur Charitas. Rom. 15. v. 30. Obsecro ergo vos fratres — per charitatem S. Spiritus. Charitas autem ad voluntatem pertinet, ergo. Idem ex *Charmes* pag. 343. qu. 3. Nota: Generatio definitur: Origo viventis a vivente, principio conjuncto, in similitudinem naturæ, vi processions formaliter. — Principio conjuncto: quia generans & generatus substantialiter conjunguntur, quatenus substantia Patris fit substantia Filii, vel tota, ut in Generatione Divina, vel pars illius, ut in generatione humana. Vi processions formaliter, id est, ex modo suæ productionis, qui debet esse modus assimi-

stans Pater, æternum genuit & inenarrabiliter unum solum Filium, qui Fratrem

lationis, ita ut in eo reperiatur ratio, cur id, quod procedit, sit simile principio, a quo procedit. Per hanc conditionem excluditur a generatione processio Sancti Spiritus. Idem ibid. pag. 344. Inter processiones divinas hoc discrimen est, quod processio Verbi sit vera generatio, & talis non sit processio Spiritus Sancti. Est de Fide. Idem pag. 345. Nota. Sancti Patres monent evidentem rationem reddi non posse, cur Filii a Patre processio dicatur generatio, potius quam Spiritus Sancti a Patre & Filio processio. Quid inter nasci & procedere intersit, inquit S. August. L. 3. contra Maximinum c. 14. De illa excellentissima natura loquens explicare quis potest? - - distinguere inter illam generationem & hanc processionem, nescio, non valeo, non sufficio.

A' Közöns. Kereszty. Hit' Summája. §. 3. pag. IV. V.

Meszfzire távozzék test - rendű gondolat innét.

Belső szót vagy Igét szül az értelem. Az mivelhogy forr

Attya' állatjának értelmiből, 's ahhoz hasonló,

'S abból eredvén, egygy azon állatú véle valóban,

non

non habeat. XV. pag. 156. Vis autem cognoscere Deum esse eum, qui ex Patre natus est, posteaque homo factus? audi Prophetam dicentem: *Baruch. 3. 36. Hic est Deus noster, & non aestimabitur alius adversus eum. 37. Hic adinvenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Jacob puero suo, & Israel dilecto suo. 38. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* (ἐτος ὁ Θεὸς ἡμῶν &c.) Cernis Deum post legem per Moysen latam inhumanatum? Ἐνανθρώπησαντα. Accipe & alterum Divinitatis Christi testimonium. *Thronus tuus, Deus in seculum seculi.* Hebr. 1. Psal. 44. nam ut ne ex occasione ejus in carne adventus ad hæc loca, crederetur eum ex profectu ad Deitatis culmen postea perve-

Az Fiú tellyessen, 's Istenből Isten-is egy-
gyütt.

Óh mi tsekély, melly forgandó, kezdet-
koru, véges,

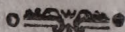
Ember! az értelmed' belső szava. Vajmi
nem úgy van

Istennek kezdet, 's vég nélkül vólta, va-
gyonnya.

Szent akarát, szeretet-forrás: Szent Lélek
ez a' tűz.

Nints elegendő szónk, melly meg-magya-
rázzon Ur Isten!

Tsak Te magad magadat, ki vagy, a' mi
vagy, érted egészlen.

nisse, dicit aperte: Propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis ultra consortes tuos. *Vulg.* priorem & hunc vers. *Psal.* 44. v. 7. & 8. *Sedes tua Deus in seculum seculi: — Propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Græce sic S. Cyrillus pag. 156. διὰ τῆτο ἔχρισέ σε, ὁ Θεός, ὁ Θεός σε ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τὰς μετόχας σε. Βλέπεις Χριστὸν Θεὸν ὑπὸ πατρὸς Θεῷ χριόμενον. Vident Christum Deum a Patre Deo unctum. Notat hic *Toutée* Editor pag. 156. α. Notandum in explicato a Cyrillo psalmi testimonio voces ὁ Θεός, vocandi casu sumi, sicut vulgo a Patribus. *)

XVI. Pag. 156. *Isaiæ* 45. 14. *Tantum in te est Deus, & non est absque te Deus.* v. 15. *Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel Salvator.* Vides Deum Filium, habentem in semetipso Deum Patrem: tantum non hoc ipsum dicentem, quod in Evangeliiis dixit, Pater in me, & ego in Patre. Non ait: *Pater sum ego*, sed Pater in me, & ego in Patre. Vide *Joan.* 14. & *Joan.*

*) S. Gregor. Nazian. Or. 36. Christus dicitur propter Divinitatem: hæc enim unctio est humanitatis — totius unguenti præsentia. S. August. Civit. L. 17. c. 16. pag. 628. Unxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis: Christum utique præ Christianis; hi sunt enim participes ejus.

10. Rursum non dixit: *Ego & Pater unum sum*, sed: *Ego & Pater unum sumus*; ut neque abalienemus, neque Filio paternitatis confusionem faciamus, unum propter divinitatis dignitatem: si quidem Deus Deum genuit. Unum propter regni prærogativam; non enim in alia regnat Pater, in alia vero Filius — verum in quæ regnat Pater, in eadem regnat & Filius. *)

*) Jelölésem. Tzirus = Cyrus, hebr. כורש Koresch, a' Zsidóknak a' Babilóniai fogságból ki-szabadítója, Egyiptusnak 's Ethiópiának meg-győzője; jövendőlő képe vólt a' meg-váltó Krisztusnak, 's a' mik Isaiásnál c. 45. Cyrusról mondatnak, egyedül a' meg-váltó Jésus Istenre illenek, mint Cyrus által példáztatottra. p. o. v. 14. 15. Tsak te benned vagyon Isten, — valóban igazán Te vagy az el-rejtetett Isten. 14. Tantum in te est Deus, & non est absque te Deus. 15. Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel Salvator.

אלך פך אל ואיך עוד אפם אלהים
Isten más még nints, 's Isten benned tsak

מכתתר אלהי ישראל טושיע
Szabadító Israelnek Istene, el-rejtetett

אל אנה אכנ
Isten te (vagy) igazán.

Duhamel hic in c. 45. Isaïæ v. 1.
Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro,

XVII. Pag. 157. Igaz Isten tehát a' Fiú, benne vagyon az Atya, nem változott Atyává, mert nem öltözött az Atya emberbe, hanem a' Fiú: mert ugyan - is mondassék ki szabadon az igaság. Nem az Atya szenvedett mi érettünk, hanem az Atya küldötte azt, a' ki mi érettünk szenvedett. Azt se mondgyuk soha - is: Erat, quando non erat Filius; vólt (idő) mikor még a' Fiú meg nem vólt. A' Fiú-

לְמַשִּׁיחוֹ לְכוֹרֵשׁ, Uncto meo, quod insigne erat apud Hebræos regiæ potestatis, & in illius figura Christo Domino (dicit Dominus.) Sicut populus judæicus nesciens figura fuit populi christiani, ita Cyrus Christi. Idem in V. 14. Labor Ægypti, & negotiatio Æthiopiz, & Sabaim viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt: post te ambulant, vincti manicis pergent: & te adorabunt, teque deprecabuntur. Tantum in te est Deus, & non est absque te Deus. 15. Vere tu es Deus absconditus Deus Israel Salvator. — Cum de Cyro, qui a Ponto Euxino ad interiorem usque Æthiopiam regiones interjectas victoriis pervasit, verba facit Isaias, de Christo, seu illius antitypo, ea, quæ Huic uni conveniunt, admiscet. Nam in Eo ut in Deo abscondito, Deus operatus est mundi redemptionem; ut in Cyro, occulta quadam ratione operatus est salutem Judæorum.

atyaságot se fogadgyuk - bé, *υιοπατρίαν*, hanem járjunk az ország' úttján, sem balra, sem jobbra nem térvén - ki: azt se véllyük, hogy a' Fiút tisztellyük, ötet Atyának nevezvén; sem azt ne itéllyük, hogy az Atyát tisztellyük, ha a' Fiút egynek tartjuk lenni a' teremtetett állatok közzül. Hanem az egy Atya az egy Fiú által imádtasfék, se ne választasfék-el az imádás. Unus Pater per unum Filium adoretur, neque dividatur adoratio. Egy Fiú hirdettesfék, ki öröktől fogva az Atyának jobbán ül, ki szint azt - is, hogy az Atyával ülljön, nem idővel, szenvedése után elő - menetel által, vette; hanem örökké bírt és bír azzal. (Vegyék ezt észre a' Szotzinus' rabjai, avagy az Unitáriusok.) pag. 157. Unus Filius prædicetur, ante secula a dextra Patris sedens: *πρὸ τῶν αἰώνων*, qui hoc ipsum, ut cum Patre sedeat, non in temporibus post passionem ex profectu accepit, sed sempiterno habet, *αἰδίδως*. (Apud S. Cyrill. *πρὸ τῶν αἰώνων*, & *τὸ αἰδίδως*, idem significat, nempe *sempiterno*.)

XVIII. Pag. 157. Mondá Filepnek Jésus. *Joan.* 14. 9. A' ki engem lát, látta az Atyát - is: mert mindenkben hasonló a' Fiú a' Szülőhöz; életből született élet, világosság a' világosságból, erős hatalom *δύναμις* az erős hatalomból, Isten az Istentől: és éppen semmiben sem különbözök az Istenség' tulajdoni *χαρακτήρες* a' Fiúban.

És a' ki a' Fiú' Istenségének látására méltóvá tétetett, az fel-emeltetett a' Szülővel szemlélés által az élésre, *εἰς ἀπόλαυσιν*. Nem az én beszédem ez, hanem az egy szülött Fiúé. *Joann. 14. 9.* Mondá néki (Filepnek) Jésus: Ennyi ideig vagyok veletek, és nem esmérték - é engem? Filep, a' ki engem lát, láttya az Atyát-is. Miképpen mondod te: Mutasd-meg nekünk az Atyát? *v. 10.* Nem hiszitek - é, hogy én az Atyában, és az Atya én bennem vagyok? És hogy rövidebben mondgyam: se ne válaflízzuk - el (a' Fiút az Atyától) se egybe-keveredést ne tsinállyunk, neque confusionem faciamus, *μήτε συναλοιφήν ἔργα ζώμεθα*. Se külsőnek (vagy idegennek) ne mond az Atyától a' Fiút lenni. Azokat se fogadd-bé, a' kik azt mondgyák: hogy az Atya néha Atya, néha Fiú: mert idegenek ezek a' mondások, istentelenek, és nem az Anyaszent-egyház' tanítási. Hanem az Atya elszülvén a' Fiút, Atya maradt, meg nem változott. Böltsefséget szült, de a' böltsefségtől meg nem vált; és erős hatalmat szülvén, erőtelenné nem vált, Istent szülvén, maga Istenségétől meg nem fosztattott; semmit se vesztett, se valamiben meg nem fogyatkozott, se meg nem változott. Annak sintsen valami fogyatkozása, a' ki született; tekélletes a' ki szült, tekélletes a' mi született, *τὸ γενηθέν*. Isten a' ki szült, Isten a' ki született. A' Minde-

neknek Istene az Atyát tulajdon Istenének nevezi. *Joan.* 20. 17. Fel-megyek az én Atyámhoz, és a' ti Atyátokhoz, az én Istenemhez, és a' ti Istenetekhez.

XIX. Pag. 158. De hogy azt ne véld, hogy egy-azonképpen Attya a' Fiúnak, és a' teremtetetteknek, különbözést tett a' következendőkben; mert nem mondta: Fel-megyek a' mi Atyánkhoz, hogy az egy Szülöttnek a' teremtetettekkel közösülése ne legyen; hanem: az én Atyámhoz, és a' ti Atyátokhoz; úgymond: Más-kép' enyim az Attya természet szerént, más-kép' a' tietek, a' fiúi fogadás által. És ismét: az én Istenemhez, és a' ti Istenetekhez; más-kép' enyim, úgymint édes tulajdon Fiaé, *γνησίς*, és egy Szülöttjé; más-kép' a' tietek, mint teremtetteké.

XX. Ez az egy szülött Fiú nem akkor kezdett lenni, mikor Bethlehemben született; hanem minden örökké-valóság előtt, ante omnia secula, *προ πάντων τῶν αἰώνων*. Mert hallyad *Micheás* Prófétát, a' ki mondgya: (juxta vers. e Græco Cyrilli: Et tu Bethleem domus Ephrata, nequaquam parvula es, ut sis in millibus Juda: ex te enim mihi exhibit dux, qui pascet populum meum Israel, & egressiones ejus ab initio, ex diebus seculi, *αἰῶνος*; & juxta vers. *Káldi* ex vulg.) *Micheæ* 5. 2. És te Efratának Betleheme kitsiny a' Judának ezeri között: te belőled származik nékem, a' ki uralkodó legyen Israelben, és annak

ki-jövedele eleitől fogva, az örök napoktól fogva. — El ne lizenvedj senkit, a' ki a' Fiúnak időbéli kezdetét mondgya. Nec quempiam patiare, qui temporale Filii principium dicat. Μὴ χρονικὴν ἀρχὴν τῆ υἱᾶ καταδέξῃ τινὸς λέγοντος; hanem az Atyát idő nélkül való kezdetnek (eredetnek) esmérd, ἄχρονον ἀρχὴν = principium temporis ex-pers: mert az Atya időt nem tudó, az az, idő nélkül való, kezdet nélkül való megfoghatatlan kezdete (eredete) a' Fiúnak. ἀρχὴ γὰρ υἱᾶ ἄχρονος, ἀκατάληπτος, ὁ πατήρ. — (ἄναρχος = principio carens) az igafság' folyó-vizének kútfeje, az egy Szülöttnek tudniillik, az Atya, ki ötet szülte, a' mint ő maga egyedül tudja. Sicut novit ipse solus. *) Akarod - é pedig tudni, hogy örökkévaló Király - is a' mi Urunk Jézus Krisztus? hallyad ismét magát, a' ki mondgya: *Joan.* 8. 56. Ábrahám az Atyákat örvendezett; hogy látná az én napomat: látta és örült. Azután midőn azt nehezen vennék a' Zsidók, még valamit nekik nehezebbet mond: *Joann.* 8. 58. Bizony, bizony mondom néktek; minekelőtte Ábrahám lenne: én vagyok. Mégént az Atyához mondgya: *Joann.* 17. 5. És most ditsőíts-meg engem te Atya ten-

*) Jelölésem. Lásd itten Sz. Tzirillusnak 7-dik Kátekésissét, a' XI-dik szám alatt, elejétől fogva végig.

nen magadnál, a' ditsősséggel, melly enyim vólt, minekelőtte e' Világ vólna, te nálad. *) Mert nyilvánságossan monddotta: minekelőtte e' Világ vólna (minekelőtte a' Világ alkottatott vólna) énnékem vólt te nálad ditsősségem. És ismét mondván: *Joan. 17. 24.* Látsák az én ditsősségemet, mellyet nékem adtál: mert szeretél engem' e' Világ' alkotása előtt. Nyilvánságosan mondgya: örök ditsősségem vagy on te nálad, (öröktől fogva való a' nálad lévő ditsősségem) αἰδίων ἔχω τὴν παρά σοι δόξαν.

XXI. Pag. 159. *Credamus igitur in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, qui ex Patre natus est Deus verus ante omnia secula: per quem omnia facta sunt. Sive enim Throni, sive Dominationes, sive Principatus sive Potestates, omnia per Ipsum facta sunt, & nulla generatarum rerum ejus potestati subtracta est. Joann. 1. Coloff. 1. Obmutescat omnis hæresis diversos factores & mundi autores inducens. Compescatur lingua, Christum*

*) Lásd itt a' 7-dik Kátekés. a' X-dik szám' végét. Vegyék észre a' Szotzinifiák: hogy az, a' kinek egy azon örök ditsőssége vólt mindenkoron az Atyával, az nem tsak az Isteni elő-látásban vólt-meg Ábrahám előtt; hanem valóságossan meg - lévő Fiúi létele szerént, öröktől fogva meg-vólt.

Dei Filium blasphemiis verberans. Obmutescant, qui Solem esse Christum dicunt. (*Manichæi ex Catech. Cyrill. Jerosöl. 15.*) Solis enim est artifex, non sol iste conspicuus. Conticescant, qui mundum ajunt angelorum opificium: qui Unigeniti prærogativam invadere volunt. Sive enim visibilia, sive invisibilia, sive Throni, sive Dominationes, sive quidquid nomen habet, omnia per Christum facta sunt. διὰ τοῦ χριστοῦ. Regnat Filius in res a se factas, non aliena spolia rapiens, sed propria in opera regnum exercens, sicut Evangelista Joannes dixit: *Joan. 1.* Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso ne una quidem res facta est. Καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο ἑδὲ ἓν. (Vulg. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est, v. 4. In ipso vita erat, & vita erat lux hominum*) omnia per ipsum facta sunt, Patre per Filium operante.

XXII. Pag. 160. Vellem equidem eorum, quæ dicuntur, exemplum quoddam adferre, sed illud infirmum esse novi. Quænam enim ex visibilibus rebus divinæ, invisibilisque potestatis idoneum exemplum esse queat? dicatur nihilominus tamquam infirmum, & ab infirmo ad infirmos. Quemadmodum videlicet, si quis Rex Filium habens Regem, Civitatis constituendæ cupidus Filio secum regnanti subijciat struendæ Civitatis exemplar; ille autem exemplari sumto cogitatum opus

ad finem perducatur; ita cum Pater omnia fabricare voluisset, Patris nutu omnia Filius architectatus est; ut nutus quidem ille Patri servet incolume summæ arbitrium potestatis, Filius vero rerum a se factarum habeat potestatem; ut neque Pater priorum operum dominatione fraudetur, neque Filius in res ab alio, sed a se conditas regnum obtineat. Non enim Angeli, ut dictum est, mundum condidere, sed unigenitus Filius ante omnia secula genitus, quomodo diximus; per quem omnia facta sunt, nulla re ab illius opificio excepta. Et hæc quidem a nobis hactenus per Christi gratiam dicta sunt. *)

*) Toutée Editor hic pag. 160. not. 1. ait: Quam certum est mundum totius Trinitatis opificium esse, tam certum est ex Scripturis, Symbolorum confessionibus, & unanimi Patrum consensu, Patrem per Filium operari. Quæritur in Cyrilli sententia, num mandatum, de quo loquitur, supremæ Christi dignitati, intimæque ejus cum Patre conjunctioni officiat? &, quibus de causis causam exemplarem Patri, efficientem Filio assignarit contra receptum in scholis latinis ea de re differendi modum. Respondet. in Dissert. 3. probasse nos speramus, Cyrillum nullam aliam Filii a Patre dependentiam agnovisse, præter naturæ ac generationis: creandi actionem tribus Per-

§. VI.

Jerusálemi Szent Tzirillusnak 12-dik Kátekézisse a' Meg-testesülésről.

Ennek tsak rövid summáját adomelő. — Arra oktat a' Szent Atya: hogy az idvességre szükséges hinni és vallani, hogy a' Jésus Krisztus valóságos Isten, 's valóságos Ember. (Egy született Fiú, az Atyának és a' Szűz Máriának Fia, és nem más.) Lásd a' XI-dik Kátekézist numero XVII. VI. VII. &c. Ezen Kátekézisben pedig n. 4. pag. 164. Hidgyed, hogy az Atyának egy született Fia, ez maga ismét a' Szűzből született. Πίστευσον, ὅτι αὐτός ἐκείνος ὁ τῆ Θεᾶ μονογενὴς υἱὸς ἔτος ἐκ παρθένου πάλιν ἐγεννήθη. Crede, quod ille ipse unigenitus Dei Filius, iste iterum natus est de Virgine. Crede Joanni Evangelistæ dicenti: *Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* c. 1. A' mi a' két természetét illeti egy személlyben, azt az első szám alatt mutattya, 's egyéb számok alatt az ó és új Testamentomból hirdeti. Nro 1. pag. 163. Puritatis alumni & castitatis discipuli, *Deum ex Virgine natum* plenis castitate labiis celebremus. — Neque enim hominem seclusa divinitate dicere, conducibile

sonis fecisse communem &c. (Et patet ex identitate naturæ, quam Patri & Filio tribuit.)

est; neque a Deitatis confessione humanitatem sejungere, salutiferum.

Prophetias Dominici adventus prænunc. exhibet: *Malach. 3. Veniet ad Templum suum Dominator. — Zachar. 9. 9. Ecce Rex tuus veniet tibi justus & Salvator: ipse pauper, & ascendens super asinam & super pullum filium asinæ. Num. 8. & 16. Zachar. 9. 11. Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua. Pag. 168. Nro XI. Da nobis signum, ubi consistet Rex, qui ingreditur, signum non procul a Civitate -- oculis conspicuum, ut & in ipsa Urbe versantes locum contemplemur. Respondet rursus Propheta: *Zach. 14. 4. Et stabunt pedes ejus in die illa super Montem olivarum, qui est contra Jerusalem ad orientem. Nunquid aliquis stans in Civitate locum non videt? Isai. 35. v. 4. 5. Deus ipse veniet & salvabit vos. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt.**

Inter causas Incarnationis adfert S. Pater: ut eum caperemus, quem non possemus aliter. pag. 168. n. 13. Credamus in Jesum Christum, qui in carne advenit & inhumanatus est, quandoquidem aliter capere non potuissemus. Cum enim nos eum sicut ille est intueri, eove frui non possemus; factus est id, quod nos sumus, ut sic eo frui digni efficeremur. — Numero XV. Accipe & aliam causam. Venit Christus, ut baptizaretur, & sanctificaret baptismat.

Venit, ut miracula operaretur, ambulans super aquas maris. Est autem & altera causa. Per Virginem Evam subiit mors; oportebat per Virginem, seu potius de Virgine, prodire vitam: ut, sicut illam decepit serpens, ita & huic Gabriel bonum nuncium adferret. — Ex *Genes.* 49. 10. *Non auferetur Sceptrum de Juda &c. donec.* — *S. Cyrill.* hic pag. 171. ἐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ ἰούδα. — & ipse *expectatio* non Judæorum, sed *gentium*. Signum igitur Christi adventus dedit, quando desierit principatus Judæorum. Si non Romanis hoc tempore subiecti sunt, nondum venit Christus. Si habent ex genere Juda & David (principem) εἰ ἔχουσιν τὸν ἐκ γένους ἰούδα καὶ τὸν Δαβὶδ, nondum venit, qui expectatur. pag. 171. Pudet me namque ἀισχύνομαι recentia illorum instituta commemorare, de his, qui apud illos Patriarchæ dicuntur, & quodnam eorum sit genus, quæ mater; quæ quidem iis, qui noverunt, libenter relinquo. At ille, qui venit *expectatio gentium*, quale iterum signum habet? ait consequenter: Ligans ad vitem pullum suum. (Vulg. *Gen.* 49. 11. *Ligans ad vineam pullum suum.*) Cernis pullum illum, qui ab Zacharia diserte prænunciatus est.

Num. XVIII. — Ps. 2. 9. Pasces eos in virga ferrea. (Vulg. *Reges eos in virga ferrea.*) Dixi jam prius, quod virga ferrea manifeste vocatur Romanum Imperium, ἡ ῥωμαίων βασιλεία. — *Danielis* 2. 44. In

diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur: comminuet autem, & consumet universa regna hæc: & ipsum stabit in æternum.

Daniel 9. 24. Septuaginta hebdomades. —

25. Hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ. — Pag. 172. Num. XIX.

Sexaginta & novem annorum hebdomadæ, annos constituunt quadringentos octoginta

tres. Ait igitur, quod elapsis post ædificatam Hierusalem annis quadringentis

octoginta tribus, ac deficientibus principibus, tunc veniet rex quidam alienigena,

sub quo nascetur Christus. (Supra dixit S. Cyrill. hoc eodem numero XIX. Quando

deficientibus oriundis ex Juda regibus, deinceps alienigena regnabit Herodes.)

pag. 173. Darius igitur Medus ædificavit Hierusalem *) sexto quidem sui ipsius re-

gni anno, sexagesimæ vero sextæ Græcorum Olympiadis primo. — Herodes porro

regnat centesima octogesima sexta Olympiade, quarto ejusdem anno. Igitur a

sexagesima sexta ad centesimam octogesimam sextam, intercedunt centum & vi-

ginti Olympiades, & modicum quidpiam.

*) Jelölés. Toutée hic in margine citat 1.

Esdraë 6. 15. & 3. Esdraë 7. 5. & τὸ

ædificavit, explicat per: hoc est, ædificium consumavit.

Conficiunt ergo viginti supra centum Olympiades, summam annorum quadringentorum octoginta. Nam tres alii postea anni in eo sane, quod inter primum & quartum annum interjacet, intervallo sumuntur. — Hanc interim habes temporum demonstrationem, quamvis aliæ diversæ non desint de prædictis in Daniele annorum hebdomadis interpretationes. Καὶ ἄλλων ἐσῶν ἐρμηνειῶν διάφορων.

XX. Pag. 173. Promissionis vero locum audi jam Michæa dicente. Et tu Bethlehem — *Mich.* 5. 2. Ante paucos annos sylvestris erat locus. *) — Num. XXII. Isaïæ 7. 14. *Ecce Virgo concipiet.*

Ezen Kátekézissét így végzi a' Szent Atya: Numero XXXIII. pag. 180. Mivel-hogy Krisztus azt mondgya: *Joan.* 8. 40. Engem' meg-ölni kerestek, az Embert, a'

*) Toutée hic not. 2. Ante paucos annos, nimirum sexdecim circiter. Erat enim propter sacram Christi nativitatis speluncam locus Adonidi consecratus teste Hieronymo epist. 13. nov. edit. 49. ad Paulin. Ab Adriano locus ille ad abolendam mysteriorum nostrorum memoriam profanatus. Helena Augusta splendide decoravit, ibi templum ædificavit; a Constantino pretiosis ex auro argentoque donariis, variisque aulæis exornatum. Euseb. L. 3. vitæ Constantini c. 40. & de Laudib. Const. c. 9.

ki néktek igazságot szóllottam, némúly-
 lyanak - meg az eretnekek, a' kik (a'
 Krisztus') emberségének ellene-mondanak;
 mert ellene mondanak annak, a' ki mond-
 gya: *Luc. 24. 39.* tapogalsatok - meg, és
 láfsátok: mert a' léleknek húsa és tsontjai
 nintsenek, a' mint láttjátok, hogy nékem
 vagyon. Imádtafsék a' Szűzből született
 Úr; és tudgyák a' Szüzek az ő állapot-
 tyoknak koronáját. Προκυνείσθω ὁ ἐκ παρθένου
 γεννηθεὶς Κύριος, καὶ γνωρίζετωσαν αἱ παρθένοι τῆς
 οἰκειᾶς πολιτείας τὸν σέφανον. Adoretur natus
 ex Virgine Dominus: noverintque Virgi-
 nes proprii instituti decus & coronam. —
 Esmérje-meg a' szerzetes Barát-Rend-is a'
 tisztdon tisztság' ditsőséget. Μοναζόντων
 τὸ τάγμα τῆς ἀγγελίας τὸ ἐπίδοξον: mert mi
 (Férjfiak) meg nem fosztatunk a' tisztság'
 méltóságától. A' Szűznek méhéjében
 kilentz hóldnapot töltött az Idvezítő, de
 a' férjfiú rendben harmintzhárom egész
 esztendőt töltött szűzen. pag. 180. adeo,
 ut si gloriatur Virgo propter novimesire
 tempus, multo nos magis propter anno-
 rum multitudinem. *)

*) Toutée hic not. 2. Non agitur hic de
 veneratione virginibus vel viris castis im-
 pendenda, sed de status excellentia, ob
 quam sibi plaudit virgo vel vir continens
 Mariæ & Christi similitudine.

XXXIV. Pag. 180. Mindnyájan pedig a' tisztság' pálya-futásán nyargallyunk Isten' kegyelméből: iffjak, szüzek, öregek, nem a' fajtalanságot követvén, hanem a' Krisztus' nevét ditsérvén. Tudjuk-meg a' tisztság' ditsőséget: mert ez Angyali felsőség, korona, és az emberit meghaladó tökéletesség. Non ignoremus puritatis gloriam, Angelica enim hæc excellentia est, & perfectum supra hominem officium. Ἀγγελικὸς σέφανος, καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπου τὸ κατόρθωμα. Betsüllyük-meg testünket, melly mint a' nap fog valaha világosodni. (Matth. 13. 43. Akkor az igazak fénylenek, mint a' nap az ő Attyok' Országában.) Illy méltóságú testet a' tsekély gyönyörüséget ne motskollyuk-meg; a' vétekből eredő, 's azzal járó gyönyörűség egy óranyiig tartó, a' légyen-vallás pedig sok esztendőkig és örökké tartandó, multorum vero annorum & æternum ejus opprobrium est, αἰώνιος ἡ αἰχὺνὴ. A' kik a' tisztságot üzik, sectantur, οἱ τῆς ἀγνείας ἐργάταις, földön járó Angyalok, a' Szüz Máriával Isten' Annyával részek vagyon. *) Vettefsék-ki minden felesleges ékesgetés,

*) Toutée hic not. α. Coisl. Reg. Roe, Casaub. habent τῆς Θεοτόκου, cum Maria Deipara. Titulum hunc Mariæ adscribit Cyrill. Cat. 10. num. 19. (quem vide in hac nostra etiam epitome.)

curiosus ornatus, καλλωπισμὸς (szemet szép
tzipfrázattal hódító öltözet), minden ártal-
mas tekintet, πᾶν ἄτηρον βλέμμα, minden
zabolátlan járás-kelés, πᾶς περίπατος περισε-
συρμένος, minden igen hoszszú ruha és jó-
illatú füst *), melly a' gyönyörűségre in-
gerel, ἡδονῆς δελεασικόν. Mindnyájunkra néz-
ve pedig a' jó illattal járó füst légyen a'
jó illattal, 's jó tselekedetekkel egygyütt
járó imádság, és a' testek' szenteltetése.
Quantum vero ad omnes, suffimentum sit
cum boni odoris, tum bonorum operum
oratio, & corporum sanctificatio. Ps. 141.
2. hogy az Úr, a' ki a' Szüzből született,
mondgya mind mi rólunk, a' tisztaságot
meg-öriző férjfiakról, mind a' meg-koro-
názott aszszonyokról. 2. Cor. 6. 16. Levit.
26. 12. Ő benne lakom, és ő közöttök
járok, és ő Istenek lélszek, és ők én népem
lesznek. Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς. Kinek ditsőség
mind örökkön örökké, Amen.

§. VII.

Jerusálemi Szent Tzirillusnak 13-dik
Kátekézisse a' Szimbolumnak (a' közön-

*) Idem Toutée hic not. 1. omnis stola &
suffimentum. Incertum, an odoratarum
stolarum usum sacris Virginibus prohibeat.
Stola laxa & promissa omni ex parte cir-
cumdans superflue, qua in alterum dedecus
incurritur.

séges Hit' ágazatinak) azon részéről va-
gyon, melly szerént hiszszük az Úr Jésus-
nak *Fel-feszíttetését, el-temettetését.*

A' 14-dik Fel-támadásáról, mennybe-
meneteléről, az Atyának jobbán - való
üléséről.

A' 15-dik az Úr Jésusnak második el-
jöveteléről, az utolsó Ítéletről, és arról,
hogy az Országlásának, Regni, soha
vége nem lesz, *ἡ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται
τέλος.*

Mind az Illuminándusokhoz tartattak.
Lásd a' M. Könyvház' X-dik Szakasz. tit.
Illuminati.

Jerusálemi Szent Tzirillusnak 16-dik
Kátekézisse, a' Sz. Lélek Istenről tartatott
Első oktató Beszéd; valamint a' 17-dik-is
a' Szent Lélek Istenről második oktató
Beszéd. — A' 16-dikat adom itten elő, a'
Szent Háromságról lévő ezen Írásomnak
következése szerént.

§. VIII.

A' SZENT LÉLEKRŐL.

S. Cyrilli Hierosol. Archiep. Catech.
XVI. in illud: *Et in unum Sanctum Spiritum,
Paracletum, qui loquutus est in Prophetis.*
*Καὶ εἰς ἓν ἁγίον πνεῦμα, τὸν παράκλητον, τὸ λα-
λήσαν ἐν τοῖς προφήταις.*

I. Pag. 243. A' lelki malaszt szükséges
bizonyosan arra, hogy a' Szent Lélekről

beszéllyünk; nem hogy felséges méltóságát a' szavunk fel-érje, mert az lehetetlen; hanem, hogy a' Szent Írásból szóllyunk felöle vezedelem nélkül. Mert valóban igen félelmes mondása az Krisztusnak az Évangyéliomban: *Matth. 12. 32.* A' ki pedig a' Sz. Lélek ellen szól, meg nem botsáttatik néki, sem e' világon, sem a' jövődőben. 'S gyakran kell attól tartani, hogy ne talántán az ember vagy tudatlanságból, vagy véltt ájtatóságból, *ἐκ νομιζομένης εὐλαβείας*, ex opinata pietate, róla a' mit nem kellenék szólván, kárhozatot vegyen. Az élők' és holtak' Birája Krisztus ki-mondotta, hogy az illyennek nintsen botsánattya. A' ki tehát itt meg-botlik, mi reménysége van?

II. A' Jéhus Krisztus' malafztya vigye végbe tehát, hogy mind mi fogyzatkozás nélkül szóllyunk, mind ti értelmessen halgafsátok: mert szükséges az értelem nem tsak a' mondóknak, hanem a' hallóknak-is. *χρεία γὰρ συνέσεως*, *intelligentia enim opus est non dicentibus tantum, verum etiam audientibus*; hogy midőn mást hallanak, mást ne vegyenek - bé elméjékbe. Mondjuk tehát a' Sz. Lélekről tsak azokat, a' mik meg-íráttak; 's a' mi

*) Az Unitario-Szotzinisták Lelkek' üdvösségére kéretnek: hogy édes Üdvözítőnknek mondását betsüllyék-meg.

nem íratott, arról felesleges gonddal ne tudakozzunk, ne curiose scitemur, μή πολυπραγμασώμεν. Maga szólotta a' Sz. Lélek a' Sz. Írásokat, 's maga önnön magáról is ki-mondott, a' mennyit akart, vagy a' mennyit meg-foghatunk. Mondgyuk tehát, a' miket mondott: mert a' miket ő nem mondott, azokat mi nem merjük (mondani.)

III. Pag. 244. Egyedül egy a' Szent Lélek, a' Vigasztaló, ó παράκλητος. És valamint egygy az Atya-Isten, 's nints második Atya; és valamint egygy az egy szülött Fiú és Isten' Igéje, 's nints Ötse (ἀδελφος, testvére, öttse, bátya), úgy a' Sz. Lélek egyedül egy, és nints hozzá hasonló tiszteletű más Lélek. A' Sz. Lélek tehát leg-nagyobb erő-hatalom δύναμις, meg-foghatatlan (ki-nyomozhatatlan) Istenségű. Δείον τι καὶ ἀνεξιχνίασον. Mert él, elmés, minden Isteni teremtménynek (mellyek az Istentől Krisztus által teremtettek) Szentelője, Sanctificator rerum omnium a Deo per Christum effectarum. *)

*) Toutée Editor hic not. γ. Creationem rerum Filio tribuit Cyrillus, Sanctificationem Spiritui Sancto. At, ut sanctificationem Filio non abjudicat, quam Ipsi una cum Patre, & Spiritu Sancto tribuit Cat. 7. num. 7. ita nec a Spiritu Sancto creationem alienam facit. Eodem autem modo

Ő az igazak' lelkét világosította. Ő mind a' Prófétákban az ó Testamentomban, mind az Apostolokban az új Testamentomban. Gyűlöltessenek, a' kik a' Sz. Léleknek tselekedetét ketté szakasztani merik, τὴν ἐνέργειαν χωρίζειν. Egygy az Atya Isten az ó és új Testamentomnak Ura; egygy az Ur Jézus Krisztus, ki az ó Testamentomban meg-jövendöltetett, és az újban el-jött; és egygy a' Sz. Lélek, ki a' Próféták által Krisztusról prédikállott, és a' Krisztusnak el-jövedele után le-szállott, és azt megmutatta, demonstravit, ἐπιδείξαν (demonstrans.)

IV. Senki se szakaszsa-el tehát az új Testamentomtól az ó Testamentomot; senki se mondgya: hogy itt más, és ott más a' Lélek; különben meg-bántya magát

Basilus rerum per Filium conditarum sanctificationem Spiritui Sancto adscribit in Pl. 32. S. Maximus Dialog. 3. de Trin. πατήρ διὰ λόγου κτίζει, καὶ διὰ τοῦ πνεύματος ἁγιάζει, quæ communis Patrum loquendi ratio. Nec Cyrillus rationabilium solum substantiarum, Spiritum Sanctum Sanctificatorem asserit, sed etiam earum rerum, quas Sacramentorum materias dicimus, Cat. 23. n. 7. unde aquæ baptismalis, sacri Chrismatis, & Eucharistiæ sanctificationem eidem tribuit. Cat. 3. n. 3. & 4. Cat. 21. num. 3. Cat. 23. n. 7. & 19.

a' Sz. Lelket, ki az Atyával és a' Fiúval tiszteltetik, és a' szent Keresztségnek idejében a' Sz. Háromságban együtt foglaltatik, & sancti Baptismatis tempore in S. Trinitate simul comprehenditur. 'Εν τῇ αἰνία τριάδι. Mert az Istennek egy szülött Fia az Apostoloknak nyilvánlagosan monda *Matth.* 28. 19. El-menvén azért tanításatok minden nemzeteket, meg-keresztelvén őket Atyának, és Fiúnak, és Szent Léleknek nevében. A' mi reménységünk vagyon az Atyában, és Fiúban, és Szent Lélekben. *) Nem három Istent hirdetünk. Mert halgassanak a' *Marcioniták*, hanem a' Sz. Lélekkel az egy Fiú által egygy Istent hirdetünk. El-olozthatatlan a' hit, el-választhatatlan az ájtatóság. Sem el nem válaszzyuk egymástól a' Sz. Háromságot, a' mint némellyek tselekesznek, sem *Szabelliussal* öszve nem keverjük.

*) *Toutée* Editor in hanc Catech. n. 23. not. α. Cyrillus Spiritum Sanctum natura immutabilem sine dubio censet, qui omnium naturarum sanctificatorem & auxiliatorem, quo roborantur agnoscit hic n. 19. 20. 21. qui vim Ejus omnis boni continentem affirmat, n. 23. ἡ πανάγαθος δύναμις. Confubstantialitatem Ejus cum Patre & Filio docet, cum tres unum Deum statuit (hic num. 4.) Spiritumque paternæ divinitatis cum Filio participem affirmat Cat. 6. n. 6.

Hanem ájtatosan esmérjük az egy Atyát, ki nekünk Idvezítőt küldött, esmérjük az egy Fiút, a' ki meg - igérte, hogy az Atyától el-küldi a' Vigasztalót (az Apostolokra); esmérjük a' Sz. Lelket, a' ki a' Prófétákban szóllott, és Pünkösti napján az Apostolokra tüzes nyelvek' képében le-szállott itten Jerusálemben, az Apostoloknak ama' felsőbb Eklésiájában. *)

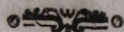
*) Editor hic not. 2. p. 245. Ecclesia in ea æde, in qua Spiritus Sanctus descenderat, in monte Sion ædificata, omnium Hierosolymitanarum antiquissima, parva æde constabat. In hac Lucianus Presbyter, Lib. de Detectione reliquiarum S. Stephani. Cap. 8. & 10. Sanctum Stephanum Diaconum ordinatum fuisse refert. Probabile est, Apostolos, quorum nomine appellata est, & S. Jacobum Ecclesiæ Hierosolymitanæ Episcopum ea domo, per ipsum Spiritum Sanctum consecrata, ad conventus Ecclesiæ celebrandos propensius, quam ullo alio loco usos esse. S. Epiphanius L. de Ponderibus & Mensuris, num. 14. refert, parvam hanc Ecclesiam ab Adriano, cum Æliam ædificavit, integram repertam esse, & Hierosolymitanæ sub Vespasiano cladis expertem. Distabat ab Ælia, quantum arcus semel potest jacere, ex Guill. Tyr. L. 8. Belli sacri c. 5. Lásd M. Könyvház Tom. 10. tit. Hequien Calipha.

V. VI. VII. VIII. IX. X. Pag. 245.

246. 247. 248. Elő-számlállyá Sz. Tzirillus azokat a' régi eretnekeket, kik a' Szent Lélekről roszszúl szóllottak, és gonosz oktatásokat adtak-elő. Num. VI. Namque impiissimi circa omnia hæretici etiam adversus Sanctum Spiritum linguam acuere, & infanda dicere sunt ausi; quemadmodum *Irenæus* auctor in suis adversus hæreses libris scripsit. Alios quidem non veritum est se ipsos Spiritum Sanctum dicere: quorum primus est *Simon*, ille in Actis Apostolorum magus, ejectus enim talia dicere non dubitavit. — Consceleratissimus Manes se ipsum ausus est dicere paracletum a Christo missum. VII. Odio sint *Marcionitæ*, qui Veteris Testamenti verba e Novo detraxerunt. Primus enim *Marcion*, alienissimus a Deo vir, qui primus tres Deos asseruit. Odio sint *Cataphryges*, & *Montanus* illis malorum auctor, atque ambæ illius, scilicet prophetistæ maximilla & priscilla. *Montanus* enim ille, amens & furiosus vere (neque enim talia, nisi fureret, loqueretur) se ipsum ausus est Spiritum Sanctum edicere; homo abjectissimus, atque omni impuritate & lascivia coopertus. Id enim signis indicare sufficiat, mulierum, quæ hic adstant, reverentiæ causa. Qui cum *Pepusam*, perexiguus hic in *Phrygia* viculus, occupasset, eique falso *Hierosolymæ* nomen indidisset; prætextu suorum quæ vocant mysteriorum,

infelicissimos mulierum parvos filios jugulans, in nefastas epulas concidebat, propterea ad hæc usque nupera tempora cum persecutio desæviret, nos horum facinorum suspicione laborabamus; eo quod isti quoque Montanistæ falso quidem, sed tamen communi nobiscum nomine Christiani vocarentur. *)

*) Toutée hic not. 1. pag. 247. Sævitiā illam infantis in membra concisi a Gnosticis acceperant Montanistæ, conjunctamque eis turpitudinem imitatos verisimile est, quæ de eorum mysteriis narrat Cyrillus, referunt passim authores, Philastr. Epiph. Hieron. ep. 54. &c. sed ex his plures id tamquam incerto rumore jactatum perhibent, cui se nolle credere ait Hieronym. Cumque ob infamia quorundam hæreticorum mysteria calumniam pateretur Ecclesia, id dedecus in Ophitas regerit Origenes contra Celsum L. 6. pag. 91. in Carpocratianos Epiphanius hæc. 27. num. 3. nullo veterum quod sciam in Montanistas, præter Cyrillum nostrum. Ita Toutée, qui non obstante hoc suo dicto, ait, ut notatum est hic principio: sævitiā infantis in membra concisi a Gnosticis acceperant Montanistæ. — Prosequitur S. Cyrillus impia hæreticorum dogmata, & ait num. IX. pag. 247. Impiissimus Manes omnium simul hæreticorum deliramenta complexus,

XI. XII. Pag. 249. Az Atyának akaratyából, a' Krisztus' nevében a' Szent Lélek különbféle ajándékokat osztogat, 's jó erköltsöket mível, multiplices Dei nutu & in Christi nomine virtutes operatur, πολλὰς-αρετὰς ἐνέργει. Ő az ő ajándéki által az az élő viz, melly az örök életre fel-forr, *salit*, hasonló lévén az eső-vizhez, melly egy azon lévő, más meg más állapotú a' különbféle fákban, és füvekben. Azon le-eső viz fejjé válik a' liliomban, pirossá a' rózsában, mássá válik a' pálmában, mássá a' szőlő-tőben. — Itt tsak

aufus est dicere, se esse illum paracletum, quem se Christus missurum pollicitus erat. Hos omnes sic refellit S. Pater num. IX. fin. pag. 248. 'Αλλ' ὁ σωτὴρ. Atqui Servator eum promittendo ajebat Apostolis: vos autem sedete in civitate Hierusalem, donec induamini ex alto virtutem. Luc. 24. Quid igitur? an ne defuncti ab ducentis annis Apostoli Manem expectabant, ut tandem virtutem induerentur? Et quisquam dicere audeat, illos jam tum Spiritu Sancto non fuisse plenos? Enim vero scriptum est. Act. 8. Tunc imponebant manus, & accipiebant Spiritum Sanctum. Nonne id ante Manem, multisque ante eundem annis contigit, postquam in die Pentecostes Spiritus Sanctus descendisset? — Ita S. Cyrill.

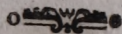
értelme szerént tettem-ki rövideden Szent Tzirillus' igéjit. Azt mindenütt taníttya a' Sz. Atya, hogy a' Sz. Lélek' tselekedeti közösek, egygyek az Atyáéval és a' Fiúéval. *Toutée* hic not. 7. pag. 249. Spiritus Sancti unam & communem cum Patre & Filio actionem esse, constans est Cyrilli doctrina multis locis, imprimis Catech. 7. num. 7. Cat. 16. num. 24. Cat. 17. num. 5. Cat. 18. num. 29. A' Sz. Irás' igéji, mellyeket Sz. Tzirillus fel-vett az említett tanítására, a' Vulgata szerént így vannak: *Joann.* 4. 14. „hanem a' viz, mellyet én néki adok, ő benne fel-forró viznek kútfeje lészzen az örök életre.“ *Ibid.* v. 10. Ha tudnád az Isten' ajándékát, és ki légyen, a' ki néked mondgya: adgy innom; talám nem kértél volna tőle, és élő vizet adott volna néked. A' következő oktatási Sz. Tzirillusnak a' Sz. Lélekről így szóllanak a' XII. számnak vége felé pag. 249. (A' Sz. Lélek különféle jó erköltsöket 's ajándékokat osztogatván) egygyiknek nyelvével a' böltses-ségre él, másiknak elméjét (lelkét ψυχήν) jövendöléssel világosíttya-meg; másoknak hatalmat ad az ördögök' el-kergetésére; emennek a' szent Irások' meg-fejtésére való ajándékot ad; amaszt a' maga' megtartóztatásában erősíti-meg; ezt arra taníttya, a' mi az irgalmaság' vagy alamsnálkodás' dolgát illeti; amaszt a' bőjtre és a' sanyarúabb elmélkedő szerzetes élet'

gyakorlásinak türésére oktattya, jejunare, & aſceticæ vitæ exercitationes tolerare; meg-meg másfal a' teſti állapotokat meg-vetteti; ezt amazt a' mártiromságra kéſzíti; más más a' különbekben, de ő maga (a' Sz. Lélek) magában ſoha ſem más. Ipſe vero a ſe numquam alius. Sicut ſcriptum eſt, a' mint írva vagyon 1. *Corinth.* 12. 7. 8. 9. &c. Vulg. Mindennek pedig haſzonra adatik a' Léleknek meg-jelenéſe. Némelyeknek ugyan a' Lélek által adatik a' böltſeſégnek beſzéde; másnak pedig a' tudománynak beſzéde azon Lélek ſzerént; másnak a' hit azon Lélek által; másnak a' gyógyításoknak ajándéka azon Lélek által; másnak a' tsudáknak tſelekedete; másnak a' prófétálás; másnak a' lelkeknek meg-válaſztása, másnak a' nyelveknek különbsége, másnak a' beſzédeknek magyarázása. Ezeket pedig mind azon egy Lélek tſelekeſzi, oſztogatván mindennek, a' mint akarja.

XIII. Pag. 250. Hanem, mivelhogy a' Lélekről, egygy azon közönséges név alatt a' Sz. Irásban ſok különbféliek vannak rakva; 's félő, ne hogy tudatlanságból valaki ezeket egybe-keverje, nem tudván, miféle Lélekről vagyon a' ſzó: leg-jobb léſzen moſt bizonyos tulajdonit elő-adni annak, a' ki a' Szent Lélek. — Mert vala mint Áron Kriſztusnak hivattatik, Dávid, Saul, egyebek Kriſztus névvel illetetnek, *Levit.* 4. *Pſal.* 131. — 1. *Reg.*

24.; egy mindazonáltal az igaz Krisztus, úgy, mivelhogy a' lélek, *spiritus*, πνεῦμα névvel különbéliek illettetnek, szép hasznú dolog, meg-esmérni, ki légyen az, a' ki különöffen Szent Léleknek hivattatik. Mert sok az, a' mi *Lélek* nevű. Az Angyal Léleknek hivattatik, a' mi lelkünk lélek nevű; ez a' most fuvó szél, *spiritus*, πνεῦμα nevet visel, a' tisztátalan tselekedet, az ördög. (Ezeket a' Sz. Írásból meg-mutat-tya.) A' jó tanításról maga mondja az Úr: *Joan.* 6. 64. Az igék, mellyeket én néktek szóllottam, lélek és élet, az az: lelkiek; πνευματικά ἐστίν, *spiritualia* sunt. A' Szent Lélek nem nyelven eresztetik - ki, hanem élő eleven Lélek, szólló Lélek, bõlts szóllást adó Lélek.

XIV. Pag. 251. Akarod tudni, hogy szóll. Filep az Angyalnak jelenéséből elméne a' Gázába szolgáló útra: midõn *Kandatzes* Királynénak Komornyikja vissz-sza-térne, *Act.* 8. 29. Monda pedig a' Lélek Filepnek: Járully - elõ, és add im' e' szekérhez magadat. Ládd - é, hogy szóll a' Lélek a' hallóhoz. *Ezechiel* így szóll c. 11. v. 5. És reám rohana az Úr' Lelke, és monda nékem: szóllj. Ezeket mondja az Úr. „Az Antiokhiában lévõ Apostoioknak“ mondá nekik a' Szent Lélek: Válaszfzátok-el nékem *Saulust* és *Barnabást* a' munkára, a' mellyre õket fel-vettem. Ládd az élő, eleven, választó, hívó, hatalommal küldõ Lelket. pag. 251.

Vides Spiritum viventem, segregantem, & advocantem, & cum potestate mittentem. Es *Pál* azt mondgya: *Act.* 20. 23. hanem tsak hogy a' Szent Lélek minden városokban tudományt téfzen nékem, διαμαρτίρεται μοι. *Vulg.* mihi protestatur, mondván: hogy fogságok és háborúságok következnek reám Jérusálemben. Mert az Anyaszentegyháznak az a' jó Szentelője, Segítője, és Tanítója, a' vigasztaló Szent Lélek, a' kiről mondotta az Idvezítő: *Joan.* 14. 26. A' vigasztaló Sz. Lélek pedig, kit az Atya az én nevemben küld, titeket meg-tanít mindenekre (nem mondotta egyedül: meg-tanít, hanem eszetekbe juttat mindeneket, valamiket néktek mondandok, ὑπομνήσει. V. Ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quaecunque dixero vobis. Mert nem mások a' Krisztusnak tanítási, és a' Szent Léleké, hanem éppen színt azok. Non enim alia sunt Christi documenta, & Spiritus Sancti alia, sed plane eadem. Az a' Lélek tehát, a' mik jövendők valának, azokról *Pálnak* tudományt tett: hogy azoknak előre való meg-esméréséből bátrabbá válna. Ezek pedig ama' mondásért tétettek előtökbe: *Joan.* 6. 64. Az igék, mellyeket én néktek szöllottam, lélek és élet: hogy ezt (a' Lelket, mellyről itt Krisztus szöll) az ajakokról ki-perdülő szóknak lenni ne véllyed, hanem jó tanításnak, ἀλλὰ τὴν καλὴν διδασκαλίαν.

Editor in hæc verba: *bonam doctrinam* not. d. S. *Cyrillus* Spiritum illum, quem sua verba esse Christus dicit, negat esse verborum sonum, sed rectam doctrinam. Spiritum autem sanctum ab utroque distinguit; nec labiorum eloquutionem, nec rectam doctrinam, sed Ecclesiæ doctorem esse probans. — Tudniillik Sz. Tzirillus ezen XIV-dik szám alatt, a' mint már észre vettük, így szól: A' vigasztaló Sz. Lélek az Anyaszentegyháznak Szentelője, Segítője, és Tanítója, διδάσκαλος, Doctor. Ezen Kátekézisben, a' jövőendő 22-dik szám alatt *mindenhatónak* bizonyította lenni. Pag. 255. Magnum quiddam, & omnipotens παντοδύναμον in donis, & admirabile, Spiritus Sanctus.

XV. Pag. 251. El-beszéli a' Sz. Atya, hogy midőn a' Sz. Irás az ördögöt *lélek* névvel illeti, hozzá teszi esmérete kedvéért: bujaság' lelke, vagy: tisztátalan lélek 's a' t. Szintúgy midőn a' lélek néven az ember' lelke, vagy a' spiritus néven a' szél értetik, ott vagyon egyetemben a' különböztető jele.

XVI. Pag. 252. Jó és idvességes a' Szent Léleknek munkája: tsendes az érkezése, édeséges illatú a' jelenlétele; (a' lelki érzékenységekben) εὐώδης ἡ ἀντίληψις, suavis & fragrans ejus sensio; az igája igen könnyű; jövetelének előljárója a' világosító, oktató sugarak. Adventum ejus antevertunt præmicantes luminis ac scien-

tiae radii. Germani tutoris visceribus præditus venit. Venit namque salvare, sanare, docere, monere, roborare, consolari, illustrare mentem; primum ejus, a quo suscipitur, dehinc ejus opera aliorum. — Qui Spiritus Sancti dono dignus habitus est, animo illuminatur, & supra hominem evectus, videt quæ nesciebat. Posito in terra corpore, anima cœlos tamquam in speculo contuetur. Videt ut Hesaias, Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum. *Isai.* 6. cernit ut *Ezechiel.* 10. 1. 2. sequi eum, qui est super Cherubim, videt ut *Daniel* 7. 10. myriadas myriadum, & millia millium. Exiguusque homo initium mundi & finem videt, & medium temporum spatium, & regum successiones cernit, quæ non addidit; adest enim verus lucis præbitor. Parietibus includitur homo, vis tamen scientiæ longe protenditur, ut ea etiam, quæ ab aliis fiunt, conspiciat.

XVII. Pag. 253. Non intererat Petrus, cum *Ananias* & *Sapphira* possessiones suas venderent; per spiritum tamen præsens erat. *Act.* 5. Quare, inquit, Sathanas implevit cor tuum, ut mentiretis Spiritui Sancto? — Simile habes exemplum etiam de *Elissæo*. 4. *Reg.* 5. Cum enim *Naimanis* lepram gratis sanasset, *Giezi* pretium accepit. — Sed quid ait ad illum (reversum) *Elissæus*? 4. *Reg.* 5. Nonne cor meum perfectum est tecum? hic enim ego corpore

circumclusus; sed spiritus mihi a Deo collatus etiam longinqua vidit, & quæ alibi fiebant, mihi perspicue demonstravit. Vides, quomodo non solum ignorantiam repellit, sed & scientiam immittit. Vides, quomodo animas illustrat Spiritus Sanctus.

XVIII. Hesaias ante annos fere mille fuit, & vidit tamquam vile tentorium *Sionem*, quæ civitas adhuc stabat, sororum multitudine exornata, & dignitate amicta. Illud tamen ait: *Sion* tamquam ager arabitur; prædicens id, quod nostris temporibus impletum est. Et vide prophetiæ accuratam veritatem; ait enim; Relinquetur *Filia Sion*, tamquam tentorium in vinea, & sicut tugurium vigilum in cucumerario, *) & revera cucumerariis refertus nunc est locus. Vident, quomodo Sanctos illuminat Spiritus Sanctus?

XIX. Pag. 254. Minekutánná azt bizonyította vólna a' szent Érsek: hogy a' Szent Lélek idvezítő, gyógyító, tanító,

*) Jelölés. Az az ige: *Sion* &c. Micheásnál vagyon c. 3. v. 12. Vulg. *Sion* quasi ager arabitur, & *Jerusalem* quasi acervus lapidum erit, & mons templi in excelsa silvarum. A' másik: Relinquetur, Isaiásé c. 1. v. 8. Vulg. Et derelinquetur *filia Sion*, ut umbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, & sicut civitas, quæ vastiatur.

intő, erősítő, vigasztaló, világosító, supra pag. 252. num. XVI. „Venit namque salvare, sanare, docere, monere, roborare, consolari, illustrare mentem primum ejus, a quo suscipitur, dehinc ejus opera aliorum“; minekutánna a' Sz. Léleknek arra a' világítására-is mutatott volna Cyrillus, mellyből a' menyzeieknek, a' távollévőknek, és a' jövendőben lejendőknek látása forr, így szól a' XIX-dik szám alatt: Si aliquando sedenti tibi, de castitate &c. Ha valaha, mikor üldögélsz, a' tisztaságról vagy szüzességről gondolat jut eszedbe, az az ő tanítása. *περι ἀγνείας ἢ παρθενίας*. Nem de sokszor a' Leány, ki már a' menyegzős nyoszolánál állott, el-szaladt, a' szüzességről az által taníttatván? *) Nem - de

*) Toutée Editor hic n. 1. Puella jam ad nuptiales thalamos, *παρὰ πασάδας*. Non ait expresse, intra nuptiales thalamos — quod non minimum robur adderet Concilii Tridentini Canon 24. Sess. 26. quo decernit, matrimonium ratum & non consummatum, per ingressum in religionem & professionem unius conjugum quoad vinculum dissolvi. — Addo, loquitur S. Doctor de eo, quod sæpe fiebat; non excludit tamen a fuga eas, quæ post ratum duntaxat matrimonium fugere; imo Toutée hic in fine fatetur: extare in Ss. monumentis exempla, aufugientium poli matrimonii consumma-

sokszor a' palotákban tündöklő ember,
 le-pökte κατέπτυσε conspuit a' gazdagságot,
 és méltóságot, a' Sz. Lélektől taníttatván?
 Nem-de gyakran az iffjú szép ábrázatot
 látván, bé-húnyta szemeit, el-kerülte a'
 tekintetet, meg-menekedett a' fekélytől?
 Kérded: honnét esett ez vallyon? Az
 Iffjúnak a' lelkét a' Szent Lélek tanította.
 Annyi a' Világon a' fösvenységeskedés!
 's a' Keresztyének még-is önként állanak
 a' szegénységre, a' Szent Léleknek belső
 oktatásáért, διὰ τὴν τῷ πνεύματος ἐπαγγελίαν.
 Jó, és betsülendő valóban a' Sz. Lélek;
 méltán kereszttetünk az Atyában, és
 Fiúban, és a' Sz. Lélekben. Az ember
 testet viselvén, sok kegyetlen ördöggel
 birkózik; 's az ördög, a' kit sokan vas
 lántzokkal meg nem zabolázhattak, az
 emberben lévő ereje által a' Sz. Léleknek,
 az imádság' igéjével meg-tartóztattatott,
 meg-zaboláztatott. pag. 254. ac simplex
 exorcizantis insufflatio invisibili (hosti)

tionem. Quod NB. non dissolvit vinculum,
 quia consummatum est indissolubile quoad
 vinculum; sed est licitum divortium pieta-
 tis causa; quando, cum consensu uxoris,
 maritus sacros ordines suscipit, aut unus
 de licentia alterius, professionem in Reli-
 gione approbata emittit: quo casu altera
 pars remanens in seculo, castitatem vovere,
 vel pariter religionem ingredi debet.

ignis efficitur. Magnum igitur a Deo habemus auxiliatorem, & protectorem, magnum Ecclesiæ doctorem, magnum pro nobis propugnatorem. (Velünk hartzol, minket védelmez ez a' mindenben nagy felségű Tanítója az Anyaszentegyháznak) μέγαν ταύτην ἔχομεν παρὰ Θεοῦ σύμμαχον, καὶ προσάτην, μέγαν διδάσκαλον ἐκκλησίας. Ne félylyünk az ördögöktől, mert nagyobb a' védelmezőnk, tsak ennek kaput nyíssunk.

XX. Pag. 255. Neveztetik pedig Paraklétusnak, avagy Vigasztalónak: mert vigasztal, bátorít, ösztönözésével feléleszt.

XXI. A' mártiromság' el-tűrésében ő ad erőt. A' Sz. Lélek' ereje által tesznek a' Mártirok bizonytságot, a' mint a' tanítványinak mondá az Idvezítő: *Luc. 12. 11.* Mikor pedig titeket a' Zsinagógákba és a' Tisztviselőkhöz, és Hatalmafságokhoz visznek, ne legyetek szorgalmatosok, mit vagy mint felellyetek, vagy mit mondgyatok. 12. Mert a' Sz. Lélek meg-tanít titeket azon órában, mit kellyen mondanotok. Mert lehetetlen a' Krisztusnak megbizonyításáért a' mártiromságot el-tűrni, ha tsak a' Sz. Lélek (erősítése) által nem szenved valaki. Mert ha 1. *Corinth. 12. 3.* Senki nem mondhattya, *Űr Jéfus*, hanem tsak a' Szent Lélek által. Ki fogja fel-adni az ő életét a' Jéfusért, hanem a' Szent Lélek' ösztönöző, erősítő malasztja által?

XXII. Pag. 255. Magnum quiddam & omnipotens, παντοδύναμον, in donis, & admirabile Spiritus Sanctus. Nagy, és mindenható az ő ajándékiban, és tsudálatos a' Sz. Lélek. Gondold-meg: hányon ültök itten, hány lélek vagyon jelen. Mindenikben προσφόρως ἐνεργεῖ convenienter operatur, hozzá illő képpen munkálkodik, 's közöttünk jelen lévén láttya kinekkinek maga - viselését, láttya a' gondolatot, és a' lelki esméretet; tudja, mit beszéllünk, elménkben mit forgatunk. Nagy ugyan az, a' mit most mondtam, de még - is tsekély. Nézd - el, kérlek, Tőle megvilágosított elméddel, hány ebben a' Parokhiában (szomszédos lakó - helyben, Plébániai, Püspöki Megyében) hány a' Keresztyén? hány az egész Palestínai Eparchiában, tartományban? Ismét ebből a' tartományból jártasd - el elmédet az egész Római Birodalomba; abból fordítsd szemeidet az egész Világra; lásd a' Persák' nemzetit, az Indusok' népeit, a' Gotthus, Sauromata, Gallus, Spanyol, Maurus, Afer, Ethiops nevűeket, és egyebeket, kiknek neveiket nem tudgyuk: mert sok az a' nemzetség, mellyeknek még a' neveik se jöttek esmeretségünkre. Nézd - el mindenik Nemzetnek Püspököt, Papjait, Diákonusit, a' Barátokat, Szüzeket, Világiakat. Episcopus, Presbyteros,

Diaconos *), Monachos, Virgines, & reliquos Laicos; 's lásd azt a' nagy Vezért, és ajándékok' osztogatóját: mikép' osztogat ennek tisztaságot, ἀγνείαν, emennek örökös szüzességet, ennek alamisnálkodást, másnak szegénységben való életet, ἀκτημοσύνην, paupertatis studium, egyébnek ördög-üzésre való hatalmat; és valamint a' világozság a' sugárának egy ki-eresztésével mindeneket meg-világosít, úgy a' Sz. Lélek azokat, a' kik szemmel birnak, meg-világosítja. Mert ha melly vakoskodó, malasztal meg nem ajándékoztatik, tulajdon hitetlenségét vádollya. Nam si quis cæcutiens gratia minime donatur, ne spiritum ille, sed suam ipsius incredulitatem accuset.

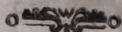
XXIII. Pag. 256. Látod az egész Világra terjedett hatalmát; azonban a' földön ne álljon-meg az elméd, hanem a' felsőségek fölé emelkedjél; gondolattal menny-fel egész a' felső égig, 's nézd-el azt a' meg-számlálhatatlan sok ezer Angyalt; 's ha lehet, még fellyebb-is emelkedgyél gondolattal. Nézd-el az Arkan-gyalokat, (az Angyali) Lelkeket **);

*) Editor hic Codex Coisl. addit: ὑποδιακόνες, subdiaconos.

**) Jelölés. Az Archangyalok után a' Spiritusokat a' Lelkeket helyhezteni a' Sz. Atya, de azokon az Angyalokat érti: mert egy

szemléld az Erőket, Fejedelemségeket, Hatalmakat, Trónusokat, Uraságokat. — Mind ezeknek Istentől adatott Vezérjek, Mesterek, Szentelőjök a' Vigasztaló. Szüksége van arra Illyésnek, Elisseusnak, és Isaiásnak az emberek' rendiből; az Angyali Rendből: Mihálynak, Gábornak: nints a' teremtetett állatok között méltóságban hozzá hasonló, egyenlő, mert az Angyaloknak Nemei és hadi seregei mindnyájan egybe-foglaltatván, el nem bírják a' Szent Lélekkel való egyenlőséget. Elrejtí mind ezeket a' Sz. Léleknek minden jóságú hatalma. Omnia Angelorum genera & exercitus *σπάτιας* omnes simul collecti, nullam cum Spiritu Sancto paritatem, æqualitatemque sustineant. Hæc omnia tegit & obscurat summe bona Paracleti potestas. *Καλύπτει ταῦτα πάντα τῇ Παρακλήτῃ ἡ πανάγια δύναμις.* Mert azok szolgálatra küldetnek, in ministerium. Ez pedig vizsgálva merül az Isten' mélységébe, a' mint az Apostol mondgya: 1. *Corinth.* 2. 10. 11. Nékünk pedig meg-jelentette az Isten az ő Lelke által; mert a' lélek mindeneket

az, hogy Archangyal, Spiritus, Trónus, Fejedelemség nálla mind Angyali Nem; más az, hogy Catech. 23. n. 6. pag. 326. Az Archangyalok előtt az Angyalokat említi: Angelorum, Archangelorum, Cherub. Seraph. 's a' t. de nem ezen rendel.

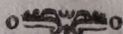
meg - vizsgál, ἐρευνᾷ, scrutatur, még az Istennek mélységeit - is, τὰ βάθη τῆ Θεᾶς, profunda Dei. v. 11. Mert ki tudgya az emberek közzül, a' mik az emberben vannak, hanem csak az ember' lelke, a' ki ő benne vagyon? úgy a' mik az Istenben vannak-is, senki sem tudgya, hanem csak az Isten' Lelke. *)

XXIV. Pag. 257. Ez a' Krisztusról a' Prófétákban hirdetést tett ἐκήρυξεν, prædicavit, Ez munkálkodott az Apostolokban, Ez mái napig jelöli (meg-petsételi, bilyelegezi, σφραγίζει) a' keresztségben a' lelkeket. És az Atya ugyan ad a' Fiúnak, a' Fiú közli a' Sz. Lélekkal. Mert maga a' Jéhus az, a' ki mondgya Matth. 11. 27. Mindenek nékem adattak az Atyámtól. És a' Sz. Lélekről mondgya: Joan. 16. 13. 14. Mikor pedig el-jövend amaz Igafságnak Lelke, meg-tanít titeket minden igafságra: mert nem szól ő magától, hanem valamiket hall, azokat szóllya; és a' mellyek jövendők, meg-hírdeti néktek. 14. Ő engem' meg-ditsóit: mert az enyim-

*) Jelölés. Által meg által - vizsgálva érti -- tudgya tellyességgel az Istennek minden mélységét a' Szent Lélek, és így valóságos Isten. Socinusnak Unitárius Tanítványi térjeteek ennek a' mindenható Sz. Lélek Istennek imádására!

ből veszi, és meg-hírdeti néktek. *) Az Atya a' Fiú által a' Sz. Lélekkel ajándékoz mindeneket; nem mások az Atyának ajándéki, 's nem mások a' Fiúé, se nem mások a' Sz. Léleké: mert egygy az üdvösség, egygy a' hatalom, egygy a' hit. pag. 257.

*) Toutée Editor hic not. 1. ad ea S. Cyrilli verba: Πατήρ μὲν δίδωσιν Υἱῶν, καὶ Υἱὸς μεταδίδωσιν ἁγίῳ πνεύματι. Pater dat Filio, & Filius tradit Spiritui Sancto, ait: Luculenta processsionis Spiritus Sancti ex Patre & Filio professio. Eodem enim modo Filium Spiritui Sancto dare docet, quomodo Pater dat Filio; atque hanc Patris donationem vi æternæ generationis (qua Pater Filium generat) fieri affirmat. Catech. 7. n. 5. Perfectus Pater perfectum genuit Filium, omnia contradens ei, quem genuit, πάντα παραδὲς τῷ γεγεννημένῳ. Et Cat. 17. n. 5. pag. 266. docet: eundem Spiritum Sanctum viventem & subsistentem, semperque Patri & Filio una præsentem, hypostasi præditum, loquentem, operantem, sanctificantem; esse Spiritum Patris & Spiritum Filii ex Matth. 10. Spiritum Patris. Ex Rom. 8. Spiritum Christi. Galat. 4. Spiritum Filii. Cath. 17. n. 18. non aliam Christi, aliamque Spiritus Sancti gratiam affirmat; uti & hac 16. Cat. hoc XXIV. numero. Hæc omnia sine confusione generationis & processsionis.

Pater per Filium cum Sancto Spiritu omnia donat. Non alia sunt Patris dona, & alia Filii, aliaque Spiritus Sancti; una enim salus est, una potestas, fides una.

XXV. Pag. 257. Ez a' Lélek a' 70. öregebbekbe Mójses' idejében le-szállott. Nro 11. v. 25. & seq.

XXVI. Le-szállott Jósuébe. *Deuter.* 34. v. 9. *Josue vero Filius Nun repletus est Spiritu Sapientiæ, quia Moyse posuit super eum manus suas.*

XXVII. Pag. 259. Hic etiam in omnes justos & prophetas venit. Enos dico, Enoch, Noe & reliquos, Abraham, Isaac, Jacob. Nam quod & Joseph in te Dei Spiritum habuerit, jam & ipse Pharaó compertum habuit. (*Gen.* 41. 38. *Locutusque est ad eos: Num invenire poterimus talem virum, qui Spiritu Dei plenus sit?*) De Moyse, & admirandis ejus ex Spiritu effectis sæpe audivisti. Hunc & fortissimus Job habuit, & omnes Sancti, etiamsi omnium nomina non percurramus. Hic & in tabernaculi structura missus, sapientia complevit Beseleel & socios sapientes. *Ex.* 31. 3. *Et implevi eum Spiritu Dei.*

XXVIII. Pag. 259. In hujus Spiritus virtute, quemadmodum in Judicibus habemus, *Judic.* 3. 6. 11. 4. 13. &c. Othoniel judicavit, Gedeon roboratus est, Jephtæ victoriam reportavit, Debbora mulier bella tractavit; & Sampson, dum adhuc juste operabatur, nec illum (Spiritum)

contristabat, humanis viribus superiora egit. Nam de Samuele & Davide aperte in Regnorum Libris habemus, quomodo in Spiritu Sancto prophetabant ipsi, & prophetarum duces erant. Et Samuel quidem *Videns* appellabatur 1. Reg. 9. 9. David vero diserte: 2. Reg. 23. *Spiritus Domini loquutus est in me, Vulg. per me.* Et in Psalmis. *Et Spiritum Sanctum tuum ne auferas a me.* Ps. 50. — Tum de Asaph, Oziel, Asaria Spiritu Sancto donatis 2. Paralip. capitibus: 15. 20. 24. Ex 2. Esdræ c. 9. adfert e v. 20. *Et Spiritum tuum bonum dedisti, qui doceret eos, & manna tuum non prohibuisti ab ore eorum.* Ita Vulg. Cyrill. sic: *Et Spiritum tuum bonum dedisti, ut erudies illos.* — De Elia, Elisæo spiritiferis πνευματοφόρων, & admirabilium rerum effectoribus, clarum est nobis etiam tacentibus, eos Spiritu Sancto plenos exstitisse.

XXIX. Pag. 260. Adfert testimonia e Michæa, Joele, Aggæo, Zacharia.

XXX. Ex Isaia, tum Ezechiele sic: pag. 260. Habes & in Ezechiele (si tamen in audiendo jam delassatus non es) id, quod jam commemoratum est: *Ezechiel. 11. 5. Et irruit in me Spiritus Domini, & dixit ad me: Loquere.* Hæc dicit Dominus. V. Cyrill. sic: *Et cecidit super me Spiritus, & dixit ad me: Dic,* Hæc ait Dominus. Illud vero *cecidit super me*, recte est intelligendum, nimirum ut charitatem &

clementiam designet; ac quemadmodum Jacob, reperto Josepho (*Gen.* 46.) cecidit super collum ejus; & sicut in Evangeliiis amantissimus ille Pater, Filium ex peregrinatione reversum cernens, misericordia motus est, & currens cecidit super collum ipsius, & osculatus est eum. *Luc.* 15. — Tum ex Ezechiele rō in visione in Spiritu Dei — Spiritum novum dabo vobis &c. *Ezech.* 11. *Ezech.* 36. *Ezech.* 37.

XXXI. Pag. 261. Idem sapientem effecit Danielis animam. Damnata fuerat Susanna, tamquam impudica, vindex nullus — ad mortem ducebatur — verum adstitit auxiliator Paracletus; *Danielis* 13. Suscitavit Deus Spiritum Sanctum in puero juvenculo. Ita *Cyrill.* Vulg. *Dan.* 13. 45. *Cumque duceretur ad mortem, suscitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel.* Atque ut compendio percurramus, per Danielis sententiam pudica illa servata est.

XXXII. Pag. 261. At proclive esset bene multa ex veteri Testamento colligere testimonia, & quæ ad Spiritum Sanctum pertinent, plenius explicare. Verum parum temporis superest, & consulendum est, ut vobis audiendi sit modus. Quapropter his, quæ ex veteri instrumento adduximus, impræsentiarum contenti, ad eam, quæ superest ex novo tractationem, si Deus faverit, in subsequenti Catechesi iterum accedemus. Deus autem pacis (*Rom.* 15.)

per Dominum nostrum Jesum Christum, & per charitatem Spiritus, vos omnes spiritualibus & cœlestibus dignetur donis. Cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

§. IX.

Jerusálemi Szent Tzirillusnak 17-dik Kátekésisse.

A' SZENT LÉLEKRÖL.

Második Oktatás.

I. Pag. 264. — Véghetetlen a' Szent Lélekről a' Beszéd. — Inexhaustus enim ἀκρόεσος γὰρ de Spiritu Sancto sermo.

II. Pag. 265. Nem különbözik az, a' ki Paracletus, Vigasztaló, attól, a' ki Sz. Lélek. Non enim alius est Paracletus, præter Spiritum Sanctum, sed unus & idem est, diversis appellationibus significatus.

III. Pag. 265. Sok a' nevezete a' Sz. Léleknek; de a' Sz. Lélek csak egygyetlen egygy. Ezen nevezetekből most keveset számlálандok - elő a' sok közzül.

IV. Pag. 265. Léleknek hivattatik. 1. Cor. 12. 8. Némellynek ugyan a' Lélek által adatik a' böltsefségnek beszéde; másnak pedig a' tudománynak beszéde azon Lélek szerént. Hivattatik Igaság' Lelkének. Joan. 16. 13. a' mint az Idvezítő

mondgya: Mikor pedig el-jövend amaz Igazságnak Lelke, Vigasztalónak-is mondatik; a' mint szint ő mondá: *Joan. 16. 7.* Mert ha el nem megyek, a' Vigasztaló nem jö hozzátok. Hogy pedig az mind-egygy, különböző nevek alatt, nyilván-ságosan ki fog tetszeni azokból, a' miket mondandok. Mind egygy a' Vigasztaló, és a' Sz. Lélek. *Joan. 14. 26.* A' Vigasztaló Sz. Lélek pedig. Hogy pedig egygy a' Vigasztaló az Igaság' Lelkével, mondva vagyon: *Joann. 14. 16.* És én kérem az Atyát, és más Vigasztalót ad néktek, hogy örökké veletek maradjon, 17. az Igaságnak Lelkét. Isten' Lelkének nevezetik pedig. *Matth. 3. 16.* És imé látá az Isten' Lelkét alá-jöni mint egy galambot. *Joan. 1. 32.* És bizonysgot tön János, mondván: Mert láttam a' Lelket alá-szállani mint egy galambot menyből, és rajta marada; és ismét: *Rom. 8. 14.* Mert yalakik az Isten' Lelkétől vezettetnek, azok az Isten' Fiai. Az Atya' Lelkének-is neveztetik, a' mint az Idvezítő mondja *Matth. 10. 20.* Mert nem ti vagytok, a' kik szóllotok, hanem a' ti Atyátok' Lelke, a' ki bennetek szóll. És ismét Pál: *Eph. 3. 14.* Hajtom-meg térdemet a' mi Urunk Jésus Krisztusnak Attya előtt; és v. 16. hogy néktek az ő ditsőségének gazdagsága szerént adgya, hogy hatalmassan meg-erősödjétek az ő Lelke által a' belső emberben. Mondatik az Úr' Lelkének-is

nek-is, a' mint Péter mondja: *Ap. Tselek.*
5. 9. Mit egygyeztetek meg-késértetni az
Ur' Lelkét? Hivattatik az Isten' és a'
Krisztus' Lelkének, a' mint Pál írja: *Rom.*
8. 9. Ti pedig nem vagytok a' testben,
hanem a' lélekben; de úgy, ha az Isten'
Lelke lakik bennetek. A' kiben pedig a'
Krisztus' Lelke nintsen, az nem övé. Az
Isten-Fia' Lelkének-is neveztetik. *Galat.*
4. 6. Mivelhogy pedig Fiak vagytok, el-
küldötte az Isten az ő Fiának Lelkét a' ti
szívetekbe, ki azt kiáltya: Abba, Atya.
Hivattatik Krisztus' Lelkének, a' mint írva
vagyon: 1. *Petri* 1. 11. Tudakozván, mi-
tsoda vagy minémű időt jelentene ő ben-
nek a' Krisztus' Lelke: *Philipp.* 1. 19. A'
Krisztus Jépus' Lelkének szolgáztatása által.

V. Pag. 266. Azon kívül a' Sz. Lélek-
nek sok más nevezetit olvashatod. Mert
Meg-szentelés' Lelkének hivattatik. *Rom.*
1. 4. Hatalmaságban a' Meg-szentelésnek
Lelke szerént. Mondatik a' fogadott Fiú-
ság' Lelkének-is, adoptionis, *ἰσδοτείας*. *Rom.*
8. 15. Mert nem vettétek a' szolgálat' lel-
két ismég a' félelemben, hanem a' fogadott
Fiak' lelkét vettétek, a' mellyben kiál-
tyuk: Abba (Atyánk.) Jelenés' Lelké-
nek-is mondatik. *Ephes.* 1. 17. A' mi Urunk
Jépus Krisztusnak Atyya, adgya néktek a'
böltsefségnek és a' jelenésnek lelkét, az
ő esméretében. Igéretnek Lelke nevű-is.
Ephes. 1. 13. Meg-is vagytok petsételve
az Igéretnek szent Lelkével. Kegyelem

Lelkének. *Hebr.* 10. 29. Mennyivel inkább vélitek, hogy súlyosbb büntetéseket érdemel, a' ki az Isten' Fiát meg-tapodgya, és a' Testamentom' vérét, melly által meg-szenteltetett, tisztátalannak állítja, és a' Kegyelemnek Lelkét boszszúsággal illeti? és más több nevezetekkel jelentetik. Hallottad az előbbeni Kátekézisben, hogy Jó Lélek, Fő Lélek. *Psal.* 142. 10. A' te jó Lelked el-viszen engem' az igaz földre. *Psal.* 50. 14. És a' fő Lélekkel erősíts-meg engem'. *Spiritu principali.* *Isaiás.* c. 11. v. 2. 3. a' böltsétségnek és értelemnek lelke, a' tanátsnak és erőtségnek lelke, a' tudománynak és Isteni tiszteletnek lelke, az Ur' félelmének lelke. — *Spiritus Domini, Spiritus sapientiae & intellectus, Spiritus consilii & fortitudinis, Spiritus scientiae & pietatis, Spiritus timoris Domini.* Ezekből 's mind azokból, mellyeket mind az előtt, mind mostan mondottunk, az sül-ki: hogy a' nevezetek ugyan különbéliek, de egy azon a' Szent Lélek, élő, személlye szerint álló, és szüntelen jelen lévő az Atyánál, és a' Fiúnál. *Ὁς καὶ ἰφροτῶς, καὶ πάντοτε πατρὶ καὶ υἱῷ συμπαρόν.* pag. 266. *Conficitur, diversas quidem appellationes esse, unum autem atque eundem Spiritum Sanctum: viventem & subsistentem, semperque Patri & Filio una praesentem. *)* Qui non ab

*) Jelölés. Az Unitario.-Szotzinisták a' Sz. Írásnak illy sok igéjéből hidgyék: hogy

ore & labiis Patris aut Filii loquendo profertur aut efflatur, neque in aera diffunditur, sed hypostasi præditus est, loquens ipse & operans, & dispensans, & sanctificans: cum indivulsa sit videlicet, & concors, unaque salutis erga nos dispensatio, quæ ex Patre & Filio & Sancto Spiritu existit, uti & antea diximus, pag. 267. (diserte tenete) unum & eundem Spiritum Sanctum, qui in veteri & novo Testamento divinas scripturas elocutus est.

VI. Pag. 267. Ez az a' Szent Lélek, a' ki a' Szent Szüz Máriába jött. *) (Bé-

más a' Személlye a' Szent Léleknek; és az Atya' személlyétől, 's meg-meg a' Fiú' különös személlyétől különböző; noha az Atyával és Fiúval egygy azon örök mindenható természetű Isten. A' Közönséges Kereszt. Hit' Summája. §. 3. Egygy Isten-séggel birván, más (hiszszük) az, a' ki szül; más a' született; más e' kettőnek azon egy kedves erőjököl eredő Szent Lelkű Személység.

*) Jelölés. Méltó dolog, hogy ide tegyem Rupertus' igéjit. Rupertus, Urunk' 1112. esztendeje táján Irásinak, hathatós tudománnyának ditséretével és hasznával tündöklött Tuitziai Apátúr lévén Kolónia táján. Kinek az Oltári Szentségről-is nevezetes ama' derék mondása: In Dedicat. LL. de Trinit. & divin. officiis ait nempe:

tellyesedett a' Szüz Máriában az, a' mit Gábel Angyal mondott néki: *Luc. 1. 35.* A' Szent Lélek száll te reád, és a' Magas-ság-bélinek ereje meg-árnyékoz téged'.)

panem terrenum in Christi carnem transmutari. Et L. 4. c. 7. ait: Panem & vinum efficaciter in carnem & sanguinem Christi converti, permanente licet specie exteriori. Rupert. Tuitiens. L. 1. de Spiritu S. c. 9. c. 10. pag. 599. Spiritus Sanctus superveniet in te — & paries filium, quæ virum non cognoscis. (Neque tamen is, quem paries, Spiritus Sancti Filius aut erit, aut vocabitur.) Neque enim Spiritus Sanctus ita superveniet in te, ut pro femine sit, aut de substantia sit ejus caro verbi. Miro & ineffabili modo, ut fortitudinem sustinere posset conceptus sui, virtus altissimi, Spiritus Sanctus, Spiritus amoris obumbravit ei &c. V. Synops. Concion. Domin. 1. Adv. Conc. 1. Rupert, kit a' régi irott könyvei Rubert's Ruodbert névvel-is illetnek, Urunk' 1135-ben halt-meg. Denis a' Ts. Bétsi Könyvházban Col. 1206. Rupertnek olly egygyik nagy könyvére mutat, melly élete' századgya végén iratott-le. Ruperti Abb. Tuit. O. S. B. de victoria verbi Dei. Lib. XIII. Horum Prologus ad Ven. Cunonem Abb. Sigeberg. tum Ratisbonensem Episcopum, qui obiit 1130. —

— Nintsen szükséged arra, hogy ezt a, születést minden motsoktól és fekélytől távol - lévőnek lenni meg-tanúllyad; ut addiscas generationem hanc ab omni sorde & contaminatione alienam exstitisse; didicisti enim. Gabriel est, qui ad eam ait: Ego eorum, quæ gerenda sunt, nuncius & præco sum — & salvere quidem *χαίρειν* tibi denuncio ego, quomodo vero sis paritura, non ex mea est gratia. *Spiritus Sanctus superveniet in te* &c.

VII. Pag. 267. Ez a' Szent Lélek munkálkodott Erzsébetben: mert nem tsak a' Szüzeket esméri, hanem a' házasságat; tsak törvény szerént légyen a' házasság. *Luc. 1. 41.* és bé-telék Erzsébet Sz. Lélekkel; és prófétála mondván az Uráról a' jó szolgáló: *Luc. 1. 43.* És honnét vagyon ez nékem, hogy az én Uram' Anyja én hozzám jöjjön? Magát Erzsébet bóldognak hirdette. Azon Lélekkel bé-telvén Zakariás, Jánosnak Attya, prófétállott, mondván *Luc. 1. 67. 68.* 's a' t. v. Áldott az Úr Israelnek Istene, mert meg-látogatta, és meg-váltotta az ő népét: hozzá tévé, hogy János a' Keresztelés által az Egy-szülött' út-készítője præcursor, *πρόδρομος*, lejjend. *Luc. 1. 76.* És te Gyermekek, a' Magasság-béli' Prófétájának hivattatol: mert az Úr' ortzája előtt mégy el-készíteni az ő útait. Az igaz és Isten-félő *Simeon*, *Luc. 2. a v. 25.* és a' Szent Lélek vala ő benne. 26. És feleletet vett vala a' Szent

Lélektől, hogy halált nem látna, míg nem előbb meg-látná az Úr Krisztusát. —

28. Ő-is ölébe vevé őtet (a' gyermek Jé-
fust) és áldá az Istent, és mondá: 29.
Most botsátod-el Uram a' te szolgádat, a'
te igéd szerént béketségben.

VIII. Pag. 265. János, *Luc.* 1. 15. a'
ki Sz. Lélekkel bé-tölt még az Annya'
méhétől fogva, arra szenteltetett, hogy
az Urat meg-keresztelné; nem adván Sz.
Lelket, hanem azt, a' ki a' Szent Lelket
adgya, ki-hírdetvén; *ὁ δίδως τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ
τὸν δίδουντα τὸ πνεῦμα εὐαγγελιζόμενος.* *) Mert

*) Jelölésem. Azokban lakik az Isten, a'
kiket bé-tölt; de se nem egyféleképpen
tölt-bé mindeneket, se nem egyfélekép-
pen lakik mindenekben. S. Augustinus
Epist. 187. S. M. p. 682. Illud est multo
mirabilius, quod cum Deus ubique sit totus,
non tamen in omnibus habitat. Non enim
omnibus dici potest (1. Corinth. 3. 16.)
Nescitis, quia Templum Dei estis, & Spi-
ritus Dei habitat in vobis? Unde & e
contrario de quibusdam dicit (Rom. 8. 9.)
Quisquis autem Spiritum Christi non habet,
hic non est ejus. Unde fatendum est ubique
esse Deum per divinitatis præsentiam, sed
non ubique per habitationis gratiam. —
Etiam in quibus habitat, non æqualiter
habitat (probatum ex duplici spiritu, quem
petiit Elisæus.) Ab eo longe esse dicuntur,

így szólla *Matth.* 3. 11. Én ugyan keresz-
tellek titeket vízzel a' penitentziára; a' ki
pedig utánnam jövendő, erős nálamnál,
kinek nem vagyok méltó saruit viselnem;
ő meg - kereszttel titeket Sz. Lélekkel és
tűzzel. Mi okra nézve pedig tűzzel?
mert tüzes nyelvekben lett a' Sz. Léleknek
le - szállása, *Act.* 2. 3. mely dologról
mondgya örvendezve az Úr, *Luc.* 12. 49.
Tüzet jöttem botsátani a' földre, és mit
akarak, hanem hogy fel-gyúlladgyon?

IX. Az Úr Jéfusnak meg - kereszttel-
tését említi *Szent Cyrillus*, *Matth.* 3. 16.
Luc. 3. 21. 22. Meg - nyílek az ég, és le-
száll a' Szent Lélek testi ábrázatban mint
egy galamb ő reá, és szózat lön menny-
ből: Te vagy az én szerelmes Fiam, te
benned tölt kedvem. *)

qui peccato dissimillimi facti sunt, & hi
ei propinquare, qui ejus similitudinem pie
vivendo recipiunt.

*) Nota. Tempore Baptismi Jefus non Spiritu
novo repletus est; sed testimonio divino
declarata est pristina plenitudo sanctitatis.
Vid. Concionem 1. in Nativit. Christi Synop.
Concionum pag. 43.

S. Augustin. Epist. 169. p. 604. Evodio
Episcopo. Nihil putetur in hac Trinitate
temporibus locisve distare; sed hæc tria
æqualia esse & coæterna, & omnino esse
una natura; non a Patre aliam, & a Filio

X. Pag. 269. Némellyek fzerént így szól továbbá: ezen galambnak jelentő képe vólt az a' galamb, mellyet a' Noéról lévő Hístória emleget. Nam sicut ejus temporibus per lignum & aquam illis hominibus facta est salus, & novæ generationis initium; & columba ad ipsum sub vesperam reversa est, olivæ folium gestans. *Gen. 8.* Sic, inquit, & Spiritus Sanctus descendit in verum Noe, secundæ generationis auctorem; qui diversorum generum voluntates atque indoles in unum colligit; cujus studiorum diversitatis figuram gerebant dissimiles inclusorum in arca animantium naturæ. Qui postquam advenit, spirituales lupi una cum agnis pascuntur. Cujus Ecclesia habet vitulum & taurum,

aliam, & a Spiritu Sancto aliam conditam esse creaturam; sed omnia & singula, quæ creata sunt vel creantur, Trinitate creante subsistere. Nec sane sonus ille vocis, qui continuo esse desistit, cooptatus est in unitatem personæ Patris, nec illa columbæ species corporalis coaptata est in unitatem personæ Spiritus Sancti. Nam ipsa quoque, sicut nubes illa lucida (Matth. 17.) quæ operuit in monte cum tribus discipulis Salvatorem; vel potius sicut ille ignis (Act. 2.) qui eundem Spiritum Sanctum demonstravit officio significationis impleto, mox esse desivit.

una cum leone simul pascentes; sicut ad hodiernum usque diem cernimus mundi principes ab Ecclesiæ viris duci & doceri. Descendit igitur, velut nonnulli interpretantur, intelligibilis columba in tempore baptismatis; ut ostenderet eundem esse, qui per lignum crucis salutem credentibus confert, & qui sub vesperam per suam mortem salutem esset collaturus.

XI. Pag. 269. Az Úr Jánosnak sok mondásit számlállya-elő a' Szent Atya a' Szent Lélekről *Joan.* 3. 5. Ha ki újjonnan nem születik vizből és Szent Lélekből, nem mehet-bé az Isten' Országába. *Luc.* 11. 13. *Quanto magis Pater vester de cælo dabit Spiritum bonum petentibus se. &c.* — XIII. A' Sz. Léleknek Pünkösdi-napi eljövételéről. — XVI. *Act.* 2. 4. *Et repleti sunt omnes Spiritu Sancto, & cæperunt loqui variis linguis.* Cyril. ἐτέραις γλώσσαις, alteris linguis. Galilæus Petrus & Andreas, vel persice vel medice loquebatur. Joannes ceterique Apostoli quavis lingua loquebantur, iis, qui ex (variis) gentibus erant. Non enim nunc cæpit exterarum gentium multitudo huc ex omnibus partibus congregari, sed jam ab illis temporibus. *) Equis tantus doctor reperiatur,

*) Toutée hic pag. 272. not. 1. S. Cyrillus de peregrinatione Hierosolymitana loquitur, quæ Judæorum ex tota Palæstina primum,

qui extemplo doctrinam infundat eorum, quæ non addidicerint audientes? Tot insumuntur anni, ut per grammaticam & alias artes, græcè solummodo recte loqui addiscatur; neque tamen omnes similiter loquuntur: verum Rhetor fortassis assequitur, ut belle dicat, at Grammaticus interdum non belle; grammaticæque peritus philosophicarum insciens est disciplinarum. At Spiritus Sanctus simul multas docuit linguas, quas illi homines toto tempore ætatis non noverunt. Hoc vere sapientia magna est, hoc virtus divina. Quæ institui comparatio potest, inter illam eorum post multum tempus imperitiam; hancque repentem, multiplicem, ac inauditam linguarum se exerentem vim?

XVII. XVIII. Pag. 273. Idem Spiritus manens id, quod est, cum & sæpe in Prophetis vim exeruerit, nunc novi quidpiam & admirandi designavit.

deinde ex toto orbe ad celebranda festa concursu, frequentata; post adventum Domini, & impressa mysteriorum ejus vestigiis loca, majore cultu a Christianis usurpata est. Quæ nulla unquam Christiani nominis ætate interrupta, cruce reperta, Ecclesiis ædificatis --- majore cœpit ex toto orbe confluxu celebrari. — V. Euseb. Demonstr. c. 18. S. Hieronym. ep. olim 17. nunc 44. ad Marcellam.

XIX. 's a' t. Sz. Péternek Pünkösdi-napi Prédikációja a' Szent Lélek' megígértetéséről, Joel Próféta által. *Act. 2. Joël. 2. S. Cyrill. pag. 274. Effundam de Spiritu meo. Illud vero, effundam ἐκχεῶ, copiosam designat donationem. Πλεσιονόσιον. Joan. 3. 34. Non enim ad mensuram dat Deus Spiritum. 35. Pater diligit Filium, & omnia dedit in manu ejus. Dedit autem illi potestatem etiam conferendi Sanctissimi Spiritus gratiam, quibus voluerit. Act. 2. 18. ex Joel. 2. Et quidem super servos meos, & super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt. Spiritus Sanctus personas non respicit; non enim dignitates quærit, sed animæ pietatem. Neque divites intumescant, neque pauperes animo dejiciantur: tantum unusquisque seipsum apparet ad suscipiendam cœlestem gratiam.*

XX. XXI. XXII. XXIII. XXIV. 's a' t. Elő-számlál a' Sz. Atya sok tsudákat, melyek nem csak az Apostolok, hanem egyéb Egyháziak által mentek véghez a' Szent Lélek' jövedele után. A' sántának meg-gyógyítása *Act. 3. A' tsuda sok és nagy számú volt. Act. 5. 12. Per manus autem Apostolorum fiebant signa & prodigia multa in plebe. 14. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum. 15. Ita ut in plateas ejicerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut, veniente Petro, saltem umbra illius ob-*

umbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis. Szent István első Mártir' nagy tsuda-tételi: az tellyes vólt hittel, és Szent Lélekkel. *Act. 6. v. 5. — Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu Sancto. — v. 8. Stephanus autem plenus gratia, & fortitudine faciebat prodigia, & signa magna in populo.*

XXV. XXVI. XVII. XXVIII. — Filepről, kinek tsuda-tételire Szamariában Simon Mágus-is el-bámúlt. *Act. 8. 13.* Péterről és Jánosról, kik azon Városban kezek' fel-vetésével a' Szent Lélekben-való részesülést fel-adák a' meg-kereszteltetteknek. *Act. 8. 17. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum. S. Cyrill. n. 25. pag. 276. Ad quos cum descendissent Petrus & Joannes, per orationem & manuum impositionem Spiritus Sancti participationem illis tradidere. — Pálról (akkor Saul nevüről) kihez küldetvén az Úr Jéstól Ananiás, mondá: hogy azért küldetett, hogy lászon, és bétellyék Sz. Lélekkel. *Act. 9. 17. Et abiit Ananias, & introivit in domum; & imponens ei manus dixit: Saule Frater, Dominus me misit Jesus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, ut videas, & implearis Spiritu Sancto.**

Péterről Liddában, utóbbi neve szerént, *Diospolisban*; és a' töle meg-gyógyíttatott ina-szakadt Enéásról; *Joppében* a' fel-támasztott Tábitháról; a' Sz. Lélek

által Kornéliushoz való hivattatásáról. *Act.* 9. *Act.* 10. 19. *Petro autem cogitante de visione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærent te. — v. 44. Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus Sanctus super omnes, qui audiebant verbum. Barnabásról Act. 11. 24. Erat vir bonus, & plenus Spiritu Sancto, & fide.*

XXVIII. *S. Cyrill. pag. 277. Et quum plurima a Deo effunderetur Antiochiæ Spiritus gratia, erant ibi prophetæ & doctores, quibuscum etiam Agabus. Act. 13. 2. λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ. Vulgata: ministrantibus. Toutée Interpres: sacrificantibus autem illis Domino & jejunantibus *)* dixit Spiritus Sanctus: segregate mihi Barnabam & Paulum in opus, ad quod advocavi eos. Quumque impositæ fuissent illis manus, emissi sunt a Spiritu Sancto. Palam inde est, quod Spiritus, qui dicit

*) Jelölésem. A' Krisztus fő Pap minifternek, görögül Liturgosnak; az áldozattya minifériumnak, görögül Liturgiának mondatik Szent Pálnak a' Zsidókhöz írt Levele' 8-dik Részében, 2-dik és 3-dik versében. Erasmus-is az *Act. 13. 2.* verset így fordítá: Cum illi Domino sacrificarent. Confirmantur hæc ex Duham. in epist. ad Hebr. 8. Not. ad v. 2. & v. 6. Vide etiam Az Oltári Szentségről és Áldozatról hármas Könyv. pag. 190. §. 147.

& mittit, vivens sit & subsistens, & cum efficacia operans, ut diximus. ὑπέρως καὶ ἐνεργεῖν.

XXIX. Pag. 278. Idem Spiritus Sanctus, qui ex consensu Patris & Filii novum Testamentum in Ecclesia Catholica excitavit, liberavit nos a difficilibus ad ferendum legis oneribus *); iis, dico, quæ

*) Nota 1. Repetantur hic ea, quæ dicta sunt in Notis ad XI. S. Cyrilli Catechesim, ad numerum XXII. in fine ex Toutée, incipit: Quam certum est.

Nota 2. Repetantur item, quæ dicta sunt ad Catechesim XVI. numerum III. Ex eodem Editore γ. incipit: Creationem rerum Filio tribuit Cyrillus &c. Nota 3. Vide S. August. hujus Catech. num. IX. in scholio descriptum; & ex eodem adde: Epist. 164. pag. 580. Quid facit Filius sine Spiritu Sancto, vel sine Patre; cum inseparabilia sint omnia opera Trinitatis? Idem S. Aug. epist. 170. pag. 608. 1. Cor. 6. Corpora vestra Templum sunt Spiritus Sancti — glorificate Deum, & portate — quem Deum? nisi Spiritum Sanctum, cujus, corpora nostra dixerat esse templum. — Debetur ergo λατρεία Spiritui Sancto. Nam si templum ei facere, sicut Salomon fecit de lignis & lapidibus, juberemur, utique faciendo templum, λατρείαν exhibere convinceremur, quanto magis λατρείαν debe-

mundum & immundum, cibosque spectant, a sabbathis, & noviluniis, & circumcissione, adpersione & sacrificiis. Quæ pro ratione temporis data, umbram habent futurorum bonorum; accedente autem veritate merito subtracta sunt.

XXX. Sz. Pálnak, a' benne lakõ Sz. Lélek' ereje által tett nagy dolgairól, tsudáiról. *Pag.* 278. Huc de vecto sermone, dari mihi veniam a vestra dilectione, ἀγάπης, precor, imo vero potius ab inhabitante in Paulo Spiritu Sancto; si non possim omnia persequi, tum ex tenuitate mea, tum vestra qui auditis defatigatione prohibitus. Quando enim pro dignitate explicaverim, admiranda ejus in nomine Christi, ex Spiritus Sancti operatione gesta (in Cypro, Lystris, in Cilicia, Phrygia, Galatia, Mysia, Macedonia, Philippis, Thessalonicæ, Athenis, Corinthi, tota in Achaia, Ephesi, Troade, Mileti, in Hierusalem, sancta hac Civitate, Cæsareæ, in Melitensi Insula, Romæ.) — XXXIV. *Pag.* 281. Tempus me dicentem deficiat, si persequi velim, quæ de Sancto Spiritu dicenda restant ex quatuordecim Pauli epistolis. — Cum vero vox hæc revera & denominatio ὁνομασία, *Spiritus* in scripturis promiscue sumatur, dicitur namque de

mus, cui non templum facimus, sed sumus?

Patre: *Spiritus est Deus*, Joan. 4. de Filio quoque: *Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus*. Vulg. Lament. 4. 20. *Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris*: deque Spiritu Sancto Joan. 14. 26. *Paraclitus autem Spiritus Sanctus* -- ordo autem, qui in fide est. (Credo — in unum Deum, Patrem omnipotentem; & in Dominum nostrum Jesum Christum, Filium ejus unigenitum; & in Spiritum Sanctum) religiose intellectus, etiam Sabellii errorem ableget; ad ea, quæ nunc urgent, & vobis conducibilia sunt, revertatur oratio.

XXXV. Pag. 281. Cave ne quando *Simonis* exemplo ad Baptismi ministros simulatus accedas, cor autem tuum veritatem non requirat. — Circa tempus baptismatis, quando accesseris ad Episcopos, vel Presbyteros, vel Diaconos (omnibus namque locis datur gratia, & in pagis & in urbibus; & per imperitos & per eruditos, & per servos ac liberos: quandoquidem non est hæc ex hominibus gratia, sed a Deo per homines facta largitio. *) Tu

*) Trident. Sess. 7. can. 4. Si quis dixerit Baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, anathema sit. Ibid. Can. 12. Si quis dixerit, Ministrum in peccato mortali existentem, itaque

Itaque ad baptizantem accede: accede vero ad vultum visibilis hominis nullatenus attendens; sed memor esto hujus Spiritus Sancti, de quo nunc dicimus. Hic enim paratus adest, ut animam tuam consignet; dabitque tibi cœlestis quoddam, & divinum signaculum, quod dæmones contremiscant, σφραγίδα-ἐπαράμιον τινα καὶ δειλόν, uti & scriptum est. *Ephes. 1. 13.* In quo & credentes signati estis Spiritu promissionis Sancto. Ἐσφραγίσθητε.

XXXVI. XXXVII. XXXVIII. Pag. 282. Verum probat animam, non projicit margaritas ante porcos. *Matth. 7. 6.* Si fictus accedis, nunc quidem te baptizabunt homines, at Spiritus te non baptizabit. — Si credideris, non solum remissionem peccatorum accipies, sed etiam humanis viribus superiora efficies. Utinam vero etiam dignus sis prophetiæ dono. *)

modo omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum & conferendum pertinent, servaverit, non conficere aut conferre Sacramentum, anathema sit.

*) Nota. Inter opera Illuminandorum, seu qui præparabantur ad Baptismum, prima statim Catechesi hæc postulabat: (non solum fidem) *Cath. 1. pag. 18. numero V.* Tempus præsens est tempus confessionis, ἑξομολογήσεως. Confitere, quæ perpetrasti, sive verbo, sive opere, sive nocte, sive die.

Paracletus — daturus tibi est omnis generis gratiarum dona, si non illum per peccatum contristaveris. Scriptum est enim: *Ephes. 4. 30. Et nolite contristare Spiritum Sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis.* Quidnam igitur est, dilecti, gratiam tueri? Parati estote ad suscipiendam gratiam, semelque susceptam non abjiciatis. Ipse autem universorum Deus, ὁ τῶν ὅλων Θεός, qui loquutus est in Spiritu Sancto per Prophetas; qui illum in Apostolos misit in die Pentecostes his nostris in locis *); eundem nunc quoque ad vos emittat, perque hunc & nos custodiat, communem omnibus nobis beneficentiam impertiens; ut omni tempore Sancti Spiritus fructus reddamus; *Gal. 5.* charitatem, gaudium, pacem, lenitatem, benignitatem, bonitatem, fidem, mansuetudinem, conti-

*) S. Leo Magnus serm. 2. de Pentec. pag. 853. Bib. PP. Tom. V. Non ambigamus, quod cum in die Pentecostes discipulos Domini Spiritus Sanctus implevit, non fuit inchoatio muneris, sed adjectio largitatis: quoniam & Patriarchæ & Prophetæ, & Sacerdotes, omnesque Sancti, qui prioribus fuere temporibus, ejusdem sunt Spiritus Sancti sanctificatione vegetati, ut eadem semper fuerit virtus charismatum, quamvis non eadem fuerit mensura donorum.

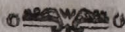
nentiam: in Christo Jesu Domino nostro, per quem & cum quo, una cum Sancto Spiritu, gloria Patri & nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

* * *

Jerusálemi Szent Tzirillusról Tudósítás.

Jerusálemi Szent Tzirillust így hirdeti a' Római Martyrologium Mártzius' 18-dik napján pag. 50. Jerosolymis Sancti Cyrilli Episcopi, qui ab Arianis multas Fidei causa perpeßus injurias, & ab Ecclesia sua sæpe pulsus, tandem sanctitatis gloria clarus in pace quievit; cujus intermeratæ fidei Synodus Oecumenica, Damaso scribens, præclarum testimonium dedit.

Az a' nagy Gyûlés, melly Damasus Pápához írt Sz. Tzirillus' ditséretéről, Konstantzinápolyban tartatott Urunk' 381-dikében, 's a' fő nagy Gyûlések közt 2-dik vólt. Jelen vólt abban egyéb Püspökökkel Jerusálemi Szent Tzirillus. Szent Jerónimus' tudósítása szerént az ő Püspökségét Theodósius idétt 8 esztendeig békével bírta. *S. Hieronym. script. Eccl. pag. 110. octo annis &c. Daude ejus obitum refert ad an. 386. Henschen 18. Martii, p. 630. ad 389. Addit Henschen, pag. 632. (Juvenem, cum Catecheses composuit, exceptas ex ejus ore anno 333) fors ideo*

dici: quia anni ejus aliter computantur; ducto initio annorum ab ascensione Domini. Annos cum multis Græcis computare poterat non a Christi nativitate, sed ascensione; siquidem tum Cyrillus jam quinquagenario major. V. Hist. Eccl. meam Hung. L. 8. §. 24.

*A' Szent Püspök' Munkájinak új ki-adása
illy titulussal jeleskedik:*

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΥΡΙΑ-
ΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ
ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

*Sancti Cyrilli Archiepiscopi Hierosolymitani
opera, quæ exstant, omnia.*

Et quæ ejus nomine circumferuntur.
Ad manuscriptos Codices, nec non ad
superiores Editiones castigata, Dissertationibus & Notis illustrata, cum nova interpretatione & copiosis indicibus.

Cura & studio Domini Antonii-Augustini Toutée, Presbyteri & Monachi Benedictini e Congregatione S. Mauri.

Venetis MDCCLXIII. Ex Typographia Sansoniana, superiorum permisso & privilegiis.

Symbolum hujus Editionis est Samson depictus leone interfecto, ex ejus ore favum mellis excipiens, cum epigraphe:

De comedente exivit cibus, & de forti egressa est dulcedo. Judic. 14. 14.

Sz. Tzirillusnak új Ki-adója: *Toutée* Antal Ágoston, Sz. Tzirillust illető munkáját Párisban Sz. *Germánus* Klastromában végzette, Urunk' 1712-ke táján. Halála, 1718-dikkal egygyez. Az előbbeni Kiadók és kéz-irással szolgálók között nevezi *Toutée Grodecius*, *Prevotius*, *Milles Tamást*, *Roe Tamást*, ki I. Jakabnak Anglia' Királyának Követe volt a' *Mogol* Tsaszárhoz, ki Sz. Tzirillust Napkeletről hozá, 's hat száz esztendőök előtt íratott-nak tartatott. Nevezi *Ottobóni Kárdinális*' bőséges Könyvházát, mellynek Sz. Tzirillusra nézve igen nagy hasznát vette, *Codices manuscriptos explorante D. Philippo Raffier*, qui tum erat Sodalitii nostri (Benedictinorum) in Curia Romana Procurator Generalis. *Grodecius*, a' ki Szent Tzirillusnak első Deák Ki-adóji közzé tartozandó, Vratisláviai és Vármiai Kánonok volt. A' Tridenti szent Gyűléskor írt, 's Sz. Tzirillushoz tartozandó előljáró Beszédét Tridentumban adá ki 1563-ban, Julius' 9-dik napján. Meg-előzte ezt a' munkát *Uchánfszki* Jakabnak Gnesnai Érseknek, Sz. Tzirillusnak Lengyel nyelvre tett fordítása. *Præfatio Touttéana* p. III. num. V. — Sz. Tzirillusnak a' Fel-támadásról hagyott Irását a' Számáriták ellen lásd a' M. Könyvház' X-ik Szak. hofszszassan, tit. *Számáritánusok.* Lit. S.

A' ZSIDÓ (Heberi) SZÓKNAK
A' MAGYAR és EGYÉB ORSZÁGI
SZÓKKAL VALÓ HASONLATOS-
SÁGÁRÓL KI-ADATOTT
LAJSTROM' FOLYTATÁSA.

- Árva. ערבה = **A** RABAH, olvas-
hatod, vagy ki-mondhatod: árva.
Ez a' zsidó szó puszta helyet jelent.
Hasonló az árva. Jam haaraba =
Mare solitudinis. 4. Reg. 25.
- Cubicu- קבה = *Kubbah*. Háló szoba,
lum. pars cubiculi lecto destinata, has.
cubiculum és cubitus.
- Magna- מנני-ארץ = *magne-eretz*, fortes
tes. terræ Psalm. 47. fin. A' Földnek
Nagygyai; hasonló: Magnates.
Ex גנגן *ganán* protexit. מגן = *magen*,
clypeus.
- gentes. גוים = *Goim*, gentes; hasonló
gyülev. goin-tes, gentes. És ha ג = gy,
nem a' Zsidókhoz tartozandó
népek.
- ki-kere- חקר = *Khakar*, investigavit,
sés. ki-kereste. חקר = *Kheker*, ki-
keresés. Job. 5. 8. 9. Ego depre-

cabor Dominum, qui facit magna
& inscrutabilia.

ואיךקר = & inscrutabilia.

Hasonló a' ki-keresés *ain keker*,
nem ki-kereshető, vizsgálhatatlan.

צל = *tsel*, umbra, árnyék,
hasonló a' szél, és a' tsél, tsél-
tsapó — *tsel*.

tsel.

מעשה = *maafah*, opus, tété-
mény, véghez vitetett dolog, haf.
a' máz.

máz.

קירא = *kirja*, város, civitas;
has. a' Curia szó.

Curia.

ארמון = *harmon*, palatium,
palota; hasonló: hármónia. Mi-
féle hármóniájúnak kellefsék lenni
a' roppantt épületnek, lásd *Vitru-
vius* Mkház LXVI. k. p. 268.

*harmo-
nia.*

פרא = *Phere* vagy *fera*, vad
szamár, vad; hasonló a' fera. —

Fera.

Job. 6. 5. הגחן פרא = *Hainchek*
phere v. *phera*. Nunquid rugiet
onager. Duham. hic: *Vox hebr.*
pere, *feram* significat. — A' *hain-
chech*-hez hasonló a' *hinnio*, nye-
ríték, és a' *hinyog*; *hainchech*,
olvashatni *hainyech*.

*hinyog-
ni.*

סנדא, és סנדעא = *mandah*,
vagy *mondaah*, *utrumque Chal-
daicum*. Ex Hebr. מרע = *madah*,
scientia, ex ירע = *jada*, *scivit*;
has. a' magyar *monda*.

Monda.

בשם = *basam*, *besem*, aroma;
balsam. hason. balsamum.

שלב = *schalab*, *scala*, hason.
scala. scala.

שלחן = *schulchan*, *mensa*,
asztal, ex שלח = *schalach* misit;
hinc schilaach, munus, hasonló:
schola. schul, schola. Ez a' görög szó is
abból eredhetett. Az asztalnál
tanító mester tanítást adván nagy
ajándékot oszt.

משרת = *meschartiv*, mini-
strantes. 3. Reg. 10. 5. *Umaamad*
meschartaiv, & ordines ministran-
tium; hasonló: minister.

זחשן על-נגיתחום = *Ve cho-*
schek al pne tehom. Et tenebræ
erant super faciem abyssi. A'
phnetehomból talán *phlegeton* szár-
mazott; mint a' *kháos* a' *chofech-*
phleget. ből. *Virgilius* ezt a' Sz. Írásban
együtt lévő szót együtt említi.
Æneid. 6. v. 263. *Et chaos & phle-*
geton loca nocte tacentia late.

תרע = *tarha*, chald. & hebr.
tárva-תרע *terah*, porta, janua; hasonló
nyitva. a' német *Thir*, és a' magyar *tárva*
Thir. nyitva lévő, mint az ajtó. — טיר
& *fæmin*. טירה = *thira*, palatium,
arx, castellum; has. a' *Thir*, a'
német kapu, és a' török porta p.
catachr. — (Némelly szóknak a'
Zsidóból való ki-vezettetését,

tsigázás, violentus - módúnak tartotta a' Görögökben Sz. Hierónim. p. o. ezen szókban: *puteoli*, πῦτι, ex יְהוּה: De tsak ugyan megvallotta, *Sofoniás* 3. rélzét fejtven, hogy a' Zsidó nyelv annya a' többinek mind, *omnium linguarum esse matricem*. Ki tudott pedig többet, 's ki tud ennél a' nagy Mesternél? Igen vigyázott a' betük' külömbsegeire, 's azoknak felső pontjaira. Vigyázván én-is, azt állítom, hogy, először a' betűtserélés, a' ki-mondás, a' népről népre való származása egy azon szónak sok idegen szót tett hasonlóvá a' zsidóhoz egy azon értelemben; másodszor: számat kell arra tartani, hogy jobbára a' hasonlítás fordul-elő nálam, 's nem az egyezés. A' mi Sz. Hierónimus' vigyázását illeti, így szól in *Ezech.* c. 27. *Damascus* significat: sanguinem bibens, item sanguis sacci, sanguis osculi. Nempe in voce: *Damesek*, ו vel cum dextro, vel cum sinistro puncto accipitur. דם Dam = sanguis. שך = sak cum puncto sinistro *faccus*, cum dextro autem puncto significat bibentem, vel potum tribuentem. Ex שקה = ק = qu. schaca = adaquavit, bibendum ommisso dedit; vel ex נשך naschac, oscu. schagua.

latus est. Atque hæc est plane diversitas illa accentuum hebraicorum, a S. Hieronymo sæpius commemorata. *) — שבע, cum dextro puncto = *septem* vel *juramentum*; cum sinistro autem puncto שבעה *sabee* = *saturitas*. Hæreb, quod secundum lectionis diversitatem vel siccitas, vel gladius, vel corvus accipitur. S. Hieronym. in *Sophon.* c. 2. apud *Martianæum* Editorem S. Hieronymi pag. 43. fin. Tom. III. edit. Vallars. Nempe חרב siccitas, vel gladius קרב corvus. Hallucinatur ergo & *Bochartus*, modeste licet corrigere volens Sanc. Hieronymum, & *Simonius*; quasi S. Hieronymus literas ח & y promiscue solitus esset accipere. Sane S. Hieronymus ipse Lib. 4. Commentariorum in *Isaiam* c. 10. hallucinationis arguit alios, qui *Hæreb* ab *Oreb* non distinguunt. Qui fieri ergo possit, ut ejus incuriæ sit reus, quam ei *Simonius* allinit. Nempe multa objiciunt Hieronymo hodierni Critici hebraizantes, & Criticorum gregales, quamvis hebraicæ linguæ rudes & imperiti. — Quisquis Com-

*) úgymond Martianéus.

mentarium S. Hieronymi in Titum, & adnotationes ejusdem in Libro Nominum Hebraicorum legerit, fatebitur; si fidei plenus est, tantam hujus idiomatis peritiam fuisse in S. Viro, ut nullus Grammaticorum hodiernorum sit illi æquiparabilis. Quem si sequamur, — non magnopere pertimescemus supercilium Judæorum, solutis labiis, & obtorta lingua, & stridente saliva, & rafa fauce gaudentium.) —

גולה = *góla*, *számkivetés*, deportatio, exilium. Ex גלה = *gála* = migravit, el - költözött. Hasonló a' *góla* = *tzakó*, ciconia, avis migratoria. góla.

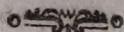
גיר = *gir*, calx, mész. Ha g=zs, mint ezen szóban *zsimel*, hasonló a' *zsir*. zsir.

דבר = *dabar*, verbum, szó. El hagyván a' ד-d betűt, ha ב-v, verbum hasonló *verbum*.

בטח = *batach*, *betech*, físus est, fiducia, bátorkodott, bízott. Ha a' ה helyibe ר=r tétetik, has. bátor. a' bátor.

נבה = *babah*, pupilla; olvash. pupa, bube, és így hasonló a' pupa, pupilla.

דפק = *daphak*, rá-rohant, döfni. hasonló: döfni.

- Ráma.** רם = *Ram*, fel-emelődött; hasonló a' *Ráma*. A' táblának fel-emelődtebb köre. *Isa.* 6. 1. כַּמְאֵרָם, kisse ram. *Solium excelsum*.
- sólya.** שולין = *schulaiv*. *Isai.* 6. 1. *quæ sub ipso fimbriæ vestium*; hasonló sólya, *fandalium*.
- Janua.** ינעה = *Janua*. *Commota sunt* (*superliminaria cardinum*); has. janua, hasonló nuabant, *barbar.* januabant.
- uomo
aner
ember.** הַמָּא = *humma* vagy *aumma*, *populus*, nép, *uomo* ember. Ezen ama vagy uama szóból eredhetett a' *homo*. Ha *o* in *e*, tedd hozzá *ber* = ember, *m* in *n* = aner.
- liquor.** מֶקוּר = *mequor*, kut, *m* in *l*, lequor, liquor. *Pf.* 35. מֶקוּרַיִם, mequor chaim, *fons vitæ*.
- Faki.** פָּקִיד = *Fhakid* v. *Pakid*, *Præfectus*, hasonló Faki.
- Rege.** רִיק = *Rik*, hiúság, *inania*. *Pf.* 2. haſ. *Rege*, *anilitas*, rege, régi ének, bohókodás.
- vakarta** כַּחַרְתָּ = *bacharta*. 2. *Esdr.* 9. 7. elegisti; haſ. ki-vakarta-d pro ki-választottad vakarással.
- ökréſz.** בּוֹקֵר = *boker*, kereső, ökréſz. *Amos.* 7. 14. *Armentarius ego sum*.
- vell-ico.** כּוֹקֵר אֲנֹכִי = *boquer anochi*. בָּלַס = *balas*, *vellicavit*. כָּלַס *boles*, olv. voles = *vellicans*; haſon. a' vello, vellico.

עמל = *amal*, labor, molestia, molestia.
 haf. *mal-us*, *mol-estia*; ha y = ny,
 olvashatni, nyamal, hasonló a' nyomo-
 nyomorúság. rúság.

שחף = *schaaph*, hausit. שחף
schoef, revertens; haf. a' *schaufel*, *schaufel*
 pala, hányó-vető lapát.

יגע = *jageah*, difficilis, lassus.
 Ecclef. 1. 8. Cunctæ res difficiles. Iga.
 יגעim *jegeim*, mintha igáfsak.

הרחבתי = *hirschabtali*, dila-
 tasti mihi Pf. 4. olvash. erevtali; eripuisti.
 haf. eripuisti me.

הגדה = *heggidu*, annunciate.
 Pf. 9. 12. haf. hegedü. hegedü.

לכד = *lakád*, cœpit, leked,
 captura; haf. lakat. Pf. 9. Nilkeda lakat.
 raglam, comprehensus est pes
 eorum.

תוצאת = *totzaoth*, exitus, ki-
 menetelek, p. o. az áradáskor ki-
 mentt vizek, tótsák. Ex יצא *jatza*, tótsa.
 exivit.

אל שדי = *El Schaddai*, Deus
 omnipotens. Gen. 38. v. 3. sche
 vagy scha = cui. *Dai sufficientia*
omnis. al. ex Arab. *Schadad*, po-
 tentia valuit. Ex Dai Deus: Theos
 & Mexicanum *Theotl*. Ex *Schadai*,
 hung. Isten, componendo ei Chi-
 nense *Tien*, & Græcum εἰς Θεός.
 Deus.

ברכה = *birkha*, benedictio,
 áldás. A' bányai, szántó - földi

- birka. bőség, a' juhok' sokasága, áldás
nevű; haf. birka.
- est. $\text{יש} = \text{Jesch}$, est, hason. es-t.
Jesch Jehova bammakom haze.
Dominus est in loco isto. *Gen.* 28.
- lakom. 16. makom, hasonló: lakom. *m*
in *l*.
- sens. $\text{הזון} = \text{hazon}$, visio, látás,
æsthetis. (élszél való érzése-is valaminek)
haf. *sensus*, אֵדְוִשׁוּס , ész.
- ész. $\text{דר} = \text{Dor}$. Hebr. & chaldaice
 $\text{דר} = \text{Dar}$, ætas, generatio, nem-
zés. A' Káliforniusoknál *bedare* =
Dare. Atyám = nemzöm. *Edare* =
Atyád = nemzöd; *kepe-dare* =
Atyánk = nemzönk. V. Mkház
VI. K. pag. 64. (Talán Dárius-is
ex דר és יה ?)
- orgona. $\text{עגב} = \text{uggab}$, organum, haf.
orgona.
- ugat. $\text{רגן} = \text{ragan}$ = murmuravit,
morgott. *Isai.* 29. 24. h. orgona,
quasi hargan.
- dob. $\text{תף} = \text{toph}$, tympanum, haf.
dob.
- nyilat- $\text{נלא} = \text{Revelator}$. Ha olvas-
koztató. nyila, hasonló a' nyilat-
koztató. *Denis Cod. CCCXVII.*
Col. 1243. ex *Codice Apocrypho*
Nicodemi. N. T. apud *Fabric.*
 $\text{נלארזיא} = \text{Revelator arcanorum}$.
 $\text{רז} = \text{raz}$. Chald. $\text{רזא} = \text{raza}$, arca-
num, secretum, titok.

לבן = *laban*, albus, hasonló albus.
alban, fejr.

אין = *ein*, in ain = non; non.
has. nein, non, nem.

זא = *sca v. zca*, *sea v. zea*, σιτος.
שתי = *shti* = *stamen*; *stam.* *stamen*.
hasonló σιτος, *frumentum*.

Az Hibák			Egyengetése,
Level.	Rend.	Hiba,	Olvasd.
1	10	Symera	syncera.
5	28	ás	és
7	17	torvány	törvény
9	24	omnem	omne
10	19	pleripue	plerique
11	8	2753	1763
17	5	confortio	confortis.
54	14	Engelbert	<i>A capite</i>
62	15	Pepin	Papinian.
63	18	ezen	Fridriket ezen nevű
64	9	kozzá	hozzá.
68	30	Lequien	Hequien
72	13	φοτιζομενον	φοτιζομενων
—	—	βαπτιζομενον	βαπτιζομενων
73	6	το	του
78	9	hic	his.
88	2	aliis	alius.
116	2	szerént igaz	szerént. Igaz
125	23	Szabadszakálra	Szabadszakára.
136	22	Calaberi	Calaber
183	5	Trautot	Traut.
190	31	χωρσσι	χωρσσιw.
197	32	ך	ך
—	33	אך	אך
—	—	בכך	בכך
—	—	ם	ם

Level.	Rend.	Hiba.	Olvasd.
197	—	אָרע	אָרע
—	—	אָרע	אָרע
221	végén	אָרע	אָרע.
229	* 1	אָרע	אָרע.
—	11	אָרע	אָרע.
—	12	אָרע	אָרע.
230	végén	אָרע	אָרע.
239	20	Idem	Item.
241	18	Az Fiú	Az Fiu.
242	10	vident	viden.
—	* 14	אָרע	אָרע

242 * a' 16. 17. 18. 19-dik rendet így kell elrendelni: a' 18, és 19-dik rend legyen 16, és 17 dik; a' 16. 17. legyen 18. 19-dik illy olvasással: achen atta El misettatter Elohe Israel Moschia.

244	11	אָרע	אָרע
250	11	אָרע	אָרע.
261	23	אָרע	אָרע.
275	18	vident	viden.
284	15	in te	in te.

